

ZALA MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ

2020. DECEMBER 17.

A felülvizsgálatot, illetve a dokumentumot készítette a HÉTFA Elemző Központ - Város- és Területfejlesztési Iroda

TARTALOMJEGYZÉK

HELYZETELEMZÉS	5
1. A megye, kiemelt térség (a továbbiakban együtt: térség) társadalmi, gazdasági, környezeti helyzetének elemzése	8
1.1. Az adott térségre értelmezhető külső környezet vizsgálata:	8
1.2. A térség adottságainak, belső erőforrásainak elemzése területi bontásban, térképi megjelenítésekkel:	11
a) Természeti és épített környezet vizsgálata:.....	11
b) térszerkezet alakulása, a területfelhasználás változásai, tendenciák:.....	17
c) közlekedési (országos és térségi jelentőségű közúti, kerékpáros-, vasúti, légi és vízi közlekedés) és kommunális infrastruktúra:	24
d) Gazdasági bázis:.....	34
e) társadalmi környezet:.....	52
f) a települések intézményfelszereltsége (a lakosság egészségügyi, szociális, oktatási, kulturális, szabadidő-, turisztikai információs, szálláshely-szolgáltató, sport-, kereskedelmi, szolgáltató és igazgatási intézményekkel való ellátottsága, az intézmények kihasználtsága);	59
g) a települések jellemző lakásviszonyai;.....	61
h) településhálózati adottságok:	62
i) a táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározása	65
2. A térséget érintő tervezési-fejlesztési környezet áttekintése	67
2.1. A térséget érintő ágazati koncepciók, területfejlesztési elképzelések és hatályos területi tervek áttekintése:	67
a) az OFTK térséget érintő vonatkozásai,.....	67
b) a térséget érintő kiemelt térség területfejlesztési tervei, ...	69
c) az Országgyűlés és a Kormány által jóváhagyott és az egyéb ágazati fejlesztési stratégiáknak az adott térségre érvényes vonatkozásai	70
d) a hazai, az adott térséggel szomszédos, azonos térségi szintű térségek és/vagy külföldi közigazgatási egységek területfejlesztési koncepcióinak és programjainak térségre vonatkozó üzenetei	70
e) a területrendezési tervek térséget érintő vonatkozásai	73
f) a térséget érintő környezetvédelmi, természetvédelmi és tájvédelmi szabályozások,.....	74
g) a térség 20 ezer lakos feletti városainak gazdaság- vagy településfejlesztési programjai és településfejlesztési koncepciói,.....	77
h) a térség hatályban lévő ágazati tervei, programjai, ...	78
i) vonatkozó egyéb tervek, és j) a tervezést érintő egyéb jogszabályok.	81
2.2. A térség területfejlesztési szereplői elképzeléseinek feltárása, a tervezési folyamat partnerségi tervének elkészítése és végrehajtása:	82
a) a partnerségi terv elkészítése, ...	82
b) a partnerségi terv végrehajtása,.....	84
c) a partnerségi terv eredményei alapján:.....	84
2.3. A területfejlesztés eszköz- és intézményrendszerének elemzése:.....	85
a) a területfejlesztés forrásainak elemzése (nemzetközi, központi költségvetési, önkormányzati források, a gazdasági egységek beruházásai, a különféle szervezetek fejlesztései, a háztartások), ...	85
b) a területfejlesztés intézményrendszere (szervezet, működés, együttműködés),.....	85
c) a területfejlesztés hatékonysága (eddigyi eredmények, forrásaktivitás, a fejlesztési területek kihasználtságának bemutatása, az intézmények hatása, hiányosságok).	86
2.4. Helyzetértékelés:.....	87
a) A megye erősségeinek, gyengeségeinek, lehetőségeinek és a térséget fenyegető veszélyek azonosítása	87
b) A megye lehetséges fejlesztési irányainak bemutatása, és ezek alapján a lehetséges cselekvési területek azonosítása	90
JAVASLATTEVŐ FÁZIS	92
Feladatmeghatározás.....	93
Jövőkép és átfogó célok	93
Gazdag és harmonikusan fejlődő zöld Zala.....	93
Jól működő, fejlett gazdaság	93
Foglalkoztatás bővítése és társadalmi kohézió.....	94

Élhető Zala megye	94
Célrendszer	95
Zala megye fejlesztési elvei	95
Átfogó célok, stratégiai célok, prioritások és horizontális célok rendszere	97
Stratégiai célok	99
Zala megye térszerkezete	106
Horizontális célok	109
Célrendszer külső koherenciájának vizsgálata	109
Térhasználati fejlesztési elvek	116
Fejlesztések eszköz- és intézményrendszere	121
I. Innovatív húzóágazatok fejlődési lehetőségeinek elősegítése	121
II. Versenyképesebbé váló gazdasági szerkezet megteremtése	121
III. Oktatási, képzési és közszolgáltatási fejlesztések a társadalmi kohézió és a gazdaság erősítése érdekében	121
IV. Integrált programok a térség munkaerő-megtartó erejének növelésére	122
V. Integrált környezetvédelmi programok megvalósítása	122
VI. Összehangolt települési és településközi infrastrukturális fejlesztések a területi kohézió érdekében	122
Felülvizsgálat és társadalmasítás	123
Partnerség	123
Ütemezés	124
Koncepció üzenetei	125
TERÜLETI HATÁSVIZSGÁLAT	128
1. A területi hatásvizsgálat kidolgozásának ismertetése	129
1.1 A területi hatásvizsgálat kidolgozásának folyamata	130
1.2 A területi hatásvizsgálathoz felhasznált információk leírása	131
2. A területfejlesztési koncepció ismertetése és céljainak összevetése más megegyező szintű tervek, koncepciók, programok céljaival	132
2.1 A területfejlesztési koncepció főbb céljai, tartalmának összefoglaló ismertetése	132
2.2 A Koncepció összevetése más, megegyező szintű releváns tervekkel, koncepciókkal	136
2.2.1 A Nyugat-dunántúli régiók célrendszereinek összehasonlítása	136
2.2.2 Zala megye és a Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Programjának (Koncepció) összehasonlítása	141
3. A Koncepció rész céljainak társadalmi és gazdasági szempontú konzisztenciavizsgálata, az esetleges ellentmondások feltárása	143
4. A jelenlegi társadalmi és gazdasági állapotnak a koncepcióval összefüggésben lévő elemeinek ismertetése	146
4.1 Zala megye gazdasági, társadalmi helyzetének összefoglalása, legfontosabb mutatói	146
4.2 A gazdasági, társadalmi állapotnak a koncepcióval összefüggésben lévő elemei	147
5. Várható társadalmi és gazdasági hatások azonosítása	150
6. Környezeti értékelés	156
6.1 Zala megye területrendezési terve módosításának indokoltsága, célja, tartalmának összefoglaló ismertetése, kiemelve a környezeti értékelés szempontjából fontos elemeket	156
6.2 A termómódosítás célrendszerének összevetése a közösségi, az országos illetve megyei szinten kitűzött környezet- és természetvédelmi, valamint vízgazdálkodási célokkal	157
6.3 A termómódosítás összevetése más releváns tervekkel, koncepciókkal	169
7. A Koncepció céljainak megvalósulása esetén a közvetett vagy közvetlen negatív hatást kiváltó tényezők feltárása	174
8. A Koncepció által feltárt társadalmi és gazdasági hatások várható alakulása abban az esetben, ha a terv javaslatai nem valósulnak meg	174
9. Javaslat társadalmi, gazdasági szempontú intézkedésre	176
9.1 A társadalomra és a gazdaságra káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére vonatkozó javaslatok és egyéb intézkedések meghatározása	176

9.2	A társadalmi felzárkózás elősegítésére irányuló javaslatok és intézkedések meghatározása, továbbá a társadalmi felzárkózási szempontok érvényesítése a tervekben.....	177
9.3	Javaslat olyan társadalmi és gazdasági szempontú előírásokra, feltételekre, amelyeket a Konceptió által befolyásolt más terveknél figyelembe kell venni	177
10.	Összefoglalás	179

HELYZETELEMZÉS

Készítette: HÉTFA Elemző Központ - Város- és Területfejlesztési Iroda

A Helyzetelemző munkarész

a Zala Megye Területrendezési Terve (Készítette: PESTTERV Kft, 2019. február, Felelős tervező: Károlyi János) illetve

Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója Helyzetelemzés (Készítette: Vitál Pro Kft., forProjekt Kft., Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft., 2013. december) alapján készült

A felülvizsgálat során felhasznált, a felülvizsgálat alapját képező dokumentumok:

ZALA MEGYE TERÜLETRENDEZÉSI TERVE ELŐKÉSZÍTŐ FÁZIS

2019. Szeptember

Zala Megyei Önkormányzat részéről

Dr. Mester László megyei főjegyző

TERVEZŐK, SZAKÉRTŐK NÉVSORA

GENERÁLTERVEZŐ: PESTTERV KFT

Felelős tervező:

Károlyi János

Területrendező vezető tervező

TERVEZŐK NÉVSORA

Burányi Endre (K1 01-5014, TR 01-5014)

Tájszerkezet, tájhasználati módok, mező- és erdőgazdálkodás,
megyei területrendezési övezetek

Hanczár Zsoltné (mksz. 01-2418), Herczik Eszter, Ziman Gergely

Vízgazdálkodás, vízi és energiaközművek

Károlyi János (TR 13-1017)

Tervezési koordináció

Természeti és táji adottságok, településrendszer, demográfia
területfelhasználás, megyei területrendezési övezetek, hatásvizsgálat

Dr. Kiss János Péter, Dr. Ballabás Gábor

Gazdaság

Dr. Kollányi László (SzTjv Sz-003/2017)

Tájképvédelem, környezeti értékelés

Rhorer Ádám (K1d-1-Tell, KÉ-SZ, KÉ-T-, Tell, KÖ-T)

Közlekedés

Schuchmann Péter (TR 01-5068)

Területfelhasználás, megyei területrendezési övezetek

tervezési módszerek, hatásvizsgálat

TÉRINFORMATIKAI FELDOLGOZÁS

Keszthelyi Ákos

Botos István Csaba

ZALA MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA HELYZETELEMZÉS

2013. december 6.

Készítette: **Vitál Pro Kft.**

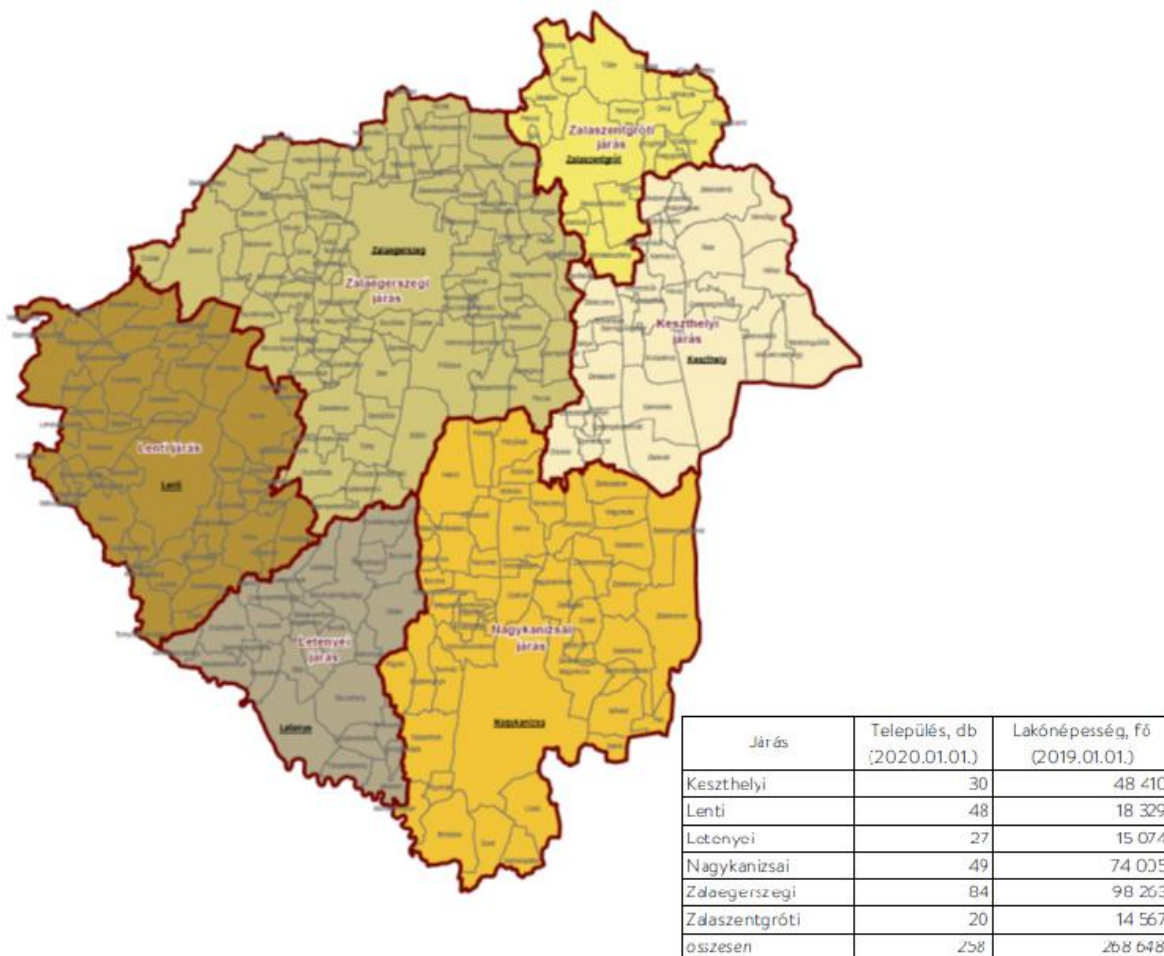
Az utómunkálatokat készítette: **forProjekt Kft.**

Kiegészítést készítette: **Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft.**

1. A MEGYE, KIEMELT TÉRSÉG (A TOVÁBBIAKBAN EGYÜTT: TÉRSÉG) TÁRSADALMI, GAZDASÁGI, KÖRNYEZETI HELYZETÉNEK ELEMZÉSE

1.1. AZ ADOTT TÉRSÉGRE ÉRTELMEZHETŐ KÜLSŐ KÖRNYEZET VIZSGÁLATA:¹²

Zala megye az ország, azon belül is a Dunántúl délnyugati részén helyezkedik el. Zala megye a Nyugat-Dunántúl része. A megyét északról Vas megye, keletről Veszprém és Somogy megyék határolják. Délnyugaton Szlovéniával és Horvátországgal határos. A megyében hat járás található, ezek a következők: keszthelyi, lenti, letenyei, nagykanizsai, zalaegerszegi és zalaszentgróti járások.

Forrás: Lechner Tudásközpont

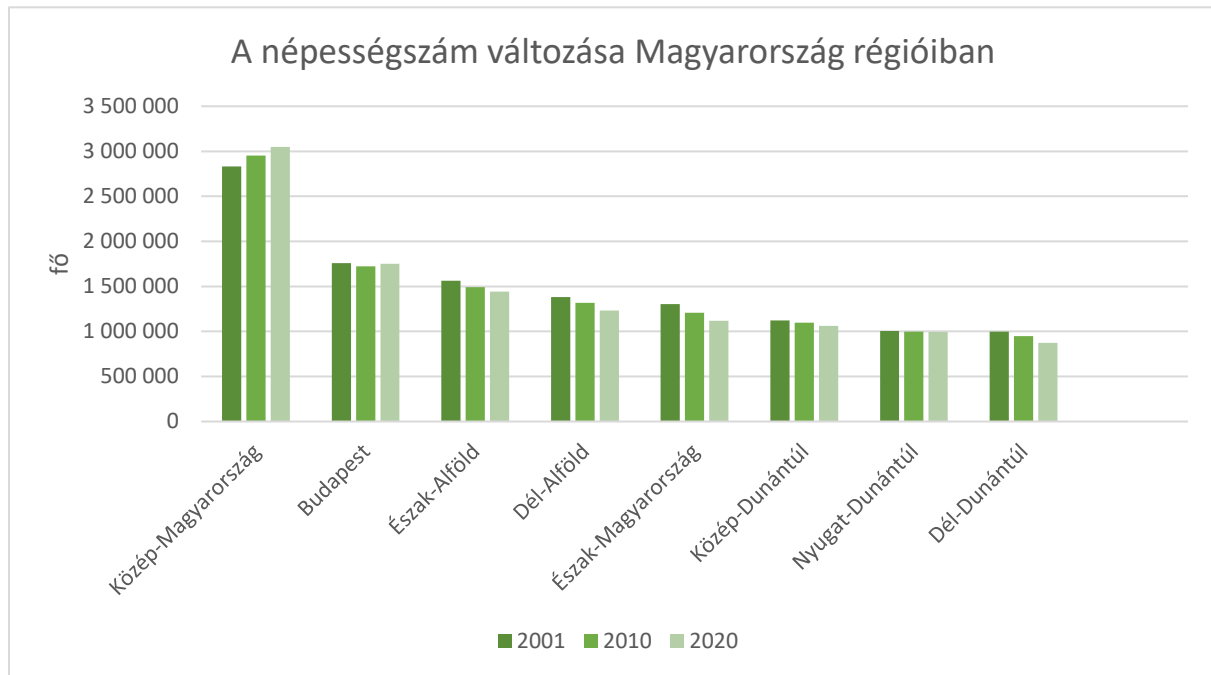
Zala megye egyike hazánk legkisebb területű megyéinek, az ország területének mindössze 4,06%-át teszi ki. Legnagyobb kelet-nyugati irányú kiterjedése mintegy 75km, észak-déli irányban pedig hozzávetőleg 85km. Zala megye lakónépessége 267 271 fő volt 2020. január 1.-én. Ez több, mint 20.000 fővel kevesebb a 10 évvel korábban regisztrált 288 591 fő népességnél. Zala megye a népességszáma alapján az ország negyedik legkisebb megyéje, csak Nógrád, Tolna és Vas megyében élnek kevesebben.

¹ Forrás: Zala Megye Területrendezési Terve Előkészítő fázis, 2019. szeptember, Generáltervező: Pestterv Kft.

² Forrás: Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója Helyzetelemzés, 2013. december 6., Készítette: Vitál Pro Kft., forProjekt Kft., Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft.

A megye mai népessége az ország népességének 2,74 %-a, a Nyugat-Dunántúli Régió népességének pedig 26,87%- át teszi ki.

Az ország régiói közül Közép-Magyarország népessége növekszik tartósan, valamennyi más térségé, közte Nyugat-Dunántúl népessége is csökkenő. Nyugat-Dunántúl népessége 2018-ban hosszú évek óta először minimális mértékben nőtt, de ez elsősorban Győr-Moson-Sopron megye növekedésének köszönhető. A Nyugat-Dunántúlt alkotó három megye közül Zala megyét sújtja leginkább a népességfogyás.

Az Európai Unió térszerkezetében Magyarországot a külön lehatárolt 10. sz. Közép-Kelet-Európa nagyrégió részeként szerepeltetik, miközben a másfél évtizede a Dunántúl északi része aktív része egyrészt a Bécs-Pozsony-Győri tengely körüli gazdasági-kulturális fejlődési tengelynek, másrészt az Alpok-Adria nagytérségi idegenforgalmi és kulturális-társadalmi együttműködésnek. Ezek a tényleges fejlesztési együttműködés kezdeti csírái, majd közös színtereiként is értékelhetők, melyek magunkban hordják a hosszú-, ill. nagy távra prognosztizált; Közép-Délnyugat-Európai Nagyrégió különböző szintű és méretű, közös fejlesztési és együtt kezelhető, ésszerű területrendezési irányait, ill. tényleges kiépítési projekt szintű, jövőbeli feladatait is.

Az elmúlt évtizedekben Zala megye szoros együttműködést épített ki a „Dunavölgyi Együttműködés” országaival, a „Visegrádi Országok” tagállamaival, Szlovéniával: közös társadalmi, kulturális, oktatási, munkahely teremtési és turisztikai programjaikkal, ill. Horvátországgal közös: gazdasági-kereskedelmi (piaci), szállítványozási, logisztikai, majd oktatási-kulturális együttműködéseivel, közös az INTERREG támogatást is igénybevevő projektjeivel.

Zala megyében az észak-dél irányú közlekedési kapcsolatok kiépítése megoldandó térszerkezeti probléma, ami összekapcsolódik a megye középső zónájában jelentkező városhiányos térségi gondokkal. A településhálózatban több „jelölt” vetélkedésének, funkcióbővítési törekvésének egyformán gátját képezi a kapcsolati rendszerek, s azok eszközéül szolgáló mikro és makro térségi közlekedési kapcsolatok hiánya, vagy elégtelensége. Ezek felzárkóztatása most ugyanolyan időszerű igény, mint volt a megyei jogú városok rendszerkapcsolata, mivel ezek egyrészt mára már élvezik az

európai közlekedési folyosók közvetlen hatását (Zalaegerszeg a vasúti korridor révén, Nagykanizsa az V/B sz. Helsinki közúti közlekedési folyosó révén rövidesen).

Határmenti együttműködési programok

Az Interreg V-A Szlovénia-Magyarország Együttműködési Program programterülete Magyarországon Vas és Zala megyére terjed ki. A Magyarország-Horvátország Határon Átnyúló Együttműködési Program 2014-2020 célja elmélyíteni, minél inkább kiterjeszteni az együttműködés hatókörét. Ebben az együttműködésben három magyar megye vesz részt Zala, Somogy és Baranya. Interreg V-A Ausztria-Magyarország Program a határon átnyúló együttműködési program programterülete az osztrák-magyar határvonal mentén terül el és a következő 11 NUTS 3 régiót foglalja magában: Észak-, Közép- és Dél-Burgenland, Bécs, Bécs környékének déli része, Alsó-Ausztria déli része, Graz, Kelet-Stájerország, Győr-Moson-Sopron, Vas és Zala Megye.

Az észak-déli közúti és vasúti kapcsolatok kiépítése, ill. ez utóbbi felújítása és délnyugati irányú bővítése a megye két nagyvárosának logisztikai bekapcsolódását, ill. továbbfejlesztését, mint helyi érdeket szolgálja, ahogy ezt az Országos Területrendezési Terv is előirányozta. E vázolt és preferált fejlesztések, s ezek területrendezési következményei - melyek jelen rendezési tervben kapnak először alátámasztó, egyeztetett terület felhasználási struktúra elemzést és indoklást - a helyi előnyökön felül, nagyobb, nemzetközi érdekeket is szolgálhatnak, ha számításba vehetők azok a Közép-kelet-európai újabb, prognosztizált fejlődési, áramlási irányok, s azok szállítási következményei (árutermelő, kereskedelmi, szabadidő-üdülési stb.), melyek Európában kimutathatók, s amelyek ráadásul nemcsak érintik, de átszelik a Dunántúl nyugati részét, különösen Zala megyét, mivel ezek a tengelyek itt találkoznak, sűrűsödnek össze, majd ágaznak el három irányban. Zalaegerszegnek a nyugati irányú irányultság (főleg vasúti) csomópontja, míg Nagykanizsa nyugati és keleti, sőt déli irányban is kaput képez, különösen, ha közútfejlesztések mellé az Ausztriának is előnyös vasútbővítés is hozzájárulhat.

1.2. A TÉRSÉG ADOTTSÁGAINAK, BELSŐ ERŐFORRÁSAINAK ELEMZÉSE TERÜLETI BONTÁSBAN, TÉRKÉPI MEGJELENÍTÉSEKKEL:³⁴

A) TERMÉSZETI ÉS ÉPÍTETT KÖRNYEZET VIZSGÁLATA:⁵⁶

aa) Természeti adottságok, természetvédelem

Magyarország földrajzi helyzete alapján átmeneti jellegű térségnek tekinthető a morfológiai jelleg, az éghajlat, a vegetáció és a talajviszonyok tekintetében egyaránt. Az eltérő arculatú tájak találkozása az ország perifériális térségeiben kevésbé szembetűnő. Zala megye Dunántúl legnyugatabbra eső tájegységén, a Nyugat - Magyarországi Peremvidék nagytáj déli részén fekszik. Az itt kialakult dombvidéki terület csaknem teljes egészében magába foglalja a Zalai-dombság középtáj (3.4), a Balaton vízgyűjtőjéhez tartozó Zala, illetve a Dunai vízgyűjtőhöz tartozó Mura - Dráva részvízgyűjtőjén fekszik.

A különböző életközösségek, felszíni, vízrajzi, tájképi értékek megóvásának leghatékonyabb eszköze a természetvédelmi területek kijelölése. A védettségi kategóriák egyrészt az élővilág táj-, természetvédelem szempontjából legértékesebb területeit (élőhelyeit) fedik le, másrészt a táji - területi érzékenységi kategóriarendszerben a legérzékenyebb területegységeket. Ez jelentősen befolyásolja e területek táji terhelhetőségét, távlati területfelhasználását, hasznosíthatóságát.

Zala megye területén a természeti értékek döntő többsége már hivatalos oltalom alatt áll. A volt megyei jelentőségű természetvédelmi területek is települési önkormányzati hatáskörbe kerültek át. A megyében jelenleg országos szinten védett területek közül 2 nemzeti park, 1 tájvédelmi körzet és 3 természetvédelmi terület található, illetve érintett.

ab) A táj jellemzői (tájszerkezet, tájhasználat, tájjelleg, tájkép) tájvédelem

A Zala megyére jellemző tájhasználati módok mennyiségi jellemzői, arányai számszerűsíthetők egyrészt a földhasználat nyilvántartási adatai, másrészt a táji - természeti védettség nyilvántartási adatai alapján. Zala megye terület rendezési tervének helyzetelemzésében rendelkezésre állnak az aktuális ingatlan nyilvántartási adatok közül a fekvési adatok a TAKARNET adatbázisból, továbbá a megyei szinten művelési ágak szerinti megoszlás idősoros BFKH adatai; egyúttal a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság (BfNPI) adatszolgáltatására támaszkodva az országos szinten védett területek, valamint az országos szinten tájvédelmi és ökológiai hálózati övezetekbe sorolt területek.

TÁJÉKOZTATÓ ADATOK: ZALA_MEGYE 2018

fekvés	földrészletek száma	összes terület (ha.m2 / %)	átlagos földrészlet ter. (m2)
belterület	159321	32082.8364/ 8,48	2013
külterület	117229	319407.5875/ 84,41	27246
zártkert	160566	26896.6288/ 7,11	1675
ÖSSZESEN	437116	378387.0527/100,00	

(Forrás: Zala Megye Területrendezési Terve Előkészítő Fázis, 2019. február, Készítette: Pestterv Kft. TAKARNET http://www.takarnet.hu/pls/tknet/hivatalok_p.hivatal_adat?pid=13303)

³ Forrás: Zala Megye Területrendezési Terve Előkészítő fázis, 2019. szeptember, Generáltervező: Pestterv Kft.

⁴ Forrás: Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója Helyzetelemzés, 2013. december 6., Készítette: Vitál Pro Kft., forProjekt Kft., Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft.

⁵ Forrás: Zala Megye Területrendezési Terve Előkészítő fázis, 2019. szeptember, Generáltervező: Pestterv Kft.

⁶ Forrás: Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója Helyzetelemzés, 2013. december 6., Készítette: Vitál Pro Kft., forProjekt Kft., Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft.

A fekvés szerinti megoszlás adatai megyei szinten 2018-ban a külterületek abszolút dominanciáját mutatják, a Dunántúli nagytáj általános jellemzőinek megfelelően, a nyugat-dunántúli átlagos értékeivel:

- a külterületek 84%-ot meghaladó arányával áll szemben az 8,5%-ot megközelítő belterületi arány, ezt kiegészíti a zártkertek jelentős, több mint 7%-os részesedése,
- a településszerkezetre térségi szinten az aprózódás, a nagyszámú, kisebb határú (és lélekszámú) települési struktúra jellemző (a településszám a viszonylag kisterületű megyében relatíve magas: 257).

A művelési ágak szerinti megoszlás adatai alapján általános tendenciaként írható le, 2010. és a 2019 júniusa között, hogy a földterület kismértékben növekedett. A táji szintű területhasználatot leginkább jellemző művelési szerkezetben nincsenek jelentős elmozdulások és ennek alapján tájszerkezeti változások sem következtek be. A 2019-es adatok alapján megállapítható, hogy a megye *erdősültsége 32,2%, a gyepek együttes aránya 6,7%*. Ezekhez hozzáadva az egyéb természetközeli felszínnek (nádasok, halastavak együtt 0,1%) arányait **összesen 40% körüli** érték áll szemben, az intenzívebb agrikultúrák (szántó+ kert+ ültetvények) **~35%-os** és a kivett területek 26% -os részesedésével. (A végeredményt ökológiai szempontból javítja, hogy a „*kivettben*” jelentős vizenyős- és vízfelületek is találhatóak, de ennek bontására sajnos nem tér ki a statisztika.) Azonban még ennek figyelembevétel nélkül is *meghaladja a természetközeli tájhasználat részesedése a 40%-ot, felülmúlva a természetközeli tájhasználatok minimálisan kívánatos 1/3-os részesedését.*

Tájkép- és tájvédelem

Zala megye *sajátságos természeti erőforrásai* közé lehet sorolni **tájképi értékekben gazdag területeit, tájrészleteit**, amelyek a megye viszonylag nagy, de kevésbé összefüggő területét fedik le, a tájhasználat mozaikosságának megfelelően.

Egyrészt a dombvidékek természetszerű területegységei, másrészt a folyók (Mura, Zala) és kisvízfolyások (Kerka - Cserta, Principális-, Szévíz) medreihez és a mélyebben fekvő területek a táj- és természetvédelmi szempontból legértékesebb tájrészletek. Ennek megfelelően a tájképi értékek a kiterjedt, összefüggő tájképileg is változatos dombsági felszínnekhez, a mozaikos halom- és dombvidéki területekhez, valamint a vizek és vízpartok látványához, táji- természeti- ökológiai értékeihez kapcsolódnak. Ezek a megye legkiemelkedőbb természeti potenciálját képezik, amelyek *tájképi szempontból is* kiemelkedő értékek.

Ahol a tájképvédelmi övezetek nem foglalják magukba a települési térségek területét, kiemelt figyelmet kíván a települések táji környezetében a tájjelleg, *a hagyományos tájkarakter megőrzése*, a települések és a védett táj közötti átmeneti térségek összehangolt tájképvédelme.

ac) Termőföld- és talajvédelem

A megyében a termőföld kis területen éri el a kiváló minőséget. A megye mezőgazdasági területeinek zöme a közepes és a gyengébb termőhelyi adottságú mezőgazdasági kategóriába tartozik. A talajadottságok kevésbé kedveznek a szántóföldi kultúrák, a gabonafélék termesztésének, potenciálisan magasabb az erdő-, a gyp- és az ültetvény gazdálkodásra alkalmasabb területek aránya. Ennek köszönhető - sok más tényező, pl. a domborzati és a klimatikus adottságok mellett -, hogy a megyében nem kimagasló (40% alatti) a szántók aránya, és az átlagosnál magasabb fokú az erdősültség. A talajadottságoknak és a kiegyenlített, szubalpin vonásokkal is rendelkező éghajlatnak köszönhetően a megye változatos, tájhagyományokkal is rendelkező természeti szerkezettel rendelkezik.

A termőhelyi adottságokat tükrözik a művelési ág szerkezet megoszlási mutatói is. A szántóművelésre legalkalmasabb területek a megye területén szétszórta, több foltban helyezkednek el, mindössze a megyei terület közel negyedét lefedve. Relatív nagyobb összefüggő területek a megye északi (Vas megyével határos) peremén, a megye középső részén (Pacsa-Pölöskefő, Söjtör-Tófej illetve Csesztreg környéke) illetve déli határterületén (Tótszentmárton-Becsehely-Szeptnek környékén) találhatók.

ad) Vízüdelem (felszíni és felszín alatti vízkészletek, vízminőség, vízellátás, szennyvízkezelés)

Felszíni és felszín alatti vízkészletek

Magyarország Vízügytő-gazdálkodási Tervében az országot vízügytő-gazdálkodási alegységekre osztották és a vízgazdálkodási feladatokat, célokat alegységenként rögzítették. Zala megye területét 4 alegység érinti, de ezek közül kettő szinte a teljes megye területét lefedi. Ezek a Duna jobb parti részvízügytőjéhez tartozó 4-1 Zala vízügytő alegység és a 3-12 Mura vízügytő alegység. A megye területének kis észak-keleti szélé a 1-4 Marcal vízügytő alegységre átnyúlik és a megye keleti szélének kis része a 4-2 Balaton közvetlen vízügytő alegységhez tartozik. A két meghatározó alegység a megye területének 95 %-át lefedi.

Felszíni vizek, vízkészletek

Zala megye, mint Magyarország legcsapadékosabb megyéje, felszíni vizekben gazdag. Területét topográfiai adottságához igazodó, számtalan vízfolyás szabdalja. A felszíni vízkészletek alakulása szempontjából a megyében meghatározó jelentősége a Murának és a Zalának, valamint a Balatonnak van. A Mura folyó hosszának kb 10 %-a esik Magyarországra és mint határfolyó, annak is csak a bal partja tartozik Magyarországhoz. A Mura 13824 km² vízügytőjéből Magyarországra 2040 km² esik. Magyarországi szakaszán számtalan hosszabb-rövidebb vízfolyás torkollik a Murába. A Mura Zala megyei szakaszán a legjelentősebb vízfolyása a Kerka és a Principális-csatorna.

A megye másik meghatározó vízügytője a Zala teljes terjedelmében Magyarország területén fekvő folyó, melynek nyomvonalát, medrét, torkolatát többször szabályozták. Vas megyében, az Őrségben, Szalafő határában ered. A 2622 km² -es vízügytő területe a Kis-Balaton Vízüdelmi rendszerének a kiépítésével 1592,7 km²-re csökkent. Ma a Zala 108,950 km hosszú és a Hidvégi és a Fenéki tavakon keresztül a Balatonba torkollik, melyet a Kis-Balatonon keresztül a Keszthelyi-öbölnél ér el. Fő tápláló vízfolyása a Balatonnak.

Felszín alatti vizek, vízkészletek

A Zala vízügytő alegység területén 3 víztest típus (sekély porózus-hegyvidéki, porózus hegyvidéki rétegvíz) és termálkarszt (porózus termál és hideg karszt) fordul elő, a Mura vízügytő alegység területén 4 víztest típus ((sekély porózus-hegyvidéki, porózus-hegyvidéki rétegvíz), porózus termál és termálkarszt) fordul elő.

Vízminőség

A megyében a vízminőség védelmi feladatokat elsősorban az ivóvíz minőségének biztosítása határozza meg. Az ivóvíz ellátás több mint 50%-át rétegvizekből elégítik ki, a karsztvíz és parti szűrésű vízkivétel meghaladja a 20-20 %-ot, a talajvíz ivóvízként történő hasznosítása 1 % körüli. Az ivóvíz ellátás döntő hányada a felszín alatti vízkészletekből történik, ezért a felszín alatti vizek vízminőség védelmének megoldása meghatározó feladat.

A megye hidrogeológiai adottsága a felszín alatti vizek és a felszíni vizekben való gazdagsága. Geológiai adottsága azonban egyben az érzékenysége is. A 27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet szerint több település felszín alatti vízminőség védelmi területen fekszik, döntő hányaduk azon belül is fokozottan érzékeny és kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség védelmi területen fekszik. A megye területét

az országos vízminőség védelmi területek övezete is érinti. A felszíni és felszín alatti vizek védelme igényes vízi-közmű ellátás kialakítását teszi szükségessé.

A vízminőségre vonatkozóan megállapítható, hogy a talajvíz vízminősége erősen megkérdőjelezhető. A rétegvizeknél általában a 30 m feletti vízkivétel, amely a porózus vízadóra támaszkodik, vízminőség védelmi szempontból a nagyon érzékeny kategóriába sorolható. A 30 m-nél mélyebb rétegekből kitermelt víz, már csak mérsékelt érzékeny. A karsztvíz kivétel mindenhol a vízbázis védelmére érzékeny kategóriába tartozik. A parti szűrésű vízkivétel ez ideig vízminőségi szempontból kedvezőnek bizonyult, a klímaváltozás, a megváltozott csapadék események hatására előforduló meder kiszáradása, vagy árhullám levonulása kapcsán azonban a parti szűrésű vízkivétel vízminősége, egyáltalán a kivétel lehetősége bizonytalanná vált. A helyi vízkivételek vízminőségi problémáinak kompenzálására áthidaló megoldást a regionális vízellátó rendszerek biztosítják.

Fontos kiemelni a Balaton vízminőségével kapcsolatban a tavaly 2019. augusztus – szeptember időszakban tapasztalt rendkívüli mértékű algásodást, algavirágzást. A 2019-es év augusztusában a korábbi években soha nem tapasztalt vízvirágzás jelentkezett a Keszthelyi- és a Szigligeti-medencékben, ami a korábbi legmagasabb klorofill-a értékeket is magasan túlszárnyalta. Így tehát a tóval kapcsolatban fennállnak vízügyi problémák, az utóbbi húsz évben a romló vízmérleg és a növekvő hőmérséklet szintén kedvezőtlenül hat a tó vízminőségére, mindezek alapján a víz foszforterhelésének további csökkentése indokolt.

ae) Épített környezeti és a kulturális örökségi értékek (építészeti örökség, régészeti örökség, műemléki értékek, emlékhelyek)

Földalatti építészeti emlékek (régészeti emlékek)

Legkorábbi látványos épített emlékeink a késő neolitikum kora rézkori időszakából vannak. Árkokkal körülvett, erődített falutelepülések feltárására került sor a megye déli felében az M7-es autópálya feltárása során, ezek közül a legfontosabbak: Becsehely – Újkúti-dűlő; Sormás - Török-földek; Sormás – Mántai-dűlő).

A felszínen látható emléanyagban az első jelentős (és látványos) emlékek a bronzkori földvárak. A hajdani faszerkezetbe foglalt kő vagy földkitöltésű falak mára lankás sánccá szelídültek. Néhol ma is mindenki számára egyértelmű a megjelenésük, másutt csak az avatott szem veszi észre őket. A másik nagyon látványos emlékcsoportot a rómaiak hagyták ránk. Az időszámításunk kezdete utáni évszázadokban a Zala mentét is birtokló birodalom a folyó és a térség nevét átörököltette a mának.

A magyar honfoglalás előtti időkben a megye területe a Frank Birodalom határtartományához tartozott. Ennek központja a Zala folyó Balatonba torkollása előtti mocsár világában, egy jól védhető szárazulaton volt. A honfoglalásunkat követő időszakban a keletről érkezett pásztorkodó, s csak részben földműves életmódot folytató népünknek egy évszázad sem kellett ahhoz, hogy eldöntse, az európai kultúrkörhöz, annak is nyugati ágához kíván csatlakozni. A keresztény világhoz való csatlakozás első emlékei az egyházi épületek voltak, melyek között a nyugati egyház mellett a keleti egyház emelt szakrális épületeket. A 10. század közepe után elindult folyamatból keleti emlékek előkerülésével is számolhatunk, hiszen Bulcsú, annak a törzsnek a feje, mely Zalát is uralta, Bizáncban vette fel a keresztiséget. Első ismert emlékeink az 1000 körüli időszakból származnak.

Zala megye építészeti képe

Az építészeti kép alakulása folyamatosan követte a mindenkori stílusirányzatokat, s meghatározóan függött a gazdaság állapotától. Az összképtől való különbözőségét a helyi társadalmi viszonyok, gazdaság helyi sajátosságai határozták meg. Emellett a megye építészeti képének alakításában a

történeti események és a háborús időszakok is jelentős szerepet játszottak, a 16-18. században meghatározták annak alakulását. A középkori, nagyjából egyenletes fejlődés a maradandó épületek tekintetében eléggé egyenletes megoszlást mutat. A késő románkori időszakának kis templomai az aprófalvas vidéken nem követeltek újabbakat, nagyobbakat s meghatározóan megmaradtak. Ezt a képet viszont a török háborúk pusztítása a megye déli felében átrajzolta, itt ezek az egyházi épületek jórészt elpusztultak, így a gótika elsősorban a fejlődő településeken, mezővárosokban, uradalmi központokban és piacos falvakban jelentkezik, s itt is az északi részeken maradt ránk.

A zalai falvak építészeti képét máig hatóan a 18. században emelt barokk templomok (kastélyok, kúriák) uralják. Ugyanez a stílus erősen jelen van a nagyobb városaink magjában is, melyet azért ennél dominánsabban ural a 19-20. század fordulóján lejátszódott nagy gazdasági fellendülésből táplálkozó eklektika. A változatos, a mindenkori igényeket kielégítő képbe a 20. század közepe után nyomultak be az erőltetett lakótelep-építések, s a városkép jellegét figyelmen kívül hagyó funkcionális épületek. Szerencsés módon azonban ez a folyamat Zalában mérsékelt maradt, s tradicionális építészeti értékeink zöme megmaradt a jövő számára.

af) Világörökségi és világörökségi várományos értékek

A világörökségi és világörökségi várományos értékek meghatározása önálló országos szintű övezetként került bevezetésre a területi tervezésben. A világörökségi és világörökségi várományos területek közé négy települést soroltatott (várományos területként): Zalaegerszeg (Vízimalom múzeum), Zalalövő (Zalalövői Tájház), Kávás (Népi Múzeum), Keszthely (Keszthely Festetics-kastély, kastélypark) valamint Hévíz (A Hévízi-tó természetvédelmi területe).⁷ - amelyek közül az utóbbi kettő található a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén. Az övezet nem teljesen összefüggő a megye területén.

Zala megyében Világörökségi terület nem található. A Miniszterelnökség Örökségvédelmi Hatósági Főosztály Örökségvédelmi Nyilvántartási Osztály adatszolgáltatása szerint a világörökségi várományos területek a Balaton-felvidék kultúrtájhoz, illetve a Magyarországi tájházak hálózatához tartozó településekből tevődnek össze.

ag) Honvédelem

A honvédelmi övezetek meghatározása településhatáros pontossággal történt. Zala Megye közigazgatási területén - Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény (továbbiakban TrTv.) 19.§ (1) bekezdés 13. pont alapján - az országos térségi övezetbe sorolt honvédelmi és katonai célú terület övezettel érintett települések a következők: Hévíz, Nagykanizsa, Nagyrécse, Sormás, Vállus, Zalaegerszeg és Zalaszentiván. A honvédelmi rendeltetésű ingatlanok hosszú távú, korlátozásmentes, honvédelmi célú használatára – a Magyar Honvédség alapfeladatai rendeltetészerű, szakszerű és jogszerű ellátása, Magyarország védelmi képességeit alapvetően meghatározó vagy a NATO-tagságból eredő, valamint a nemzetközi szerződéseiben vállalt kötelességeinek teljesítése érdekében igényt tart. Az érintett településeken a honvédelmi területeket vagy azok védőterületeit a honvédelmi funkcióval (és korlátozásokkal) össze nem egyeztethető fejlesztési projektek nem érinthetik.

ah) Ásványvagyon

A geológiai fejlődésmentet következtében Zala megyében korlátozott az ásványvagyon előfordulások köre és területe, ásványérc és szénvagyon nem halmozódott fel a területen. A geológiai fejlődésmentet jellegzetességei, a megye területén előforduló képződmények jellegzetességei és kora a fellelhető ásványkincsek körét is meghatározzák. A megye területén előforduló ásványkincsek két nagy

⁷ Forrás: 2018. évi CXXXIX. számú törvény (a továbbiakban Matrt) 3/4.melléklete, valamint 8/2019. (IX.27.) önkormányzati rendelet Zala megye területrendezési szabályzatáról, térségi Szerkezeti tervéről és övezeteiről

csoportját a szénhidrogének és a különböző építőipari nyersanyagok alkotják. A harmadidőszaki képződmények országos jelentőségű szénhidrogén készleteket tárolnak.

ai) természeti és környezeti kockázatok, különös tekintettel az éghajlatváltozás területi vonatkozásaira

Természeti és környezeti kockázatok

A települési környezet minőségét alapvetően meghatározza a település természeti elemeinek állapota, mint a földfelszín, a levegő és a víz tisztasága, a települések szerkezete, higiéniája, biztonsága, a kockázatminimalizálás feltételeinek biztosítottasága. A témakörbe számos objektív és szubjektív elem besorolható, melyek közül a megye területrendezési terve (Zmtrt.) csak néhány fontosabb témacsoportot ragad ki, amelyekkel övezeti szinten is foglalkozik. Ezek közé sorolhatók az árvízvédelem, a belvízveszély, a vizek szennyezés elleni védelme és részben a termőföld védelem is, –továbbá földtani veszélyforrások által érintett területek.

A Zmtrt. szerinti „Földtani veszélyforrás területének övezete” sorolt települések elszórtan helyezkednek el, a megye szinte minden járását érintik, és a megyei települések többségében van ilyen övezet. A természeti és környezeti kockázatok a fentiekén túl nyilvánvalóan magában foglalja az ár- és belvízvédelem, földrengésveszély, egyéb katasztrófavédelmi beavatkozási területek témaköreit is, ezek azonban a részben az egyes külön fejezetekben kerülnek kifejtésre; másrészt nem jelennek meg sem térszerkezeti sem övezeti szinten, a településrendezés hatáskörébe utalva a szakterületeket (a 314/2012.(XI.8.) Kr. alapján), pl. a földrengésveszély, tűz- és robbanásveszély és egyéb biztonsági tényezők tekintetében.

Éghajlatváltozás területi vonatkozásai

Zala megye éghajlatában a kontinentális hatások az országos átlagnál kisebb mértékben jutnak érvényre, leszámítva a megye síkvidékibb, délebbi - délkeleti tájait. A nyugati határszéli területek és a dombvidékek összességükben is kiegyenlítettobb klímaadottságokkal rendelkeznek. Ezek a különbségek a besugárzási viszonyok, a hőmérsékleti kép, a csapadékviszonyok és a vízháztartás tekintetében egyaránt megmutatkoznak.

Az agrotechnikai szempontból kedvezőbb síkvidéki - halomvidéki jellemzőkkel bíró déli térség inszolációs mutatói kissé magasabb értékeket mutatnak (napfénytartam: 1900 ó/év körül), amely megye más területein, a délies kitettségű domboldalakon, a történetileg kialakult borvidékek szőlőtermő helyein kissé meghaladják. A megyében a csapadék területi eloszlása is számottevő különbözőséget mutat. A meleg, szárazabb klímájú részek 700 mm körüli éves csapadék összeggel rendelkeznek, itt az ariditási index:~0,92-0,98 közötti. Ezzel szemben a nyugati határszélen az éves csapadék összeg 800 mm fölött van, az ariditási érték is ennek megfelelően kedvezőbb. A hőmérsékleti viszonyok megyén belüli alakulására a domborzati adottságok jelentős hatással vannak, az eltérő kitettség és növényi borítottság miatt. Az éves középhőmérséklet 9,5-9,8o Celsius fölötti, a levegő páratartalma az országos átlag fölötti. A napfénytartam területi megoszlásában is különbségek figyelhetők meg, átlag 1900 óra körül, a legdélebbi részekén és a fent említett délies lejtőkön 1950 óra fölött jellemző. A legerősebben erdőszült dombvidéki, nyugati részekén (Hetés) magasabb csapadékösszeg, hűvösebb, párásabb, kiegyenlítettobb hőmérsékletű és hőingadozású légállapot jellemző. Azonban ezen földrajzi adottságok mellett is tapasztalhatók, a kitettségi viszonyok függvényében az átlagosnál nagyobb hőösszeg hatásai, a szubmediterrán vonások felerősödése. A részletes értékeket a természetföldrajzi fejezet ismerteti.

Mindezek együtt a megye területének nagy részét az ország kellemesebb klímaadottságú területei közé emelik. A fentiekben összefoglalt, Magyarország Kistáj Kataszterében szereplő, mintegy néhány évtizeddel ezelőtti éves átlagra vonatkozó adatsorok nagyságrendileg napjainkban is igazak, de a kétezres évek meteorológiai megfigyelései és klimatológiai elemzései alapján feltehető, hogy

változásaik nagy valószínűséggel kedvezőtlen tendenciákat mutatnak. Ez egyrészt a szélsőértékek gyakoriságának, másrészt a kiszámíthatatlansági - bizonytalansági faktorok növekedésében jelentkezik.

A klímaváltozás általános hatásai:

- a hőingadozás mértékének növekedése, a hóhullámok, ezen belül is a városi hóhullámok gyakoribbá válása, felerősödő sugárzás, a száraz - meleg kánikulai és hőségnapok számának növekedése;
- a csapadékmennyiség ingadozás mértékének növekedése, villámárvizek/aszálycsúcsok gyakoribbá válása, főleg városi térségekben;
- a csapadékeloszlás a hőmérsékleti és a légnedvességi viszonyok hagyományos, évszakokhoz köthető periodicitásának torzulásai;
- szélsőséges viharjelenségek gyakoribbá válása, atipikus szélviszonyok („tornádójelenség feltűnése);
- a felszíni kiszáradás, talajvízsüllyedés tendenciájának állandósulása;
- az ariditási index szélsőértékeinek távolodása;
- a belvízkár jelenség gyakoriságának növekedése a rendkívüli csapadéktöbbletek időszakában;

B) TÉRSZERKEZET ALAKULÁSA, A TERÜLETFELHASZNÁLÁS VÁLTOZÁSAI, TENDENCIÁK: ⁸⁹

ba) Településrendszer

Egy megye térstruktúráját annak közlekedési hálózata, településhálózata, központrendszere határozza meg. A településhálózat vizsgálatának fontosságát támasztja alá, hogy alapvető meghatározó szerep van többek között az úthálózat - szerkezet és hierarchia - és más műszaki vonalas infrastruktúra kiépítésében, és kapacitásának meghatározásában, ami egyaránt érint fejlesztési és rendezési kérdéseket.

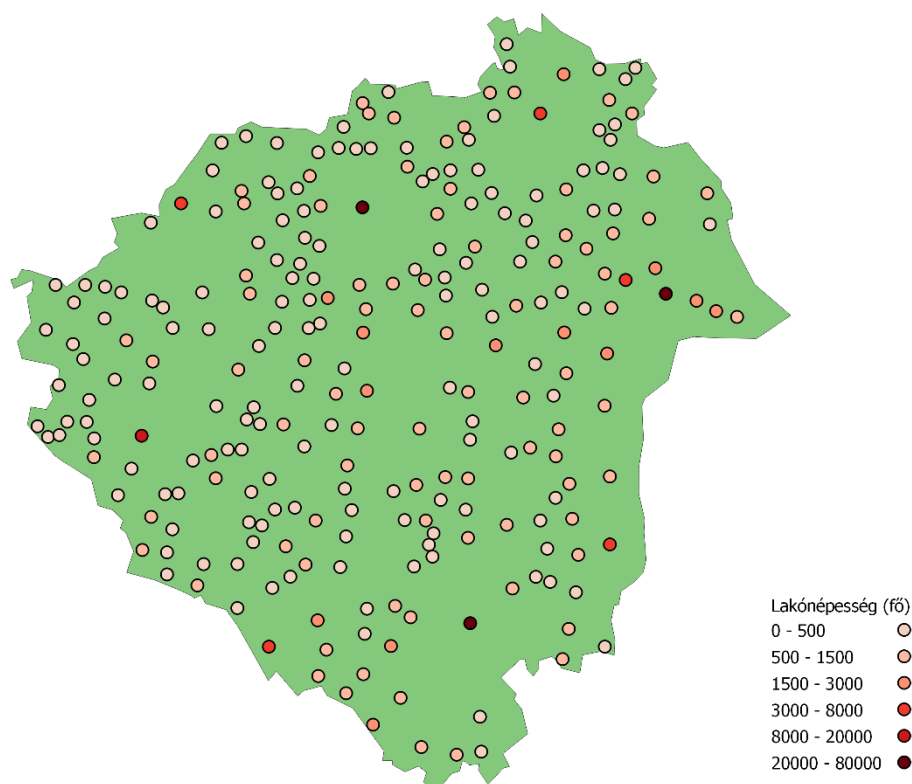
A Zala megyében 258 település található, melyből Zalaegerszeg és Nagykanizsa megyei jogú városok, nyolc városi rangú települések (Hévíz, Keszthely, Lenti, Letenye, Pacsa, Zalakaros, Zalalövő, Zalaszentgrót). A megye lakónépessége a KSH adatai szerint 2019-ben 268.648 fő, csökkenő tendenciájú.

⁸ Forrás: Zala Megye Területrendezési Terve Előkészítő fázis, 2019. szeptember, Generáltervező: Pestterv Kft.

⁹ Forrás: Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója Helyzetelemzés, 2013. december 6., Készítette: Vitál Pro Kft., forProjekt Kft., Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft.

Zala megyében a lakosság mintegy 56,5%-a él városi településeken. Ez jellemzi az urbanizáltság fokát, ami országos szinten 70,5%. A közel 20 százalékpontos különbség is rávilágít a megye településhálózatának egyik fő jellemvonására, ami a viszonylagos városhiányosság, a megye összes településének csupán 4%-a városi rangú település, illetve a városok megyén belüli egyenetlen területi elrendeződése.

Zala megye településeinek nagysága a lakónépesség függvényében

Zala megye városi rangú települései közül 2019-ban csak a megyei jogú város, Zalaegerszeg lakosság száma haladja meg az 50.000 főt. Zalaegerszeg lakónépessége: 57.403 fő, mely érték 4.371 fővel kevesebb, mint 2009-ben. Zalaegerszeget követően a második legnépesebb város Nagykanizsa,

melynek lakónépessége 46.649 fő (3.891 fővel kevesebb, mint 2009-ben). Ahogy a diagramon is látszódik, Keszthely városának, lakónépességének értéke van 10.000 fő felett. A város népessége 19.289 fő, mely 2009-hez képest 1811 fővel csökkent 2019-re. A további hét város Lenti, Zalaszentgrót, Letenye, Hévíz, Zalalövő, Zalakaros lakossága nem éri el a 10.000 főt, sőt Zalakarosé és Pacsáé a 2.000 főt sem. A megye városaira általában jellemző népességfogyás, azonban Zalakaros, Hévíz esetében az elmúlt tíz évben a népesség számának stagnálását figyelhetjük meg. A népességváltozás tehát nem a településnagyság függvénye, hanem a települések speciális vonzerőt jelentő funkcióitól függ. Zalakaros, és Hévíz a megye kiemelkedő fürdővárosai, idegenforgalmi centrumai.

Zala megye településhálózata aprófalvas jelleget mutat, lakosságának 13 százaléka 500 fő alatti kistelepüléseken él. Ezen települések 90 százalékában a lakónépesség csökkenő tendenciát mutat már 1990 óta.

bb) Mezőgazdaság

Zala megye területhasználatában az egyik legjelentősebb, de nem uralkodó a mezőgazdasági művelés. Területi arányait tekintve egyenrangú a mező- és az erdőgazdasági tájhasználat. A termőtalajok gyengébb minőségűek. A talajminőség mellett a domborzati és klimatikus adottságok is a megye nagyobb részén kedvezőbbek az erdőgazdálkodás, valamint az extenzív mezőgazdálkodás, a gyepterület fenntartásához. A mezőgazdasági hasznosítású térségek rögzítése a Zala megye területfelhasználásában a fenti szempontok figyelembevételével történt meg, alapul véve a történetileg kialakult tájhasználatot.

A megyében meghatározó a szántó, másodsorban a gyepterület (rét, legelő) művelési ágban nyilvántartott terület. A kert, szőlő, illetve gyümölcsös művelési ágak összeségükben csak alárendelten vannak jelen, de egyes települések esetében helyi szinten jelentősek (pl. borvidéki települések, hagyományos gyümölcsstermő vidékek). A mezőgazdasági térségbe tartoznak az intenzíven hasznosított mezőgazdasági üzemi területek mellett azok a mezőgazdasági művelés alatt álló területek, amelyek gyenge termőhelyi adottságúak, környezeti szempontból érzékenyek, amelyeken olyan természet és környezetkímélő, illetve hagyományos gazdálkodási módok folytathatóak, amelyek biztosítják az élőhelyek védelmét, a biológiai sokféleség és a környezeti egyensúly fenntartását, a tájképi értékek megőrzését. Fontos kiemelni továbbá, hogy a húsfeldolgozó-ipar, tejipar prosperáló működéséhez szükséges feltételek megteremtése, ill. javítása esetén fontos volna a vágóhidak, tejfeldolgozó kisüzemek fejlesztése, támogatása.

Más jellegű, - agrár- és egyben településszerkezeti vonatkozású - tájhagyományként emelendő ki a megye északi (Vas megyével és határos) részén az Őrségben jellemző szerves települési és tájszerkezet, amely jellemzően mozaikos, mező- és erdőgazdasági, települési területek együttese. Az itt lévő, művelési ág szerkezetükben is kevert (kert - gyümölcsös - gyepterület - szántó). Az alapvetően Vas megyei tájegység lehatárolása nyugati irányban Szlovénia felé (pl. Hódos, Kapornak, Szerdahely, Szentlászló) és déli irányban Zala felé is kiterjed (pl. Szentgyörgyvölgy, Magyarföld, Ramocsa, Csöde, Alsó- és Felsőszenterzsébet, de egyes lehatárolások szerint még Csesztreg és Nemesnép is). A szakirodalomban fellelhető különböző lehatárolásoktól függetlenül lényeges, hogy a megye Őrséggel határos északnyugati szeglete ahhoz hasonló védendő táj és településszerkezeti sajátosságokkal rendelkezik.

A termőföldek a megye tájegységein és ezen belül egyes településein is meglehetősen eltérő területtel és súllyal vannak jelen. Ezeket az arányokat döntően meghatározzák a települések, kistájuk csak kismértékben eltérő természetföldrajzi - termőhelyi adottságai. A megyében a tengerszint feletti magasságban és a lejtőkategória értékekben is számottevő különbség van, a mezőgazdaságilag művelt

földterületek és ezen belül a szántók részaránya a járások és a települések szintjén is különböző, de jellemzően az országos átlagok alatti értékeket mutat. Az agrártárségek domináns tájhasználati módként egyértelműen megye alacsonyabb térszínű, kevésbé tagolt felszínein vannak jelen.

bc) Erdőgazdálkodás

A megye erdőgazdálkodási területei elsősorban az erdőművelés - és ehhez kapcsolódóan a vadgazdálkodás - területeit foglalja magában.

A megye erdőgazdasági térségbe sorolt területei morfológiailag jellemzően a dombvidéki felszíneken helyezkednek el és itt uralkodó tájhasználatként vannak jelen. A tengerszint feletti magasság, illetve a lejtőkategória értékek csökkenésével a halomvidéki - síkvidéki területeken a táj erdőgazdasági használata összességében csökken (ahogy a mezőgazdasági részesedés nő), a művelési ág szerkezetet tekintve pedig a szántóarány emelkedése figyelhető meg. Az átmeneti zónában nő meg a gyepterületek (főleg a legelők), illetve más termőhelyi adottságok és természetesi hagyományok mellett az ültetvényterületek részesedése. Meg kell azonban jegyezni, hogy ezen általános tendencia mellett a megyében jelentős és értékes erdőterületek találhatók az alacsonyabb tengerszint feletti magasságú és a síkvidéki jellemzőkhöz közelítő területeken is (pl. a Mura-völgyben, vagy a Kanizsai medence peremvidékein).

A megye erdőterülete kerekítve 120 ezer ha, ez a megye termőterületének csaknem 44%-a; összterületének is jelentős hányada: a megye erdősültsége közel 33%-os. Zala megye erdőterülete az elmúlt 2-3 évtizedben stabilizálódott ezen a viszonylag magas, tájrendezési szempontból is közel optimális szinten, az elmúlt évtizedben már csak elenyésző mértékben, mintegy 300 hektárral nőtt. A megye területének erdősültsége az országos átlagot meghaladja. Az erdők elhelyezkedése a megye területén viszonylag egyenletes, leszámítva néhány kisebb településcsoportot, ahol a termőhelyi adottságokból következően a mezőgazdasági tájhasználat a megyei átlagnál dominánsabb.

Zala megye erdeinek legnagyobb része a mezőgazdasági művelésre nem, vagy csak korlátozottan alkalmas úgynevezett "feltétlen erdészeti termőhelyeken" helyezkedik el. A nagy összefüggő erdőtömbök a dombvidékeken maradtak meg, illetve létesültek. Itt található a megye legjobb erdészeti termőhelyei, legértékesebb erdőállományai is.

bd) Vízgazdálkodás

A vízgazdálkodás fogalma a vizek hasznosítását, hasznosítási lehetőségeinek megőrzését, a vizek kártételei elleni védelmet és védekezést (azaz vízkárelhárítást) jelenti. Az utóbbi években a vízgazdálkodási feladatok növekedtek. Az ivóvíz biztosítása egyre nehezebb. Az ivóvíz bázisok védelme egyre komplexebb feladatokkal teljesíthető. A klímaváltozás okozta szélsőséges csapadékesemények kezelése, a felszíni vizek rendezése is egyre igényesebb vízgazdálkodási feladat.

Felszíni és felszín alatti vízkészletek

Hidegvíz-készletek

A terület szerkezetileg a Dunántúli középhegységi öv és a Közép-dunántúli szerkezeti öv része, ezek jellemző paleozoós-mezozoós formációi alkotják a neogén medence aljzatát. A Larrámi és az azt követő orogén mozgások hatására blokkos kifejlődésű. Az egyes blokkokat hosszanti és haránt törések határolják. A nyitott törésekhez feláramlási zónák kapcsolódnak. A Keszthelyi hegységtől lépcsősen DNY-ra és DK-re süllyedő aljzat termális karszt vizet tárol. A fedett triász karszt a vízgyűjtő déli északnyugati szélén 3000 m-t meghaladó mélységbe süllyed. A triász karsztvíztároló jó vízvezető azonban az egyes blokkok közötti hidraulikai kommunikáció esetleges. A nagy mélység és a viszonylagos zártság következtében helyenként nagyobb sótartalom, magas hőmérséklet és magas gáztartalom a jellemző.

Az alaphegységre a vízföldtanilag jelentéktelen vékony jura, kréta, miocén üledék felett déli és nyugati irányban vastagodó 500-1500 m vastag alsópannon homokkő, aleurit, agyagmárga, márga üledék települt, amely vízzárónak tekinthető. A felsőpannon folyamán a terület további süllyedésnek indult, az Alpok lepusztulása és a folyóvízi üledékszállítás mértéke fokozódott és összességében 500-1200 m vastag homokos kőzetlisztes agyagos üledék rakódott le. Az agyagfrakció aránya körülbelül 30 %-os azonban az agyagrétegek nem képeznek regionális léptékű vízzáró réteget. A lencseszerűen elhelyezkedő porózus ill. agyagos üledék következményeként a mélyebben található porózus termál vízadó rétegek jó utánpótlással rendelkeznek. Jellemzően a termálfürdők termálvizüket ebből a vízadóból nyerik (Lenti, Nagykanizsa.) A pleisztocénben a főleg nyugatról és északról érkező folyók munkája a jellemző, helyenként 100 m kavics és homok jelzi a nyomukat, jellemzően a víztest DNY-i szélén. A hátságokon löszképződés folyt, a völgyekben vékony terasz és alluviális üledékek találhatóak, mint talajvíztartó. A Mura folyót széles kavicssterasz kíséri. A vízgyűjtőn a talajvíz átlagos mélysége ~ 5 m.

Hévíz-készletek

Zala megye hévízfeltárása és termelés alakulására a megyében jellemző volt, hogy a korábbi kezdeti fúrások után főleg a szénhidrogén-kutatások során növekedett a kutak száma, de az ivóvíz beszerzési célú fúrások is sok helyen tártak fel hévizet. Ezen kívül több helyen fúrtak hévíz kutakat balneológiai célokra is. Zala megye geotermikus adottságai kimondottan jók. A különböző mélységekbe lesüllyedt összetört ókori rögöket 4-5000 m-es üledékrétegek borítják. A középkori triászban mintegy 3000 m vastagságú mészkő és dolomit üledékréteg keletkezett. Keszthelyi-hegységben ez a réteg a felszínre kerül. A triász dolomit a tároló rétege a keszthelyi tóforrásnak. A triász kori mészkövek karsztosodottak, jó tárolóképességük jelentős szénhidrogén- és hévízkészleteket rejt. A miocén korban a Pannon-tenger üledékei rakódtak a karbonátos kőzetekre, amelyet viszont a durvább szemű folyóhordalékok fedtek be több száz méteres vastagságban. A szénhidrogén-kutatások során nyert rétegvizsgálatokból és lyukgeofizikai szelvényezésből 3000 méterig a megye erősen megkutatott. Termálkútjainak nagy része is szénhidrogén-kutató fúrásnak indult.

Az ország geotermális energiakészletéről 2016-ban a Magyar Energetikai és Közmű Szabályozási Hivatal készített felmérést, amely szerint Zala megye területén 68 termálkút szerepel a hévízregiszterben és Zala megyét négy (Szilvág, Zalalövő, Nagykanizsa és Körmend) geotermikus koncessziós terület is érinti. A működő termál kutak általában balneológiai célra hasznosulnak, ezt a nagyszámú 30-50°C közötti kúthőmérséklet is megmagyarázza. Kiemelkedő jelentőségű gyógyfürdő Hévíz, amelynek forráshozamát a környék üdülői számára fúrt termálkutak érzékenyen csökkentették. A vizsgálatok kizárták a nagylengyeli olajtermelés hatását a hévízi forrás hozamára. A gyógyfürdők közt az egyik legjelentősebb Zalakaros, amelynek 90°C feletti kifolyó víz hőmérséklete az energetikai hasznosíthatóságot ígéri. Az egyetlen energetikai hasznosításra a példa a Zalaszentgróton működő ásványvíz-palackozó. Az ezt ellátó mindössze 32°C-os termálkút vizét hőszivattyúval lehűtik, a nyert közel 1 MW energiát az üzem klimatizálására, ipari hőigényének fedezésére fordítják. Zala megye jelentős további geotermikus hasznosítási lehetőséget rejt a jelenlegi szerény szinthez képest.

Jelentős geotermikus potenciált képez az elvizesedett nagylengyeli olajkutak termelvényének energiataralma is. A hévízkataszterben nyilvántartott termál kutakon kívül a megyében 27 geotermikus szempontból ígéretesnek ítélt meddő szénhidrogénkút található. Az ortaházai mezőben, a 3200 m-es mélységben 140°C hőmérsékletű forró víztárolóra alapozva indult a MOL később felfüggesztett geotermikus erőmű projektje. A beleznai kutatófúrás 170°C-os talphőmérséklete is a zalai mélykarszt kitűnő geotermikus adottságaira mutat. Egészen kivételes természeti objektum a Hévízi-tó forrása. Hőmérséklete ugyan csak 32°C, de nagy hozama, ami 0,65 m³/s a világ egyik

legnagyobb, 60 MW hőtejesítményű termálforrásává teszi. Zala megye területén 27 darab hasznosíthatónak ítélt meddő szénhidrogénkút található. A meddő szénhidrogénkutak mélysége a Kilimán kútjai kivételével mélyebbek, mint 1500 m. A 90°C-os geozoterma térkép, valamint a megye termálkútjainak nagy szórású hőmérséklete alapján megállapítható, hogy a felhagyott szénhidrogén kutakban várható hőmérsékletet elhamarkodott lenne egyszerű korrelációvá számítani. A felhagyott szénhidrogénkutak 40-60 évesek. Zala megye területén mindenképpen számolni kell szénhidrogének (kőolaj, metán) és szén-dioxid jelenlétére, mind a déli, mind az északi területeken a triász karbonátokban, illetve a felette települő miocén, alsó pannon üledékekben.

Mezőgazdasági vízhasznosítás

Zala megye területén a mezőgazdasági vízhasznosításnak jelentős hagyományai vannak. Mezőgazdasági vízhasznosításnak minősül a halastavak vízellátása és a megye öntözhető területeinek öntözővíz ellátása. Mindkét terület vízellátása a felszíni vizekre támaszkodik. Az öntözővíz is zömmel a felszíni vizekből történő vízkivétellel megoldott.

A Zala vízgyűjtőjén 216 ha öntözött mezőgazdasági terület van, amelynek öntöző vizét a Zalából, a Nádas-patakból, Páhoki-övcatornából, Szévízből Vindornya-patakból és a Vindornya-csatornából biztosítják. Az öntözővíz többszörösét kell biztosítani a vízgyűjtőn levő halastavak vízellátásához. amelyet az Esztergályi-patak, Foglár-csatorna, Kisbüki-patak, Nádas-patak, Sárberki-patak, Szőcei patak, Völgy-patakok vízből biztosítanak.

A Mura vízgyűjtőjén az öntözési célú vízkivétel nem jellemző, kisebb vízkivétel ugyan van a Principális-csatorna, a Nagylengyeli-patak és a Kerka vízből öntözési célra. A Mura vízgyűjtőn a mezőgazdasági célú vízhasznosítás jellemzően a halastavak vízellátását szolgálják. A Mura vízgyűjtőjén halastavak vízellátásában jelentősebb szerepet tölt be a Bakónaki-patak, Borsfai-patak, Kerka, Kislengyeli-patak, Liszói-patak, Maróci-patak, Szaplányos-patak, Szentgyörgyvölgyi-patak. A klímaváltozás várható hatására, tartósabb aszályos időjárás esetén számolni kell a jelentős öntözés-fejlesztési igények jelentkezésére.

Vízkárelhárítás, árvíz- és belvízvédelem, helyi vízkárrendezés

A vízgazdálkodási feladatok közül kiemelt feladat a vízkárelhárítás. A klímaváltozás hatására előforduló szélsőséges csapadékesemények zavarmentes elvezetése egyre nehezebb feladat. A nagyobb csapadékesemények során a vizek elvezetésére szolgáló vízfolyások mederben tartása egyre nehezebb, de a csapadékvíz hiánya is egyre nehezebben kezelhető.

Árvízvédelem

Az utóbbi években lefutó árhullámok túllépték a korábbi árhullámok mértékét és az általuk okozott károk a mértékadó árvízszintek felülvizsgálatát tették szükségessé. A felülvizsgálat eredményeként született a 83/2014 (III.14.) Kormányrendelet a nagyvízi medrek, a parti sávok, valamint a vízjárta és fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról és hasznosításáról, valamint a folyók esetében a nagyvízi mederkezelési terv készítésének rendjére és tartalmára vonatkozó szabályokról. A rendelet előírásainak megfelelően az egyes területek vízügyi ágazatának kezelői feladatait ellátó vízügyi igazgatóságok elkészítették a nagyvízi mederkezelési tervet. Felülvizsgálták a mértékadó árvízszintet rögzítő rendeletet és az új mértékadó árvízszinteket rögzítő rendelet 74/2014 (XII.23.) BM rendeletként jelent meg.

A megye árvízi veszélyeztetettsége a Mura mentén jelentkezik. A Mura mentén, annak bal partján az elsőrendű védvonalat részben kiépített földgát biztosítja. A Mura magyarországi 48,88 fkm szakaszán a bal parton 43,94 km védmű jelenti az elsőrendű védvonalat. A további szakasz nyílt árteret. Az

árvízvédelem a határfolyón a Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság felügyeletében van. Az I. rendű árvízvédelmi töltés hossza 43,94 töltés km, mely nem megfelelő magassági és keresztmetszeti kiépítettségű. Kivéve a Murakeresztúri öblözet nagyobb része, valamint a Letenyei öblözetben a Murarátkát védő töltésszakasz, melyek fejlesztése az elmúlt években valósulhatott meg (magasítás, vízzáróság biztosítása, töltéskorona szélesítése és az érintett mőtárgyak átépítése). A Mura mederben tartását az elsőrendű védvonal biztosítja. Az elsőrendű védvonal és a meder közötti terület a korábban definiált hullámtér, az új fogalom szerint az a nagyvízi meder területe. A védvonal mentett oldalán árvízi veszélyeztetéssel nem kell számolni. A Vízügyi Igazgatóság a kezelésében lévő kisvízfolyásokon levonuló árhullámoknál helyi vízkárkészültség keretében védekezik.

Zala megyének topográfiai adottságának hatása, hogy területén dombvidéki kis vízfolyások nagy számban fordulnak elő. A dombvidéki vízvezetés jellemzője, hogy nagyobb zápor, vagy olvadás idején hirtelen nagy mennyiségű víz akar a mederben lefutni, ennek visszatartására völgyzáró gátas tározó létesítésével lehet védekezni. Az egyes kisebb vízfolyásokba a csapadékviszonyok hatására változó vízmennyiségek érkeznek. A változó vízmennyiségek továbbszállítása, mennél nagyobb vízgyűjtő területű vízfolyás szállítja tovább a vizeket annál gondosabb védekezési feladatot ró a helyi önkormányzatra, továbbá a vízfolyás mindenkori kezelőjére. Veszélyesebb helyi vízkárok akkor is keletkezhetnek, amikor heves záporokból néhány óra alatt 50-120 mm csapadék esik. A nagyobb vízgyűjtőjű vízfolyásokon komoly vízkárt okozhatnak a kisebb vízhozamú és hosszabb ideig tartó esők is, főleg akkor, ha a vízgyűjtőn a talajrétegek a korábbi esőktől már telítődtek. A megye árvíz-, belvízmentesítése, a mentességnek a biztosítása érdekében a medrek, a hullámterek, a nagyvízi meder területének fokozottabb karbantartása mellett a rendelkezésre álló védművek karbantartása, igény esetén kialakítása szükséges.

Érdemes megemlíteni, hogy a Balaton 2018. szeptemberben megkapta a hatósági engedélyt a Balaton nyári szabályozási vízszint-maximumának 110 centiméterről 120 centiméterre emelése. A 10 centiméteres vízszintemelés eredményeként a tóban lévő víz mennyisége körülbelül 60 millió köbméterrel nő, ami az eddigieknél tágabb lehetőséget jelent a vízkészlet-gazdálkodásban. Ám a megnövekedett vízszinthez kapcsolódó infrastrukturális beruházások nem előzték meg a szabályozási szint megemelését, ezért jelentős károkat okoz és az erős északkeleti szél hatására a tó hosszirányú kilendüléséhez is hozzájárul (Keszthely és Balatonfűzfő vonalában).

Belvízvédelem

Belvizes, vízállásos terület olyan lefolyástalan területen alakul ki, ahol a topográfiai adottságok, síkföldrajzi környezet mellett a víz a felszínen nem tud elfolyni és a magasabb talajvízállásnál a víz természetes elszivárgására sincs lehetőség. Belvíz akkor keletkezik, amikor a talaj felső rétegében, kedvezőtlen meteorológiai és vízjárás tényezők hatására a csapadéktevékenységből, a talaj szabad pórusai vízzel telítődnek és a talajvíz kilép a felszínre. Belvízöblözet a belvízgyűjtő, belvizes területnek az a része, melyről az összegyűlemlő belvizeket a többi területtől függetlenül lehet levezetni. A belvízöblözet határát a domborzati viszonyok mellett mesterséges létesítmények (utak, vasutak, osztószilipek stb.) is meghatározhatják.

A vízügyi igazgatóság adatszolgáltatásában a belvíz öblözeteket adja meg. Zala megyében a vízügyi igazgatóság adatszolgáltatása szerint két helyen van nagyobb kiterjedésű belvízi öblözet, az egyik Sármellék térsége, a másik Zalakomár keleti külterülete. Mindkét térségben a talaj felső rétege vízzel, talajvízzel telítődött és a sík földrajzi adottság mellett a víz a felszínről nem tud lefutni. A belvizes terület hasznosítási lehetősége részben korlátozott, részben feltételekhez kötött.

Az árvíz- és a belvízvédekezésről szóló 10/1997. (VII. 17.) KHVM rendelet 2. számú melléklete tartalmazza a kijelölt belvízrendszereket és belvízvédelmi szakaszokat. Zala megyében 3 belvízvédelmi szakasz van, melyen belül 6 öblözet található.

Helyi vízkárelhárítás

Két előfordulási területe a dombvidéki adottságból eredő helyi vízkár és a síkvidéki területen kialakuló vízkár. Zala megye területét mindkettő érinti. Nyugati szélét a dombvidéki, keleti szélét inkább a síkvidéki vízkár veszélyezteti. A helyi vízkár kialakulását az intenzív csapadék okozza, amelynek levonulása síkvidéken nem gyors, a víz tartósan, mint vízállás marad meg a mélyebb fekvésű területen. A helyi vízkár előfordulását, illetve előfordulási valószínűségét növeli a beépítés növekedése, a burkolt felületek arányának változása, növekedése. Hatására a lefutó víz mennyisége is nő. A helyi vízkár rendezése az önkormányzat illetve a befogadót üzemeltető feladata.

A helyi vízkár keletkezésének alapja a településen belüli felszíni vízrendezés, a csapadékvíz elvezetésének nem megfelelő megoldása. Az egyes településeken belüli csapadékvíz elvezetés és a kisebb vízfolyások kezelése a települések önkormányzati kompetenciájába tartozik, s egyben önkormányzati feladat a településeken összegyűlő vizek továbbvezetésének a megoldása a végbefogadókig.

A befogadóba a csapadékviszonyok hatására változó vízmennyiségek érkeznek. Így a legkisebb vízfolyásokon is ki tudnak alakulni nagyobb terhelések okozta hullámok. A változó vízmennyiségek zavarmentes továbbszállítása, a vizek mederbe tartása így helyi védekezési feladatok jelenthetnek ezeken a kis vízfolyásokon. Veszélyesebb helyi vízkárok akkor keletkeznek, amikor heves záporokból, utóbbi időben előforduló szuper-cellás zivatar, csapadékesemények során rövid idő alatt akár 80- 120 mm csapadék esik. A nagyobb vízgyűjtőjű vízfolyásokon komoly vízkárt okozhatnak a kisebb vízhozamú és hosszabb ideig tartó esők is, főleg akkor, ha a vízgyűjtőn a talajrétegek a korábbi esőktől már telítődtek.

Valamennyi településen az elmúlt években megvalósított fejlesztések eredményeként a burkoltsági arány növekedett és ezzel az elvezetendő csapadékvíz mennyisége is nőtt és a többlet csapadékvíz elvezetési feladatokra az elvezető rendszert nem fejlesztették. A települések felszíni vízelvezető rendszereinek fejlesztésének hiánya, valamint a vízfolyások megfelelő karbantartásának az elmaradása vezetett oda, hogy a nagyobb csapadékesemények zavarmentes elvezetése nem biztosított.

A helyi vízkár megelőzésére helyi víz visszatartás kiépítése szükséges. A helyi vízvisszatartás kiépítését valamennyi új burkolt felület növekedésével járó beruházásnál meg kell oldani.

C) KÖZLEKEDÉSI (ORSZÁGOS ÉS TÉRSÉGI JELENTŐSÉGŰ KÖZÚTI, KERÉKPÁROS-, VASÚTI, LÉGI ÉS VÍZI KÖZLEKEDÉS) ÉS KOMMUNÁLIS INFRASTRUKTÚRA:¹⁰¹¹

ca) Közúti közlekedés

Gyorsforgalmi úthálózat

A megye gyorsforgalmi úthálózatát jelenleg az M7 autópálya, és az M70 autótút képezi. Az M7 autópálya részét képezi annak az V. számú helsinki folyosónak, amely az Adriai tenger kikötői és a kelet-európai országok közötti közvetlen közúti kapcsolatot hivatott biztosítani. Az M7 autópálya lényegesen javítja Zala megye és a főváros közötti közúti kapcsolatot, és a nemzetközi közúthálózatban is jelentős

¹⁰ Forrás: Zala Megye Területrendezési Terve Előkészítő fázis, 2019. szeptember, Generáltervező: Pestterv Kft.

¹¹ Forrás: Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója Helyzetelemzés, 2013. december 6., Készítette: Vitál Pro Kft., forProjekt Kft., Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft.

szerepet tölt be. Az M7 és M70-es autópályák a magyar-horvát (Letenye), illetve a magyar-szlovén (Tornyiszentmiklós) országhatár és Budapest között hoznak létre közvetlen gyorsforgalmi közúti összeköttetést.

Főúthálózat

A gyorsforgalmi utakon túlmenően Zala megye közúthálózatának gerincét az országos főúthálózat képezi, melynek legfontosabb elemei az alábbiak:

- A 7. sz. főút igen fontos szerepet tölt be a megye nyugat-keleti irányú forgalmának lebonyolításában. A főút a főként a megyén belüli, illetve településközi forgalom kiszolgálásában játszik szerepet.
- A 75. sz. főút a megye fontos kelet-nyugat irányú tengelye. Jelenlegi kialakítása nehezíti ennek a funkciónak a betöltését, mert a terepadottságok miatti zaklatott vonalvezetés és rossz paraméterű települési átkelési szakasz jelentősen csökkenti az útvonal kapacitását, szolgáltatási színvonalát.
- A 76. sz. főút szintén kelet-nyugati irányú, a megye északi részét szolgálja észak-nyugaton Vas megyei kapcsolattal. Vonalvezetése kedvezőbb a 75. sz. főútnál.
- A 760. sz. főút Keszthely és a 76. sz. főút kapcsolatát biztosítja.
- A 74. sz. főút igen fontos szerepet tölt be a megye közlekedéshálózatában. Észak-déli vonalvezetésű, így nem csak az előbbieken felsorolt kelet-nyugat irányú főutakat köti össze, hanem a megye két legfontosabb városát is, Zalaegerszeget és Nagykanizsát. Mivel iránya közel megegyezik a megyére jellemző É-D-i völgy-irányokkal, helyszínrajzi vonalvezetése kedvező, de sok a belterületi átkelési szakasza. Északi irányban szintén kapcsolatot teremt Vas megyével.
- A 86 sz. főút a megye egyik legfontosabb főútja, mivel a megye nyugati részén az észak-déli összeköttetést megteremtő útvonal igen fontos nemzetközi szerepet is betölt: a Mosonmagyaróvár és Récics között húzódó útvonal a Magyarországtól északra levő országok és az Adria közötti forgalom egy részét itt bonyolítják le. A környező országok területfejlesztései, úthálózatpolitikája és a tágabb térség forgalmi igényei egyre jelentősebb forgalommal terhelik a főutat.
- Zala megye főúthálózatához tartoznak továbbá a 61 és a 71 sz. másodrendű főutak, ezeknek a megye területére csak néhány kilométeres szakasza esik. A 61. sz. főútnak a megye szempontjából perifériális helyzete miatt inkább csak a megye déli területeinek a keleti irányú kapcsolatát segíti elő. A 71. sz. főút szerepe a Balaton turisztikai jelentősége miatt fontosabb.
- Tervezett gyorsforgalmi utak: R76: Balatonszentgyörgy M7- Keszthely- Sármellék- Zalaapáti

Mivel Zala megye jelentős hosszban határos Szlovéniával és Horvátországgal, az Európa délnyugati területeiről országunkba érkező cél- és átmenő forgalom számottevő része ezeken az úthálózati elemeken jelentkezik. A járműforgalom növekedését nem követte az útvonalak teljesítőképességének növelése, ezért ezen utak műszaki állapota sok esetben nem megfelelő, elkerülő utak hiányában egyes belterületi szakaszaik túlszűfoltak, jelentős környezetszennyezést okozva ezzel az érintett településrészekben.

A 7 sz. és a 74 sz. út az európai úthálózat fő elemeit alkotó E jelzésű utak. Az E65 jelzésű Malmö(S)-Pozsony(SK)-Rajka-Letenye-Zágráb(HR)-Chania(GR) út észak-déli irányban, az E71 jelzésű Rijeka(HR)-Zágráb(HR)-Budapest-Miskolc-Kassa(SK) út nyugat-keleti irányban szeli át Zala megyét.

Zala megye főútvonalai jelenleg még megfelelnek az előírásokban foglalt kapacitásértékeknek, ugyanakkor egyes útvonalszakaszok terhelése meghaladja a 9-10000 járművet naponta. Ilyen túlterhelt szakaszok találhatóak a 61. sz. úton, a 71. sz. úton, a 76. sz. illetve a 86. sz. főúton. Ezeknek a szakaszoknak a terhelésértékei azt mutatják, hogy a megye főútvonalainak többsége a közeljövőben kapacitásnövelő rekonstrukcióra szorul, amely hosszabb távra nem halasztható a megfelelő közlekedési ellátás és a lakosság komfortérzetének biztosítása érdekében.

Mellékúthálózat

Az országos közutak megyei mellékúthálózata döntően megfelel a megye geográfiai viszonyainak és sajátos településhálózatának. Zala megye mellékútjainak összhossza a területhez viszonyítva fajlagosan meghaladja az országos átlagot.

Ennek ellenére Zala megye nem tekinthető jobban ellátottnak alsóbbrendű úthálózat tekintetében, mint az ország többi megyéje, ugyanis a mellékúthálózat nagyobb hosszúsága a viszonylag sűrűbb településhálózat és a domborzati viszonyok miatt szükséges, azaz a megye lakossága lényegében nem élvezhet jobb ellátási színvonalat a sűrűbb úthálózat ellenére.

Újra kialakítandó, kiemelt jelentőségű mellékutak Zalakaros- Zalaújlak, valamint a Zalaszentmihály-Várvölgy vonal.

Közúti határátkelőhelyek

Zala megyének Szlovéniával és Horvátországgal van közös határszakasza. A magyar-szlovén határszakaszon három, a magyar-horvát határszakaszon egy közúti határátkelőhely biztosítja a közúti határátlépést. Magyar-szlovén határszakasz közúti határátkelőhelyei:

Nemesnép - Kobilje

Rédics - Dolga Vas

Tornyiszentmiklós – Pince

Magyar-horvát határszakasz közúti határátkelőhelye: Letenye – Gorican

Közúti tömegközlekedés

A dombokkal, völgyekkel rendkívül tagolt aprófalvas vidéken a területi tagoltság következtében hiába magas az úthálózat sűrűsége, ez nem növeli az eljutási lehetőségeket. A személyszállítás lebonyolítása nagyobb járműteljesítményt és több költséget eredményez, s ezek az országos átlagnál lényegesen nehezebb működési feltételeket jelentenek.

A megye lakosságának több mint fele városokban él. A megye tíz városa környékén 248 község helyezkedik el, a 248 település jelentős része 500 fő alatti lakosú, ezek között fele arányban vannak a 200 fő alatti és a 200-500 fő közötti települések. Az esetenként csökkenő, specializált utazási igény és az ellátási kötelezettség, ennek gazdaságtalan volta némely területen feszültségeket teremt.

Zala megyében az autóbusz-hálózat az országos úthálózati hossz egészét lefedi, sőt, jelentős forgalom bonyolódik önkormányzati kezelésben lévő utakon is. A községi megállóhelyek átlagos száma rendkívül magas, melyből - aprófalvokról lévén szó - következik, hogy a községen belüli megállóhely távolságok is igen kedvezőek.

Kerékpáros közlekedés

A zalai táj kiválóan alkalmas kerékpározásra. Mind a helyi lakosság, mind a megyébe látogató turisták részéről folyamatosan növekvő igény mutatkozik a megye termálfürdőit, természeti értékekben bővelkedő területeit felfűző kerékpárutak iránt. Ennek köszönhetően egyre növekszik azon települési önkormányzatok száma, melyek a helyi lakosság életkörülményeinek javítása, illetve a turizmus fejlesztésének érdekében helyi és regionális kerékpárút fejlesztést szeretnének megvalósítani, de jelenleg még nincs a megyében a megyei terv nagyságrendjének megfelelő országos vagy térségi kerékpárút.

A megvalósult kerékpárutak legnagyobbbrészt a nagyobb települések környezetében, a bevezető utak mentén, többnyire közlekedésbiztonsági okokból épültek. Természetesen ezek is fontos szempontok, de a megye idegenforgalmának, turisztikai vonzerejének növeléséhez ezek a beruházások nem elegendőek.

A kis forgalmú mellékutak (leginkább az 1.000 egységjármű/nap forgalomnál nem nagyobb terhelésű útvonalszakaszok) általában alkalmasak a kerékpárforgalom levezetésére is. A közúti és a kerékpáros forgalom azonos felületen való bonyolítása nem javasolható ott, ahol a forgalomnagyság ennél nagyobb, vagy a forgalom olyan, hogy túlsúlyban vannak a nehézgépjárművek.

A TOP-1.2.1-15-ZA1-2016-00004 – Zala Kétkeréken kerékpárút-fejlesztési program keretében Lenti, Kerkateskánd, Szécsisziget, Csömödér településeken összesen 10.327m kerékpárút valósult meg, amelyből 1757,13m újonnan kiépített kétirányú kerékpárút. Továbbá a Zala Kétkeréken program keretében Keszthely északi részén valósult meg egy 3 km-es kerékpárút fejlesztés. Hahót és Fakospusztá között önálló nyomvonalú kétirányú kerékpárút építése valósult meg 1030,46 méter hosszúságban; egy fahíd építésével; 2,4 m szélességben, kétrétegű aszfalt burkolattal. Zalaszentgróton a fürdőhöz vezető kerékpárút került kialakításra 4,3 km hosszon, részben építéssel (508 m hosszon), részben forgalomtechnikai eszközök alkalmazásával (3830 m hosszon), Sármellék településen 7,6 km hosszon létesül kerékpárút részben építéssel, részben forgalomtechnikai eszközök alkalmazásával.

Dél- nyugat Magyarországi kerékpárutak számos település kötnek össze, illetve érintenek. Ilyen a Budapest- Biatorbágy- Etyek- Nadap- Sukoró- Pákozd- Székesfehérvár- Balatonfőkajár- Balatonlelle- Balatonboglár- Fonyód- Keszthely- Sármellék- Zalakaros- Nagykanizsa- Kaszó- Nagyatád- Berzence- (Horvátország) vonal. Ilyen továbbá a Győr- Pannonhalma- Csesznek. Zirc- Veszprém- Balatonalmádi- Balatonfüred- Badacsonytomaj- Szigliget- Keszthely- Hévíz- Zalabér- Zalaegerszeg- Zalalövő- Őriszentpéter. Termál kerékpárút fut Zalabér- Kám- Rum- Sárvár- Szeleste- Bük- Csepreg.

cb) Vasúti közlekedés

Országos törzshálózati vonalak:

Zala megye vasúthálózatának egyik legfontosabb eleme a Boba – Zalaegerszeg – Zalalövő - Bajánsenye vonal, mely a határátmenet megvalósulása óta egyben a V sz. közlekedési folyosó része. A vasútvonal egyvágányú, villamosított. Törzshálózati vasútpályák közé tartozik még Boba- Zalaegerszeg- Őriszentpéter- (Szlovénia) vonal is, illetve tervezett országos törzshálózati vasúti pálya Zalaszentivánnál 2 deltavágány.

A Budapest - Székesfehérvár - Nagykanizsa - Murakeresztúr - (Horvátország) vasútvonal megyei szakasza egyvágányú, villamosított. Üzeme az idegenforgalommal szoros összefüggésben van, a téli időszakban személyforgalma jelentősen visszaesik. A nemzetközi vasúti kapcsolatokban is számottevő szerepe van. A Murakeresztúr - Gyékényes egyvágányú villamosított vonal. Két fontos nemzetközi

vasútvonalat köt össze: a Budapest - Murakeresztúr és a (Budapest) - Dombóvár - Gyékényes vonalakat, villamosított fővonal. A Szombathely - Zalaszentiván - Nagykanizsa vasútvonal észak-déli irányban teremt kapcsolatot az említett törzshálózati elemek között, egyvágányú, dízelvontatású vonal. Villamosítása esetén jól egészítené ki a jelenlegi villamosított hálózatot. Ugyancsak az országos törzshálózat része a Balatonszentgyörgy - Tapolca vonal egyvágányú, Balatonszentgyörgy - Keszthely között villamosított.

A megye területén levő mellékvonalak:

A Körmend - Zalalövő egyvágányú, nem villamosított vasútvonal jelenleg igen rossz műszaki állapotú. A Zalaegerszeg-Rédics mellékvonal egyvágányú, nem villamosított, műszaki állapota miatt felújításra szorul. Korábban Lendván keresztül kapcsolata volt a déli vasútvonalakkal, de később a Rédics - Lendva szakasz megszüntetésre került. Helyzete jelenlegi formájában bizonytalan, de a lendvai kapcsolat visszaépítésével megmaradása biztosítva lenne.

A megye egyedüli vasúti határátkelőhelye a Murakeresztúr-Kotoriba vasúti határátkelőhely. A határátkelőhely éjjel-nappal nyitva tart, nemzetközi áru- és személyforgalmat bonyolít.

cc) Légi közlekedés

Zala megyében négy repülőtér található, a Hévíz-Balaton Airport (Sármellék), a nagykanizsai - bajcsai, a zalaegerszegi - andráshidai, és a zalakarosi.

Hévíz -Balaton Airport nemzetközi repülőtér: A repülőtér Sármellék településtől 3 kilométerre délnyugatra, a Balaton nyugati vidékén helyezkedik el. A Hévíz-Balaton Airport az idegenforgalmi szezonban az ország legnagyobb forgalmú vidéki repülőtere, korszerű navigációs rendszerrel kiépítve. Betonozott kifutópályájának mérete 2500 méter x 60 méter. Jelenlegi minősítése: nyilvános nemzetközi repülőtér.

Zalaegerszeg-Andráshidai repülőtér: A repülőtér a várostól 6 km-re északnyugatra, Andráshida településnél van. Ma kizárólag sportcélú repülést bonyolít. Zalaegerszeg Város Önkormányzata 1999-ben 20 évre a Zalaegerszegi Motorosrepülő Klubnak adta a reptér üzemeltetési jogát. A repülőtér bekapcsolódott az Országos Mentőszolgálat légi mentőbázis rendszerébe, s ezzel mintegy 70 kilométeres körzetben biztosítottá vált a 15 perces helyszínre érkezés.

A 1500 x 40 méteres füves kifutópálya maximum 30 személyes gépek fogadására alkalmas. A Zalaegerszegi repülőtér a megyei területrendezési tervben térségi repülőtér kategória besorolású. Csak nappali VFR repülésekre vehető igénybe. Az önkormányzat a repülőteret fejleszteni kívánja.

Zalakarosi Repülőtér: A Zalakarosi Repülőtér jogi státusza: nem nyilvános fel- és leszállóhely. Csak nappali VFR repülés folytatható. A füves reptér teljes mérete 30 hektár, amiből jelenleg csak 7 hektárt használnak. A füves kifutópálya mérete 30 méter x 1000 méter, melyhez egy 400 négyzetméteres hangár kapcsolódik.

A repülőtér jelenleg három funkciót lát el: a turisták számára sétarepülési lehetőséget kínál, igénybe vehető légitaxi szolgáltatás, illetve repülőiskola működik a területén.

Nagykanizsa-Bajcsai Repülőtér: A repülőtér besorolása nem nyilvános fel- és leszállóhely. 30 hektáros területen üzemel, a tulajdonos engedélye alapján vehető igénybe, kivéve a kényszerhelyzetben lévő légi járműveket. Csak VFR repülés folytatható, kizárólag sport célokat szolgál. A füves leszállópálya mérete 1500 méter x 30 méter.

cd) Vízi közlekedés

Zala megyének vízi személy- és áruszállításra alkalmas folyója nincs, sem a Zala, sem a határfolyó, a Mura, nem hajózható. A Balatonon szinte kizárólag személyszállítás folyik, az is csak a turistaszézonban. A Balaton Zala megyei partszakaszán két hajóállomás található, egy Keszthelyen, és egy Balatongyörökön.

ce) Kombinált közlekedés, logisztika

Zala megye közlekedési hálózatai jelenleg nem vesznek részt a kombinált közlekedés lebonyolításában. Minthogy a megyén jelentős tranzitfolyosók haladnak keresztül, s igen jelentős a megye közútjain áthaladó nehézgépjármű-forgalom, a túlterhelt útszakaszok tehermentesítése szempontjából kiemelten fontos, hogy a megyében kombiterminálok, átrakóhelyek épüljenek, megteremtve ezzel a közúti-vasúti kombinált szállítások feltételeit, s a közúti áruforgalom egy részének a vasútra történő terelését.

Szlovénia és Horvátország közvetlen, Ausztria távolabbi szomszédsága, illetve az egyik legjelentősebb, Észak Európát az Adriai tengerrel összekötő korridor mentén való fekvés nemcsak a nagyarányú tranzitforgalmat vonja maga után, hanem azt is, hogy a térség kiváló adottságokkal rendelkezik a logisztikai tevékenységek szempontjából. *cd) vízellátás,*

cf) Vízellátás

Zala megye, döntő hányadán a Zalavíz Zrt (korábbi nevén az Észak-Zalai Vízmű és Csatornamű Zrt) és a Dél-Zalai Vízmű és Csatornamű Zrt biztosítja a vízi-közmű ellátást. A megye keleti szélén fekvő településeknek az ellátását a Dunántúli Regionális Vízmű (DRV) Zrt biztosítja.

Általánosan ugyanaz a szolgáltató biztosítja a közüzemű vízellátást, mint a szennyvízelvezetést is. Zala megye vízi-közmű ellátását a természeti adottságaként rendelkezésre álló vízkészlete teszi kedvezővé.

A vízellátás az elmúlt évtizedekben megvalósított fejlesztések eredményeként teljes körűnek nevezhető. Valamennyi településen kiépítésre került a vezetékes ivóvíz ellátás. Ma megyei szinten a lakások vezetékes ivóvíz bekötöttsége 95,49 %-os, amely jelzi, hogy néhány település kivételével nagyon kedvező az ellátottság. A 2018. január 1-ei állapotot rögzítő statisztikai adatok szerint a megyében 64 település ellátottsága van 90 % alatt és ebből 80 % alatti ellátottsággal rendelkező település mindössze 12 van: Kerkakutas, Gétye, Felsőpánd, Szentpéterföldre, Ormándlak (64,11 %), Kustánszeg, Gyűrűs, Gomboszeg, Zalasárszeg, Szijártóháza, Lendvajakabfa (62,22 %) és Kozmadombja, amelyből kettő van 70 % alatt.

A megye jelenlegi kedvező ellátottsága alapján vízellátás vonatkozásában a fejlesztési feladatokban ma már a még teljes körű ellátással nem rendelkező településen kívül, ahol az ellátottság növelése is még feladat, többnyire már nem a bekötöttség növelése, a "mennyiségi ellátás" megoldása a legfontosabb. A "minőség" biztosítása kerül előtérbe a vízellátás fejlesztési feladatok körében. A „minőségi” igény pedig elsődlegesen a vízminőségre vonatkozik, amely az általánosan terjedő elszennyeződés következtében egyre nehezebben biztosítható. Az egészséges víz, mint a természet legfontosabb kincse kiemelt védelmet igényel. Ezért a jövő feladata, rövid és hosszabb távú időciklusban egyaránt a vízbázisok fokozott védelmének biztosítása.

cg) Szennyvízkezelés (szennyvízelvezetés, kezelés, elhelyezés)

Az elmúlt évtizedekben kiépített vezetékes ivóvízellátással párhuzamosan lényegesen megnőtt a fajlagos vízfelhasználás, s ezzel együtt a keletkező szennyvíz mennyisége is. Az elhasznált víz a környezet egyik alapvető szennyező eleme, amelynek megfelelő elhelyezése nagyon fontos feladat. A szennyvízgyűjtés és kezelés problémájának megoldatlansága, valamint a keletkezett szennyvizek jelentős hányadának még ma is kezeletlenül a talajba szikkasztása, az ivóvízkészlet vízminőségének

egyik legnagyobb veszélyeztető forrása. A vízügyi ágazat a közelmúltban, az ezredforduló után a korábbi vezetékes ivóvízellátás kiépítéséhez hasonlóan, hazai és nemzetközi támogatás segítségével bonyolította a szennyvízhálózat és szennyvíztisztítás létesítésének intenzív fejlesztését. Bár az elmúlt nyolc évben megtorpant a csatornázás kivitelezési üteme, a megyében 2018-ban a közcsatorna hálózatra csatlakozó lakások aránya 77,3 % volt.

A megvalósított csatornázási program hatására több szennyvíztisztító telep létesült és több km csatornahálózat épült. Míg 2000-ben 70 településen volt közcsatornás szennyvízelvezetés, ma már csak 90 településen nincs kiépített közcsatorna. Bár a 90 csatornázatlan település, a települések számszerint 35 %-a soknak tűnik, de Zala megye helyi adottsága, hogy sok a nagyon kis lélekszámú aprófalú, így a csatornázatlan településeken mindössze 20253 ember él és ez a megye lakosságának mindössze 7,24 %-a.

A csatornázatlan településeken és a csatornázatlan városrészekben a szennyvizek jelentős hányadát, a köztudott szennyezés ellenére a talaja szikkasztják. A talajba szikkasztott átlagos napi szennyvízmennyiség becsülhető és abból a helyi szennyezésre jól lehet következtetni. Megye szinten azonban a vizsgálatok szerint a jelenlegi csatornázottság mellett is, a talajba szikkadó szennyvíz mennyisége jelentős, eléri a 8423 m³ /nap mennyiséget, amely a talaj, talajvíz, rétegvizek elszennyeződését okozzák. Különösen a megye északi részén, ahol a vízbeszerzés kisebb talpmélységű rétegvizes kutakkal történik, komoly veszélyforrása a helyi vízbázisoknak.

Ahogy azt a vizsgálatok feltárták a jelentősebb szennyezést nemcsak a talajba szikkasztott szennyvíz mennyisége okozza, hanem ezt tovább fokozza a szennyvíz szennyezettségének növekedése, azaz annak a minősége, mivel a házi szennyvíz (magnövekedett mosószerfogyasztás stb miatt) egyre magasabb nitrogén és foszfortartalmú. Ezek a szennyező anyagok a talajba és a talajvízbe jutva, nagyon veszélyeztetik elsődlegesen a felszín alatti, de a felszíni vizeket is.

A vízellátáshoz hasonlóan Zala megyében a már csatornázott települések döntő hányadának szennyvíz elvezetését, kezelését, elhelyezését három szolgáltató biztosítja. Zala megye, döntő hányadán a Zalavíz Zrt (korábbi nevén az Észak-Zalai Vízmű és Csatornamű Zrt) és a Dél-Zalai Vízmű és Csatornamű Zrt biztosítja a vízi-közmű ellátást. A megye keleti szélén fekvő településeknek az ellátását a Dunántúli Regionális Vízmű (DRV) Zrt biztosítja.

ch) Energiaellátás, energetikai hálózatok

Zala megye az ország területének nyugati szélén, a határ mentén helyezkedik el, mégis több, a jelentősebb energiaellátó rendszerekhez tartozó gerinchálózat halad át rajta. Ezek a nagyfeszültségű átviteli hálózatok és nagynyomású földgáz-, termék- és olaj-szállítóvezetékek nagy állóeszköz értékűek, így helyüknek megváltoztatásának kicsi a realitása. Így ezeket a hálózatokat, valamint azok biztonsági, illetve védőövezeteinek helyét, mint helyhez kötött adottságokat kell kezelni, így meghatározó elemek a megye térszerkezeti tervében.

A megyében országos jelentőségű 50 MW feletti közcélú energiatermelő erőmű nem üzemel, az annál kisebb kapacitású 50 MW alatti hő- és energiatermelő bázisok közvetlen helyi energiaigényeket elégítenek ki. Meg kell említeni az utóbbi években terjedő megújuló energiahordozót hasznosító erőművek megjelenését, de pontos lista nem áll rendelkezésre. A napenergiát hasznosító naperőmű parkok, amelyek a villamosenergia hálózatra termelnek, termelésük bár szorosan összefügg az időjárással, ma már a műszaki fejlesztések eredményeként közeleink tűnik a termelt villamosenergia raktározási lehetőségének megoldása, amely feltétele lenne az alapellátásban is a napenergiának a figyelembe vételi lehetőségének.

A megye területén korábban jelentős, de még ma is számottevő szénhidrogén kitermelést folytatnak. Ennek létesítményei ma is láthatók. Számtalan szénhidrogén kutatófúrás jelzi a megyében a rendelkezésre álló ásvány kincset, a legnagyobb szénhidrogén mezőt a megye déli, illetve nyugati részén tárták fel. Ma is meglévő, de még tervezett bányatelkek jelzik a szénhidrogén kitermelés továbbra is fennálló lehetőségét. A bányatelkek jelenlétét a területfelhasználásnál, mint az, azt korlátozó adottságot figyelembe kell venni. A számtalan kútból kitermelt szénhidrogént a tulajdonosok jelzése szerint nagyon sok mezőközi vezetékkel szállították azokra a gyűjtőállomásokra, ahonnan az országos hálózati rendszerre az átadást kiépítették.

A helyi szénhidrogén kitermelés ellenére a megye energiaellátásában a helyi energiahordozók közvetlen hasznosításként kisebb szerepet kaptak.

Villamosenergia ellátás

A megye energiaellátását jellemzően az országos egységes energiaellátó hálózatokról vételezik. Zala megye energiaellátásában így a legjelentősebb szerepet a megye területét érintő országos hálózati rendszerekhez tartozó gerinchálózatok jelentik. Ezek a 400 kV-os átviteli hálózatok és nagynyomású földgáz és termék szállítóvezetékek.

A megye valamennyi településén biztosított a közszolgáltatott villamosenergia ellátás. A települések döntő hányadában az ellátás megközelíti a 100 %-ot.

Földgáz és egyéb szénhidrogén ellátás

A megye természeti energiaforrása a megkutatott szénhidrogén vagyona, amelynek kitermelését szolgáló műtárgyak és részben üzemelő, részben üzemben kívüli hálózatok több helyen is megtalálható a megyében. Helyi jelentőséggel, a MOL Zrt üzemeltetésében szénhidrogén (olaj, CH termék) termékszállító hálózat távvezetése üzemel a megye területén, Zalaegerszeg-Gellénháza, Gellénháza-Tófej, Tófej-Bázakerettye, Bázakerettye településeket érintő nyomvonalon.

Meglévő földgáz szállító vezeték fut Lengyeltóti- Marcali- Zalakomár- Nagykanizsa vonalon is, illetve Devecser- Jánosháza- Dabronc- Pókaszeptek- Zalaegerszeg-Nagylengyel nyomvonalon is.

A megye földgáz szolgáltatási szempontból korábban a KÖGÁZ szolgáltatási területéhez tartozott, amelynek központja Nagykanizsa volt. Ma a szolgáltatást az E.ON- Közép-dunántúli Gázhálózati Zrt biztosítja.

A megye fogyasztóinak földgázellátása egységes hálózati rendszert alkotva épült ki. A rendszer ellátásának bázisa a kiépített országos nagynyomású szállító távvezeték hálózat, amelybe a gáz elsődlegesen a nemzetközi vételezés és kisebb hányadban hazai szénhidrogén mezőkből érkezik. A megye földgázellátása ehhez az országos alaphálózathoz több helyen kapcsolódik. A nagynyomású vezetékre telepített átadó állomások segítségével történik az országos hálózatról a vételezés.

Az egyes településeken belül a fogyasztók gázellátása vagy közvetlen nagyközép-nyomású hálózatról vagy a település gázfogadójánál elhelyezett nyomáscsökkentőtől indított középnyomású gázelosztó hálózatról kiépített bekötéssel történik, vagy körzeti nyomáscsökkentőkről indított kisnyomású elosztóhálózattal biztosított. A kisnyomású elosztóhálózattal történő ellátásnál, az arról kiépített ingatlan bekötéssel közvetlen fogyasztói igényeket lehet kielégíteni. A nagyközép-, vagy középnyomású hálózatról bekötött, ellátott ingatlanokon a fogyasztói gázellátáshoz egyedi helyi, házi nyomáscsökkentőket kell telepíteni, amellyel előállított kisnyomású földgázzal lehet a fogyasztói igényeket kielégíteni.

Megújuló energiaforrások hasznosítása

Az országban és a vizsgált Zala megyében is elérhető megújuló energiaforrás a szélenergia, a napenergia, a vízenergia, a biomassza-biogáz és a geotermikus energia. Ezek előfordulása az ország területén nem egyenletes és általános, befolyásolja a földrajzi elhelyezkedés, a topográfiai és a légköri viszonyok, valamint a felszín alatti geológiai adottságok.

Szélenergia

A hazai energiapolitika a szélenergia hasznosítását nem kezeli kiemelt célként, mivel a termelés-fogyasztás kiegyenlítését biztosító beruházás költségigénye és az azzal előállítható energia ára a szelerőművel termelt energia árát az értékesítési lehetőség határa fölé emelné.

Napenergia

Zala megye területén általánosan 1900 a maximálisan hasznosítható éves napos órák száma, amelynek hasznosíthatóságát célszerű is igénybe venni. Hasznosítás lehetősége napkollektorokkal termikus célú energiaellátásra, naperőművel villamosenergia termelésre biztosított. A megyében 2019 szeptemberében kezdődtek meg Bocfölde mellett az új, 24 megawatt teljesítményű napelempark kivitelezési munkálatai. A beruházás magánszemélyekhez köthető. A közcélú hálózathoz való csatlakozás a Zalaegerszeg-dél állomáson keresztül valósul meg. A rendszer 44 darab 500 kilowattos kis erőműből áll, összesen 54 hektáron. Az új napelempark körülbelül 15 ezer család teljes éves villamosenergia-fogyasztását képes fedezni. Fontosak továbbá a méretüket tekintve kisebb naperőművek is, hiszen szerepük folyamatosan növekszik. Nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű beruházásként megvalósult Hévízen, Zalaapátiban és Zalaegerszegen is 500 KW-os ilyen kiserőmű.

Vízenergia

A vízfolyások esésével, tömegáramával, mint megújuló energiaforrással lehet energiát termelni, amelynek hasznosításához vízikerek telepítése szükséges, majd annak továbbfejlesztésével kialakították a vízturbinát, amely már közvetlen villamosenergia termelésre alkalmas. Vízenergia termelésre a nagyobb vízszint-változású és nagyobb hozamú vízfolyások alkalmasak. Zala megye területén kisebb vízfolyásokon is van és lehetne is vízlépcsőt építeni.

Biomassza-biogáz

A növényi termésből, növényi, állati hulladékokból, melléktermékekből, erdőgazdasági hulladékokból, energiaültetvényekből előállítható energiaforrás a biomassza, amely közvetlen elégetésével fűtési és használati meleg víz termelési energiaigények elégíthetők ki, biogázzá alakítva hő- és villamosenergia termelésre egyaránt alkalmas, bioetanollá alakítva üzemanyagként hasznosítható. Biomassza-biogáz előállítására az ország területén mindenhol, így Zala megyében is van lehetőség. A megye területének be-erdősültsége is kínálja az biomassza energiatermelő létesítés lehetőségét.

Geotermikus energia

A föld belső hőjéből hasznosítható a geotermikus energia. Geológiai adottságok befolyásolják előfordulásának mértékét. Hasznosítására részben a termásvíz kitermelésével, részben a földhő hőszivattyúval történő alkalmazásával nyílik lehetőség. A földhőből hőszivattyúval kitermelt hőenergia közvetlenül fűtésre, használati melegvíz előállítására hasznosítható, geoerőmű segítségével villamosenergia termelésre is alkalmas. A geológiai adottságok alapján a geológusok elkészítették a termikus energia várhatóan rendelkezésre állását bemutató térképet. A térkép jelzi, hogy az ország területén hol lehet a termikus energia hasznosítását kedvezőbben megvalósítani.

A földhő hasznosítására hőszivattyú alkalmazásával van lehetőség. A hőszivattyú használata helyi jelentőségű ingatlanon belül realizálható, energiagazdálkodási szinten ma még nem érzékelhető a hagyományos energiahordozó megtakarító hatása. Zala megye a termálvíz gazdaságos kivételére geológiai adottsága nagyon kedvező. A termálvíz kincs turisztikai célú, fürdési, gyógyászati hasznosítása kínál gazdaságosabb hasznosítási lehetőséget, így a vízellátás fejezetnél kerül részletezésre.

2020. szeptemberében nagy volumenű beruházás keretében kezdődött geotermikus rendszer kialakítása Lentiben. A beruházás részeként egy termelő és egy visszasajtoló kutat hoznak létre, továbbá 10 önálló energetikai rendszerrel rendelkező középület megújuló energiaellátásának megvalósítására kerül sor, amely helyben elérhető megújuló energiaforrások kiaknázására épül és hosszú távon is fenntartható energiaellátást biztosít.

ci) Hulladékgazdálkodás

A tervelőzmény készítését megelőzően elkészültek az Országos Hulladékgazdálkodási Tervre alapozva az ország 7 régiójának Területi Hulladékgazdálkodási Tervei, melyekből Zala megyére a „Nyugat-Balaton és Zala-völgye Hulladékgazdálkodási Program” vonatkozik. A kommunális hulladékártalmatlanítás, lerakás létesítményeinek az utóbbi évtizedben az EU normáknak szerinti szigorúbb szabályoknak kellett megfelelniük. Ezen követelmények szerint épült ki a megyében is a hulladék kezelő létesítmények rendszere, beleértve a regionális hulladékfogadó - lerakó bázistelepeket (Zalabér, Zalaegerszeg, Nagykanizsa, Lenti) és a kistérségi komposztáló telepeket is. A létesítmények környezetvédelmi szempontból megfelelő kialakítással rendelkeznek és az előírásoknak megfelelően üzemelnek.

A kommunális hulladék ártalmatlanítás feladatköréhez tartozik a szelektív gyűjtés rendszer fokozatos kiterjesztése is. A korábban (papír, műanyag, üveggyűjtésre) alkalmazott gyűjtőszigetes rendszerrel szemben jobban működik a házhoz menő szelektív hulladékgyűjtés. Ennek megoldása ugyan nem területrendezési feladat, de környezetvédelmi szempontból fontos.

A környezetvédelmi törvény megjelenését megelőző időszakban létrejött, műszaki védelem nélküli lerakó telepek közül jelentős mennyiségű lezárása és rekultivációja megtörtént, túlnyomórészt a Nyugat-balatoni és Zala-völgye Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer kialakítására jóváhagyott ISPA projekt keretén belül. A ZALAI SPA Hulladékgazdálkodási Társulás 2006. év óta működik társulási formában 281 település hozta létre annak érdekében, hogy a 95 %-os támogatású ISPA projekt keretében a tréségben élő 352.817 lakos részére a szilárd hulladék korszerű kezelését biztosítsa.

A ZALAI SPA Hulladékgazdálkodási Társulás keretében több ütemben kerültek Zala megyei területek rekultiválásra.

- 2009 évben a 2002/HU/16/P/PE/016 számú 95 %-os támogatású projekt keretében 115 terület került rekultiválásra 2.003.343.793 Ft összköltséggel.
- 2012. évben Egervár, Padár és Pusztamagyaród településen valósulhatott meg rekultivációja a NYDOP-4.1.1. C-11-2011 projekt keretében 72.883.200 Ft összköltséggel.
- 2015. évben pedig Esztergályhorvát Lakhegy, Lenti, Letenye, Lickóvados Nagykanizsa Vonyarcvashegy Zalaapáti és Zalaszentmihály településeken valósult meg az úgynevezett második ütemű rekultiváció a KEOP-1.1.1./C/13-2013-0017 számú projekt keretében 1.458.305.160 Ft összköltséggel.

A megye területén lévő dögterek és dögkutak lezárását és rekultivációját követően az elhullott állatokat a gyűjtőkonténerekből szállítják el ártalmatlanításra (az állati tetemek a jelenlegi besorolás szerint nem tartoznak a „veszélyes hulladék” kategóriába). A Zalatárnoki veszélyeshulladék lerakó a

szénhidrogénbányászathoz kapcsolódó fúrási iszapot fogad, megfelelően ellenőrzött körülmények között. Nagykanizsán veszélyeshulladék égetőmű üzemel. A fenti, környezetvédelmi szempontból kiemelten fontos feladatokat eredményesen oldotta meg a megye.

A folyékony kommunális hulladék probléma környezetvédelmi szempontból jelentős feladat. Ennek megoldása megindult az elmúlt évtizedben, a térségi és komplex szennyvízelvezető és -tisztító művel gazdaságosan el nem látható települések egyedi szennyvízkezelési programjának megvalósításával. A megye aprófalvas településrendszere és domborzati, vízrajzi adottságai miatt ennek kiemelt jelentősége van, mivel itt a regionális nagyrendszerek kiépítése kevésbé gazdaságos.

A megyében szelétíven gyűjtött zöld települési szilárd hulladékokat 11 db hulladékudvar fogadja be, az alábbi településeken: Zalaegerszeg (2 db), Lenti (2 db), Nagykanizsa (2 db), Letenye, Zalamerenye, Zalalövő, Zalaszentgrót, Keszthely.

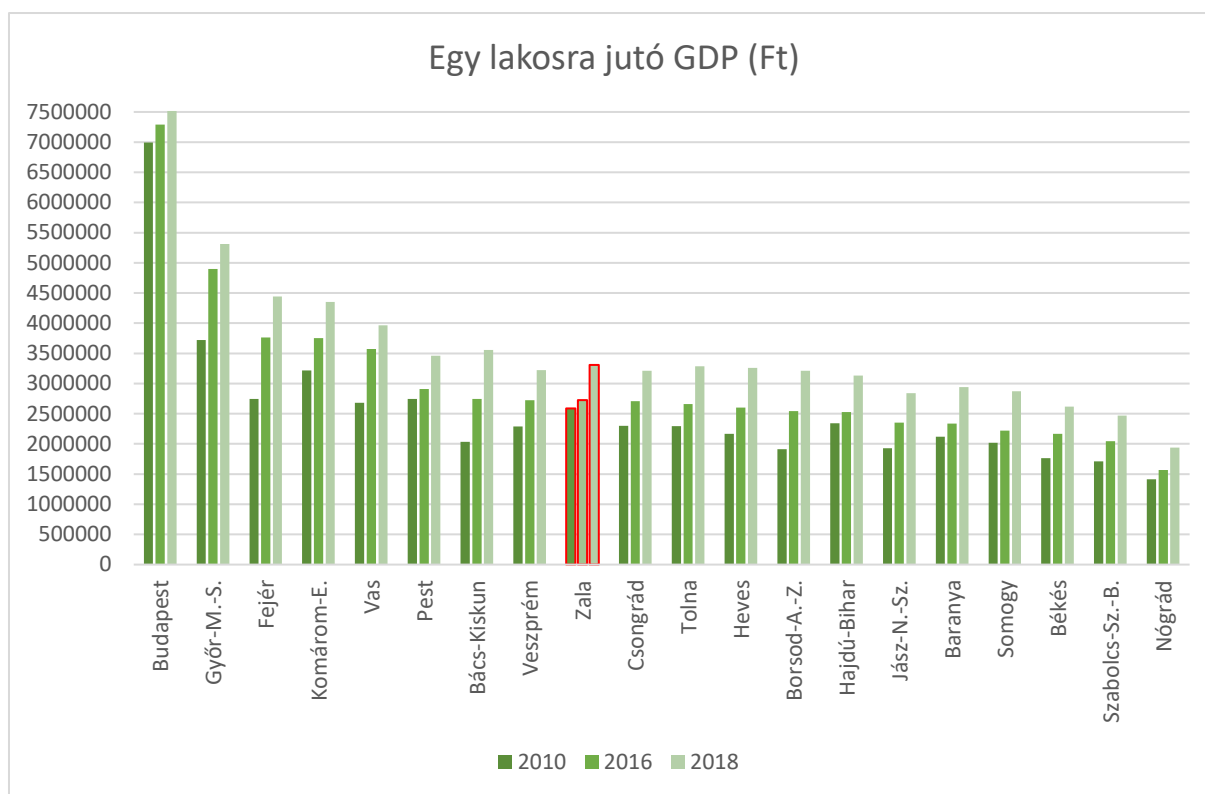
D) GAZDASÁGI BÁZIS:¹²¹³

da) A megye általános gazdasági helyzete

A kedvezőtlen agráradottságokkal rendelkező, s így a mai ország területén belül sokáig a legelmaradottabbak közé tartozó Zala megye - olajlelőhelyei felfedezésének és iparosításának, majd turisztikai funkcióinak köszönhetően - a múlt század középső harmadában a fejlettebb megyék csoportjába zárkozott fel. A rendszerváltást követően hagyományos ipara részben felszámolódott, s így kissé romlott a helyzete. Ám a nyugati határhoz közeli fekvése, a turizmus fejlődése, több régi vállalata stabilitása és néhány új ipari befektetés nyomán gazdasági növekedése - bár a másik két nyugat-dunántúli megyétől lényegesen elmaradt - az országos átlag körül alakult, s az országon belüli pozíciója sokáig nem változott lényegesen. Az - először 1994-re kiszámolt - egy lakosra jutó GDP mutatója alapján Zala egészen 2004-ig rendre a Budapest nélküli (vidéki) átlag 108 és 120 százaléka között mozgott, és a 20 megye rangsorában az 5-6. pozícióban tartózkodott. Ezt követően a vidéki átlag 110%-a körüli GDP/fő értékeket produkált, a megyei rangsorokban pedig 6-7. pozíciókat foglalt el egészen 2012-ig, vagyis a 2008-ban kezdődött válság is „csupán” az országos átlagnak megfelelő mértékű visszaesést eredményezett a megyében.

¹² Forrás: Zala Megye Területrendezési Terve Előkészítő fázis, 2019. szeptember, Generáltervező: Pestterv Kft.

¹³ Forrás: Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója Helyzetelemzés, 2013. december 6., Készítette: Vítál Pro Kft., forProjekt Kft., Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft.

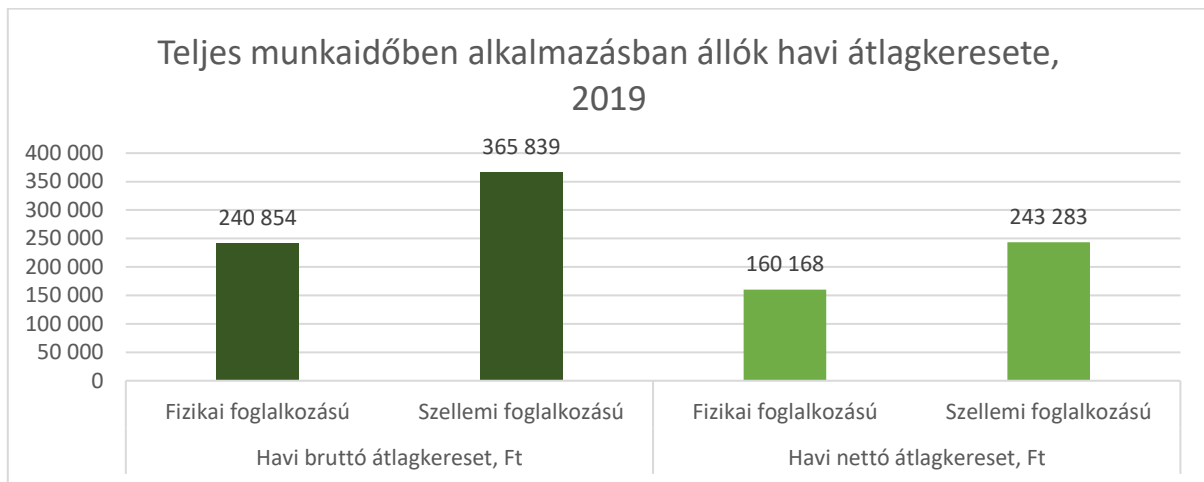

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

2013-tól kezdődően azonban - amikor a magyar gazdaság újra a növekedés útjára lépett - Zala megye gazdasága lassabb ütemben tudott növekedni. Így Zala megye GDP-je - az infláció hatását kiküszöbölve - a 2009-es visszaesés után 2016-ig lényegében ugyanazon a szint körül ingadozott, és a 2004. évi csúcserőtelétől még 2017-ben is kissé elmaradt. Mivel a többi megyében 2012 óta kivétel nélkül jobban növekedett a GDP, a stagnáló Zala egy lakosra jutó GDP-je 2016-ban - a GDP-mérések kezdete óta első ízben - kisebb volt a vidéki átlagnál (97,1%), a 20 megye rangsorában pedig már csak a 9. helyet foglalta el, azaz egyértelműen a középmezőnybe süllyedt. Szomszédai közül a sokáig hozzá hasonló teljesítményű Vas immár egyértelműen megelőzi, Veszprémmel egy szinten áll, Somogynál viszont továbbra is lényegesen kedvezőbb helyzetű. A népességre vetített GDP-adatokat látszólagosan javítja a megye országos átlagot meghaladó és gyorsuló népességfogyása - a 2020-as adatok szerint a 267.271 fős lakónépesség 11%-kal maradt el a 2001 végéig, és több mint 7%-kal a 2010-estől is, miközben vidéki átlagban 4,9% illetve 3,2% a két adat -, azonban valójában a munkaerőforrás gyors apadása is az egyik tényezője a GDP stagnálásának.

A foglalkoztatottság tekintetében Zala a rendszerváltás óta - egyebek mellett nyugati fekvésének, népessége viszonylag kedvező képzettségének, és a romák alacsony arányának köszönhetően - mindig az átlagnál kedvezőbb helyzetű megyék közé tartozott. 2010 óta ez az előnye egyértelműen mérséklődött - megerősítve az értéktermelés kapcsán tapasztalt trendeket -, ezzel együtt azonban Zala megye számára is inkább az az óriási átalakulás volt a legfontosabb, ami a munkaerőpiac országos helyzetében 2012-től kezdődően bekövetkezett. A foglalkoztatási helyzetről a legteljesebb és legpontosabb áttekintést nyújtó két adatfelvétel, a 2011. okt. 1-i népszámlálás és a viszonylag friss 2016. okt. 1-i mikrocenzus adatait összehasonlítva megállapítható, hogy a munkavállalási korú (15-64 éves) népesség körében vidéki átlagban 11,2 százalékponttal, 56,3-ról 67,5%-ra nőtt a foglalkoztatottak aránya, míg Zalában „csupán” 9,3 százalékponttal, 60,8-ról 69,1%-ra. Ez természetesen a megyében élők szempontjából így is kedvező fejlemény, ám jelzi az országos trendtől való elmaradást, hogy a megyék foglalkoztatottsági rangsorában az 5. helyről a 8. helyre esett vissza

Zala. Zala megyében 2019-ben az alkalmazásban álló foglalkoztatottak 61% valamilyen fizikai munkát végzett, 39%-uk pedig szellemi foglalkozású volt. 2020 első félévében az alkalmazásban állók száma 60,0 ezer fő volt. Ez több, mint 5 ezerrel kevesebb, mint az előző évi alkalmazottak száma. 2017-ben országos felmérés készült a foglalkoztatottságról, azon belül is első sorban az állás keresők számáról. 2017-ben a nyilvántartott állás keresők száma Zala megyében 6737 fő volt, ami levetítve a munkavállalási korú népességre 3.49%. Ezzel a megyék rangsorában a 9. helyen van. Az ezer feletti állás keresők közé tartozó települések között van Zalaegerszeg, valamint Nagykanizsa is. A 2017. decemberi adatok szerint Zalaegerszegen 1162, míg Nagykanizsán 1247 nyilvántartott állás kereső volt.

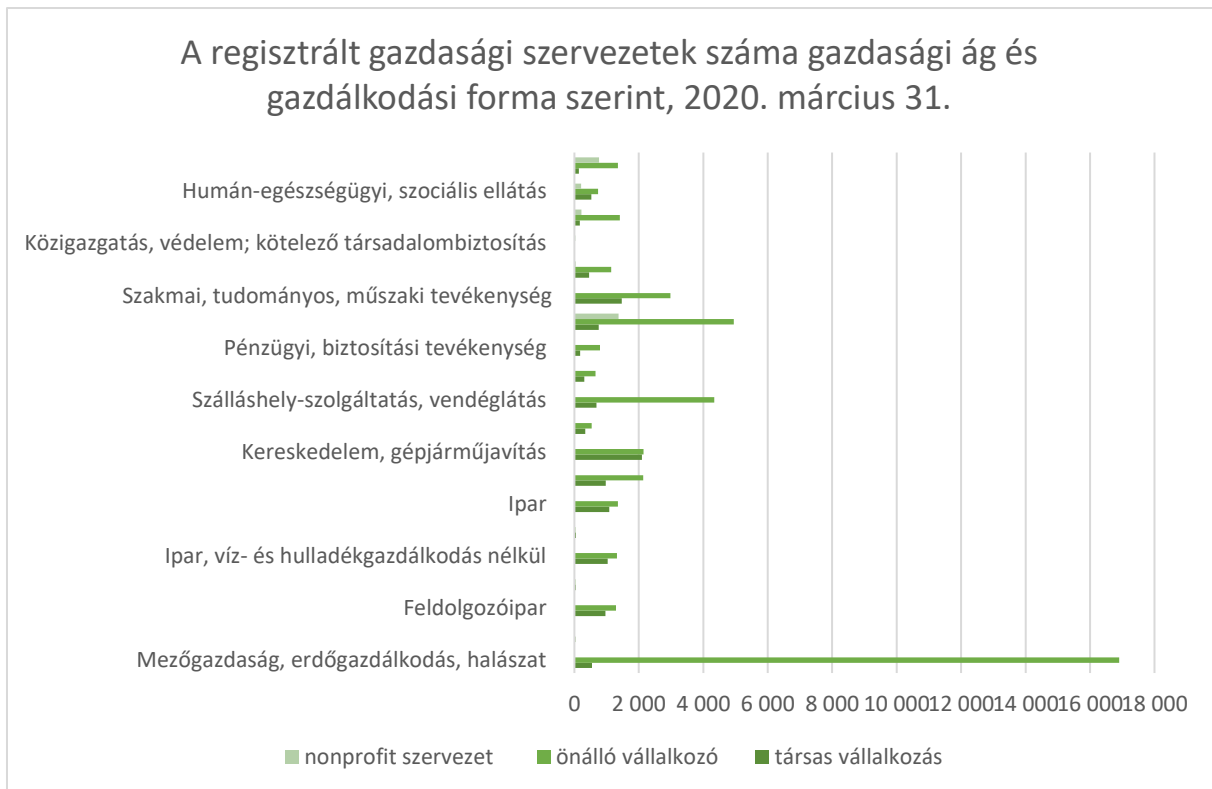
A nagy foglalkoztatás-bővülést a stagnáló GDP-vel összevetve érdemes felhívni továbbá a figyelmet az élők munkatermelékenység jelentős romlására, vagyis hogy a foglalkoztatás növekedése jellemzően improduktívnak bizonyult - ami közvetve arra utal, hogy a statisztikailag mutatkozó hatezer-öttszáz fős bővülés jelentős részben a külföldi munkavállalás, kisebb mértékben pedig a közmunka kiterjedésének volt köszönhető. Zala a közmunka által kevésbé érintett megyék közé tartozik - 2016-os mikrocenzus során felmért munkavállalók 3,2%-a volt közmunkás a vidéki megyék 5,2%-os átlagával szemben - de ez is 2300 fős többletet jelentett 2011-hez képest, a külföldi munkavállalásról pedig tudható, hogy a nyugat-magyarországi térséget, így Zalát is az országos átlagnál intenzívebben érintette. Emellett az elmúlt két évben, különösen Zalaegerszegen, jelentős foglalkozásbővítő beruházások is történtek (pl. Flex, Timbertech, Edelmann, Mould Tech, ADA), és továbbiak is várhatók, amelyekről okkal remélhető a megyei értéktermelés 2016-ig tartó, kedvezőtlen trendjének megtörése (a legfrissebb adatok szerint a 2017-es 4,2%-os zalai GDP-növekedés már az országos átlaggal azonos volt). A zalai cégek további jelentős foglalkoztatás-bővítése azonban egyre nagyobb korlátokba ütközik, mert a munkaerőforrás Zalában az országos átlagnál is jobban elfogyóban van minden elérhető adat szerint. A munkanélküliek aránya a 2016. okt. 1-i mikrocenzus szerint a gazdaságilag aktívak 4,6%-a volt, a KSH munkaerőfelmérései 2017 átlagában a 15-74 évesek 4,3%-át találták állás nélkül, míg a regisztrált munkanélküliek 2018 májusában a 14-65 éves állandó népesség 3,4%-át tették ki (mindegyik adat a vidéki átlaghoz hasonló, vagy kissé jobb, és a megyék rangsorának kedvezőbb felében található). A foglalkoztatási helyzet javulását a területi különbségek csökkenése is kísérte, akár az országot, akár a megyét vesszük alapul. Összességében azonban még így is megfigyelhetők az északi járások (elsősorban Zalaegerszeg és Zalaszentgrót) magasabb foglalkoztatási és alacsonyabb munkanélküli rátái, illetve Dél-Zala (Nagykanizsai, Letenyei, Lenti járások) valamivel kedvezőtlenebb helyzete.

Zala megyében a vállalkozási aktivitás régóta és stabilan meghaladja a vidéki megyék átlagát. A regisztrált gazdasági szervezetek száma az elmúlt évtizedben is enyhén emelkedett: 2019 végén 57632 db volt - ezekből 53068 a vállalkozás, a többi nem nyereségérdekelt, költségvetési vagy civil szervezet - ami lakosság számra vetítve a 20 megye közül az 3. pozícióba helyezi Zalát. E vállalkozásoknak azonban

2018-ban, a vidéki átlaghoz hasonlóan, csupán a 40%-a működik (azaz végez tényleges gazdasági tevékenységet). Így Zala megye a 2016 végi adatok szerint 7939 gazdasági társaságnak és 10705 önálló (korábbi nevükön: egyéni) vállalkozónak volt székhelye. Az ezer lakosra jutó 68,3-es működővállalkozás-sűrűség a 4. legmagasabb az országban, csak Budapest, Pest és Győr-Moson-Sopron megyék előzik meg (a vidéki megyék átlaga 60,8). Az adatok azonban azt is jelzik egyszersmind, hogy a működő vállalkozások gazdasági ereje viszonylag alacsony. Zala ugyanis csak az egyéni vállalkozások fajlagos számában kiemelkedő - 39,2 db/ezer lakos a vidéki átlag 32,2-del szemben, e tekintetben 2. a megyei rangsorban -, ám a gazdasági értéktermelésben meghatározó szerepű gazdasági társaságok gyakorisága már csupán a vidéki átlaggal azonos (29,1 db/ezer lakos, a megyék között a 9.). Az elmúlt években, 2012 óta a működő társas vállalkozások száma - az országos trendekhez hasonlóan - folyamatosan csökkent, míg az egyéni vállalkozások száma jelentősen nőtt.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Működő vállalkozások száma	20 036	19 535	19 631	19 243	17 837	17 762	18 080	18 482	18 715	19 571	20 900
Valódi új vállalkozások száma	1 895	1 639	1 857	1 649	1 507	1 758	1 777	1 834	1 926	2 309	2 416
Valódi megszűnt vállalkozások száma	2 063	1 762	2 056	2 654	1 971	1 457	1 430	1 414	1 414	1 617	..

A legtöbb gazdasági szervezet a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat ágazatában van jelen, összesen 17.475 db, amelynek közel 97%-a önálló vállalkozó. A gazdasági szervezetek magas számban vannak jelen az ingatlan ügyletek ágazatában, szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás ágazatában, továbbá a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység gazdasági ágazatában. Ezek a gazdasági ágazatok az összes gazdasági szervezet 12%, 9%, és 8%-át teszik ki. A gazdasági formákat összehasonlítva egyértelműen látszik, hogy leginkább az önálló vállalkozói forma a legelterjedtebb, a gazdasági szervezetek 75%-a ilyen formában működik, még társas vállalkozások aránya 17%, a nonprofit szervezetek aránya 7% a megyében.

A regisztrált gazdasági szervezetek méret szerinti összetétele nagyjából átlagosnak mondható, bár az igazán nagy Zala megyei székhelyű cégek száma kevés. 2019-ban a 19 vidéki megye 1046 db, 250 főnél többet foglalkoztató cégéből csupán 34 (3,3%), a 5237 db 50-249 főből pedig 174 (3,1%) volt zalai székhelyű. Árbevétel tekintve pedig csupán 2 cég szerepelt az 500 legnagyobb magyarországi cég között (minden más megyében ennél magasabb a TOP500 cégek száma!), miközben a vidéki népességnek, illetve foglalkoztatottaknak egyaránt 3,4%-a, a vidéki vállalkozásoknak pedig 3,8%-a van megyében. Némiképp felülreprezentáltak a kis-közepes méretű cégek (133 db 50-249 fős, és 216 db 20-49 fős vállalkozás). Fontos megjegyezni azonban, hogy e székhely szerinti adatok csak részben tükrözik a valóságot. Zala megyében a legnagyobb más térségi központból irányított cégek súlya a gazdaságban. A hibaforrások zömét korrigáló telephelyi adatok tanúsága szerint is a megye legnagyobb árbevételű és létszámú munkahelyei jórészt nem-zalai székhelyű cégek itteni telephelyei (Flex, GE Hungary, MOL, ADA Nova, Schneider Electric). (A fordított szituáció kisebb eltérést okoz, de a zalai székhelyű cégek között is akad olyan, amelyik részben a megyén kívüli telephelyeken működik: pl. Gartner Intertrans Hungária Kft., Zalakerámia Zrt.) Szintén torzító az a jelenség, hogy a „papíron” legnagyobb zalai székhelyű foglalkoztatók közül több munkaerőkölcsönző cég, vagy a Nagypáli község „helyiadó-paradicsomát” kihasználó fuvarozó vállalkozás (az egyaránt az ötszáz lakosú Nagypáliban székelő WHC Kft., Job & Career Kft., illetve Euro-Unió Trans Kft., együtt több mint ötezer főt foglalkoztat, a Semjénháza bejegyzett KÖNIG Kft. pedig mintegy ötszázat). A korrigált adatokból azonban jól látszik, hogy a megyében igen koncentráltan helyezkednek el a nagy foglalkoztatók. Nagyrészt nekik „köszönhető”, hogy - bár a kisebb vállalkozásokat tekintve, nem kis részben a turizmusnak köszönhetően sokkal kiegyenlítettebb a helyzet -, a megyei munkahelyek 56%-a így is Zalaegerszegen és Nagykanizsán található, miközben a lakosságnak alig több mint 40%-a él a megye két központjában. Végül, a foglalkoztatás terén a gazdasági vállalkozásokon túl több közület is igen jelentős szerepű (a legnagyobb a zalaegerszegi kórház közel 1800 fővel, de a megyei kormányhivatal is közel 1300 fős munkaadó, és a 250 főnél nagyobb foglalkoztatók közé tartozik még a nagykanizsai és a keszthelyi kórház, illetve a megyei gyermekvédelmi és idősellátó intézmény is).

Mindezek tükrében nem véletlen, hogy Zala megyében a vállalatok súlya a GDP előállításában kevesebb a vidéki átlagnál - 2016-ban csupán 58,7% volt (a megyék sorrendjében a 13.) -, miközben a vidéki átlag 62,5%, a fejlettebb, illetve dinamikusabb gazdaságú észak-dunántúli és középmagyarországi megyékben pedig mindenhol 70% körüli ez az érték. Azaz a zalai GDP jó 40%-át az államháztartási szektor és a háztartások állítják elő, amelyek körében a dinamikus bővülés lehetőségei eleve korlátozottak. Ráadásul a működő vállalkozások sűrűsége tekintetében számottevő területi, járási különbségek is vannak. A turizmushoz kapcsolódó tevékenységeknek köszönhetően természetesen a keszthelyi járás az első (az ország 197 járásából a 22., csak a vidékieket tekintve a 7.) volt 2016-ban, de viszonylag kedvező a helyzet a zalaegerszegi járásban is; vidéki átlag körül van a mutató a nagykanizsai és a lenti járásban; míg a zalaszentgróti és a letenyei járás aktivitása már csak a rangsor második harmadának végére elég, bár kistélepülési karakterüket figyelembe véve ez természetesnek is tekinthető.

A Zala megyei székhelyű működő vállalkozások ágazati megoszlása nem tér el lényegesen a vidéki átlagtól. A legtöbb vállalkozás fő tevékenysége itt is a kereskedelem (az összes 18,6%-a), a szakmai, tudományos műszaki tevékenység (13,7%) és az építőipar (9,9%) volt 2016-ban, a feldolgozóipar (8,3%), az egyéb szolgáltatás (7,0%), és a mezőgazdaság (6,5%) következik. Előbbi három kissé alul-, utóbbi három pedig felülreprezentált a vidéki átlaghoz képest, de a megye egyetlen igazán markáns ágazati sajátossága a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás profilú vállalkozások magas aránya (6,2%). Utóbbi ágazatban lakosságszámra vetítve a vidéki átlag másfélszerese a zalai gyakoriság, döntően a Balaton-part és a gyógyfürdővel rendelkező települések (elsősorban Hévíz, Zalakaros, kisebb részben Lenti, Kehidakustány) turizmusának köszönhetően. A vidéki átlagtól érdemben elmaradó vállalkozássűrűség csupán az információ-kommunikáció ágazatban mutatkozik. A vállalkozások sűrűségének, összetételének felsorolt sajátosságai lényegében a rendszerváltás óta megfigyelhetők, az elmúlt években nem történt érdemi változás országosan és Zalában sem.

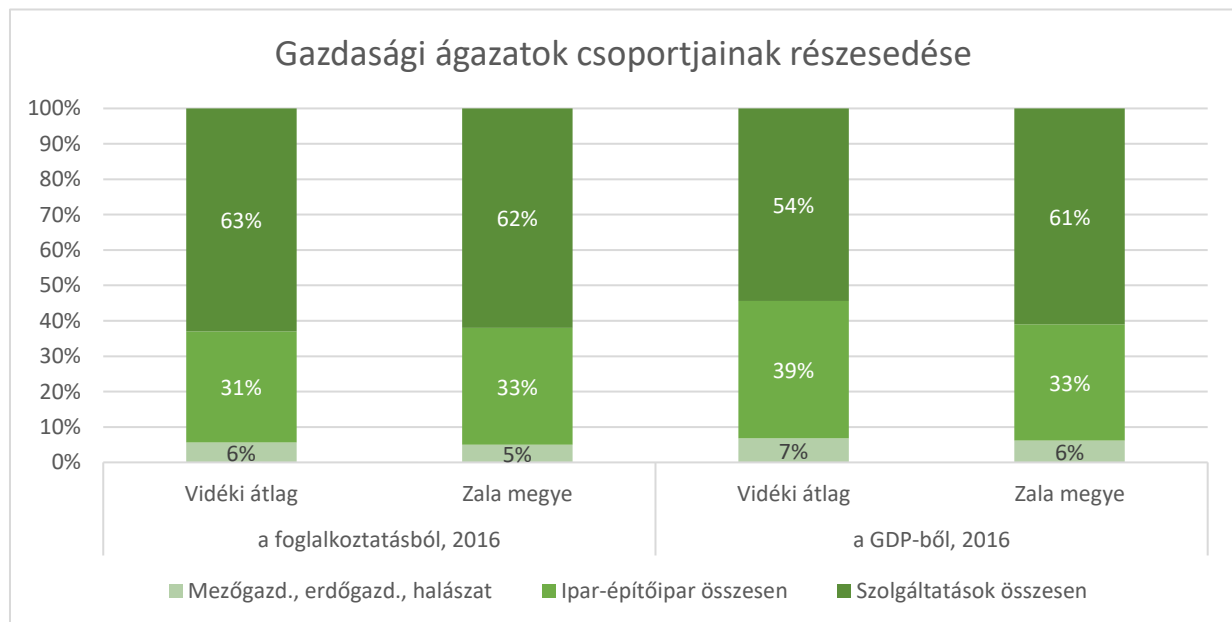
Az ipari termelés értéke Zala megyében 2019-ben mintegy 692 282 millió forint volt. Ezzel a megyék között a 15. helyet foglalja el. Az építőipari termelési érték a megyében 2019-ben 80 112 millió forint volt. Ezzel megelőzve Nyugat- Dunántúli Régióhoz tartozó Vas megyét a 11. helyen áll.

A hazai megyék gazdasági teljesítményének különbségei szempontjából meghatározó tényező a külföldi tőkebefektetők szerepe is. E tekintetben Zala helyzete némiképp ellentmondásos. A legalább 10%-nyi külföldi közvetlen tőkebefektetéssel működő, zalai székhelyű vállalkozások száma, bár - az országos trendhez hasonlóan - ötödével csökkent 2011 és 2016 között, még mindig több mint 500 volt, azonban ez az érték 2018-ra 474-re csökkent. Ez lakosságszámra vetítve a vidéki megyék között a 3. legmagasabb ellátottságot jelzi (csak a másik két nyugat-dunántúli megye előzi meg), és egyértelműen a megye nyugati határ menti fekvésének, illetve a „Balaton-hatásnak” a következménye. A külföldi jegyzett tőke egy lakosra jutó értéke a 2018-as közvetlen külföldi tőke befektetések és a 2018-as zalai népességszám elosztásával kerekítve mintegy 450 ezer. Ez jóval magasabb, mint a néhány évvel ezelőtti adatok. A külföldi érdekeltségű cégek között tehát kevés az igazán nagy, „fajsúlyos” vállalkozás. Ugyanakkor a képet jelentősen befolyásolja, hogy a statisztika csak a vállalati székhely szerint képes mérni a külföldi tőkét, miközben a Zalában működő legmeghatározóbb, külföldi tőkés nagyvállalatok jó része (Flex, GE, Ada, Schneider) nem zalai székhelyű, és ugyanez igaz például a Zalába is intenzíven jelen levő kiskereskedelmi multikra is. A statisztikailag is megfogható külföldi tőke 65%-a 95 feldolgozóipari cégben összpontosult. Ez az arány még így is elmaradt a vidéki átlagtól (77%), de a Zala megyében működő nagyvállalatokat bemutató táblázat egyértelműen mutatja, hogy a helyi gazdaságban meghatározó cégek kétharmada, árbevételük legalább négyötöde itt is külföldi tulajdonban levő, 3 kivétellel feldolgozóipari profilú vállalat. A feldolgozóiparon kívül még az

ingatlanbefektetések (13%) szerepe volt jelentősebb a Zalába érkező külföldi működőtőke beáramlásban.

db) A főbb gazdasági ágazatok helyzete

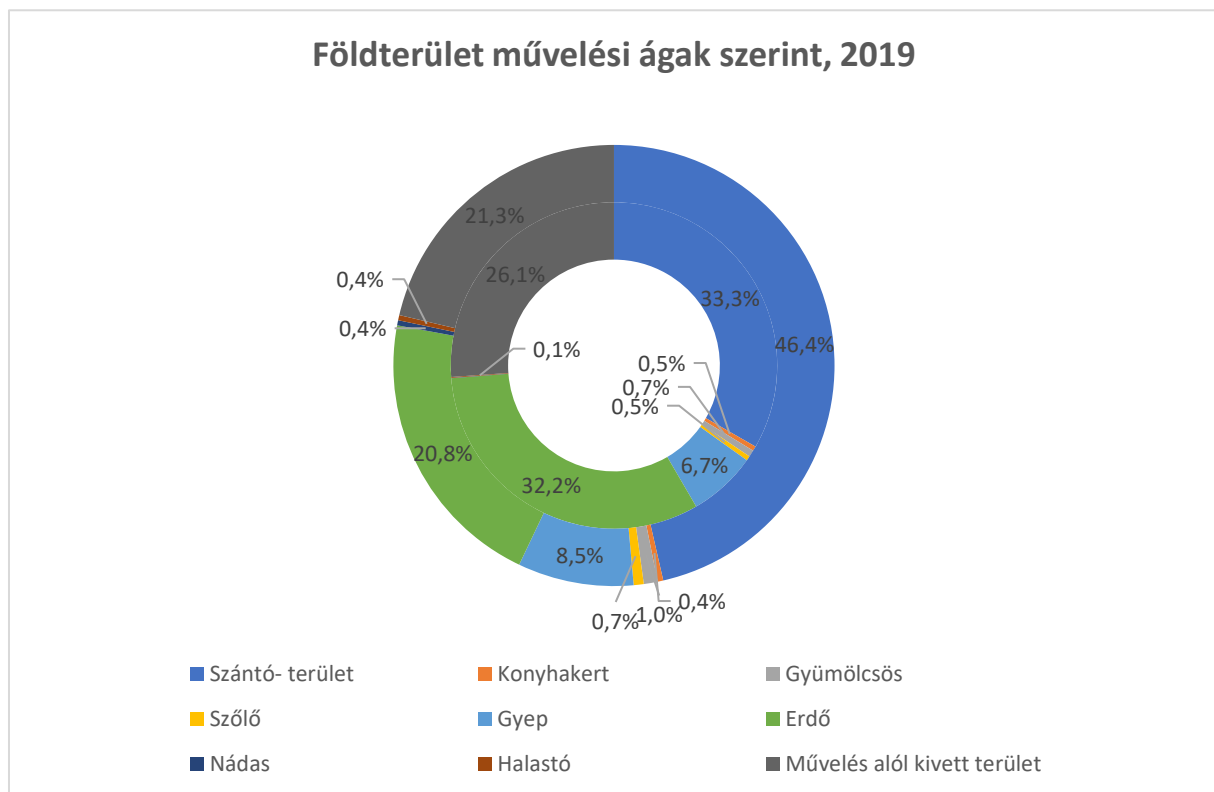
A megye gazdaságának ágazati karakterére már a korábbiakban is utaltunk, de összetételét és annak változását legérzékenyebben a bruttó hozzáadott érték, illetve a foglalkoztatottak megoszlásaival szemléltethetjük. Zalában a legtöbb ágazat helyi gazdaságon belüli súlya mindkét mutató alapján átlagos, ám szembeötlő néhány jellegzetes sajátosság is. Ilyen például a turizmus által meghatározott szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás mind a foglalkoztatásban, mind a GDP-termelésben kiemelkedő, a vidéki átlag duplájának megfelelő súlya és más megyékénél magasabb élők munkahatékonyasága (egy foglalkoztatottra jutó GDP-je). Ugyanakkor az adatok volumene így sem túl nagy - még a foglalkoztatásban is csak 7,5% -, ami mutatja, hogy a kedvező idegenforgalmi adottságok ellenére a turizmusban rejlő gazdasági lehetőségek megyei szinten korlátozottak. Más megyékhez képest sokkal magasabb, de igen szerény jelentőségű immár Zalában is a bányászat (kőolaj, építőanyagok) szerepe is. Meglepően nagy volumenű, egyszersmind hatékony ágazat viszont Zala gazdaságában a szállítás: a megyei GDP több mint tizedét adja, köszönhetően a megye kedvező fekvésének, forgalmi helyzetének, konkrétan pedig a legnagyobb, zalai székhelyű vállalkozásnak, a Gartner Kft-nek, és a nagyszámú kisebb fuvarozó cégnek. Szintén pozitív a megye építőiparának az ágazati átlagot meghaladó hatékonysága, és a vidéki átlagnál jóval hatékonyabban működnek az üzleti szolgáltatások (M és N szektor), a pénzügyi (K), illetve a személyi szolgáltatások (S) is. Mindegyikben szerepet játszik a kedvező fekvés és a megye turisztikai vonzerejének hatása is. Ám ezen öt ágazat (F, K, M, N, S) gazdaságon belüli súlya együttesen is csupán 15% körüli a foglalkoztatásból, illetve a GDP-ből. Így ezt bőven ellensúlyozza a megye feldolgozóiparának alacsony, és a 2010-2016-os időszakban az országos trendektől egyre inkább elmaradó termelékenységé.

A feldolgozóipar ugyanis, noha 2016-os foglalkoztatási súlya (23,8%) kissé felülmúlta a vidéki átlagot (22,1%), a GDP-termelésben jóval elmaradt attól (24,3% a 30,9%-kal szemben). Az ipar problémáira hívja fel a figyelmet az is, hogy a 2011-es népszámlálás és a 2016-os mikrocenzus között eltelt 5 évben az ágazat nem tudta növelni a foglalkoztatását, miközben a szolgáltatásokban dolgozó zalai lakosok száma 7%-kal lett több, a mezőgazdaságban 21% volt a növekedés, és a vidéki megyék átlagában 14%-kal nőtt az iparban dolgozók létszáma is. A szolgáltatások összesített aránya a megye gazdaságában

2010 óta 53 és 61% között ingadozott a hozzáadott érték, és 60-62% a foglalkoztatás tekintetében: előbbi kissé meghaladja a vidéki megyék átlagát (53-57%), utóbbi pedig minimálisan elmarad tőle, de az eltérés nem jelentős. A szolgáltatásokon belül az állam által szervezett közszolgáltatások (oktatás, egészségügy, szociális ellátás, közigazgatás) aránya a foglalkoztatás tekintetében kissé elmarad a vidéki átlagtól, (2016-ban 23,3% volt a zalai, és 25,8% a vidéki adat), míg a hozzáadott értékben kissé meghaladja azt (19,1% a 17,9%-kal szemben), de ezek is csekély különbségek. A közszolgáltatások közül az egészségügyi és szociális ellátás viszonylag nagy szerepe emelhető ki a megyében, ellenben oktatási és a közigazgatási szerepkörei szerényebbek az átlagosnál.

A földterület művelési ágak szerinti megoszlása Zala megyében (belül) és Magyarországon (kívül) 2019. jún. 1. Adatforrás: KSH STADAT 6.4.1.1 táblázat.

A mezőgazdasági termelés természeti adottságai Zalában - a csapadékellátottság kivételével - rosszabbak az országos átlagnál. Táji szempontból a megye meglehetősen homogén: nagyobb részben a Nyugat-Magyarországi peremvidék nagytájhoz tartozó dombvidékek uralják (Zalaidomság, Kemeneshát), amelyeken a közepes vagy gyenge termőképességű barna erdőtalajok különböző típusai az uralkodóak. Azonban a megye K-i felében hegyvidéki (Keszthelyi-hegység) és síksági térszínek is találhatóak (Marcal-völgy, Mura mente, Alsó-Zala-völgy). A keleti megyerész a szántóföldi művelés szempontjából kedvezőbb talajminőségű, ám a zalai szántók átlagos aranykorona-értéke így is a második legrosszabb a megyék között (15,8 Ak az országos átlag 21-gyel szemben). A kedvezőtlen domborzati és talajadottságokból eredően a szántóterületek aránya (33,3% a 2019. június 1-i művelési ági nyilvántartás szerint) lényegesen elmarad az országos átlagtól (46,4 %): ennél alacsonyabb arány csak Nógrádban és Veszprémben van. Ugyanakkor az országos átlagnál (20,8%) lényegesen magasabb, a szántóföldekével csaknem megegyező az erdők aránya (32,2%). Az országosnál (21,3%) lényegesen több a művelésből kivett terület is (26,1%), a többi művelési ág aránya viszont kevéssel elmarad az átlagostól, halastó és nádás pedig alig akad. 2010 óta - a hivatalos statisztika szerint - megváltozott az előző évtized trendje, a szántóterület csökkenése és a kivett területek gyarapodása: a szántó és az

erdőterület is nőtt. A legintenzívebb művelést jelentő konyhakert, szőlő és gyümölcsös visszaszorulása viszont tovább folytatódott, és csökkent a gyepterület is. Továbbra is jelentősek a területhasznosítás megyén belüli térségi különbségei: a lenti és nagykanizsai járásokban illetve a Keszthelyi-hegységben az erdősültség az 50%-ot is eléri, máshol viszont jellemzőbb a szántó.

A zalai mezőgazdaságnak nincsenek országosan kiemelkedő jelentőségű termékei. A szántók felét a kukorica és a búza foglalja el - bár utóbbi vetésterülete jelentősen visszaesett 2010 óta -, de az országos trendhez hasonlóan folyamatosan nő a napraforgó, illetve a repce aránya is, utóbbi növényből a legjelentősebb Zala megye országon belüli részesedése a szántóföldi növénytermesztésben. Ugyanakkor termésátlagok a kedvezőtlen adottságok ellenére általában elérik vagy meg is haladják az országos átlagokat az elmúlt években, ami a Nemzeti Éghajlatváltozási Programban is megtalálható. A kertészeti termékek közül az alma emelhető ki - a 4-5. legjelentősebb almatermesztő megye az országban -, az általánosságban alárendelt szerepű állattenyésztésből pedig a tyúkállomány relatív jelentősége nagyobb (az országos 5%-a). Kiemelkedő viszont a megye jelentősége az erdőgazdálkodásban: a helyi fa- és bútortiparnak is alapanyagot szolgáltató fakitermelés mellett a megye specialitását jelentik a karácsonyfa-célú fenyőültetvények is.

A megye területén folyó ipari termelés értéke (a legalább 5 fős ipari cégek tényleges telephely szerinti adatai alapján) 2017-ben 623 Md Ft volt. Ez - a 2016-ról 2017-re bekövetkezett jelentős bővülés ellenére - nominálisan is alig haladta meg a 2010-es adatot, az árváltozások és a statisztikai módszertan változásának hatásaitól megtisztítva pedig 15%-kal kisebb a 2010-es volumennél. Ez megerősíti a Zala megye ipari problémáiról korábban leírtakat, hisz a csökkenés teljesen egyedi a megyék között, sőt vidéki átlagban 33%-kal bővült az időszakban az ipari termelés volumene! Így az egy lakosra jutó ipari termelési érték, amely 2004-ben még a vidéki átlag másfélszerese, 2010-ben pedig a vidéki átlaggal azonos volt Zalában, 2016-ra a vidéki átlag 64%-ára esett vissza. 2017-ben - vélhetően már a megye iparában lezajlott, korábban felsorolt legújabb beruházások eredményeként - ezt az adatot sikerült 70%-ra növelni, de a megyék rangsorában ezzel is a 11. csupán Zala, miközben 2004-ben még 4., 2010-ben pedig 7. volt.

Az ipar ágazati összetételét tekintve a KSH megyei szinten csak székhely szerinti adatokat közöl, ezeket azonban Zala esetében nem lehet alapul venni, hiszen - amint azt korábban már bemutattuk - a megye iparát meghatározó legnagyobb cégek központja máshol van, így a székhely szerinti adat a tényleges zalai ipari termelésnek kevesebb, mint a harmada. A KSH adatsorait kiegészítve a főbb, külső székhelyű ipari cégekkel azonban nagy biztonsággal állíthatjuk, hogy a megye ipari termelési értékének kb. kétharmadát-háromnegyedét a gépipar adja - több mint felerészben a Flex és a GE, kisebb részben pedig a Schneider és a többi, kisebb gépgyártó vállalat. (A Zala megyében működő legnagyobb vállalkozásokat bemutató táblázatban szereplő 38 cégből 24 feldolgozóipari, ezekből pedig 10 gépipari.) A gépipar e nagy súlya a megye iparában még az ugyancsak magas országos átlagot (50%) is jócskán meghaladja, és a gépipari árbevétel zöme meghatározóan exportból származik Zalában is. Jelentős különbség viszont, hogy az országosan domináns járműgyártással szemben Zalában egyelőre a gépipar egyéb alágazatai a meghatározók (elektronika, villamosgép- és egyéb berendezések gyártása). A zalai gépipar sajátossága az is, hogy az ágazat cégei - eltérően az országos trendektől, illetve a zalai ipar más ágazataitól - igen koncentráltan, azaz döntően a megye két meghatározó központjában, Zalaegerszegen és Nagykanizsán telepedtek meg. A többi iparág között nincs igazán kiemelkedő, de az országos átlagnál jelentősebb a zalai erdőkre települő fa-, papír-, nyomda- és bútortipar, illetve a nemfém ásványi termékek (építőanyagok) gyártása, és hozzájuk hasonló az élelmiszeripar volumene is. E Zalában több évtizedes hagyományú - és a gépiparral ellentétben zömmel a hazai piacra termelő - ágazatok tehát annak ellenére jelentékenyek maradtak, hogy a rendszerváltás

óta számos képviselőjük számolódott fel (pl. Zalahús, Zalabaromfi, Zala Gabona, Goldsun, Zala Bútor, téglagyárak, nagykanizsai üvegyár, sörgyár, Bonbonetti stb.) A megye kisebb városainak iparát ma is ezek dominálják, sőt egy-egy faluban is számottevő üzemeik vannak (pl. Csesztreg, Tófej, Nova, Pacsa, Alsónemesapáti).

A megye iparszerkezetében - az eddigiekből következően - sokkal inkább a munka-, mint a tőkeintenzív tevékenységek dominálnak, s a zalai ipar ma már nagyobb részben nem a helyi nyersanyagok feldolgozására alapul. Ugyanakkor kedvező, hogy az ipari tevékenység környezetkárosító hatásai megyei összevetésben legfeljebb közepesnek mondhatók. A hatályos európai jogi szabályozás - Seveso irányelvek - alapján a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság legutolsó elérhető nyilvántartása (2015) szerint az ország 659, veszélyes anyagokkal foglalkozónak minősülő ipari üzeme közül csak 20 van Zalában. Közülük 15 küszöbérték alatti mennyiségű alatti veszélyes anyaggal dolgozik, az alsó küszöbértéket meghaladó az Agrofor Zala Kft. zalaszentgróti növényvédőszer-raktára, a felső küszöbértéknél is nagyobb, kiemelkedően veszélyes üzemnek pedig 4 telephely minősül: a MOL ortaházi olaj- és gázgyújtó állomása és zalaegerszegi finomítója; a Magyar Földgáztároló Zrt. pusztadericsi tárolója, valamint a FLAGA Hungária Kft. újudvari PB-gáztöltője.

Az iparfejlesztésnek az elmúlt években sem volt, és várhatóan a jövőben sem lesz akadálya a megfelelő infrastruktúrájú iparterületek hiánya. A számos, a korábbi évtizedekből örökölt, működő telephely és barnamezős iparterületek mellett Zala megye jól szerepelt az elmúlt húsz évben kiírt ipari parki pályázatokon is, és az elmúlt tíz évben is többször sikeresen pályáztak a működtetők a parkok a szükséges alap-infrastrukturális fejlesztéseire. Bár betelepülő vállalkozások hiányában több ipari parki címet mára visszavontak, jelenleg is 11 db ipari park működik a megyében. Ebből 4 Zalaegerszegen: a Zalaegerszegi Ipari Park (a Flex telephelyéhez kapcsolódóan), az önkormányzati tulajdonú Déli Ipari Park, a kisebb léptékű Ganz Ipari Park, és az elmúlt tíz évben kiépült Északi Ipari Park. Utóbbi 2015-ben Tudományos és Technológiai Ipari Park címet nyert, új beruházások gócpontjává vált, és 327 hektáros bővítése, illetve 2,5 Md Ft-os TOP forrásból teljes közművesítése van folyamatban, amelynek fő oka, hogy 40Md Ft-os kormánytámogatásból itt van épülőben a 250 hektáros „Zala Zone” járműipari tesztpálya. 1-1 ipari park működik Nagykanizsán, Keszthelyen, Letenyén, Türrén, Pacsán és Zalalövön, illetve a Hévíz-Balaton Airport repülőtérhez kapcsolódóan. Közülük kiemelkedik a nagykanizsai park, amelynek jelenlegi 135 hektáros területén mintegy 120 vállalkozás működik - köztük a GE fényforrásgyára -, és lényegében betelt, ezért a Modern Városok Program keretében jelentősen bővítik, közművesítik.

Zala megye kiemelkedő szerepet játszik Magyarország turizmusában. Viszonylag kis területe és népessége ellenére már a vendégforgalom abszolút mutatóit tekintve is rendre a dobogós helyeken található a 20 megye rangsorában - a belföldi vendégek kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött éjszakáinak számát tekintve Budapestet is megelőzi! A fajlagos (lakosságszámra vetített) turisztikai teljesítmények és az ágazatnak a megye gazdaságán belüli jelentősége pedig egyaránt Zalában a legnagyobb a 19 vidéki megye közül. Ezt jelzik a már korábban ismertetett GDP- és foglalkoztatási adatok mellett a turizmus viszonylag legpontosabban mérhető elemeinek, a szálláshelyek kínálatának és vendégforgalmának adatai is. A szálláskínálatot tekintve a zalai értékek a vidéki átlagot kétháromszorosan haladják meg, az ideérkező belföldi turisták vendégéjszakáit tekintve bő háromszor, a külföldiek vendégéjszakái alapján ötször nagyobbak a zalai mutatók a vidéki átlagnál, és a fajlagos árbevételben is négy-ötszöröse az átlagosnak a zalai adat. Szinte minden fontosabb fajlagos mutatóban csupán Budapest jár Zala megye előtt, de a külföldiek szállásforgalmának és a kereskedelmi szálláshelyek árbevételének lakosságszámra vetített adatait tekintve Zala hosszabb ideje a fővárost is

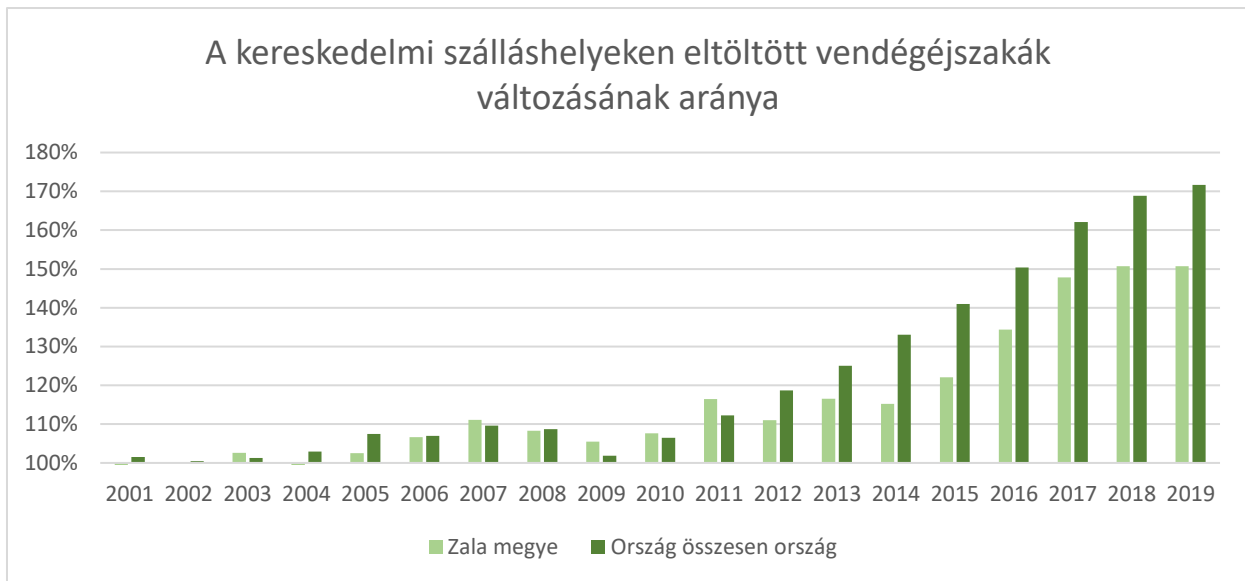
megelőzi - mindkettő teljesen példátlan a többi vidéki megyében. Kiemelkedő a szállásférőhelyek kihasználtsága is.

Kereskedelmi szálláshelyek adatai, KSH	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Bp.-en kívüli országos értékek (2019)	Megyei arány ¹⁴
Vendégek száma (fő)	539 120	545 893	631 641	675 224	752 035	790 724	812 632	8 303 962	9,79%
Vendégéjszák száma (db)	2 122 055	2 097 552	2 222 375	2 446 822	2 690 551	2 743 060	2 743 084	20 833 906	13,17%
Külföldi vendégek száma (fő)	181 751	175 863	187 726	200 852	231 187	242 220	247 392	2 194 280	11,27%
Külföldi vendégéjszák száma (db)	1 001 238	955 598	927 781	971 397	1 089 115	1 090 767	1 067 083	6 282 377	16,99%
Külföldi vendégéjszák száma (%)	47%	46%	42%	40%	40%	40%	39%	30,15%	-
Belföldi vendégek száma (fő)	357 369	370 030	443 915	474 372	520 848	548 504	565 240	6 109 682	9,25%
Belföldi vendégéjszák száma (db)	1 120 817	1 141 954	1 294 594	1 475 425	1 601 436	1 652 293	1 676 001	14 551 529	11,52%
Belföldi vendégéjszák száma (%)	53%	54%	58%	60%	60%	60%	61%	69,85%	-

Ha kereskedelmi szálláshelyek vendégeit lánc-indexszel vizsgáljuk Zala megyében, azt láthatjuk, hogy a megyében a 2000-es évek elején többször is meghaladta az országos növekedést a kereskedelmi szálláshelyek vendégeinek száma, az előző év adataihoz viszonyítva. A 2010-es években ez csak 2 évben láthatjuk, 2015-ben és 2017-ben. Alapvetően megállapítható, hogy a vendégek száma folyamatosan nő, mind a megyében, mind az országos adatok szerint, azonban a növekedés dinamikája nem egyenletes. A külföldi vendégek a kereskedelmi szálláshelyeken a vendégek közel felét teszik ki az országos adatokat nézve, azonban a megyébe látogató külföldi vendéget aránya kereskedelmi szálláshelyeken 2005 óta csökkenő tendenciát mutat.

A kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszák vizsgálatakor bázis indexet használtunk, ahol 2000. év volt a bázis év, tehát azt vizsgáltuk, hogy 2000-hez képest, hogyan változott a kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszák aránya. Ahogy a diagramon is kirajzolódik, 2010 mind az országos, mind a megyei adatok is ingadozást mutattak, azonban a bázis évhez képes növekedés volt tapasztalható. 2010-től, azonban a megyei és országos viszonylatban is folyamatos növekedést láthatunk a vendégéjszák tekintetében.

¹⁴ Az országos értékeken belül (2019)

Kifejezetten megtévesztő lenne ugyanakkor a turizmusra úgy tekinteni, ami általában véve meghatározó a zalai gazdaság számára. A vendégforgalom 85-95%-a, a turisztikai bevételeknek pedig még nagyobb része ugyanis - lényegében egy-egy attrakciónak köszönhetően - 3 mikrotérségben koncentrálódik, amelyekben a megye lakosságának összesen csupán kb. egyhatoda él. Külön kiemelendő Hévíz, amelynek gyógyfürdője és kapcsolódó szolgáltatásai akkora vonzerőt jelentenek, hogy évről évre az ország valamennyi vidéki települése közül ebben az ötezer lakosnál is kisebb városban töltik el a legtöbb vendégéjszakát a turisták üzleti szálláshelyeken (2017-ben összesen 1 274 429-et, ráadásul ebből közel egymilliót kereskedelmi szálláshelyeken). Hévíz jelentőségét növeli, hogy vendégforgalmának közel kétharmada - a magyar vendégeknél sokkal többet költő - külföldi (elsősorban német, de növekvő arányban orosz). Hévíz, és a Hévíz közelségére „alapozó” néhány további település (elsősorban Alsópáhok és Cserszegtomaj) a külföldiek Zala megyei vendégéjszakáinak 64%, a belföldi forgalomnak pedig 40%-át fogadja. A megye második számú attrakciója Zalakaros fürdője. A kétezres kisváros a külföldi vendégéjszakák száma alapján a 9. leglátogatottabb település volt Magyarországon 2017-ben, a belföldieket tekintve pedig az 5. helyen állt, Hévízzel közel azonos forgalommal. Zalakaroson és 4 környező kistérségben szállt meg 2017-ben a megye külföldi vendégeinek 13%, a belföldiek 25%-a. A KSH 2018-as előzetes adatai alapján az összes vendégéjszaka szám szerint a top 10 legnépszerűbb település között második helyet foglalja el Hévíz, a harmadik helyet azonban Hajdúszoboszló helyett már Zalakaros birtokolja. Zalakaros 638 069 kereskedelmi vendégéjszakát realizált 2018-ban, ez 15 %-os növekményt jelent előző évhez viszonyítva, amely növekmény mind az országos (103,84%) mind a régiós (101,60%) növekedési mérték sokszorososa. Zalakaros a kiemelkedő eredménnyel a legnépszerűbb település volt a Balaton régióban 2018-ban a belföldi vendégek körében, megelőzve ezzel a legnagyobb régiós turisztikai szereplőket. Összesített vendégéjszakaszámában is feljutott a dobogóra: Hévíz és Balatonfüred után, a 3. legnépszerűbb település lett 2018-ban a Balatonnál. A harmadik turisztikai mikrokörzet a zalai Balaton-part 4 települése (Balatongyörök, Vonyarcvashegy, Gyenesdiás, Keszthely), amelyek együttesen a megye külföldi vendégforgalmának 18, a belföldieknek 21%-át teszik ki, azaz itt kiegyenlített a kétféle vendégkör szerepe. Keszthely kevésbé emelkedik ki, mint a két fürdőváros - bár így is az ország 20-21. leglátogatottabb települése - a három balatoni község együttes forgalma kissé nagyobb a járásközponténál. Az eddig felsoroltakon kívül csak a Kehidakustány és Lenti fürdői által generált vendégforgalom említhető, a két megyei jogú város tőlük is elmaradó, nem jelentős turisztikai célpont. A jövőben a jelenlegi három gócterület turistaforgalma már csak mérsékelten látszik növelhetőnek. Ezt látszik igazolni, hogy 2010 és 2017 között Hévíz és Zalakaros súlya is enyhén csökkent a megye

vendégforgalmából, és Zalakaros még kifejezettebben a belföldi vendégek számára jelent vonzerőt, míg Hévíz vendégei között még nagyobbra növekedett a külföldiek (eddig is meghatározó) aránya. Hosszabb távon is inkább a 2010 és 2017 között enyhén növekvő részesedésű Balaton-partban, illetve az egyelőre alig látogatott, de pl. a falusi turizmushoz jó adottságú térségekben lehetséges jelentősebb növekedési potenciálja a zalai turizmusnak.

A vízgazdálkodás szempontjából Zala megye az ország kevésbé problematikus térségei közé tartozik. A megyében a víztermelő kapacitás bőségesen elegendő, a víznyerés nagyrészt mélyfúrású kutakkal, rétegvizekből történik. Ugyanakkor több kút esetében a termelt nyersvíz a megengedettnél magasabb koncentrációban tartalmaz vasat, mangánt, néhány esetben pedig arzént és metángázt is, amelyeket különböző vízkezelő technológiákkal távolít el a szolgáltató. Zalaegerszeg és Pókaszepetk térségében, illetve Zalaváron és Barlahidán 2010 óta zajlott le jelentősebb ivóvízminőség-javító program, így immár minden településen megfelel a szolgáltatott víz az Európai Unió 98/83. EK irányelvében és a 201/2001. sz. kormányrendeletben meghatározott paramétereknek. A sérülékeny vízbázisok kiterjedése viszont jelentős Zalában. A felszín alatti vizek védelme szempontjából - több pontszerű hely mellett - négy nagyobb kiterjedésű térség tartozik a szigorúbb védelmi előírásokkal szabályozott „fokozottan érzékeny” kategóriába a 219/2004. kormányrendelet alapján. Kiemelendő közülük a Kis-Balaton térsége és a Balaton-part, emellett Zalaegerszeg és Lenti térsége vízbázisának védőterülete, illetve a Mura mentén Letenye térsége is ilyen besorolású.

A közüzemi vízellátás már két évtizede megoldott Zalában, az ivóvízhálózatra kötött lakások aránya évről-évre 95% körül ingadozik. A közcsatorna-hálózat fő mutatóit tekintve - a 2000-es évtized jelentős fejlődése után - 2010 és 2016 között folytatódott a javulás Zalában is, de üteme mérséklődött: a közüzemi szennyvízhálózatba kötött lakások aránya 70-ről 76,1%-ra nőtt. Vidéki átlagban jelentősebb volt a változás (66-ről 76,8%-ra), így, míg 2010-ben még a vidéki átlagnál kedvezőbb volt Zala helyzete, előnye 2016-ra elfogyott (a megyék rangsorában a 8. helyről a 12.-re csúszott). Ugyanebben az időszakban a vízhálózatba és csatornahálózatba kapcsolt lakások arányának különbsége (másodlagos közműolló) 24-ről 17,4%-ra záródott, ám így is hátrébb került megyék rangsorában (a 7.-ről a 11. helyre, a vidéki átlagnál jobb pozícióból az átlagos szintre). A 258 zalai település közül a 2010-es 116-tal szemben 2017-ben már csupán 91-ben nem volt jelen a közcsatorna-hálózat (az újonnan „belépők” fele Nagykanizsa közeli, a város szennyvíztisztító rendszerére csatlakoztak). A megye aprófalvas jellegéből eredően azonban ezek az adatok sem tekinthetők rossznak, mivel egyrészt a kistelepüléseken különösen drága a csatornázás, másrészt pedig más, egyedi megoldások is szóba jönnek a környezetkímélő szennyvízkezelésre (147/2010. Korm. rendelet III. fejezet - pl. Kacorlak, Gétye). Kedvező továbbá, hogy a megyében a kommunális szennyvíztisztítás kapacitásai kiépültek - valamennyi település minimum kétfokozatú (mechanikai és biológiai) tisztítást valósít meg, de a nagyobbak, illetve azok, amelyek érzékeny területeken találhatóak, tápanyag-eltávolítást (III. fokozat) is végeznek. Így a felszíni vizekbe elvileg kizárólag tisztított víz kerül, és megoldott - zömmel a települési szennyvíztisztítóknál - az ipari üzemek szennyvizének kezelése is. Sajátos zalai probléma ugyanakkor a termálvizek hasznosításával kapcsolatos vízkivétel, amely az elmúlt időszakban a fürdő- és szállodafejlesztésekkel kapcsolatban jelentősen növekedett (elsősorban Hévíz és Alsópáhok, Zalakaros, Kehidakustány, Lenti, Zalaegerszeg). Ennek visszasajtolása nagyrészt nem megoldott, így a termálfürdők oxigénszegény és tápanyagdús használtvize a felszíni vízfolyásokba kerülve szennyező hatású.

dc) A megye gazdaságának területi szerkezete, a fő foglalkoztatási centrumok

Zala megye gazdaságának területi szerkezete a településhálózati adottságokhoz igazodóan alakult ki, amit kisebb mértékben módosított először az olajipar megjelenése, majd a szocialista időszak

gazdaságfejlesztési és településpolitikája. A rendszerváltás utáni alapvető gazdaság szerkezeti átalakulás - a termelőszövetkezetek, és egyes, korábban jelentősebb ágazatok megszűnése (sőripar) vagy jelentős leépülése (pl. ruházati ipar, húsiipar, bútorgyártás, olajipar), mások (pl. az elektronikai ipar, a kereskedelem és az üzleti szolgáltatások, fürdőturizmus) fellendülése - csak annyiban okozott térszerkezeti átrendeződést, hogy összességében valamelyest tovább erősödött a nagyvárosok korábban is meghatározó súlya.

A gazdasági teljesítmény szempontjából ugyanis Zalaegerszeg és Nagykanizsa megyén belüli aránya még népességi súlyukat is jelentősen meghaladja. A két, együttesen százezer lakosú megyei jogú városban a Zala megyei lakónépesség csupán a 37%-a élt a 2016-os mikrocenzus szerint, ám a munkahelyek 56%-át, a megye 100 legnagyobb árbevételű („TOP 100”) cégéből 68-at, a Zala megyei vállalati árbevételnek, illetve hozzáadott értéknek pedig becsülhetően legalább a 75%-át adták. Csak a mezőgazdaság és erdőgazdálkodás, a fa- és bútorigar, illetve a főként a turizmus azok az ágazatok, amelyek némiképp ellensúlyozni tudják a két nagyváros nyomasztó gazdasági túlsúlyát. Ez utóbbiak teljesítménye nagyságrendileg 60:40 arányban oszlik meg Zalaegerszeg és Nagykanizsa között, vagyis Zalaegerszeg gazdasági előnye Nagykanizsával szemben valamivel nagyobb, mint népességszámbeli többlete (kb. 55:45), és ez az előny az ezredforduló, illetve 2010 óta is enyhén tovább növekedett mind gazdasági-funkcionális téren, mind a népességszámot tekintve. A megye harmadik számú centruma gazdasági értelemben is hagyományosan Keszthely, amelyet turisztikai, illetve a balatoni „szezonon” túlmutató kulturális, felsőoktatási szerepkörei hagyományosan az „átlagos” járásközponti szint fölé emelnek, fejlődése azonban az ezredforduló óta nem volt különösebben dinamikusnak mondható. A megye többi városa közül gazdasági értelemben egyértelműen Hévíz következik a rangsorban, egész évben folyamatosan működő turizmus-iparának köszönhetően, így a Keszthely-Hévíz térség együttesen alkotja Zala megye harmadik, és - az első két, inkább ipari jellegű központtól eltérően - döntően szolgáltató szerepkörű, nagyobb gazdasági sűrűségű térségét. A megye többi városa közül csak Lenti tekinthető többé-kevésbé teljes értékű kisvárosi centrumnak, közszolgáltatási szerepköreinek és néhány jelentősebb iparvállalatának köszönhetően (Creaton, faipari cégek), illetve gyógyfürdőjének köszönhetően. Lenti, és a további mikrocentrumok (Zalaszentgrót, Letenye, Zalalövő) megyén belüli gazdasági szerepe, és a környékük lakossága számára nyújtott szolgáltatási, ellátási funkcióinak súlya azonban egyértelműen csökkenőben van Zalaegerszeg, Nagykanizsa, illetve a Keszthely-Hévíz térség kereskedelmi, munkaerő-, és egyéb vonzásával szemben. A kisvárosok térségei, s különösen a délnyugat-zalai területek a leginkább kiürülő térségek népességi és gazdasági értelemben is.

Ez a helyzet tükröződik a területi politika besorolási rendszereit meghatározó, jelenleg hatályos kormányzati dokumentumokban is. A magyarországi járásközpontok társadalmi-gazdasági fejlettségük alapján történő besorolását tartalmazó 290/2014. sz. Korm. rendelet jelenleg hatályos verziója szerint a 197 járás rangsorában a megyéből a zalaegerszegi járás van a legkedvezőbb pozícióban (53.), de nem sokkal marad el tőle a keszthelyi (55.), és a nagykanizsai (73) sem, így nem tartoznak a területfejlesztés támogatott térségei közé. A lenti (105.), a zalaszentgróti (125.), a letenyei (137.) és nagykanizsai járásközpontok már a 109 kedvezményezett hazai járás közé sorolódnak, de az ezek közül is kiemelt 18 „fejlesztendő”, illetve 36 „komplex programmal fejlesztendő” járás között nincsen zalai, és a 27/2013. sz. Korm. rendeletben meghatározott, számos pályázati forrás elnyerése szempontjából előnyt jelentő „szabad vállalkozási zónák” sem érintik a megyét. A 105/2015. Korm. rend. alapján viszont „társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezettnek” és/vagy jelentős munkanélküliséggel sújtottnak minősül 92 zalai település. Ezek együttesen a megye településállományának 36%-át, népességének viszont csak 10%-át adják (átlagnépességük 298 fő), így hátrányaik jórészt kis méretükkel függenek össze. A kedvezményezett települések megyeszerte szóródnak (járásonként a

települések negyede-fele tartozik ide, a legsűrűbben a nagykanizsai, a legritkábban a keszthelyi járásban fordulnak elő).

A Zmtrt.¹⁵ egyedileg meghatároz megyei övezetekre vonatkozó ajánlásokat. Két ilyen egyedileg meghatározott megyei övezet van: (1) Gazdaságfejlesztési és innovációs övezet, illetve (2) Kiemelt turisztikai övezet.

A Gazdaságfejlesztési és innovációs övezet esetében gazdasági terület kialakítását és a gazdasági vállalkozások fejlesztését a vonatkozó jogszabály alapján fejlesztési eszközökkel is támogatni kell. A térségi övezetben új innovációs-technológiai fejlesztési célú gazdasági terület kialakítását és az innovációs-technológiai vállalkozások és intézmények fejlesztését a vonatkozó jogszabály alapján fejlesztési eszközökkel is támogatni kell.

Kiemelt turisztikai övezet esetén az önkormányzati rendelet kimondja, hogy új turisztikai célú különleges terület kialakítását és az turisztikai vállalkozások fejlesztését, a turisztikai potenciál növelését és a kihasználás bővítését a vonatkozó jogszabály alapján fejlesztési eszközökkel is támogatni kell. Továbbá kimondja, hogy a fejlesztéseknél az egymásra épülő, az egymást nem kioltó javaslatok élvezzenek prioritást, míg az övezettel érintett Balaton parti településeken az idegenforgalmi szezon meghosszabbítását szolgáló, kiegészítő kínálatbővítés is kapjon hangsúlyt. Cél, hogy a magas minőségű, élményszerű, interaktív és autentikus ökoturisztikai szolgáltatások biztosítása, a turisztikai infrastruktúra fejlesztése a természetvédelmi szempontok sérelme nélkül történjen; valamint a helyi erőforrásokra építő hagyományos, helyi termékek és szolgáltatások kínálatának, ismertségének és az irántuk való keresletnek a bővítése megtörténhessen.

A megye első számú - országos összehasonításban pedig a 12. legnagyobb - foglalkoztatási centruma az e tekintetben legfrissebb (de az arányokat tekintve az azóta bekövetkezett jelentős foglalkoztatásbővülés ellenére máig mérvadónak tekinthető) 2011-es népszámláláskori adatok alapján egyértelműen Zalaegerszeg. Jelentőségét mutatja, hogy miközben a megyei lakosságnak csak bő ötöde él a megyeszékhelyen, a megyei munkahelyeknek jó harmadát adja (lásd az alábbi táblázatot), és az itt dolgozók közel 40%-a más településekről jár be ide. Nagykanizsa munkahely-kínálata Zalaegerszegének kevesebb mint 2/3-a, beingázóinak létszáma pedig kevesebb mint fele. Foglalkoztatási szempontból is Keszthely a megye harmadik városa, bő tízezres helyi munkaerőpiaccal, viszonylag magas beingázási rátával. Igen figyelemre méltó Hévíz szerepe: míg népessége csak negyede Keszthelyének, munkahelyeinek száma már a fele, az ide ingázók száma pedig közel azonos, mint szomszédjáié. A fürdővárosban többen dolgoznak, mint amennyien itt laknak - foglalkoztatottainak 70%-a bejáró! -, így munkaerőpiaci szerepe alapján egyértelműen a 4. helyezett a megyében, megelőzve a nála jóval népesebb Lenti és Zalaszentgrótot. Nagyobb létszámú, ötszáz főt meghaladó beingázót az eddig említett hat településen kívül csak Zalakaros (fürdő), a járásszékhely Letenye, valamint - ipari üzemeinek köszönhetőn - Csesztreg foglalkoztat.

dd) A megye gazdaságának külső és belső közlekedési kapcsolatrendszere, változásai

Zala megye az országon belül periférikus elhelyezkedésű terület, ugyanakkor a vasúti és a közúti közlekedés színvonalát, illetve a 2010-2017-es időszak változásait illetően is rendkívül eltérő térségeinek helyzete. A mára elsődleges jelentőségűvé vált közúti elérhetőséget tekintve Zala helyzete viszonylag kedvező. A megyét a gyorsforgalmi hálózatba bekapcsoló M7-es és M70-es utak (az V. helsinki folyosó közúti ága) építése 2008-ban befejeződött, azóta nem történt változás a megyét érintő

¹⁵ 8/2019. (IX.27.) ÖR - Zala megye területrendezési szabályzatáról, térségi Szerkezeti tervéről és övezeteiről.

a gyorsforgalmi utak hosszában, így Budapest időbeli távolsága a megye túlnyomó részén egyelőre keveset változott. A közvetlen autópálya-csatlakozással rendelkező Nagykanizsáról átlagos forgalmi viszonyok között 2 óra, az autópálya-csomóponttól egyelőre még több mint 50 kmre levő Zalaegerszegről 2 óra 20 perc körüli Budapest központjának elérhetősége. Fontos új főúti (részben elkerülő) szakaszok épültek ugyanakkor Hévíz-Felsőpáhok (760-as út) és Keszthely (71) mellett - ezek az érintett településeken túl Zalaegerszeg, illetve a Nyugat-Balaton térségének elérhetőségét is jelentősen javították -, illetve Zalalövő (86) és Nagykanizsa (74 és 61) térségében. Emellett közel 70 km hosszúságban került sor a megyei főúthálózat 11,5 tonnás tengelyterhelésre való erősítésére, és a megye nagytérségi kapcsolatai szempontjából kedvező volt az M85/86 autóutak megépülése is (Győr például 25 perccel került „közelebb”). Zala megye közúthálózati helyzetének sajátossága, hogy a forgalmasabb belföldi távolsági, illetve nemzetközi forgalmat lebonyolító folyosók a megye peremén futnak - elsősorban az M7/M70, illetve a Balaton-parti 71-es főút (10000 egységjármű/nap feletti forgalommal), valamint a 86-os út (5000 Ejmű/nap). A megye belső területein csak a Zalaegerszeget Keszthellyel, az M7-essel és a fővárossal összekötő 76-os út megyeszékhelyig tartó szakasza, és az új 760-as út mondható igazán forgalmasnak (5 és 10 ezer egységjármű fölött), a többi része pedig - a megye „tengelyét” jelentő Szombathely-Zalaegerszeg-Nagykanizsa kapcsolat (74-es) kivételével - kifejezetten forgalmi árnyékban van, a kis népességű települések nem indukálnak komolyabb forgalmat. Így a megye közútjainak átlagos forgalmi terhelése lényegesen elmarad az országos átlagtól (a személygépkocsik esetében mintegy háromnegyede, a tehergépkocsiknál mintegy 85%-a annak). A személygépkocsik tekintetében - az M7-estől eltekintve - az utóbbi évek zalai forgalomnövekedési üteme is elmaradt az országostól. Ennek ellenére a közelmúltban jelentős közútfejlesztések kezdődtek a megyében, amelyek elérhetőségét, illetve közúthálózati jelentőségét várhatóan emelni fogják. A közelmúlt fejleménye, hogy az „M70 gyorsforgalmi út, Letenye és Tornyiszentmiklós, országhatár közötti szakasz fejlesztése” megnevezésű beruházás 2020. október 26-án a végleges forgalomba helyezési engedély kiadásával lezárult, az útszakasz elkészült. A következő években pedig - a Zalaegerszegen épülő járműipari tesztpályához is csatlakozóan - megépül az önvezető járművek tesztelésére is alkalmas, a megyeszékhelyet a gyorsforgalmi hálózatba kapcsoló M76-os autóút („okosút”) is Zalaegerszeg és az M7-es között; valamint a Zalaegerszeg-Zalaszentivánon létesítendő Intermodális Konténerterminál kialakítását célzó folyamatban lévő beruházás. Mindez kedvezően hathat a megye gazdaságának versenyképességére is.

A vasúti közlekedésben Zala megye hálózati és forgalmi szerepe a közútinál is némileg kisebb. A megye fővonala, a Budapest-Nagykanizsa-Murakeresztúr-Horvátország pálya zalai szakaszáig még nem ért el a vonal rekonstrukciója, pályasebessége csak 90-100 km/h, és nemzetközi jelentősége is mérséklődött (a horvát összeköttetés főiránya, az V. helsinki folyosó vasúti ága elkerüli a megyét). A szlovén vasúti kapcsolat (Boba-Zalaszentiván-Zalaegerszeg-Zalalövő-Őrihodos) kiépülésével és 2010-ben befejeződött korszerűsítésével/villamosításával viszont javult a megye (ezen belül Zalaegerszeg) vasúti elérhetősége (120 km/h engedélyezett sebesség). A Szombathely-Nagykanizsa belföldi fővonal (100/80 km/h sebesség) GYSEV által kezelt szakaszát (Szombathely-Zalaszentiván) 2016-ra villamosították, a zalai szakasz nagy része azonban egyelőre kikerült a villamosítási tervekből. A Zalaegerszeg-Lenti-Rédics vonal jelenleg érdemi személy- és teherforgalmú, 60/40 km/h pályasebességű mellékvonal, bár előkészületben van a szlovéniai Lendváiig tartó meghosszabbításának tervezése.

Az ország három nemzetközi repülőtere közé tartozó, jelenleg a Hévíz-Balaton Airport nemzetközi repülőtér forgalma egyelőre korlátozott - döntően németországi charterjáratok, illetve kisgépek, évente kb. húszezer utas veszi igénybe -, viszont az 1816/2016. sz. kormányhatározat alapján

megindulhat a jelentős technológiai fejlesztése, ami után a menetrendszerű nagygépes közlekedésbe való integrálását tervezik, elsősorban a hévízi fürdőturizmusra alapozva.

de) Életminőség index

A Hétfá Kutatóintézet (2020) által végzett kutatás a magyar járasszékhelyek életminőségét vizsgálta, közöttük Zala megye járasszékhelyeit, 2012 és 2018 között. A kutatóintézet által kialakított életminőség indexet a stabil demográfiai helyzet, az erős gazdaság, a szociális biztonság, az erős civil társadalom, a fiatalok kompetenciái, és az elérhető szolgáltatások dimenziói mentén hozták létre.

Zala megyében az életminőségi mutatókat vizsgálva azt láthatjuk, hogy valamennyi járasszékhelyének az átlagosnál alacsonyabb volt az értéknövekedése a vizsgált időszakban, aminek következtében mindegyik város hátracsúszott a ranglistán. A vizsgált dimenziók közül leginkább a demográfiai, a gazdasági és az infrastrukturális helyzetben (Élhető és biztonságos települési környezet és Elérhetőség szolgáltatások dimenziók) zajlott le a relatív visszaesés. Azonban a fiatalok kompetenciái dimenzió értékei Zala több városában is növekedtek 2012 óta, továbbá az átlagosnál magasabb értéket mutatnak.

A megye két megyei jogú városa Zalaegerszeg és Nagykanizsa egyaránt magas életminőségű, és néhány dimenzióban hasonlóan kiemelkedőek, pl. Elérhető szolgáltatások és Fiatalok kompetenciái dimenziókban. Azonban Zalaegerszegen a gazdasági, jövedelmi-szegénységi, valamint a civil társadalmi dimenziókhoz kapcsolódó értékek a kedvezőbbek, még ezzel szemben Nagykanizsa az Élhető és biztonságos települési környezet dimenzióban kiemelkedő. A megyei jogú városokhoz hasonló életminőségi értékkel bír a megye harmadik legnépesebb városa, Keszthely is, amely a Fiatalok kompetenciái terén mutat magasabb értéket.

A megye három másik városának demográfiai mutatói kifejezetten rosszak, ami jelzi, hogy itt már nem csak a falvakat, hanem a városokat is elvándorlás és elöregedés jellemzi. Közülük a legjobb életminőségi értékekkel Lenti rendelkezik, ami annak köszönhető, hogy több dimenzióban is nagyon jó, vagy jó értékekkel bír. A megye északi részén található Zalaszentgrót tudta a legjelentősebb értéknövekedést elérni a megyében (az Erős civil társadalom és a Fiatalok kompetenciái terén sikerült előrelépniük, a demográfiai mutatóik pedig stagnálnak – bár utóbbi annak köszönhető, hogy ezek az értékek már 2012-ben is rendkívül alacsonyak voltak), azonban az országos rangsorban mérsékelten visszaesett. Végezetül, a legrosszabb értékekkel a megye déli sarkában található Letenye rendelkezik, amely komoly életminőségi problémával küzdő város. A megye többi városához hasonlóan hátrébb csúszott hazánk többi járasszékhelyéhez képest 2012 és 2018 között.

df) A megye gazdaságfejlesztésére vonatkozó fő célkitűzések

A Zala Megyei Önkormányzat 2013. dec. 19-én fogadta el a jelenleg hatályos - az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióval (OFTK) összhangban álló, a 2014-2020-as EU-s költségvetési ciklus operatív programjaihoz is igazodó - Területfejlesztési Konceptióját, majd 2014. okt. 9-én az ennek alapján készített Területfejlesztési Stratégiai és Operatív Programjait. A 2014-2020-as EU-s költségvetési időszak Terület- és Településfejlesztési Operatív Programja (TOP) keretei között a Zala Megyei Önkormányzat számára rendelkezésre álló 23,05 Mrd Ft EU-s forrás keret, illetve a kapcsolódó hazai társfinanszírozás elköltésének megalapozása érdekében először 2014. okt. 30-án fogadták el Zala Megye Integrált Területi Programját (ITP) 2014-2020-ra, amelynek 2018. nov. 15 óta a hetedik módosított verziója (3.5) hatályos. A Nagykanizsa fejlesztésére fordítható 7,94 Md Ft-os, és a Zalaegerszeg fejlesztésére fordítható 16,8 Md Ft TOP-os forrás keret tervezéséről a két megyei jogú város Integrált Területi Programja rendelkezik.

Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója a megye fejlesztésének 2030-ra elérendő jövőképét a „gazdag és harmonikusan fejlődő, zöld Zala” megteremtésében fogalmazza meg, amely „gyógyturizmusra, egészségturizmusra, ipari, logisztikai és mezőgazdasági fejlesztésekre támaszkodva, a természet egyensúlyát megőrizve összetartó társadalmat és tisztességes megélhetést biztosító gazdasággal, erős területi kohéziót biztosító közlekedési rendszerrel és élhető települések együttműködő hálózatával harmonikusan fejlődik”. Az e jövőkép elérését kibontó átfogó célkitűzések ugyanakkor egyértelműen a gazdaságfejlesztést emelik a középpontba. A három, 2030-ra elérendő átfogó célból és összesen hét, 2020-ig szóló stratégiai ágazati célból ugyanis az első átfogó cél („Jól működő, fejlett gazdaság kialakítása”) és ennek három stratégiai célja egészében gazdasági jellegűek, de a második átfogó cél („Foglalkoztatás-bővítés és társadalmi kohézió”) két stratégiai céljának is meghatározó gazdasági elemei vannak.

Konkrét ágazati, egyszersmind területi súlypontként, kitérési pontként a „Szentgotthárd-Szombathely-Zalaegerszeg-Nagykanizsa tengelyben megvalósuló nagyvolumenű autóiipari beruházást” fogalmazza meg a dokumentum, a Nyugat-Pannon Járműipari és Mechatronikai Központ részeként - ennek első lépéseként értékelhető a már megvalósulás alatt álló Zala Zone tesztpálya és M76-os „okosút”-, és a továbbiakban is elsősorban új ipari fejlesztési lehetőségeket (jármű-, gép-, mechatronikai és elektrotechnikai ipar), valamint a Zalában „hagyományos” helyi iparágak (fa-, bútor-, építő-, építőanyag-, textil- és élelmiszeripar) fejlesztését javasolja. Emellett, Zala kedvező térszerkezeti pozíciójára alapozottan a közlekedés - kiemelten az M9 autót Zalaegerszeg-Nagykanizsa szakasza kiépítése -, a Balaton, illetve a meglévő gyógyfürdők adottságaihoz kapcsolódóan pedig a rekreációs, egészség- és gyógyturizmus, valamint az egészségipar fejlesztésének szükségességét emeli ki. Ezzel összhangban a kapcsolódó területi célok is az ipart szánják a zalai gazdaság motorjának, Észak-Zalában a „gazdaság- és iparfejlesztés”, Dél-Zalában a „diverzifikált újraiparosítás” révén, s csak a balatoni térség (Keszthely-Hévízi térség) fejlesztése épülne „a kreatív tudásra és a természeti értékekre”.

A célok elérését segítő eszköz- és intézményrendszer 7 prioritása közül az első kettő direkt gazdasági tartalmú: „Innovatív, jövőbeni húzóágazatok fejlődésének és hálózatosodásának elősegítése”, illetve „Helyi értékekre épülő versenyképes gazdaság megteremtése”. Az előbbi konkrét eszközei között két átfogó projektcsomag is szerepel (Zalai Integrált Gazdaságfejlesztési, illetve Vállalkozásfejlesztési), amelyeken belül kiemelték a területrendezési szempontból is fontos „városi ipari centrumok iparterület-fejlesztései”. Ezen kívül gazdasági és területrendezési szempontból egyaránt fontos a 7. prioritás - „Összehangolt infrastrukturális fejlesztések a területi kohézió erősítése” - amely igen ambíciózus, és több új nyomvonalú közlekedési beruházást is tartalmaz. E célokat illetve prioritásokat tartalmazzák, illetve bontják ki a megye Területfejlesztési Stratégiai és Operatív Programjai is.

Zala Megye Integrált Területfejlesztési Programja - amely a TOP szempontrendszeréhez és a megye területfejlesztési koncepciójához egyaránt igazodik - hat operatív céljából kettő kizárólagosan gazdasági jellegű. „A világpiacra termelő, dinamikus zalai gazdaság kialakítása” az üzleti infrastruktúra javítására, az itt működő és ide telepedni kívánó vállalkozások számára vonzó üzleti környezet megteremtésére koncentrál. A „Rekreáció és gyógyulás: Turizmusfejlesztés Zalában” pedig az ország legjelentősebb gyógyászati és rekreációs turisztikai infrastruktúrájának további fejlesztését, a nemzetközileg is versenyképes turizmusgazdaság megteremtését tartalmazza. Erőteljesen gazdasági tartalmú a „Múltunkból jövőt! A vidéki Zala hagyományának megőrzése” - cél is, amely hely- és térség-specifikus termékek és szolgáltatások gazdaságfejlesztési erőforrásként való felhasználását célozza a kistélepüléseken.

Fontos gazdaságfejlesztési lépéseket tartalmaz a Kormány Modern Városok programjának Nagykanizsára és Zalaegerszegre vonatkozó része is. Ezek Zalaegerszeget érintően: a 2*2 sávú M76-

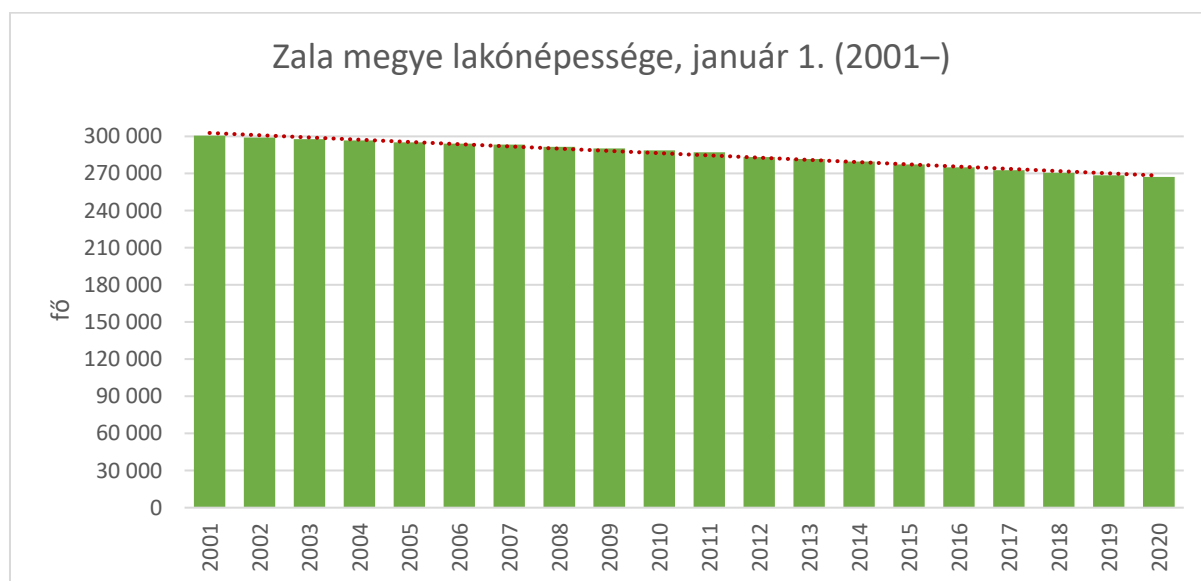
os út, az M9-es út Zalaegerszeg-Vasvár szakaszának megépítése, az inkubátorház bővítése és fejlesztése, a Járműipari Tesztpálya megvalósítása; logisztikai központ és konténerterminál és iparvágány az É-i iparterülethez. Nagykanizsán pedig az ipari park 400 hektáros bővítése, az M70-es út 2*2 sávossá bővítése, illetve a várost délről elkerülő út megépítése. Zala megye 80 települését érintik, és részben szintén gazdasági (elsősorban turisztikai és agrárgazdasági) jellegűek a Mura nemzeti programmal összefüggő feladatokról és azok finanszírozásáról szóló 1362/2016. (VII. 13.) Kormányhatározatban szereplő fejlesztések. Ezen túlmenően a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet TOP-ból finanszírozott, és a szlovén-magyar, illetve a horvát-magyar Interreg 5-A programok fejlesztései is érintik a megyét.

E) TÁRSADALMI KÖRNYEZET:¹⁶¹⁷

ea) Demográfiai folyamatok

Népességszám, népsűrűség

Zala megye népességszáma 2001-ben meghaladt a 300 ezer főt, azonban a népességszám folyamatosan csökken. A megye népességszámának 2000-es évekbeli alakulását vizsgálva megállapítható, hogy a 2001-es népszámlálás óta az évtized végéig eltelt közel egy évtized során mintegy 2,4%-os csökkenés következett be. A megye lakónépessége 2001 és 2009. között mintegy 7.200 fővel csökkent, ami egy kisváros népességét teszi ki. A népességcsökkenés üteme akkor még csökkenő volt, mivel a fogyás mértéke némileg alatta maradt a 90-es évtized során regisztrált változásnak. Ez a trend jelentősen leromlott a 2010-2020 közötti időszakra, a csökkenés mértéke meghaladta a 7%-ot. Az elmúlt 10 év alatt 21 ezer fővel fogyott a megye népessége, amely egy Keszthely méretű város lakosságának felel meg.

Az átlagos népsűrűség a megyében mintegy 71 fő négyzetkilométerenként, ami jóval a 105 fő/km² -es országos átlag alatti, ezzel az értékkel Zala megye az ország hatodik legritkábban lakott megyéje. A népesség területi elhelyezkedése a megyében - a sajátos településhálózati adottságok következtében - rendkívül kiegyenlítetlen. Elsősorban a megye DNY-i aprófalvas térségeiben igen alacsony a

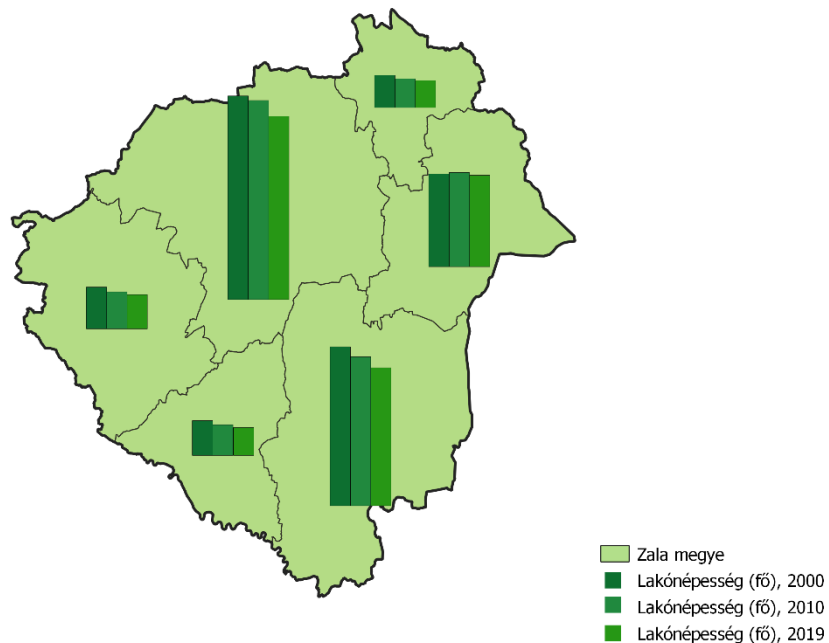
¹⁶ Forrás: Zala Megye Területrendezési Terve Előkészítő fázis, 2019. szeptember, Generáltervező: Pestterv Kft.

¹⁷ Forrás: Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója Helyzetelemzés, 2013. december 6., Készítette: Vitál Pro Kft., forProjekt Kft., Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft.

népsűrűség, míg a Zalaegerszeget körülölelő agglomerálódó térségben, és Keszthely-Hévíz környékének gyorsan urbanizálódó településeiben és Nagykanizsa vonzáskörzetében magasabb, az országos átlagot felülmúló a népsűrűség.

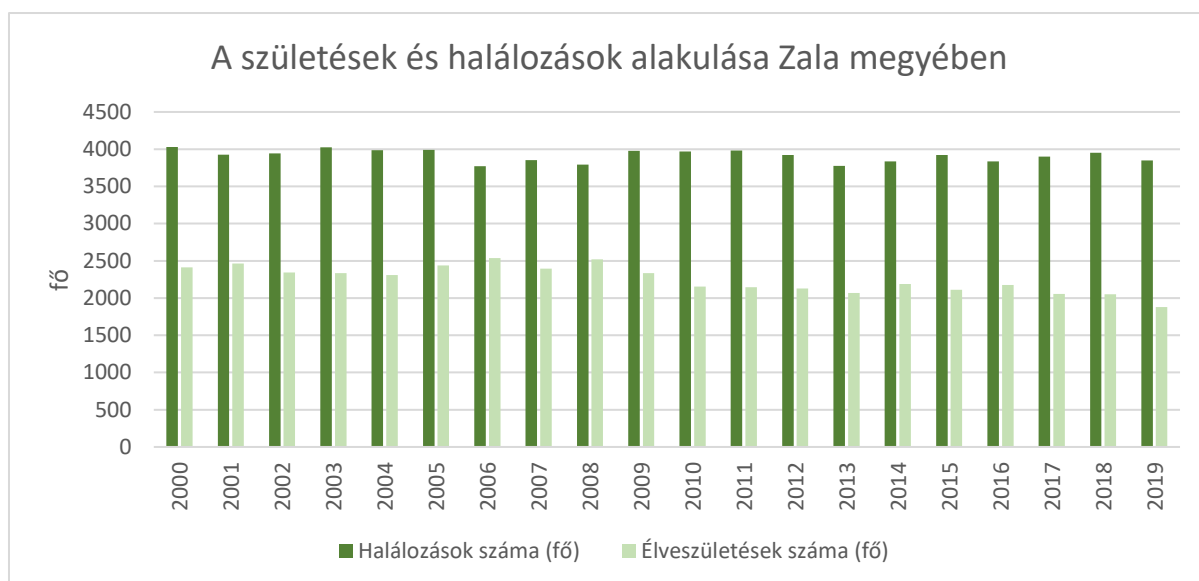
Népesedési folyamatok

A népességszám változása a megye területén belül is mutat jelentős területi differenciát. A népességcsökkenés elsősorban Zala megye nyugati, délnyugati részét érinti összefüggően. A Lenti és a Letenyei járás aprófalvas településeit érinti leginkább az elnéptelenedés. E települések többségét a népesség előregedő jellegéből adódóan a halálozások magasabb és a születések alacsonyabb aránya mellett az elköltözések magas száma is sújtja, s ezek a negatív demográfiai folyamatok együttesen vezetnek a lakosságszám drasztikus visszaeséséhez. A Keszthelyi járás az utóbbi évek tekintetében a legkisebb mértékű csökkenést mutatja. A Keszthelyi járáshoz tartozik a volt Hévízi kistérség illetve a Balatoni üdülőtelepülések, ez magyarázza a népességszám relatíve kedvezőbb alakulását.

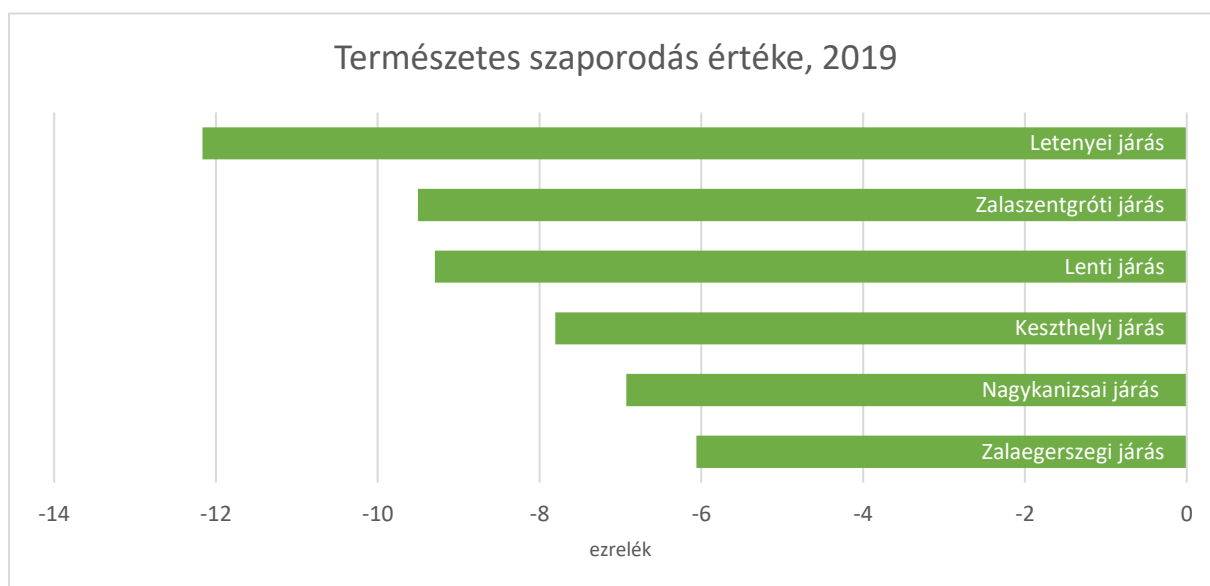

Természetes népmozgalom

A természetes szaporodás (fogyás) éves értéke a 2000-2019 közötti időszakban nem mutat jelentősebb kilengéseket. Az évenkénti átlagosan 1750 fő körüli népességcsökkenés jellemzi a megyét. Az időszak első felében még némileg magasabb halálozási arány kismértékben csökkent az évtized második felében. Az élveszületések száma inkább stagnáló, legmagasabb értékét 2006-ban érte el (2536 fő). 2019-ben a természetes fogyás -7,3 ezrelékes értéke jóval alatta maradt az országos (-4,1 ezrelék) és a Nyugat-Dunántúl átlagának is.

Az összességében kedvezőtlen természetes népmozgalmi mutatók gyakorlatilag a megye egész területét jellemzik, de a természetes fogyás mértéke mégsem teljesen homogén, e tekintetben léteznek területi differenciák az egyes járások között. A Letenyei járás van a legrosszabb helyzetben, ahol a természetes szaporodás értékei -10 ezrelék alattiak. A természetes szaporodás értékei a Zalaegerszegi járásban a legkedvezőbbek, bár ez az érték is meghaladja az országos átlagot.

Vándorlás

A megye és az ország más térségei közötti népességmozgás adja a belföldi vándorlási nyereséget illetve veszteséget. A nemzetközi vándorlási különbözet pedig a külföldre költözések illetve külföldről történő beköltözések különbségét mutatja meg.

A belföldi vándorlást vizsgálva az látszik, hogy Zala megyébe a vizsgált 2010-2019 közötti időszakban évről évre kevesebben költöztek be, mint ahányan elhagyták a megyét. A kétezres évek elején még pozitív volt ez a mutató. A vándorlási veszteség évente 112 és 613 fő között változott a vizsgált időszakban. A megye lakosságának változásához a természetes fogyás mellett tehát a vándorlási veszteség is hozzájárul. A legnagyobb mértékű népességcsera a szomszédos Somogy, Veszprém és Vas

megyékkel, valamint Budapesttel mutatható ki. Budapest esetében egyértelműen a Fővárosba költözések túlsúlya jellemző.

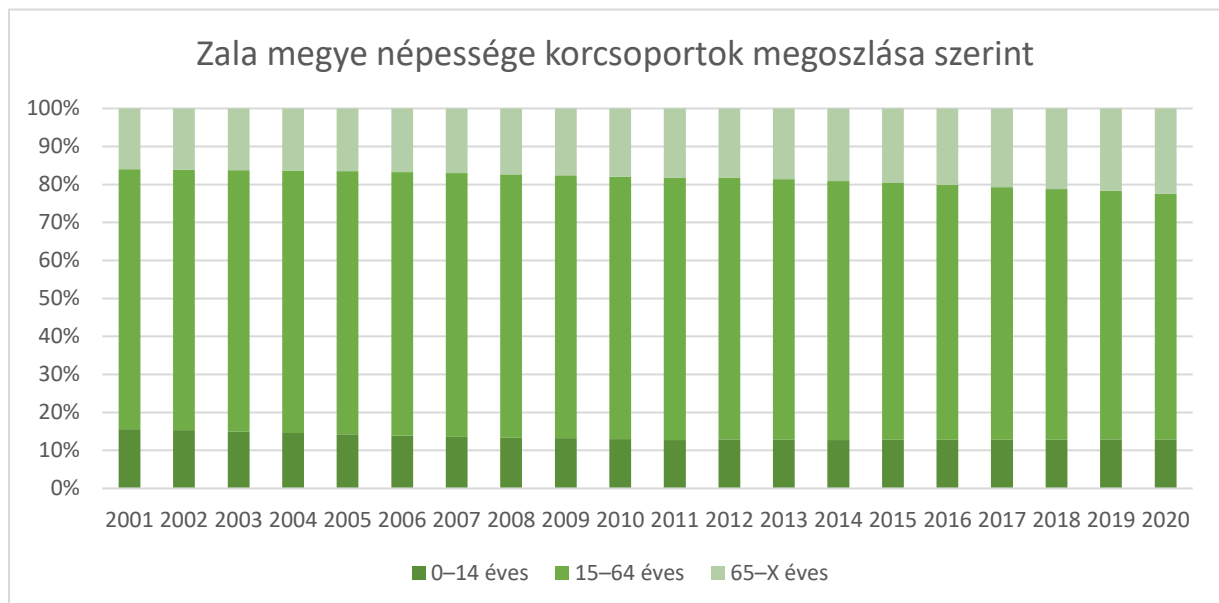
A megye külföldi vándorlási különbözete viszont a vizsgált évek során - 2014 és 2015. évek kivételével - pozitív. A külföldi állampolgárok beköltözése 2010-ben érte el csúcspontját, amikor 440-nel többen telepedtek le a megyében külföldről, mint ahányan Zala megyéből elhagyták az országot. A legfrissebb 2017-es adat szerint is pozitív a különbözet, igaz már csak 58 fő a többlet. Összességében tehát a belföldi migrációs veszteséget a nemzetközi vándorlásból keletkező minimális aktívum nem képes ellensúlyozni, összegük minden évben negatív. Így összességében a megye esetében vándorlási veszteségről beszélhetünk. Azonban ennek mértéke nagyságrenddel kisebb a természetes fogyás mértékénél.

A Zalaegerszeget övező jelentős vándorlási aktívumra szert tett települések népességgyarapodása több forrásból adódik össze. A lakónépesség számának migrációs eredetű növekedése e településeken egyrészt a 90-es évektől egyre erőteljesebben nyomon követhető szuburbanizációból (azaz a nagyvárosból a városkörnyék kistelepüléseibe történő kiköltözésekből), másrészt a megyén belüli lakóhelyváltogatások irányultságának megyeszékhely-közelségéből adódik össze. A változás egyenlegében ez ellen ható tényező a megyeszékhely-környéki településekről a Zalaegerszetre történő költözés.

Fentiek alapján tehát a megye népességcsökkenésének fő kiváltó oka, hogy a magasabb halálozási arányszámokat a születések száma nem képes ellensúlyozni. Ez pedig a megye elöregedő korszerkezetével áll összefüggésben.

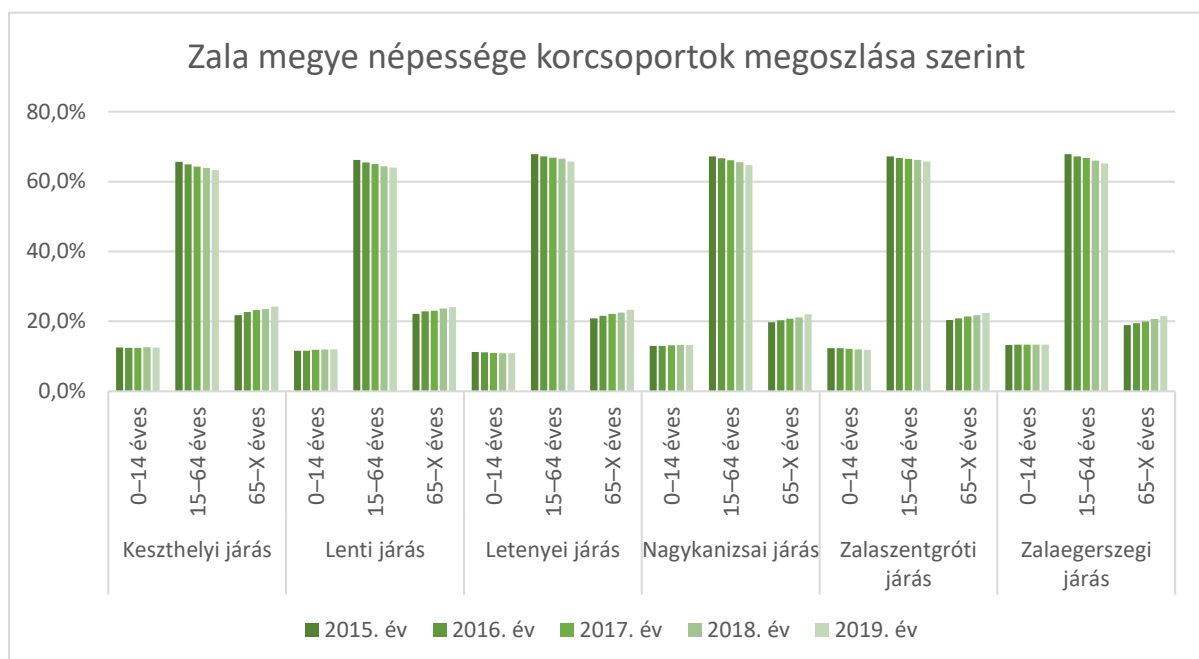
A népesség struktúrája

A népesség szerkezetének tekintetében a legfőbb sajátosság a megye korstruktúrájának feltűnően kedvezőtlen képe. A népességet a nagyfokú előregedés, azaz az idősebb korosztályok teljes népességen belüli magas részaránya és a fiatal népesség relatíve kisebb részesedése jellemzi. 2009-ben a fiatal (0-14 éves) korosztály aránya 13,2 % volt, ami elmaradt az országos átlagtól, az idős (65 év feletti) lakosság 17,5%-os aránya is rosszabb volt az országos átlagnál. 2018-ra, 10 év alatt az alábbi változás következett be: a 0-14 éves korosztály népességen belüli aránya tovább csökkent, csak 12,8 százalékot tesz ki a legfiatalabb korcsoport. Az idős, 65 év feletti korosztály 21,2 százalékos részaránya is romlás a 2009-es adatokhoz képest. Azaz a megye korstruktúrája romlik, évről évre csökken a gyermekkorúak, és nő az időskorúak népességen belüli részaránya. 2020-ra az arányok tovább tolódtak, és a idősek aránya nőtt, még a fiataloké tovább csökkent.

A fiatal és az idős korosztályok egymáshoz viszonyított arányát megmutató öregedési index értéke folyamatosan romlik a megyében. 2020-ban az öregedési index értéke 174,6 volt. Jelentősen romlott a 2001. évi 102,1 és a 2012. évi 141,2 értékhez képest.

Az elöregedő népességszerkezet területi differenciáinak értékelése a területrendezés számára sem érdektelen. A megyében a 65 év felettiek magas aránya gyakorlatilag valamennyi települést érinti. Az idős népesség fokozott részarányával jellemezhető összefüggő településcsoportok elsősorban a megye délnyugati részén rajzolódnak ki. A Letenyei és a Lenti járásban a két járasszékhely közé eső települések csoportjának nagy többségében 30 százalék feletti az idős korosztályok aránya, és hasonló jellemzi a Lenti járás 86-os úttól nyugatra eső települései többségét is. Zalaegerszegtől keletre a 76-os főút és a Zala által közrefogott területen is több település alkot összefüggő csoportot, melyet a különösen öregedő korstruktúra jellemez.

A fiatal korosztályok megyén belüli relatíve magasabb arányával jellemezhető települések elhelyezkedése kevésbé strukturált. Ennek ellenére megállapítható, hogy a Zalaegerszeget körülvevő kistelepülések jelentős részében a megyei átlagnál lényegesen kedvezőbb a korstruktúra a fiatal korosztályok nagyobb súlya következtében. A megyeszékhely körül kialakuló agglomerálódó térség településeiben a szuburbanizációs kiköltözések révén elsősorban a fiatalabb korosztályok részaránya növekszik tartósan. Zalakaros térségében ugyancsak a fiatalabb korstruktúra dominál.

Összegzésképpen megállapítható, hogy a demográfiai mutatók összességében a megye Ny-i, DNy-i térségeiben kedvezőtlenebbek mind a korstruktúra, mind a reprodukciós és vándorlási mutatók esetében. A megye K-i, ÉK-i térségei, elsősorban a Balatonhoz és a megye prosperáló turisztikai célterületeihez kötődő Keszthelyi járás, illetve a Zalaegerszeg körül kirajzolódó agglomerációs települési gyűrű nyújtja a legkedvezőbb képet a demográfiai adottságok és a regisztrált folyamatok tekintetében. Demográfiai értelemben a Zalaegerszegi és a Keszthelyi járás mutatkozik a megye legdinamikusabb területének.

A megye demográfiai értelemben leginkább hátrányos helyzetű térségei elsősorban azok, ahol az erősen negatív természetes fogyás jelentős vándorlási veszteséggel is párosul. Az elöregedő és rohamosan csökkenő népességgel jellemezhető térségek a megye országhatármenti területein,

hosszvetőleg a Nagykanizsa - Bázakerettye - Lenti - Csesztreg - Zalalövő vonaltól délnyugatra helyezkednek el.

eb) Társadalmi környezet

Kulturális adottságok, értékek

Zala megyében a KSH adatai szerint 2018-ban 11 Muzeális intézmény volt található. Az elmúlt években, ezek száma ingadozó volt.

A megye jelentősebb múzeumai az alábbiak:

- Zalaegerszeg: Göcseji Múzeum, Göcseji Skanzen és Finnugor Néprajzi Park, Magyar Olajipari Múzeum,
- Nagykanizsa: Thury György Közérdekű Muzeális Intézmény,
- Keszthely: Balatoni Múzeum, Georgikon Majormúzeum, Helikon Kastélymúzeum és Vadászati Múzeum
- Zalalövő: Zalalövői Romkert és Salla Kiállítóhely (római kori emlék)

Zala megyében 16 alapító okirattal rendelkező Intézmény van. Agora nincs, egy kulturális központ, öt művelődési központ, hét művelődési ház, melyből egyet a VOKE és egyet a Horvát nemzetiség tart fenn, működik. Továbbá három településen van ÁMK. (Kanizsai Kulturális Központ, Goldmark Károly Művelődési Központ, Gróf. I. Festetics György Művelődési Központ Városi Könyvtár és Muzeális Gyűjtemény, Keresztury Dezső Városi Művelődési Központ, Lenti Város Művelődési Központ, Városi Könyvtár és Művelődési - Felnőttképzési Központ, Bertha Bulcsú Művelődési Ház és Könyvtár, Fáklya Művelődési Ház és Könyvtár, József Attila Klub Könyvtár és Művelődési Ház, "SALLA" Művelődési Ház és Könyvtár, Zalakomári Művelődési Ház, VOKE Kodály Zoltán Művelődési Ház, "Stipan Blazetin" Horvát Művelődési Intézet, Királyi Pál Óvoda és Általános Művelődési Központ, Zöld Gólya Óvoda és Bölcsőde Általános Művelődési Központ, Göcsej Kapuja Bak Általános Művelődési Központ)

A megyében Zalaegerszegen állandó színtársulat működik (Hevesi Sándor Színház), továbbá befogadóként Keszthelyen (Balaton Színház), Nagykanizsán (Hevesi Sándor Művelődési Központ) és Lentiben (Városi Művelődési Központ) vannak rendszeres előadások. Rendezvényhelyszínként és kulturális színtérként fontos szerepet tölt be a zalaegerszegi Városi Hangverseny- és Kiállítóterem (egykori Zsinagóga) és nagykanizsai Hevesi Sándor Művelődési Központ. A megyében 2018-ban 9483 kulturális rendezvényen több egy millió résztvevő volt jelen.

Időszak	Mutatók			
	Kulturális rendezvények száma (db)	Kulturális rendezvényeken részt vevők száma (fő)	Ismeretterjesztő rendezvények száma (db)	Ismeretterjesztő rendezvényeken résztvevők száma (fő)
2018. év	9483	1 172 448	1 378	47 834

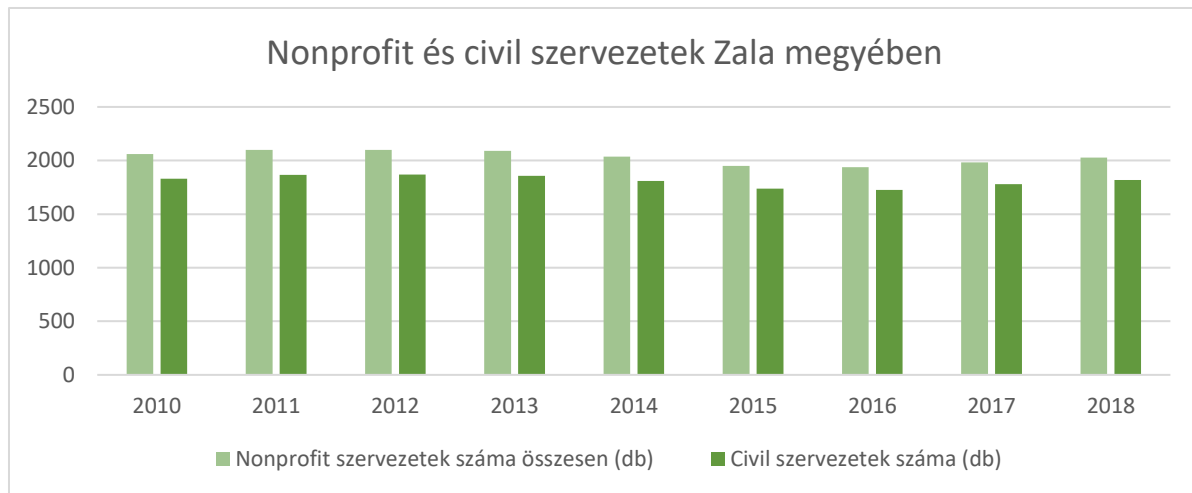
forrás: KSH

A megyében kiemelkedő Göcsej és Hetés, ahol a megye néprajzi, és építészeti örökségei is megtalálhatók. A megyében jelen vannak a hagyományos kézműves mesterségek, melyek közül a fazekas tevékenység a leghíresebb, azt művelik a legtöbben.

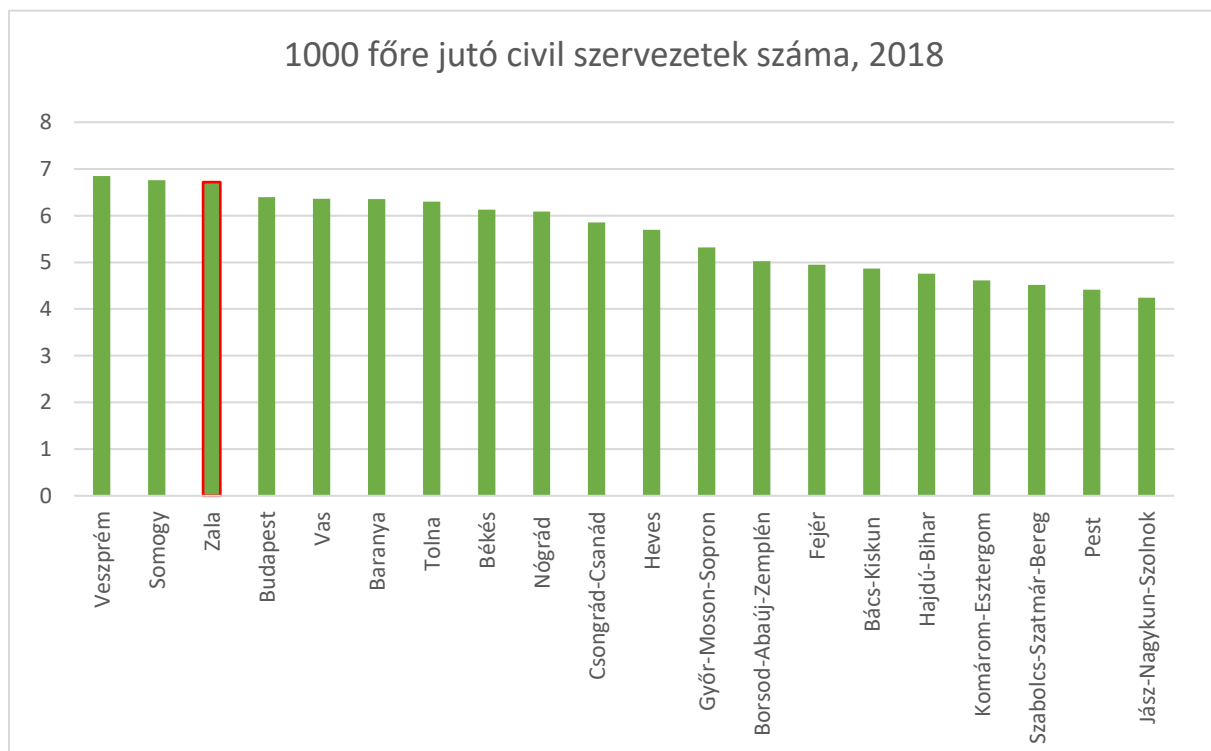
Területi identitás, civil aktivitás

Zala megyében hagyományosan aktívak a civil szervezetek. A megyében több ernyőjellegű szerveződés is működik, pl. Zalai Civil Életért Közhasznú Egyesület, amely, egyedülként a megyében Civil

Információs Centrumot is működtet. A Zala megyei civil szervezetek nem csak általános tematikájú társadalmi, vagy környezeti ügyekben aktívak, hanem a foglalkoztatás-gazdaság területén is (pl. foglalkoztatási tanácsadás).

Az ezer lakosra jutó civil szervezetek számát tekintve a megye országosan az 3. helyen áll, 6,7 szervezet/1000 lakos adattal. A szervezetek jelentős része a megyei jogú városokban működnek. Sok szervezet tevékenysége csak egy településre koncentrálódik, kevés a térségi, megyei vagy akár regionális, országos hatókörű szervezet. A kistéleplési szervezetek a település fennmaradásáért, fejlesztésért fejtik ki tevékenységüket. A városi, nagyvárosi szervezetek jellemzően szakmai tevékenységet folytatnak. A kistéleplésen működő számos kis szervezetre jellemzően kevés forrással gazdálkodik.

Zala megye tekintetében 13 nyilvános könyvtár van. A mozi termék száma azonban 10 és 14 db között ingadozott az elmúlt 10 évben, 2018-ban 13 db mozi terem volt.

F) A TELEPÜLÉSEK INTÉZMÉNYFELSZERELTSÉGE (A LAKOSSÁG EGÉSZSÉGÜGYI, SZOCIÁLIS, OKTATÁSI, KULTURÁLIS, SZABADIDŐ-, TURISZTIKAI INFORMÁCIÓS, SZÁLLÁSHELY-SZOLGÁLTATÓ, SPORT-, KERESKEDELMI, SZOLGÁLTATÓ ÉS IGAZGATÁSI INTÉZMÉNYEKEL VALÓ ELLÁTOTTSÁGA, AZ INTÉZMÉNYEK KIHASZNÁLTSÁGA);¹⁸¹⁹

Egészségügy

A működő házi orvosok és házi gyermekorvosok száma folyamatos csökkenést mutat mind országos mind pedig megyei szinten is. 2014-ben a megyében mintegy 179 volt, ez az érték 2019-re 170-re esett vissza. Az országos szint még inkább elmarad a 2014-es számoktól. Abban az évben 6343 volt a házi orvosok és házi gyermekorvosok száma, ez az érték 2019-re 6013-ra redukálódott. Ugyanakkor az egy házi orvosra és házi gyermekorvosra jutó lakosok száma folyamatosan emelkedik. 2014-hez viszonyítva a kórházi ágyak száma a megyében folyamatos csökkenést mutat. Míg 2014-ben a kórházi ágyak száma 2041 volt, ez az érték a következő évre egy 0,005%- es növekedést mutatva 2053-ra emelkedett. 2015-től kezdve azonban egy folyamatos fogyatkozás vehető észre, melynek köszönhetően 2019-re 1959-re esik vissza. Az országos száma 67.806, melynek 2,89%-át adja Zala megye. 10.000 lakosra jutó kórházi ágyak számában 2014 és 2019 között alig van változás. A 2014-es érték 73,6, addig a 2019-es 73,4. A 2014-es, illetve a 2019-es megyei értékek is meghaladják az országos átlagot, ami 2014-es évben 69,8, míg 2019-ben 69,4 volt. Zala megyében 6 kórház található, melyek közül 2 magánklinikát (Léda és Integrity Magánklinikát), valamint 1 Állami Reumatológiai és Rehabilitációs Kórházat Hévízen, illetve Zalaegerszegen a Szent Rafael, Nagykanizsán a Kanizsai Dorottya Kórház és Keszthelyen a Keszthelyi Kórház. Az elmúlt pár évben a zalaegerszegi és lenti járás 8 településén, a nagykanizsai és letenyei járás 4 településén, a hévízi és zalaszentgróti járás 5 településén valósultak meg európai uniós forrásból egészségügyi fejlesztések. Ezek magukba foglaltak épületkorszerűsítést, új egészségügyi komplexumok kialakítását. Ez 22 házi orvosi rendelőt, 2 fogorvosi rendelőt, 6 védőnői tanácsadót és 2 szakorvosi rendelőintézet jelent. Az itt dolgozó orvosok száma 2014-ben 1041 volt. Ez a száma 2019-re 978-ra csökkent. A 10.000 főre jutó orvosok száma 2014-ben 37,5 volt, 5 évvel később ez az érték 36,6-ra redukálódott. Önkormányzati fenntartású járóbeteg szakellátó intézmény csupán a két járás központban, Lentiben és Zalaszentgróton működik. Önkormányzatok tulajdonában levő ingatlanok Zala megyében 2019-ben 60.925 volt. Ebből szociális és egészségügyi célt szolgáló épület ugyanebben az évben 295 volt.

Oktatás

Zala megyében 2014 és 2019 között visszaesés figyelhető meg az óvodai ellátás, az általános iskolák, szakközépiskolák, valamint szakgimnáziumok helyeinek száma esetében. A megyében jelenleg 7 helyen folyik egyetemi oktatás, ebből 5 Zalaegerszegen (Pécsi Tudományegyetem Egészségügyi Kar, BGE Gazdálkodási Kar, BME Gépészmérnöki Kar, Nyugat-magyarországi Egyetem Faipari Mérnöki Kar Gépészeti és Mechatronikai Intézet, illetve Gábor Dénes Műszaki Informatikai Főiskola) 1 Nagykanizsán (Pannon Egyetem Nagykanizsai Campus) és 1 Keszthelyen (Szent István Egyetem) található. A megye felsőoktatási intézményeiben agrár-, műszaki- és gazdaságtudományi egyetemi képzések zajlanak, mellyel igyekeznek a helyi munkaerőpiacot kiszolgálni a magasan kvalifikált munkaerővel. Felnőttképzésre 38 intézmény, társaság rendelkezik érvényes akkreditációval, továbbá számos középfokú oktatási intézményben folyik technikus, érettségi végzettséget nyújtó képzés felnőttek részére. Zala megyében 2018-ban 271 könyvtár volt, ahol mintegy 48 ezer beiratkozott olvasót

¹⁸ Forrás: Zala Megye Területrendezési Terve Előkészítő fázis, 2019. szeptember, Generáltervező: Pestterv Kft.

¹⁹ Forrás: Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója Helyzetelemzés, 2013. december 6., Készítette: Vitál Pro Kft., forProjekt Kft., Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft.

tartanak számon. Ez a 2014-es adatokhoz képest 7-tel kevesebb, illetve a beiratkozott olvasók száma is csaknem 3000- rel csökkent. Oktatási célt szolgáló, önkormányzatok tulajdonában levő ingatlanok száma 2014-ben még 439 volt. Ez a száma 2019-re 521-re gyarapodott a megyében.

A nonprofit szervezetek száma a megyében (ide értve az egyesületeket, alapítványokat, közalapítványokat, közhasznú társaságokat, valamint nonprofit intézmények és egyesüléseket) oktatási tevékenységcsoport szerint 2014-ben 207 volt, majd 2018-ra ez 187-re csökkent vissza.

Oktatási rendszer munkaerőpiaci konform átalakításának célja, hogy 7 egyetemi városban jöjjön létre Science Park, aminek a lényege, hogy a magyar KF tevékenységéhez segítséget nyújtanak ezek a felsőoktatási intézmények. Ilyen egyetemi város Zalaegerszeg is.

Turizmus

A térségben kiemelt szerepet játszik a gyógy-, és az egészségturizmus. Hévízgyógyfürdő és Szent András Reumakórház, továbbá a zalakarosi gyógyfürdő is kedvelt üdülő város mind a belföldi és a külföldi turisták körében. Évről évre jelentős beutazó forgalmat generálnak. Ezt a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia is említi. A megye több kisebb települése is, a Balaton érintettsége okán, kedvelt utazási célpont. 2019-ben a megyében a kereskedelmi szálláshelyeken 812.632 vendég volt, amelynek 30%-a külföldi állampolgár volt. Összesen 2.743.084 vendég éjszakát töltöttek megyében, amelynek 38%-a volt külföldi.

Kulturális és szabadidős intézmények

Zala megye kulturális és szabadidős kínálata igen sokrétű, számos potenciállal és kínálattal rendelkezik, amelyek a vendégek számára még vonzóbbá teszik ezt a régiót. A külföldi és belföldi látogatók által támasztott kereslet hozzájárul a kínálat további bővítéséhez. A megyében a muzeális intézmények, az ott rendezett kiállítások, illetve az odalátogatók száma növekedést mutat. Az intézmények vendégeinek száma 2014-hez képest a 2019-es adatok szerint csaknem 23 ezer fővel emelkedett.

A megye jelentősebb múzeumai az alábbiak:

Zalaegerszeg: Göcseji Múzeum, Göcseji Skanzen és Finnugor Néprajzi Park, Magyar Olajipari Múzeum
Nagykanizsa: Thury György Közérdekű Muzeális Intézmény

Keszthely: Balatoni Múzeum, Georgikon Majormúzeum, Helikon Kastélymúzeum és Vadászati Múzeum

A színház és mozi látogatások száma az utóbbi években különböző tendenciát mutat. Míg a színházba látogatók száma 2014-ről 2019-re 9 ezer fővel csökkent, addig a moziba járó vendégek száma 129 ezerről 216 ezerre emelkedett a megyében. Ez több mint kétszerese az 5 évvel ezelőtti adatoknak.

A megyében Zalaegerszegen állandó színtársulat működik (Hevesi Sándor Színház), ezen kívül befogadóként Keszthelyen (Balaton Színház), Nagykanizsán (Hevesi Sándor Művelődési Központ), és Lentiben (Városi Művelődési Központ) vannak rendszeres előadások, valamint érdemes megemlíteni a Griff Bábszínházat Zalaegerszegen.

Jelentős a megye néprajzi öröksége: kiemelkedik Göcsej és a Hetés, ahol a népi építészetének emlékei illetve, sok helyütt, a népszokások emléke is fennmaradt, tovább fontos említést tenni a történelmi örökségekről is a megyében. Ilyen a Nádasy- Széchenyi Kastély vagy a Festetics Kastély Keszthelyen, amelyek éves szinten nagy látogatottságnak örvendenek.

Az önkormányzati tulajdonban lévő kulturális létesítmények száma a 2014-es 261-ről 2019-re 304-re gyarapodott.

Kereskedelmi és szolgáltatói intézmények

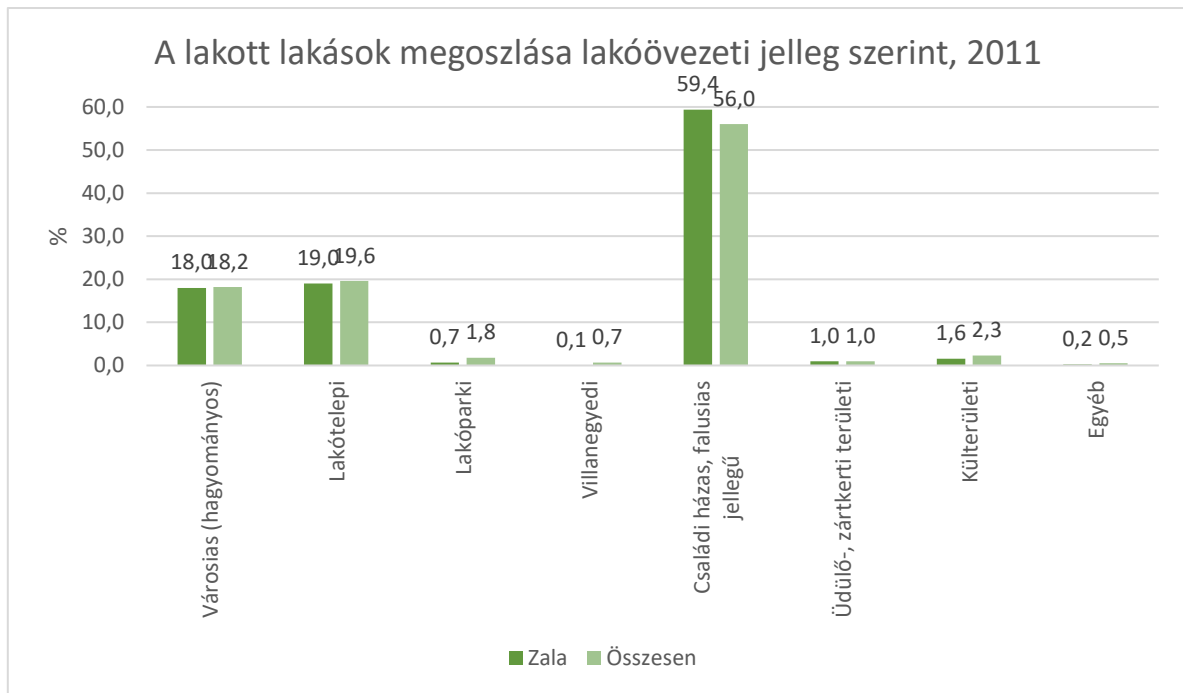
A megye a nemzetközi vállalatok telepítése és a régióba vonzása mellett nagy hangsúlyt fektet a helyi kis és középvállalkozások, valamint azok fejlesztésére is. A megyében számos ipari park működik. Ilyen a Fly Balaton Ipari Park Sármelléken, Ganz Ipari Park, STARCH Innovációs és Technológiai Ipari Park, Zalaegerszegi Északi, valamint Zalaegerszegi Déli Ipari Park a megyeszékhelyen, Túrje Ipari Park Túrjén, Térségi Ipari Park Pacsán, Zalalövői Ipari Park, Keszthelyi Ipari Park, Rédicsei Ipari Park, MURA Ipari Park Letenyén, illetve Nagykanizsai Ipari Park. Ezek az ipari parkok együttesen segítik a megye munkahelyteremtési és foglalkoztatás növelési céljait. Zala megye egyik legnagyobb előnye a természeti potenciája, mint termál és gyógyvizek, illetve a Balaton közelsége. Ezek köré számos kereskedelmi és szolgáltatói intézmény épült ki. A megyében összesen 9 termál és 18 gyógyfürdő található, továbbá számos hotel a Balaton partjánál és környező településeken. Ezek nagy része egész évben várja a külföldi és belföldi vendégeket. Ilyen ismertebb település Hévíz, Kehidakustány, Lenti, vagy Zalakaros. Az önkormányzatok tulajdonában levő kereskedelmi, szolgáltatói, igazgatási és szálló jellegű ingatlanok száma, míg 2014-ben 411 volt, 2019-re 499-re emelkedett.

G) A TELEPÜLÉSEK JELLEMZŐ LAKÁSVISZONYAI;²⁰²¹

A 2011-es népszámlálás adatai szerint, Zala megyében a lakott lakások 67%-a 1980 előtt épült, mely megfelel az országos átlagnak (68%). A 1990-as évektől fokozatosan egyre kevesebb ingatlan épült a megyében. A lakott lakások közel 60%-a családi házas, falusias jellegű, mely megfelel a településszerkezet adottságainak. A lakott lakások megoszlása komfortosság szerint a megyében 2011-ben, a lakott lakások 52,%-át az összkomfortos lakások, 41,3%-át pedig a komfortos lakások tették ki. A komfort nélküli (4%), illetve szükség- és egyéb lakások (0,3%) aránya pedig megfelel az országos átlagnak. A megye lakásállományának vezetékes ivóvíz bekötöttsége 95,49 %-os, amelyből következik, hogy néhány település kivételével nagyon kedvező az ellátottság. A megyében jelenleg a közcsatorna hálózatra csatlakozó lakások aránya 77,18 %. A megye lakásállományának energiaellátására a vezetékes energiaforrások közül a villamos energia, a földgáz és Keszthely településen 1126 lakás számára a távhő áll rendelkezésre. A megyében a KSH adatgyűjtése alapján az „Internet-előfizetések optikai hálózaton” mutató 19.331 ilyen előfizetést mutatott: ez országos szinten 860.624, Győr-Ménfőcsanak-Sopron megyében ugyanez a szám 25.526, míg Vas megyében 6.485 előfizetés volt.

²⁰ Forrás: Zala Megye Területrendezési Terve Előkészítő fázis, 2019. szeptember, Generáltervező: Pestterv Kft.

²¹ Forrás: Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója Helyzetelemzés, 2013. december 6., Készítette: Vitál Pro Kft., forProjekt Kft., Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft.

H) TELEPÜLÉSHÁLÓZATI ADOTTSÁGOK: 2223

ha) Településkategóriák

A települések kategorizálása négy elemet magában foglaló összevont funkció (igazgatási, ellátási, termelési és speciális) alapján történt, különös tekintettel az ellátási és igazgatási funkciók gazdagságra. Ennek alapján a megye települései hét kategóriába kerültek besorolásra. Az utolsó két kategória kialakításánál csak igazgatási funkciókat vettük figyelembe.

1. Emelt szintű városi központ: Zalaegerszeg, Nagykanizsa

Ezek a települések mind ellátási mind pedig igazgatási funkcióikat tekintve a legmagasabb mennyiségi és minőségi elvárásoknak képesek eleget tenni. Vonzáskörzetük az egész megyére és bizonyos funkciókat tekintve azon túl is terjed. Az ebbe a kategóriába tartozó két település, megyei jogú város. Mindkét város körül jelentős agglomerációs gyűrű alakult ki.

2. Teljes körű ellátást biztosító város: Keszthely, Letenye, Lenti, Zalaszentgrót

Ezek a városok teljes körű középfokú ellátási funkcióval rendelkeznek, de vonzáskörzetük csak esetlegesen terjed tovább, mint a kistérségük határai. A speciális helyzetben lévő központ Keszthely, amely speciális kiemelt idegenforgalmi funkciója révén kiemelkedik ebből a körből, azonban mivel lakosság száma nem éri el a 20 000 főt és nem lát el térségén jelentősen átnyúló funkciót nem sorolható az emeltszintű városi központok közé.

3. Teljes körű ellátást biztosító város - hiányos igazgatási funkcióval: Hévíz, Zalalövő, Zalakaros, Pácsa

A megye városi rangú települései közül a harmadik kategóriába tartozók teljes körű ellátási funkcióval rendelkeznek, viszont igazgatási funkciójuk hiányos. Ez egyrészt alacsony lakosság számuknak (5000 fő alatt) másrészt annak köszönhető, hogy közülük kettő (Zalakaros és Hévíz) nemzetközi vonzerővel

²² Forrás: Zala Megye Területrendezési Terve Előkészítő fázis, 2019. szeptember, Generáltervező: Pestterv Kft.

²³ Forrás: Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója Helyzetelemzés, 2013. december 6., Készítette: Vitál Pro Kft., forProjekt Kft., Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft.

rendelkező idegenforgalmi speciális funkciója miatt kapott városi rangot, ezért elsősorban ellátási feladataiban erősítették meg azokat.

4. Funkciógazdag falusi központ, igazgatási feladatokkal: Bak, Balatongyörök, Cserszegtomaj, Csesztreg, Gellénháza, Gyenesdiás, Hahót, Kehidakustány, Lovászi, Murakeresztúr, Nova, Söjtör, Túrje, Vonyarcvashegy, Zalaapáti, Zalabaksa, Zalakomár

Ezek a falusi települések a megye városi rangú települési után a legnagyobb gazdagságú, kedvezőbb ellátási és igazgatási funkcióval rendelkeznek. Ellátási funkcióik átmenetet képeznek az alap- és középfokú szint között. Ezek a települések jellemzően a megye középső városhiányos területén helyezkednek el egy nyugat-keleti tájolású tengely mentén és leginkább annak keleti felében koncentrálódnak. Ez az a települési kör, amelyből a megye új városi rangú települései az adottságaik alapján kikerülhetnek.

5. Emelt szintű falusi központ: Bagod, Bánokszentgyörgy, Bázakerettye, Becsehely, Bocföldre, Bucsuszentlászló, Csonkahegyhát, Csömödér, Nagypáli, Gelse, Gutorföldre, Karmacs, Kávás, Miháld, Nagykapornak, Nagyrécsce, Óhid, Páka, Pókaszepetk, Pusztamagyaród, Rédic, Rezi, Salomvár, Sármellék, Surd, Szepetnek, Teskánd, Tótszerdahely, Várvölgy, Zalacsány, Zalaszentbalázs, Zalaszentgyörgy, Zalaszentlászló, Zalaszentmihály

Az emelt szintű falusi központok gyakorlatilag mikrotérségi központok, amelyek saját lakosságuk ellátása mellett a szomszédos települések lakosságának ellátását is biztosítani tudják. Ezek legtöbb esetben általános iskola körzetközpontok is, ugyanakkor van olyan körzetközpont, amelynek egyéb, ellátási funkciói nem jelentenek településen túlmutató vonzerőt.

Jellemzően az e típusba tartozó települések az emelt szintű városi központok holdudvarában gyűrűalakzatban fejlődtek ki. Jellemző, hogy Zalaegerszeg esetében ez a településgyűrű a városhoz közelebb található, míg Nagykanizsa esetében távolabb ennek oka a Zalaegerszeg körül kialakult nagyobb településsűrűségben rejlik.

6. Körjegyzőségi központok:

Minden olyan település ebben a kategóriában van, amely egy korábbi kategóriába sem tartozik, viszont körjegyzőséghez csatlakozott község önkormányzata, amely egyben a körjegyzőség székhelye is.

7. Körjegyzőséghez csatlakozott település, nem körjegyzőségi székhely

Minden más település, amelynek önkormányzata körjegyzőséghez csatlakozott és a körjegyzőség székhelye másik településen van. Ezek a települések ellátási funkciója többnyire egy-két szolgáltatásra limitálódik.

hb) A településhálózat szerkezete

Zala megye településhálózatának meghatározó súlypontja a két megyei jogú város, Zalaegerszeg és Nagykanizsa. Közvetlen környezetükben alsóbb és középszintű központokat illetően - az agglomeráció határozott ereje miatt - hiányosság mutatkozik. Ez a terület egyre inkább tekinthető a két város agglomerációs gyűrűjének is, mivel a városok és települések viszonya egyre több pontban megfelel az agglomeráció kritériumainak:

- a települések közötti mindennapos kapcsolat (ezzel nem csak az ingázásra utal)
- az urbanizáció előrehaladt volta (urbánus foglalkozási szerkezet, magas szintű infrastrukturális ellátottság városi életforma)
- „egymás mellettiség” (a települések viszonylagos fizikai közelsége)
- infrastrukturális kapcsolatok (elővárosi közlekedés, közös víz és csatorna stb. rendszerek)

- demográfiai folyamatok (bevándorlás) (Beluszky, 1999)

Mind Zalaegerszeg, mind pedig Nagykanizsa körül, településsűrűségtől függően egy emelt szintű falusi centrumokból álló gyűrű alakult ki. Ennek oka, hogy ebben a távolságban már egyes alap- és középfokú szolgáltatásokat (piaci és közszolgáltatásokat egyaránt) a vonzás nagysága miatt kötelező, illetve rentábilis működtetni.

A megye két emelt szintű városi központja Zala megye székhelye Zalaegerszeg, megyei jogú város és Nagykanizsa megyei jogú város - előbbi a Nyugat-Dunántúl társcentruma (Szombathely és Győr mellett). Zalaegerszeg megyeszékhelyként és megyei jogú városként - elérhetőségi helyzete alapján -, megyehatáron átnyúló vonzást főként Vas megye dél-délkeleti részére, kisebbrészt Veszprém megye csatlakozó területeire gyakorol. A székhely-város megyén belüli elhelyezkedéséből és az úthálózat szerkezetéből adódóan Zalaegerszeg elérhetősége a megye határmenti pereméről (meghaladva a 60 percet) kedvezőtlenebbnek mondható, így esetenként - főként a megye déli - délnyugati részén, erősebben érvényesül a szomszédos Szlovéniai és Horvátországi centrumok vonzása is.

A településkategóriák, vonzaskörzetek és az úthálózat összefüggései a települési elérhetőségi viszonyok és a települési ellátottsági szintek függvényei. Megyehatáron túlnyúló vonzásterülettel a nagyvárosi funkciókkal rendelkező Zalaegerszeg bír. Közép és részben felsőfokú igazgatási funkciói vonzást gyakorolnak a megye egész lakosságára, ellátó funkciói - részben a jobb elérhetőségi viszonyok miatt - Vas megye délkeleti és Veszprém délnyugati területeire is kiterjednek. Zalaegerszeg 30 perces közúti elérhetőségi területe lefedi a szomszédos Vas megye jelentős részét, ezért jó esély van arra, hogy a város megyehatáron átnyúló regionális központi szerepét tovább erősítse. Elérhetőségi mutatóin sokat ront a színvonalas vasúti kapcsolatok hiánya. A megyében jelentősebb, megyehatáron átnyúló vonzerővel a speciális központok bírnak. Kiemelhető Nagykanizsa, Somogy megyei területekre is kiterjedő vonzásával. Jellemzőbb azonban a perifériális megyei települések „elvonzódása” a szomszédos megyei centrumok irányába, ami a megye városhiányos mikrotérségeiből következik.

Zalaegerszeg erőteljes vonzereje miatt közvetlen környezetében nem alakultak ki mérvadó alközpontok. Tágabb agglomerációs térsége 28 településből áll, hasonlóképpen a megye második legnagyobb városához, Nagykanizsához. A megye településrendszerére jellemző, hogy a települések kicsiny mérete miatt számos körjegyzőség működik, vagy alsó fokon egy adott nagyobb településhez vonzódnak. Ezek elhelyezkedése részben független a nagyobb központoktól való távolságtól: lévén alapszintű igazgatási és ellátási centrumok, főként aprófalvas települések besűrűsödésénél találhatóak.

A megye kisvárosai a megyehatárhoz közel a peremen húzódnak. Ennek megfelelően a megye középső területén, gyakorlatilag a két településhálózati súlypont közötti kelet-nyugati irányú sávban - Pacsa kivételével - nem találunk városokat. Ez a terület viszont helyet ad több nem városi rangú, de emelt funkciójú településnek. Ilyenek sorából emelkedett ki Pacsa is a környezetéhez képest nyújtott bővebb szolgáltatási kör révén.

Ezek a funkciók szerinti besorolásban a funkciógazdag falusi központ, emelt szintű igazgatási feladatokkal és a funkciógazdag falusi központ kategóriákba sorolódnak. Kelet-nyugati sáv menti besűrűsödésüknek elsődleges oka a 75 sz. főút dinamikahordozó erejében keresendő. A megye emelt szintű falusi funkciókkal ellátott településekben szegény területei a megye keleti ritkásabb településsűrűségű, illetve annak nyugati részeiben találhatóak.

A korábbi kistérségi lehatárolásokat felváltó járási határok a korábbinál jobban követik a térségi együttműködések rendszereit.

1) A TÁJ TERHELÉSÉNEK ÉS TERHELHETŐSÉGÉNEK MEGHATÁROZÁSA

A tájterhelhetőségi vizsgálat a természetföldrajzi, tájszerkezeti és tájhasználati, táj-, és természetvédelmi, a tájterhelhetőségi és egyéb szakági (vízügyi, közlekedési, közmű) vizsgálatok szintéziséből áll össze. A megye tájhasználati módjai közül elsősorban az ökológiai szempontból alapvető mezőgazdasági és erdőgazdasági használat által érintett területek differenciált értékelése történt meg előzetesen, a meglévő ökológiai hálózat védelme és fejlesztése érdekében.

A megye meglévő ökológiai hálózatának alappillérei elsődlegesen a magasan erdősült dombvidéki területek, valamint a felszíni vízrendszer elemei, a patak- és folyóvölgyek, a hozzájuk kapcsolódó vizenyős és vízparti területekkel és ártéri erdőterületekkel.

A legkitettebb dombvidéki területek a Göcsej gerincein és lejtőin, valamint a Letenye-Egerszegidomság és a Zalaapáti-hát területein található. Ezek részben védett, részben ökológiai hálózati területek. A Mura és a Zala folyóvölgye és oldalágai, a kapcsolódó mélyebben fekvő területekkel a megye legkevésbé terhelhető tájai. Ezen egységes, összefüggő hálózatot alkotó természetes és természet közeli zöldfelületi rendszert, kiegészíti néhány szigetszerűen fennmaradt, ökofolyóval már megfelelően összekapcsolt természet közeli terület egység, jellemzően intenzív mezőgazdasági területek szomszédságában lévő extenzív gyepes területek vagy erdőfoltok. Ezek egy része a Muramenti Tájvédelmi Körzet országos védettség alatt álló területe, nagyobb része az ökológiai hálózathoz tartozik.

A tájterhelésre leginkább érzékeny területek az ökohálózat legértékesebb területei, magterületei. Ezek részben országos szintű védettség alatt is állnak, közülük területileg legjelentősebbek az Őrségi Nemzeti Park Vas megyei területekkel összefüggő részei és a Natura2000 hálózat jóval nagyobb és kontinuosabb területei. Ezeket szintén átfedi az országos ökológia hálózat (OÖH). Az európai és országos ökológiai hálózatokhoz tartozó területek a megye természeti értékmegőrzés szempontjából legértékesebb és egyben legérzékenyebb területei. Jellemzően itt a legalacsonyabb szintű a tájterhelés, összhangban e területek terhelhetőségi (érzékenységi) mutatóival.

Területi arányok szempontjából, a megye vegyes mező- és erdőgazdasági jellegének köszönhetően elsődlegesen a mezőgazdálkodás, ezen belül is az intenzív szántóföldi művelés az elsődleges tájterhelő tényező. A megyét országos átlag alatti termőhelyi mutatói csak a legjobb termőképességű egyes részterületein predesztinálják a nagy összefüggő területeket igénybe vevő és minél hatékonyabb haszonnövény termesztés és élelmiszer előállítás ágazatainak fenntartására és fejlesztésére. Agronómiai szempontból a megye legterhelhetőbb térségei a domborzati és terepadottságok szempontjából is legkedvezőbb, legjobb termőképességű talajadottságokkal rendelkező középső - déli, délkeleti területei.

A külterjes tájgazdálkodásra elsődlegesen alkalmas, kevésbé terhelhető területek: a mélyebben fekvő, erősebb közvetlen vízhatású területek,- a nád- és gyepgazdálkodás, az extenzív vegyszermentes szántóföldi gazdálkodás, valamint a biogazdálkodás elsődleges területei; továbbá a dombvidéki erózióveszélyes területek, elsősorban a talajvédő gyepgazdálkodás és az ökológiai ültetvényművelés (bio termesztés) területei. Elsősorban ez utóbbiaknál jöhet szóba ökológiai szempontból versenyképes alternatívaként a művelési ág váltás (pl. gyümölcsös vagy szőlőtelepítés, bio-ültetvények), vagy másoldalról a fásítás, az erdősítés lehetősége is.

A legintenzívebb tájterheléssel az urbanizációs folyamatok járnak, amelyek a beépítések révén természetes felszínek effektív megsemmisítésével és átalakításával, mező- és erdőgazdasági művelés

alóli kivonással járnak, ezáltal a felszíni és felszín alatti (víz, talaj) és felszín feletti (légkör) természetátalakító - terhelő, szennyező hatásaik is a legintenzívebbek. Ezek a megyében kisebbrészt koncentráltan, városi térségként, de jellemzően szórványban, pontszerűen jelennek meg, a megye településszerkezeti hagyományainak megfelelően. A kevesebb nagyobb határú település mellett jellemző az aprófalvas településszerkezet, ami regionális szinten kedvezőbb tájterhelési hatásokkal jár, mint a szövetszerűen burjánzó, nagyvárosi típusú agglomerációs típusú urbanizálódás, ami a megyében nem jellemző (a 2 nagyobb város, a megyeszékhely és Nagykanizsa kivételével, de ez a jelenség itt is viszonylag alacsony intenzitással van jelen).

A megyében meglévő külszíni fejtések - jellemzően felhagyott építőanyagipari bányák, kisebbrészt tőzégbányák - tájképi megjelenése és környezeti hatásai jellemzően csak helyi szinten okoznak problémát - kiterjedésüknek, sűrűségüknek, jellegüknek köszönhetően térségi szintű értékelésük nem szükséges, a már megtörtént tájrehabilitációs jellegű övezeti meghatározásokon túl. Az itt meghatározott rekultivációs, tájrendezési teendők végrehajtása mellett a településrendezés során tekintettel kell lenni a megye hagyományosan szénhidrogén kitermeléssel érintett területein ezek terhelhetőségére is.

Hasonlóan csak lokális hatásokkal rendelkeznek a műszaki infrastruktúra hálózat elemei illetve ezek együttese. Részben kiépítettségük, terület igénybevételük és sűrűségük viszonylag alacsony szintje, részben elhelyezkedésük, jellegük következtében. A terhelési szempontból legkritikusabb autópályával, illetve ezek fejlesztési területeivel jelenleg csak 2, viszonylag rövid szakaszon rendelkezik a megye, a Balaton területétől Nagykanizsáig és innen a déli határvidék (Hr, Slo) felé. Néhány logisztikai központ azonban kialakulóban van, elsődlegesen a nagyobb városok, másodlagosan egyes határátkelők környezetében, amelyek fejlesztését - fejleszthetőségét célszerű terhelhetőségi vizsgálatokkal is megalapozni. Csakúgy, mint a megyét is érintő jelenleg hiányzó É-D irányú autópálya kapcsolat (M9) és gyorsforgalmi út kapcsolat (M75) kiépítését. Ezt említi meg a Program a Versenyképesebb Magyarországért, ami a „mobilitás elősegítés” javaslaton belül továbbra is a Dél-Dunántúl nyugati határral való közúti közlekedési kapcsolat javítását tűzi ki egyik fontos célnak.

A tájterhelési vizsgálatok összefoglaló értékeléseként megállapítható, hogy a megye táji-környezeti helyzete összességében kedvezőnek minősíthető, - regionális szinten speciális, különös beavatkozást igénylő tájrendezési konfliktusterületek nem határozhatók meg, csak lokális szinten vannak a tájterheléssel összefüggő, rekultivációt illetve tehermentesítést igénylő problémák. A tájszerkezetet és a tájhasználati módokat érintő konfliktusok általános - az ország más régiójában is megfigyelhető - mezőgazdasági földhasználatból, ökológiai és műszaki szemléleti ütközésből, tájvédelmi szabályozatlanságból eredő, nem csupán Zala megyére jellemző problémák. Ilyen típusú és a megyére konkretizálható konfliktusok kezelésére esetlegesen a tervezett műszaki infrastruktúra fejlesztések és az urbanizált területek növekedése, illetve az ökológiai hálózat szándékolt kiterjesztésének ütközése révén lehet szükség.

2. A TÉRSÉGET ÉRINTŐ TERVEZÉSI-FEJLESZTÉSI KÖRNYEZET ÁTTEKINTÉSE

2.1. A TÉRSÉGET ÉRINTŐ ÁGAZATI KONCEPCIÓK, TERÜLETFEJLESZTÉSI ELKÉPZELÉSEK ÉS HATÁLYOS TERÜLETI TERVEK ÁTTEKINTÉSE:²⁴²⁵

A) AZ OFTK TÉRSÉGET ÉRINTŐ VONATKOZÁSAI,²⁶²⁷

A Nemzeti Fejlesztés 2030 dokumentum (más néven Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció) tartalmazza Zala megye országon belüli pozicionálását, illetve a fő fejlesztési irányokat. 2019-ben megkezdődött az OFTK felülvizsgálata, amelyhez aktualizálásra került Zala megye országon belüli pozicionálása és a fejlesztési irányok, melyeket az alábbiakban foglalunk össze:

Pozicionálás

Jelentős természeti és turisztikai vonzerővel rendelkező megye, mely az Európai Unió bővítésével a szomszédos Szlovéniával és Horvátországgal kiemelkedő kapacitással bíró gazdasági térséggé vált. A gazdasági térszerkezet előnyös tulajdonságai mellett közlekedési szempontból is az ország délnyugati kapuja, négy szomszédos állam fővárosa (Pozsony, Bécs, Ljubljana, Zágráb) is közelebb fekszik a megyéhez, mint Budapest, ugyanakkor szükséges az észak-déli irányú közlekedési folyosó folyamatos fejlesztése. A kedvező földrajzi adottságoknak köszönhetően a magas színvonalú mező-, erdő és vadgazdálkodás mellett kivételes gyógy-, termál és ivóvíz kincssel rendelkezik, a Hévízi tó pedig Európa legnagyobb gyógyító erejű meleg vizes tava. Jelentős gazdasági erőt képvisel továbbá az elektronikai ipar, valamint az agrárium is. A 258 településen lakó 270.634 fő lakosával (2018. jan. 1.) a megye a 16. a magyarországi megyék között. Az átlagos munkabér szintje országos összevetésben alacsony.

Fejlesztési irányok

Zala megye területét érintő országos jelentőségű fejlesztési célok, feladatok:

- Zalaegerszeg térsége termelő típusú elektronikai-, gépipari- és mechatronikai gazdasági központtá fejlődik (járműipari tesztpálya kialakítása, logisztikai központ és konténerterminál építése, járműgyártó és alkatrész előállító üzemek, egyetemi kutatóközpont építése).
- A megyeszékhely bekapcsolása a nemzetközi gyorsforgalmi úthálózatba, a Közép-európai Közlekedési Folyosó elemeinek kiépítésével (M9 gyorsforgalmi út, M76-os „okosút megépítése”). Fontos továbbá Zalaegerszeg - Rédics - Lendva vasútvonal helyreállítása.
- A sármelléki nemzetközi repülőtér működtetésének és fejlesztésének hosszú távú biztosítása.
- Balaton kiemelt üdülőkörzet fejlesztései és a Mura Nemzeti Program komplex megvalósítása.

Megyei jogú városok fejlesztési kapcsolódásai 2020-ig:

- Zalaegerszeg és Nagykanizsa MJV Önkormányzata a TOP keretein belül 25 milliárd Ft értékű, a Modern Városok Program keretein belül 60 milliárd Ft értékű fejlesztéseket valósít meg.

Zala megye további kiemelt fejlesztési irányai:

- A helyzeti energiájukat kihasználó térségek gazdasági specializációja:

²⁴ Forrás: Zala Megye Területrendezési Terve Előkészítő fázis, 2019. szeptember, Generáltervező: Pestterv Kft.

²⁵ Forrás: Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója Helyzetelemzés, 2013. december 6., Készítette: Vitál Pro Kft., forProjekt Kft., Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft.

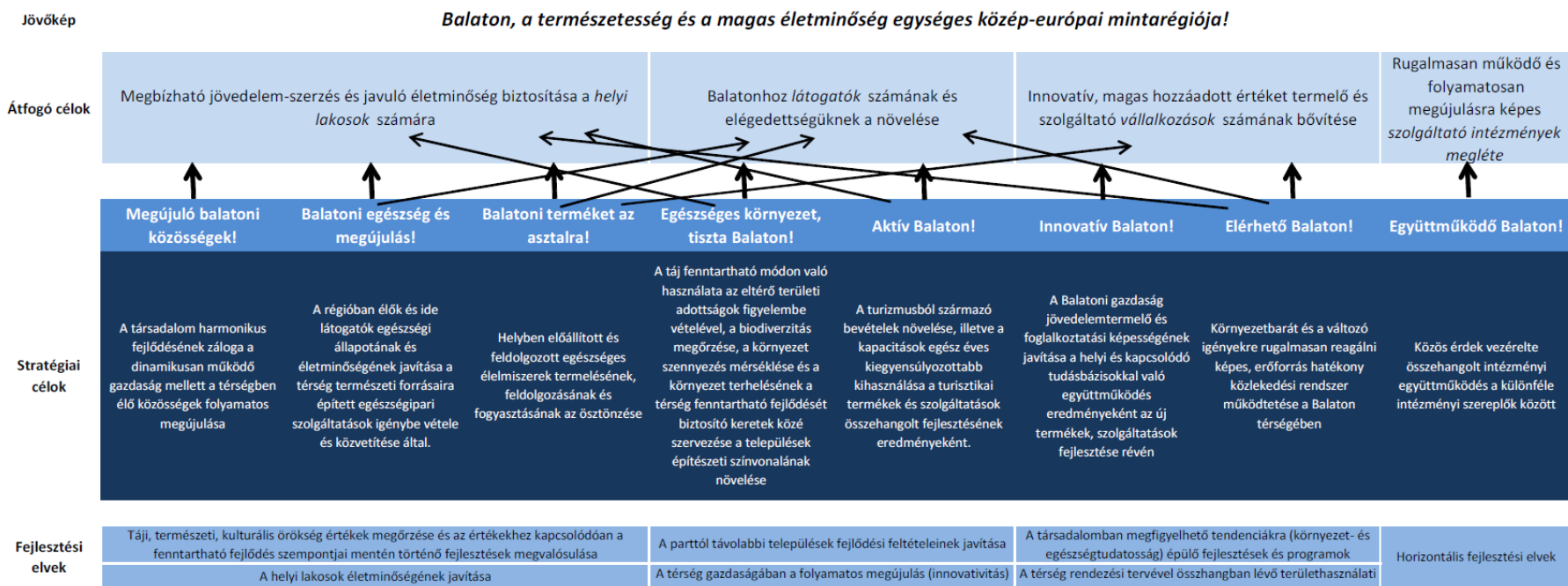
²⁶ Forrás: Zala Megye Területrendezési Terve Előkészítő fázis, 2019. szeptember, Generáltervező: Pestterv Kft.

²⁷ Forrás: Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója Helyzetelemzés, 2013. december 6., Készítette: Vitál Pro Kft., forProjekt Kft., Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft.

- A szlovén-horvát-magyar hármashatárnál Nagykanizsa-Letenye térsége nemzetközi jelentőségű logisztikai központtá válik.
- Keszthely-Hévíz térségében jelentős potenciál van a gyógyvízkészletre alapozott egészségiparban és a Balatonhoz köthető idegenforgalmi szolgáltatás területén.
- Lenti térségében a gyógy - termál - és gasztroturizmus kiemelt szerepe jellemző az „Egészséges város - egészséges térség” koncepció alapján.
- Fontos feladat az aprófalvas, perifériális térségek felzárkóztatása (Zalaszentgrót), a vidéki életminőség javítása, a mezőgazdasági termelés és integráció feltételeinek javítása, a vidéki önellátó gazdálkodás, a helyi piacok, az élelmiszer helyi feldolgozása és a falusi turizmus támogatása, a vidéki Zala hagyományainak megőrzése.
- A kerékpáros útvonalak bővítése tekintetében fontos a korábban megkezdett fejlesztésekkel való integráció, az összeköttetések megteremtése a jobb kihasználtság érdekében, mind a turisztikai desztinációs, mind a fenntartható településfejlesztési szempontok figyelembevételével.
- A járásközpontok közösségi közlekedési kapcsolatainak javítása.
- Kiemelt cél a megújuló energiaforrások szélesebb körben történő fenntartható hasznosítása, a megújuló energia-előállítási potenciál jobb hasznosítása.

B) A TÉRSÉGET ÉRINTŐ KIEMELT TÉRSÉG TERÜLETFEJLESZTÉSI TERVEI,

Az alábbi ábra Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Program Stratégiai programjából származik, amely bemutatja a Balatoni kiemelt térség esetében a kijelölt stratégia célok miként szolgálják az átfogó cél elérését.

Forrás: Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Programja Stratégiai program, 2014. szeptember

C) AZ ORSZÁGGYŰLÉS ÉS A KORMÁNY ÁLTAL JÓVÁHAGYOTT ÉS AZ EGYÉB ÁGAZATI FEJLESZTÉSI STRATÉGIÁKNAK AZ ADOTT TÉRSÉGRE ÉRVÉNYES VONATKOZÁSAI

A kormány és országgyűlés által korábban elfogadott ágazati fejlesztési stratégiák a 2014-2020-as uniós támogatási rendszer kereteit határozták meg, így a 2021 utána időszak számára nem tekinthetők relevánsnak. A jelenlegi területfejlesztési és ágazati anyagok, a területfejlesztési rendszer fő komponensei országos és helyi szinten is egyeztetés alatt állnak, így a rendszer részletei csak később lesznek ismertek. Ezek az országos iránymutatások alapján fognak kialakulni, várhatóan 2020 év végén, illetve 2021 év elején.

D) A HAZAI, AZ ADOTT TÉRSÉGGEL SZOMSZÉDOS, AZONOS TÉRSÉGI SZINTŰ TÉRSÉGEK ÉS/VAGY KÜLFÖLDI KÖZIGAZGATÁSI EGYSÉGEK TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓINAK ÉS PROGRAMJAINAK TÉRSÉGRE VONATKOZÓ ÜZENETEI
2829

Jelen fejezetben bemutatásra kerül Zala megyével szomszédos, azonos térségi szintű térségek területfejlesztési koncepcióinak és programjainak térségre vonatkozó üzenetei. A vizsgálatba három megye (Somogy, Vas, Veszprém) valamint a Balatoni Kiemelt Térség lett bevonva, összehasonlítva célrendszereiket. Fontos megemlíteni, hogy a szomszédos, azonos térségi szintű térségek fejlesztési dokumentumai jelenleg is felülvizsgálat alatt állnak, vagy a közeljövőben kezdődik felülvizsgálatuk a 2021-2027-es tervezési időszakra, emiatt a jelen fejezetrész a legfrissebbnek vehető, jellemzően 2020-ig számláló dokumentumokat vehette alapul.

Jövőkép	
Zala 2021-2027	Zala megye a „Zöld Zala” programra építve, ipari, logisztikai és mezőgazdasági fejlesztésekre, gyógy- és egészségturizmusára támaszkodva, a természet egyensúlyát megőrizve összetartó társadalmat és tisztas megélhetést biztosító gazdasággal, erős területi kohéziót biztosító közlekedési rendszerrel és élhető települések együttműködő hálózatával harmonikusan fejlődik.
Somogy	Somogy megye 2030-ra sokszínű természeti környezettel rendelkező, harmonikus, és az ott élők számára jó életminőséget biztosító, versenyképes, innovatív térséggé válik, ahol szolidáris közösségekre építve, egymást erősítve, egymás értékeire és adottságaira alapozva vannak jelen a szolgáltatásokban erős városok és a kedvező életteret adó vidéki térségek.
Vas	Vas megyét jó életszínvonalú, egyben nem romló demográfiai trendekkel jellemezhető, erős identitású kistérségek alkotják, melynek alapja a megújulásra képes gazdasága, illetve az egyedi kulturális, természeti értékek fenntartható hasznosítása, illetve a fejlett közlekedési és kommunikációs rendszere.
Veszprém	Vonzó, élhető és versenyképes térség: A Dunántúl szívében fekvő, ezerarcú természeti környezettel rendelkező, tradícióit gondoskodva őrző Veszprém megye egészséges társadalmának alkotó munkaerejével, tudásával, innovációra való nyitottságával, feltörekvő gazdaságával vonzó, élhető és versenyképes térség. Olyan terület, ahol jó és biztonságos az élet, kulturált a társadalom, megvalósul a kiemelkedő táji-, természeti és az emberi erőforrások fenntartható használata. Javul a környezet minősége, a helyi társadalom rétegei széleskörű

²⁸ Forrás: Zala Megye Területrendezési Terve Előkészítő fázis, 2019. szeptember, Generáltervező: Pestterv Kft.

²⁹ Forrás: Zala Megye Területfejlesztési Koncepciója Helyzetelemzés, 2013. december 6., Készítette: Vitál Pro Kft., forProjekt Kft., Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft.

	együttműködésének is köszönhetően erősödik a közösség megtartó ereje és az indokolatlan egyenlőtlenségek mérséklődnek.
Balaton	<i>Balaton, a természetesség és a magas életminőség egységes közép-európai mintarégiója!</i> Balaton, a testi, szellemi, társadalmi megújulást adó térség. A térség, ahol magától értetődő a természet ereje, tisztasága, minősége és a benne élők vitalitása. A térség országosan kiemelkedő példája a környezet és a társadalom egységének, a harmonikusan fejlődő és fenntartható társadalmi fejlődés megteremtésének. Ez az a térség, ahol a társadalom (az itt élők, az itt vállalkozók és az ide látogatók) úgy védi, formálja és építi környezetét, a természetes és épített környezetet, a közösségeket, a gazdaságot, hogy a környezet visszahatva a társadalomra, biztosítja annak gyarapodását és jólétét.
Mind Zala, mind szomszédos megyéi valamint a balatoni fejlesztési koncepció jövőképükben a hangsúlyt az ott élő lakosság életminőségére, a harmonikus fejlődésre, a versenyképes gazdaságra, a természeti és épített környezet megóvására helyezik.	

Átfogó célok	
Zala 2021-2027	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jól működő, fejlett gazdaság 2. A foglalkoztatás bővítése és társadalmi kohézió 3. Élhető Zala megye
Somogy	<ol style="list-style-type: none"> 1. A rendszeres munkajövedelmet szerzők arányának növelése 2. A megye belső erőforrásainak fenntartható hasznosítása az ökológiai, társadalmi és gazdasági szempontok figyelembe vételével 3. A szolgáltatásokhoz való hozzáférés egyenlő esélyének biztosítása minden somogyi ember számára
Vas	<ol style="list-style-type: none"> 1. Foglalkoztatás bővítése 2. A gazdaság teljesítőképességének javítása 3. Munkaerő képzettségi szintjének javulása 4. Természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása 5. Belső periférián lévő kistélepülések teljes leszakadásának megakadályozása
Veszprém	<ol style="list-style-type: none"> 1. Gazdasági növekedés, a térségi potenciálokra építő, a versenyképességet fokozó gazdaságfejlesztés 2. A lakosság életminősége javítása, „jól léte” biztosítása, a társadalom fejlesztése 3. A térszerkezet tudatos alakítása, versenyképességet segítő szerkezetfejlesztés, a várostérségek összehangolt fejlesztése
Balaton	<ol style="list-style-type: none"> 1. Megbízható jövedelem-szerzés és javuló életminőség biztosítása a helyi lakosok számára 2. A Balatonhoz látogatók számának és elégedettségüknek a növelése 3. Innovatív, magas hozzáadott értéket termelő és szolgáltató vállalkozások számának bővítése 4. Rugalmasan működő és folyamatosan megújulásra képes szolgáltató intézmények megléte
A megyék és a Balaton átfogó céljai a már a jövőkép során is megfogalmazott három erőforrásnak – humán, a gazdasági és a természeti – megyei és térségi sajátosságoknak megfelelő fejlesztését kívánják eredményezni. Vas megye eltérően a másik három megyétől 5 átfogó célt fogalmazott meg, de itt is megfigyelhető a három kulcs erőforrás mind rendező erő.	

Stratégiai ágazati célok	
Zala 2021-2027	<ol style="list-style-type: none"> 1) Vállalkozások K+F+I teljesítményének és kapcsolatainak fejlesztése 2) Helyi értékekre építő gazdasági ágazatok megerősítése és rövid ellátási lánc fejlesztése 3) Helyi igényekre és K+F+I kapacitás támogatására szolgáló képzési rendszer 4) Leszakadó társadalmi csoportok integrált fejlesztése 5) Települések élhetőségnek javítása: munkalehetőségek, közlekedés, szolgáltatások, épített környezet fejlesztése 6) Természeti környezet védelme
Somogy	<ol style="list-style-type: none"> 1. A piaci igényekre választ adó vállalkozói szektor megerősítése, a K+F+I folyamatok ösztönzése 2. Piacképes tudást biztosító képzési struktúra és a lakosság készségeinek fejlesztése 3. A helyi termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása 4. Közösségfejlesztés és a hátrányos helyzetű népesség-csoportok társadalmi integrációjának elősegítése 5. Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése
Vas	<ol style="list-style-type: none"> 1. A térségi versenyképesség javítása 2. Természeti erőforrások fenntartható hasznosítása 3. Vidéki térségek fejlesztése, ezen belül a kistelepülések életképességének javítása térségi együttműködések révén 4. Megyén belüli és kívüli kapcsolatok erősítése
Veszprém	<ol style="list-style-type: none"> 1. Gazdasági növekedés, versenyképes, innovatív gazdaság, kitörési pontokra épülő gazdaságfejlesztés a fejlődési potenciált hordozó ágazatok fejlesztésével, a foglalkoztatás bővítésével 2. A térségi és a helyi erőforrások fenntartható kihasználására épülő gazdaságfejlesztés: a Balaton térségére és az ipari-, innovációs tengelyekre specializált prioritásokkal 3. A vidékies térségek értékalapú megújítása, egészséges élelmiszertermelés és -ellátás, a vidék élhetőségének és életképességének fokozása, a térségek leszakadásának megállítása és újbóli fejlődési pályára állítása 4. Egészséges társadalom megteremtése 5. Kreatív, tudásalapú társadalom, korszerű gyakorlati tudás biztosítása 6. Közösségi megújulás, értéktudatos és szolidáris társadalom kialakítása 7. Természeti-, táji és egyéb stratégiaileg fontos erőforrások megőrzése fenntartható használata, energiahatékonyság és környezetünk védelme 8. Térségi potenciálokra alapozott, a gazdaság versenyképességének javítását szolgáló, fenntartható térszerkezet kialakítása a mobilitás támogatása, az elérhetőség javítása, a közlekedés fejlesztése 9. A lakosság életminősége javítása, jól léte biztosítása, a társadalom fejlesztése 10. Városok és várostérségek összehangolt és integrált fejlesztése
Balaton	<ol style="list-style-type: none"> 1. Megújuló balatoni közösségek! 2. Balatoni egészség és megújulás! 3. Balatoni terméket az asztalra! 4. Egészséges környezet, tiszta Balaton! 5. Aktív Balaton! 6. Innovatív Balaton! 7. Elérhető Balaton!

	8. Együttműködő Balaton!
Míg Zalában 6 stratégiai ágazati célhoz rendelték a prioritásokat, addig Veszprémben ez a szám tíz, Somogyban öt, Vas megyében pedig négy. Mind esetében igaz, hogy a stratégiai ágazati célok egy vagy több átfogó cél (Zala megye esetében: I. Jól működő, fejlett gazdaság; II. Foglalkoztatás bővítése és társadalmi kohézió; III. Élhető Zala megye) elérését segítik. A stratégiai célok már jól tükrözik az egyes megyék eltérő sajátosságából fakadó különböző fejlesztési hangsúlyokat.	

Stratégiai területi célok	
Zala 2021-2027	<ol style="list-style-type: none"> 1. Észak-Zala gazdaság- és iparfejlesztése (Zalaegerszeg, Pacsa, Zalalövő, Zalaszentgrót és térsége) 2. Dél-Zala (Nagykanizsa, Zalakaros, Lenti és Letenye térsége) diverzifikált újraiparosítása és gazdaságának revitalizációja 3. Zala balatoni térsége (Keszthely és Hévíz térsége) kreatív tudásra és természeti értékekre épülő fejlesztése 4. Lenti-Hetés-Kerka fejlesztési térség 5. „Murafölde” gazdasági és turisztikai fejlesztési térség
Somogy	<ol style="list-style-type: none"> 1. Balaton kiemelt üdülőkörzet komplex fejlesztése 2. Kaposvár centrum szerepének erősítése, a város és vonzáskörzetének fejlesztésével 3. Járásközpontok, városok funkcióinak megerősítése 4. Vidéki térségekben lakók életminőségének javítása, területi különbségek mérséklése 5. Somogy megye horvát határ menti térségének fejlesztése
Vas	<ol style="list-style-type: none"> 1. Szombathelyi agglomeráció térsége 2. Sárvár-Celldömölk térsége 3. Körmend-Vasvár-Szentgotthárd térsége 4. Belső periferián lévő kistelepülések
Veszprém	10 járás célkitűzései
<p>A területfejlesztési koncepció célrendszerében az egyes megyék meghatározták kiemelten fejlesztendő területi egységeiket is; Veszprém megyében a területiség a járások vonatkozásában jelent meg. Somogy megyében a két kiemelt területi egység mellett térségtípusokra (járásközpontok, városok, ill. vidéki térségek) fogalmaztak meg célokat. A területfejlesztési koncepciókban a területi célok képesek leginkább a helyi adottságoknak megfelelő fejlesztési célokat kijelölni és fontos szerepük van a települési és térségi identitás kialakításában és megőrzésében is.</p>	

E) A TERÜLETRENDEZÉSI TERVEK TÉRSÉGET ÉRINTŐ VONATKOZÁSAI³⁰³¹

Zala megye hatályos területrendezési terve a Zmtrt., Zala Megyei Közgyűlés 8/2019. (IX.27) rendelete Zala megye területrendezési szabályzatáról, térségi Szerkezeti Tervéről és övezeteiről. A terv a korábban hatályos - még 2008-ban módosított - Országos Területrendezési Terv által meghatározott térszerkezetet, területfelhasználást és szabályozást érvényesítette Zala megye területén. Ez nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy a térség településeire készülő településrendezési eszközök módosítása során érvényesülni tudtak az országos és a térségi szempontok és érdekek. A megyei terv

³⁰ Forrás: Zala Megye Területrendezési Terve Előkészítő fázis, 2019. szeptember, Generáltervező: Pestterv Kft.

³¹ Forrás: Zala Megye Területfejlesztési Koncepciója Helyzetelemzés, 2013. december 6., Készítette: Vitál Pro Kft., forProjekt Kft., Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft.

- a rendelettel elfogadott munkarészekon keresztül biztosította az országos érdekek térségi érvényesítését.

A megyei terv az új beépítésre szánt terület kijelölését korlátozó - összesítő, tájékoztató - övezetet is tartalmazott, illetve területrendezési intézkedéseket is megfogalmazott. A kiegészítő övezetek figyelembevétele a településrendezési tervek készítésénél tájékoztató jellegű volt. Az intézkedési terv ugyan több vonatkozásban ma is aktuális feladatokat fogalmazott meg, azok végrehajtása, illetve érvényesítése az érintett települések településrendezési tervei készítése és módosítása során alacsony hatékonyságú volt. A területrendezési tervek tartalmi követelményeire vonatkozó akkori szabályozásra való tekintettel a megyei terv mozgástere korlátozott volt, nem adott valós lehetőséget a megyei sajátosságok és érdekek érvényesítésére.

A Zmtrt. A Szerkezeti Terv szerint meghatározott megyei területfelhasználási kategóriák az alábbiak: a) területi korlát nélkül ábrázolt térségek (erdőgazdálkodási térség, mezőgazdasági térség, vízgazdálkodási térség, települési térség); b) legalább 5 ha nagyságú sajátos területfelhasználású térség.

A Zmtrt.-ben meghatározott országos övezetek a következők: 3.1. Ökológiai hálózat magterületének övezete, 3.2. Ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezete, 3.3. Ökológiai hálózat puffertérületének övezete, 3.4. Kiváló termőhelyi adottságú szántók övezete, 3.5. Jó termőhelyi adottságú szántók övezete, 3.6. Erdők övezete, 3.7. Erdőtelepítésre javasolt terület övezete, 3.8. Tájképvédelmi terület övezete, 3.9. Világörökségi és világörökségi várományos területek övezete, 3.10. Víztisztaság-védelmi terület övezete, 3.11. Nagyvízi meder övezete, 3.12. Honvédelmi és katonai célú terület övezete. A megyei övezetek az alábbiak szerint alakultak: 3.13. Ásványi nyersanyagvagyon övezete, 3.14. Földtani veszélyforrás terület övezete. Az egyedileg meghatározott megyei övezetek az alábbiak: 3.15. Gazdaságfejlesztési és innovációs övezet, 3.16. Kiemelt turisztikai övezet.

A megyei területrendezési terv érvényesítésében a Zala megyei állami főépítésznek, valamint a Zala megyei önkormányzatnak kiemelkedő szerepe volt. Következetes munkájuk nagyban hozzájárult a megyei terv előírásai és lehatárolásai érvényesítéséhez.

F) A TÉRSÉGET ÉRINTŐ KÖRNYEZETVÉDELMI, TERMÉSZETVÉDELMI ÉS TÁJVÉDELMI SZABÁLYOZÁSOK, ³²³³

Zala megye területén a természeti értékek döntő többsége már hivatalos oltalom alatt áll. A volt megyei jelentőségű természetvédelmi területek is települési önkormányzati hatáskörbe kerültek át. A *108 helyi jelentőségű védett terület (TT) és érték (TÉ)* a megye településeinek többségét érinti. Ezek közül 25 helyi jelentőségű természetvédelmi érték a BKÜK területére esik. A megyében jelenleg országos szinten védett területek közül 2 nemzeti park, 1 tájvédelmi körzet és 3 természetvédelmi terület található, illetve érintett. A védett területek területi megoszlása: nemzeti park (NP) 23.260 ha (a *Balaton-felvidéki és az Órségi nemzeti parknak* is csak kisebb része érinti a megyét), a *Mura-menti Tájvédelmi Körzet* mellett 3 természetvédelmi terület (TT); továbbá *ex lege védett lápterületek* (9.800 ha). Ez utóbbiak többnyire NP területeken. A megye területének (3.784 km²) közel 10%-a védett. A Balaton-felvidéki NP területeinek többsége, valamint 3 természetvédelmi területből kettő (a Keszthelyi és a Hévízi) a BKÜK területére esik.

Zala megye területét érintő Balaton-felvidéki NP és Órségi NP területi megoszlást tekintve, megyei szempontból a *Balaton-felvidéki Nemzeti Park* a jelentősebb, mivel ennek mintegy 38%-a esik Zala megye területére, 22 települést és mintegy 21.600 ha-t érintve. Védett területei Zalában magukban

³² Forrás: Zala Megye Területrendezési Terve Előkészítő fázis, 2019. szeptember, Generáltervező: Pestterv Kft.

³³ Forrás: Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója Helyzetelemzés, 2013. december 6., Készítette: Vitál Pro Kft., forProjekt Kft., Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft.

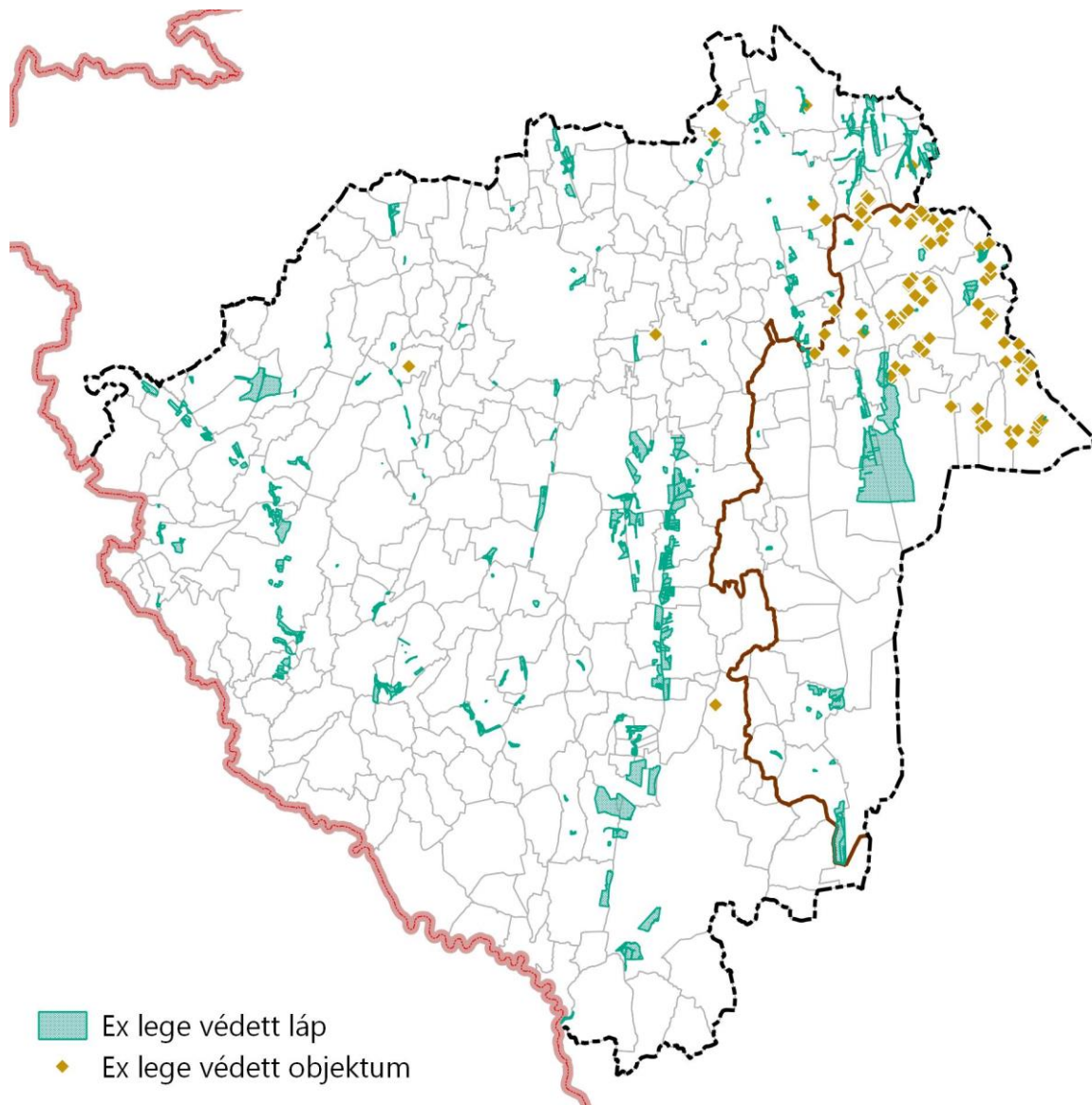
foglalják a BKÜK-hez tartozó Kis-Balaton és Keszthelyi-hegység területeit, míg további részei Veszprém és Somogy megyében található.

Az Őrségi Nemzeti Park Vas megyéből nyúlik át, s öt Zala megyei települést (*Csöde, Felsőszenterzsébet, Magyarföld, Szentgyörgyvölgy, Zalalövő*) érint, mintegy 1.650 ha-on.

Az országhatár és a Zalai-dombvidék markáns délnyugati pereme között elhelyezkedő, a határsáv által több évtizeden keresztül katonailag elzárt természetközeli terület a Mura mente, itt létesült a *Mura-menti tájvédelmi körzet* (TK: 1.904,1 ha). A 3 *természetvédelmi terület* a Hévízi termáltó, a Keszthelyi kastélypark és a *Zalacomár - Csapi madárrezervátum* (utóbbi TT: 261,6 ha, a másik 2 TT a BKÜK területén van).

Az országos védettség alatt álló területek magukban foglalják a megye értékes *erdőrezervátum* területeit (*Tátika-, Virágos-hegy-, Vétyem-, Remetekert- és Csörnyeberek erdőrezervátum*), melyek összterülete mintegy 1.000 ha (az 5 rezervátum közül 3 teljes mértékben a megye BKÜK-en kívüli területén van, egy átnyúlik a Balatoni területre is).

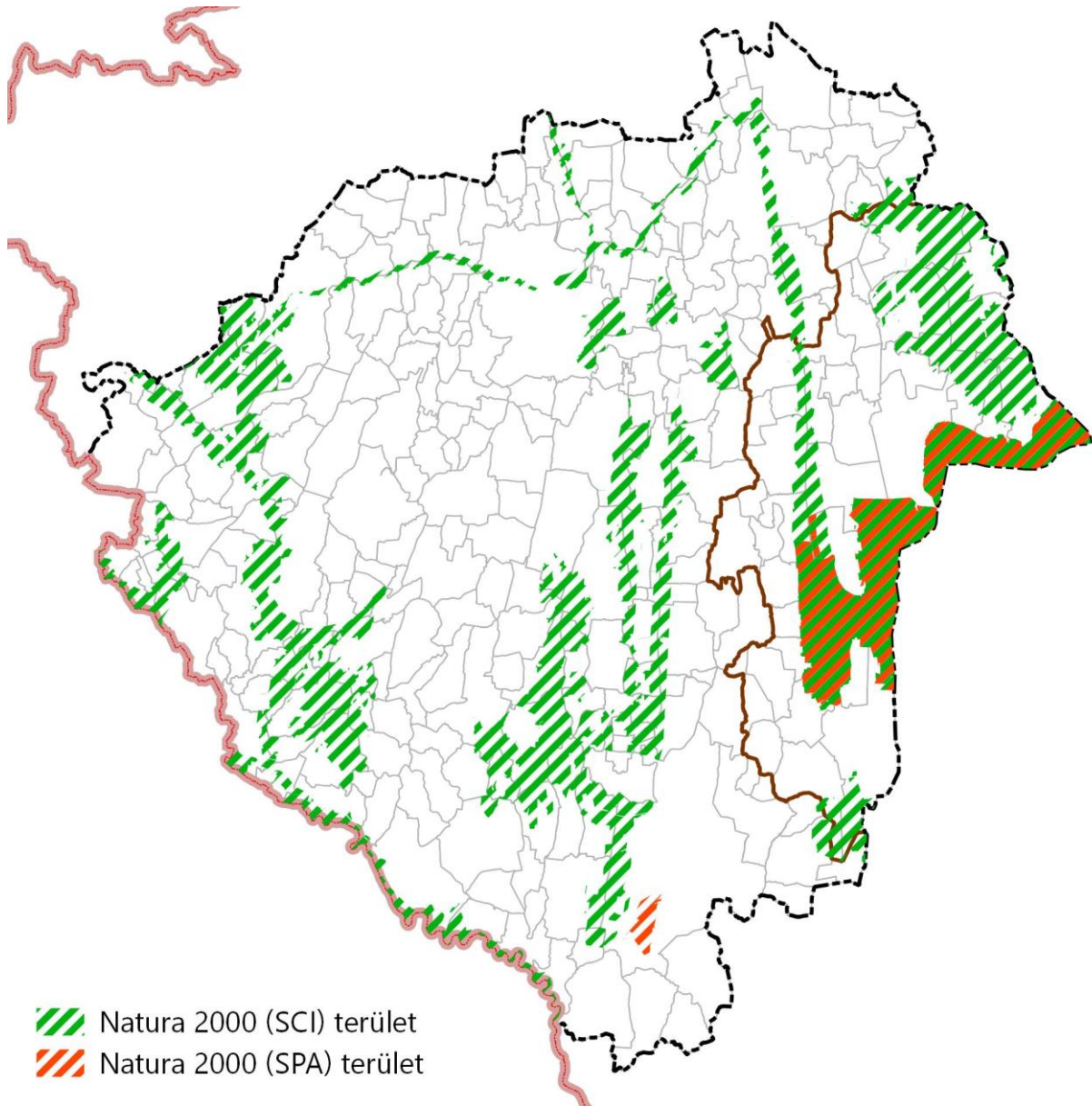
Ex lege védett területek és objektumok

Forrás: Zala Megye Területrendezési Terve, Előkészítő Fázis 2019. szeptember, Készítette: Pestterv Kft.

Mivel a **Natura2000** területek nincsenek lehatárolva a területrendezési tervekben, ebben a tekintetben a BFNPI adatbázisa a mérvadó:

Natura2000 területek

Forrás: Zala Megye Területrendezési Terve, Előkészítő Fázis 2019. szeptember, Készítette: Pestterv Kft.

A területrendezési tervek a hagyományos védettségi kategóriák szerinti „természetvédelmi területeket” nem határolják le, ellenben bevezették az „országos ökológiai hálózat” (továbbiakban: OÖH) térségi övezetet.

*G) A TÉRSÉG 20 EZER LAKOS FELETTI VÁROSAINAK GAZDASÁG- VAGY TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI PROGRAMJAI ÉS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓI,*³⁴³⁵

Zala megyében 10 városi jogállású település található. A legnagyobb Zalaegerszeg a maga közel 60 ezres lakosságszámával. A két legkisebb város (Zalakaros és Pacsa) népessége nem éri el a 2 ezer főt sem. A 10 városból mindössze kettőnek, a két megyei jogú városnak, Zalaegerszegnek, illetve Nagykanizsának a népessége haladja meg a 20 ezer főt.

Zala megye településhálózatában az ott tömörülő népességkoncentráció és a térszervező képesség alapján a két megyei jogú város, a közel 47 ezer fős Nagykanizsa és az 57,5 ezer fő népességű Zalaegerszeg várostérségi központi szerepe meghatározó. Az alábbiakban e két város településfejlesztési célkitűzései kerülnek ismertetésre a hatályos településfejlesztési dokumentumok alapján.

Zalaegerszeg

A településfejlesztési koncepció átfogó stratégiai céljai:

1. Magas színvonalú és elérhető közszolgáltatások a városban és térségében élő emberek számára, valamint változatos, magas színvonalú kulturális és szabadidős kínálat biztosítása.
2. A városban működő gazdasági szereplők által biztosított jövedelmek és a foglalkoztatottság szintjének tartós emeléséhez hozzájáruló célok: a specializált és kiegyensúlyozott gazdasági szerkezet, növekvő hozzáadott értéket termelő helyi vállalkozások; erős innovációs képességek, mind a gazdaságban, mint a társadalomban, valamint a hatásos marketing és a gazdaság aktív szervezése.
3. Az épített és természeti környezet kiválóságának biztosítása a kiváló állapotú környezeti elemek, a vonzó és szerethető városi környezet, továbbá a fenntarthatóan kihasznált természeti erőforrások biztosítása által.
4. A város külső megközelíthetőségének és belső közlekedési rendszerének javítása

Az integrált településfejlesztési stratégia városi szintű középtávú tematikus céljai:

1. **Intézményi infrastruktúra és szolgáltatás-fejlesztése, sport és rekreációs, kulturális célú területek fejlesztése.** Ezek rész céljai az oktatási, egészségügyi intézmények, valamint a szociális ellátás és szolgáltatások infrastrukturális fejlesztése.
2. **Gazdasági környezet fejlesztésének** rész céljai között szerepel: a helyi vállalkozások működési környezetének javítása, működő-tőke befektetés ösztönzése, az innovációs és logisztikai infrastruktúra fejlesztése, továbbá a gazdaságfejlesztési politika erősítése. **Idegenforgalmi fejlesztések** részeként célkitűzés a turisztikai szolgáltatások fejlesztése és hatékony városmarketing fenntartása.
3. **Épített környezet védelmének biztosítása és fejlesztése** a következő célokat foglalja magában: városközponti, városrészközponti és lakóövezetek fejlesztése, a barnamezős területek és alulhasznosított épületek hasznosítása, valamint a tudatformálás. **Természeti környezet védelmének, fejlesztésének** érdekében kitűzött cél a természetvédelem, a városi zöldterületek és a környezeti elemek védelme. **Energiahatékonyság fejlesztéséhez** hozzájárulna a megújuló energiák demonstratív használata és az épületállomány és közszolgáltatások energiatudatos fejlesztése.
4. **Külső és belső közlekedési kapcsolatok fejlesztéséhez** kapcsolódó célok: a belváros forgalomcsillapítása, a városrészek közötti kapcsolat javítása és a kerékpáros infrastruktúra

³⁴ Forrás: Zala Megye Területrendezési Terve Előkészítő fázis, 2019. szeptember, Generáltervező: Pestterv Kft.

³⁵ Forrás: Zala Megye Területfejlesztési Koncepciója Helyzetelemzés, 2013. december 6., Készítette: Vitál Pro Kft., forProjekt Kft., Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft.

hálózatos fejlesztése. Emellett a városkörnyékre is kiterjedő multimodális közösségi és egyéni közlekedési rendszer fejlesztése.

Nagykanizsa

A településfejlesztési koncepció átfogó stratégiai célja:

Nagykanizsa virágzó ipari, kereskedelmi és kulturális központ, vonzó és befogadó város, amely Magyarország délnyugati kapujában Európa dinamikusan fejlődő Alpok körüli térségének szerves része.

Az integrált településfejlesztési stratégia stratégiai fejlesztési céljai:

Virágzó ipari, kereskedelmi központ létrehozásának keretében célkitűzés az ipar fejlesztése új befektetésekkel, zöldmezős és barna mezős beruházásokkal; a logisztika, a nagykereskedelem, és a határon átnyúló vonzerőt biztosító nagyvárosi szolgáltatások és kiskereskedelem fejlesztése. A hagyományos iparágak és az élelmiszeripar fejlesztése mellett a kutatási - fejlesztési - innovációs (K+F+I) tevékenység fejlesztése is fontos cél. Továbbá Nagykanizsa és térsége turizmusának fejlesztése, és Kiskanizsa, a falusias városrészek és a várostérség mezőgazdasági termelésének erősítése. A kereskedelmi fejlesztések közt szerepel a jó minőségű, biztonságos helyi élelmiszerrel történő ellátás rövid csatornás rendszerének kialakítása.

Virágzó kulturális központ, befogadó társadalom erősítésének érdekében kitűzött célok: a természetes népszaporulat és a bevándorlás eredményeként egyaránt növekvő számú, gyarapodó népesség elérése, Nagykanizsa és térsége társadalmi kohéziójának erősítése. A közszolgáltatások fejlesztése a nevelés, oktatás, egészségügy, kultúra, művelődés és sport területén megalapozhatja a fiatal, magasan képzett munkaerő megtartásának, arányának növelését. Ehhez járul hozzá a piacképes tudást biztosító egyetemi mérnök-, menedzser-, és turisztikai képzés fejlesztése is. A város és térsége hátrányos helyzetű és tartósan munkanélküli népességének visszavezetése a munka világába további feladatot jelent.

Vonzó városi környezet megteremtéséhez fontos cél az építészeti örökség integrált védelme, a városközpont, a barna mezős és szlömösödő városi területek rehabilitációja, valamint a közcélú létesítmények és a városi lakásállomány energetikai megújítása, energiahatékonyságának növelése. A szociális jellegű lakhatási problémák megoldása érdekében heterogén összetételű, gazdaságos üzemeltetésű bérlakás állomány kialakítása. A város és határon átnyúló térsége integrált, közösségi közlekedési és áruszállítási rendszerének kialakítása, kerékpárút hálózatának fejlesztése, továbbá a hagyományos infrastruktúrák valamint az információ- és kommunikációtechnológiai infrastruktúrák fejlesztése is a célok közt szerepel. Emellett a város és a funkcionális várostérség harmonikus fejlesztése, az egészséges környezet és ivóvíz fenntartható biztosítása.

H) A TÉRSÉG HATÁLYBAN LÉVŐ ÁGAZATI TERVEI, PROGRAMJAI,³⁶³⁷

A jelen fejezet a 2014-2020 közötti Zala megye Területfejlesztési Koncepcióját mutatja be. A Területfejlesztési Koncepció, valamint a Területfejlesztési Program jelenleg felülvizsgálat alatt áll, a Megyei Közgyűlés általi elfogadása 2020 év végére várható.

A 2014-2020, felülvizsgálat előtti Zala megye Területfejlesztési Koncepciója:

Zala megye 2030-ra elérni kívánt jövőképe: „Gazdag és harmonikusan fejlődő zöld Zala”. Zala megye a „Zöld Zala” programra építve, gyógyturizmusra, egészségturizmusra, ipari, logisztikai és mezőgazdasági

³⁶ Forrás: Zala Megye Területrendezési Terve Előkészítő fázis, 2019. szeptember, Generáltervező: Pestterv Kft.

³⁷ Forrás: Zala Megye Területfejlesztési Koncepciója Helyzetelemzés, 2013. december 6., Készítette: Vitál Pro Kft., forProjekt Kft., Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft.

fejlesztésekre támaszkodva, a természet egyensúlyát megőrizve összetartó társadalmat és tisztas megélhetést biztosító gazdasággal, erős területi kohéziót biztosító közlekedési rendszerrel és élhető települések együttműködő hálózatával harmonikusan fejlődik. A Jövőkép elérése három átfogó cél mentén történik:

1. Jól működő, fejlett gazdaság

A foglalkoztatás a társadalom megélhetését biztosítani képes, az egészséges szerkezetű integrált területi beavatkozások stratégiája eredményeként a versenyképes gazdaság egy megújult közép-európai gazdasági térben az ipari fejlesztések (jármű-, gép-, mechatronikai- és elektrotechnikai) valamint a hagyományos helyi iparágak (fa-, bútort-, építő-, építőanyag-, textil- és élelmiszeripar) és a mezőgazdaság megújulásának eredményeként, a kedvező térszerkezeti pozíció (Horvátország, Szlovénia, Ausztria közelsége, Olaszország, Trieszt és Rijeka kikötőinek kedvező elérhetősége) kihasználásának, továbbá a nyugat-balatoni vonzerőkre, a jól kiépített termálgyógyfürdői klaszterhálózat európai hírű rekreációs, és egészségügyi szolgáltatásaira, a megye és városai vonzerejére épülő turizmusnak, valamint a fejlett infrastruktúrájának köszönhetően.

2. Élhető Zala megye

A megye gazdaságának nemzetközi versenyképességét biztosító központi városségió (Zalaegerszeg-Nagykanizsa-Keszthely) integráns részét képezik Zala legkeresettebb üdülővárosai (Hévíz és Zalakaros), korszerű közúti infrastruktúrával és közösségi közlekedési rendszerrel szervesen kapcsolódnak hozzá fejlett kisvárosai (Lenti, Zalaszentgrót, Letenye, Zalalövő és Pacsa) és aprófalvai. Hévíz-Keszthely-Balaton térség gyors turisztikai, gyógy - és egészségturisztikai bővülése újabb kitörési pontot jelent a megye gazdaságában, amit elősegítenek az Új Széchenyi Program megvalósuló pályázatai is. A Balaton önálló térségi fejlesztési koordináló szerepe erősödik, melyhez a társadalmi-gazdasági szereplők erős balatoni identitása kötődik. Az életképes aprófalvakban a helyi mezőgazdaságban, az ökoturizmusban, illetve a közeli városokban dolgozó, aktív népesség él rendezett települési környezetben.

A népesedéspolitikai, a stabil gazdaság, a fejlett oktatási és egészségügyi közszolgáltatások révén a megye népességének fogyását sikerült megállítani (a lakosság egészségi állapota javul), a térségközpontok lakossága növekszik, a magas szintű foglalkoztatás és az élhető települések eredménye pozitív migrációs mérleg, elindul a népességnövekedés.

A megye három városában van felsőfokú oktatás: Keszthelyen, Zalaegerszegen és Nagykanizsán. A versenyképes gazdaság, a vonzó természeti környezet, a fejlett városi és rekreációs szolgáltatások mellett a piacképes tudást biztosító agrár-, műszaki- és gazdaságtudományi egyetemi képzés is elősegíti a fiatal népesség megtartását, a jól képzett fiatalabb korosztályok népességszámának növekedését.

Zalaegerszeg és Szombathely egymást kiegészítő, „ráerősítő” szellemi és kulturális értékeik révén megyehatáron átnyúló pólust alkotnak. Az együttműködés a Nyugat-Pannon Járműipari és Mechatronikai Központ ipari pólusába is bekapcsolja Zala nagyvárosait és térségeiket. A határokon átnyúló együttműködésben részt vesznek szellemi potenciáljukkal távolabbi városok is, mint például Kőszeg és Németújvár (Güssing). Nagykanizsa Horvátország és Szlovénia közeli kisvárosaival (Csáktornya, Kapronca, Lendva), valamint az említett országok és Olaszország távolabbi gazdasági központjaival (Ljubljana, Maribor, Zágráb), tengeri kikötőivel (Rijeka, Trieszt) kapcsolja össze a megyét és Magyarországot.

A megye biztonságos önellátásra képes egészséges élelmiszerből és ivóvízből. Lakossági és közösségi energiaigényének nagy részét megújuló (nap-, geotermikus-, szélenergia) energiából fedezi, amit a

vállalkozások is egyre nagyobb arányban hasznosítanak. Az élelmiszerellátás alapja a helyi termelésre épülő jól szervezett rövid értékesítési láncok rendszere és a helyi élelmiszer feldolgozó ipar.

A megye fenntartja és óvja egészséges természeti környezetét, táji-, épített örökségi értékeit, egészséges erdeit, tiszta vizű tavait, folyóit, biztosítja a környezet védelméhez szükséges közműszolgáltatásokat.

3. Foglalkoztatás bővítése és társadalmi kohézió

A megye összetartó társadalmában él a zalai identitástudat és a hagyományok tisztelete. A jól képzett, sokféle piacképes kompetenciával rendelkező népesség vállalkozóként versenyképes, munkavállalóként biztosítja a legfejlettebb technológiát képviselő, Zalában működő globális piacvezető ipari és kereskedelmi nagyvállalkozások valamint a mikro- és KKV-k emberi erőforrásait egyaránt. A megyei vállalkozások árbevételének változása 2013 és 2017 között megközelítőleg 250 millió forint. A megyei vállalkozások árbevételének változása 2013 és 2017 között megközelítőleg 250 millió Forint volt. Ezzel Zala megye a 17. a megyék rangsorában, derül ki a Magyar mikro-, kis-, és nagyvállalkozások megerősítésének Stratégiájából.

Az erős belső társadalmi, gazdasági és területi kohéziója révén a külföldi tőke számára is vonzó befektetési célpontot képező erős megye okosan és hatékonyan használja ki egyedülálló európai és magyarországi térszerkezeti adottságait. Magyarország délnyugat-európai, tengeri kapujában, a Zalából nyíló EU régiók és Magyarország nyugat-dunántúli, közép-dunántúli, déldunántúli régiói között elhelyezkedő megye keresett befektetési helyszíneként, nemzetközi és régióközi fordítókorongként működik Magyarország iparának és kereskedelmének fejlesztésében.

A területfejlesztési koncepció célrendszere tartalmazza a megye lehetséges fejlesztési irányainak bemutatását, és ezek alapján a lehetséges cselekvési területek azonosítását valamint a megye speciális, területi meghatározottságú problémáinak és lehetőségeinek meghatározását. Az itt vázolt fejlesztési irányok címszavakban:

- Feldolgozóipari működőtőke-beruházások ösztönzése.
- A gazdaság innovációs bázisának erősítése és stabilizálása, a K+F bázisok kiszolgáltatottságának csökkentése érdekében alternatív változásmenedzsment akciók fejlesztése, a K+F bázisok hosszú távú fenntarthatóságának biztosítása.
- A térség közúti elérhetőségének javítása, kiemelten az M9 gyorsforgalmi út Nagykanizsa-Zalaegerszeg-(Vasvár-Szombathely) közti szakaszának, valamint a szomszédos megyék kapcsolódó szakaszainak mihamarabbi megvalósítása.
- A járásközpontok közösségi közlekedési kapcsolatainak javítása.
- A sármelléki repülőtér működtetésének és fejlesztésének hosszú távú biztosítása.
- A megyei felsőoktatás és szakképzés összehangolása és hatékony fejlesztése, a felsőoktatással is együttműködő innovációs tevékenység támogatása.
- Az agrárgazdaság és vidékfejlesztés területén legfontosabb a meglévő kutatási kapacitás jobb hasznosítása.
- Logisztikai fejlesztések infrastrukturális és szolgáltatási feltételeinek javítása a Nagykanizsa, Letenye határtérségben illetve Zalaegerszegen.
- A népesség csökkenés negatív tendenciájának mérséklése érdekében a közlekedési hálózatok fejlesztésével a térségközpontok megközelíthetőségének javítása.
- A turisztikai szolgáltatások színvonalának emelése, turisztikai vonzerő fejlesztése, az erdőterületek látogatottságának növelése a természeti értékek kiemelt védelmével.

- Megújuló energia-előállítási potenciál jobb hasznosítása, elsősorban a biomasszán és a termálvízen alapuló potenciál kiaknázása.
- Helyi termékek előállítási és marketing-kapacitásainak fejlesztése, az értékesítés illetve piaci bevezetés támogatása.
- A mezőgazdaság foglalkoztatási hatásának maximalizálása, az élelmiszeripar fejlesztése.
- Erdészet, fakitermelés, fafeldolgozás bővítése.
- Kistelepülések humán szolgáltató rendszereinek fenntartható, a település- és közlekedési hálózat jellegzetességeihez alakított kialakítása.
- Az infokommunikációs rendszerek elérhetőségének javítása, köz- és üzleti célú alkalmazások kifejlesztésének ösztönzése.
- Az egészségügyi közszolgáltatások fejlesztése.
- A megye érzékeny felszíni vizeinek, ivóvízbázisának védelme, az ivóvíz minőségének javítása.
- A talajszennyezés mérséklése.
- A csapadékvíz-elvezetés, - gazdálkodás hiányának mérséklése.
- Hulladék-újrahasznosítás rendszerének megszervezése és a szükséges infrastruktúra kialakítása.
- A környezettudatosság erősítése, a természeti erőforrások és értékek védelme.
- A településhálózat integrált - vállalkozásfejlesztési, életminőségbeli és környezetvédelmi tevékenységeket összefüggéseiben is kezelő - fejlesztése.

I) VONATKOZÓ EGYÉB TERVEK, ÉS J) A TERVEZÉST ÉRINTŐ EGYÉB JOGSZABÁLYOK.

A kormány és országgyűlés által korábban elfogadott fejlesztési stratégiák, tervek, tervezést érintő egyéb jogszabályok a 2014-2020-as uniós támogatási rendszer kereteit határozták meg, így a 2021 utána időszak számára nem tekinthetők relevánsnak. A területfejlesztési rendszer fő komponensei, a tervezést érintő egyéb jogszabályok jelenleg országos és helyi szinten is egyeztetés alatt állnak, így a rendszer részletei csak később lesznek ismertek. Ezek az országos iránymutatások alapján fognak kialakulni, várhatóan 2020 év végén, illetve 2021 év elején.

2.2. A TÉRSÉG TERÜLETFEJLESZTÉSI SZEREPLŐI ELKÉPZELÉSEINEK FELTÁRÁSA, A TERVEZÉSI FOLYAMAT PARTNERSÉGI TERVÉNEK ELKÉSZÍTÉSE ÉS VÉGREHAJTÁSA:

A) A PARTNERSÉGI TERV ELKÉSZÍTÉSE,

A területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet 13. §-a alapján Zala megyei Területfejlesztési Koncepció és Program kidolgozásának része az állampolgárok, a tervezéssel érintett területen működő érdekképviselők, társadalmi szervezetek és vállalkozások tervezésbe való bevonását részletező **partnerségi terv** (13. § (1) pont).

A partnerségi terv szerepe, hogy a tervezés folyamatában meghatározza (13. § (2) pont):

1. a bevonandó célcsoportot,
2. az egyes tervezési elemekhez és fázisokhoz kapcsolódó bevonás tervezett eszközeit és részvételi formáit, úgymint:
  - kommunikációs kampány
  - kiállítások
  - helyi média
  - tájékoztató kiadványok
  - nyilvános fórumok
  - konferenciák
  - eseti bizottság
  - állampolgári vélemények gyűjtése
  - közvélemény-kutatás (szociológiai kutatás, fókuszcsoportos kutatás, munkacsoport megbeszélések, zsűrik)
3. a bevonás céljait.

218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet kimondja, hogy a partnerségi program a területfejlesztési programok végrehajtása során meghatározza az állampolgárok és a szakmai közösségek részvételének szabályait (13. § (3) pont).

A Rendelet 1. melléklete részletezi a kiemelt térségi és a megyei szintű területfejlesztési koncepció, valamint a kiemelt térségi és a megyei területrendezési terv közös feltáró-értékelő vizsgálatának tartalmi követelményeit. Ennek alapján feladat a térség területfejlesztési szereplői elképzeléseinek feltárása, a tervezési folyamat partnerségi tervének elkészítése és végrehajtása (1. melléklet 2.2 pontja).

Ennek alapján a partnerségi terv ütemezése, szakaszai az alábbiak szerint kerülnek megvalósításra:

1. A partnerségi terv elkészítése
2. A partnerségi terv végrehajtása
3. A partnerségi terv eredményeinek áttekintése

Az 1. melléklet alapján a partnerségi terv eredményeit az alábbiak alapján kell áttekinteni:

1. az üzleti szektor szereplőinek a térséget érintő fejlesztési elképzelései,
2. az önkormányzatok fejlesztési elképzelései,
3. a térség társadalmi szervezetei fejlesztési elképzelései.

A 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet 18. § (1) pontja ismerteti a véleményezésre jogosultak körét, amelyet a Rendelet 10. melléklete tartalmaz. A megyei területfejlesztési koncepciót és programot véleményezésre meg kell küldeni a 10. melléklet szerint ismertett alábbi szervezeteknek:

- Miniszterek,
- Országos önkormányzati érdekszövetségek;
- Az érintett térségi fejlesztési tanácsok;
- Az érintett megyei jogú városok önkormányzata;
- Továbbá: a szomszédos megyei önkormányzatoknak.

A BEVONÁS CÉLJAI

A Rendelet alapján a partnerségi tervbe való bevonás a bevonandó célcsoportokat érinti (a tervezéssel érintett területen szerinti állampolgárok, érdekképviselők, az üzleti szektor szereplői, helyi önkormányzatok, társadalmi szervezetek és a jogszabályban megnevezett véleményezésre jogosultak). A bevonás célja, hogy a tervezési folyamatba beépülhessenek a célcsoportok által közvetített, a térséget érintő, elképzelések, a helyzetelemzésre és –értékelésre érkezett vélemények, valamint, hogy a tervezési folyamat célrendszerét, főbb prioritásait a bevonandó célcsoportok véleményezni tudják.

BEVONANDÓ CÉLCSOPORTOK

A bevonandó célcsoportok körébe azokat utalja a jogszabály, akik érintettek a tervezési területen. Ezen érintettek köre (stakeholder-ek) az alábbiak szerint írható le:

- az üzleti szektor szereplői és érdekképviselők,
- helyi önkormányzatok,
- társadalmi szervezetek,
- a jogszabályban megnevezett véleményezésre jogosultak.

A megyei területfejlesztési koncepció és program esetében a bevonandó szervezetek köre az alábbiak szerint alakul:

1. Zala megye települési önkormányzatai (258 település, ebből 10 városi jogállású)	32. Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság
2. Zalaegerszegi Tankerületi Központ	33. Emberi Erőforrások Minisztériuma
3. Nagykanizsai Tankerületi Központ	34. Honvédelmi Minisztérium
4. Zalaegerszegi Szakképzési Centrum	35. Igazságügyi Minisztérium
5. Nagykanizsai Szakképzési Centrum	36. Innovációs és Technológiai Minisztérium
6. Zala Megyei Kereskedelmi és Iparkamara	37. Külgazdasági és Külügyminisztérium
7. Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Zala Megyei Igazgatósága	38. Miniszterelnökség
8. Zalai Civil Információs Centrum	39. Pénzügyminisztérium
9. Magyar Közút Nonprofit Zrt. Zala Megyei Igazgatósága	40. Családokért felelős tárca nélküli miniszter
10. Zala Megyei Sportszövetségek Egyesülése	41. Zalaispa Zrt.
11. MÖOSZ	42. Viridis Pannonia Kft.
12. TÖOSZ	43. Zalai Közszolgáltató Nonprofit Kft.
13. Magyar Faluszövetség	44. Lenti Hulladékgazdálkodási Közszolgáltató Nonprofit Kft.
14. M9 Térségi Fejlesztési Tanács	45. HUSZ Hulladékszállító Nonprofit Kft.
15. Balaton Fejlesztési Tanács	46. Tourinform Iroda Zalaegerszeg
16. Vas Megyei Önkormányzat	47. Tourinform Iroda Nagykanizsa
17. Somogy Megyei Önkormányzat	48. Tourinform Iroda Lenti
	49. Tourinform Iroda Balatongyörök
	50. Tourinform Iroda Zalakaros
	51. Tourinform Iroda Hévíz

18. Veszprém Megyei Önkormányzat	52. Tourinform Iroda Keszthely
19. Vigh László	53. Tourinform Iroda Gyenesdiás
20. Manninger Jenő	54. Tourinform Iroda Vonyarcvashegy
21. Cseresnyés Péter	55. Szent István Egyetem Georgikon Kar
22. Kormányhivatal és főosztályai	56. Pannon Egyetem Gazdálkodási Kar
23. Nemzeti Művelődési Intézet Zala Megyei Igazgatóság	57. Pannon Egyetem Mérnöki Kar, Mechatronikai Képzési és Kutatási Intézet
24. Zala Megyei Rendőrfőkapitányság	58. Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar Zalaegerszegi Képzési Központ
25. Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság	59. Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság
26. Zala Megyei Mérnöki Kamara	60. Órségi Nemzeti Park Igazgatóság
27. Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Önkormányzata	61. Zalaerdő Zrt.
28. Nagykanizsa Megyei Jogú Város Önkormányzata	62. Zala Megyei Szent Rafael Kórház
29. nemzeti vagyon kezeléséért felelős tárca nélküli miniszter	63. Autóipari Próbapálya Zala Kft.
30. Agrárminisztérium	
31. Belügyminisztérium	

B) A PARTNERSÉGI TERV VÉGREHAJTÁSA,

BEVONÁS TERVEZETT ESZKÖZEI, RÉSZVÉTELI FORMÁI

218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet 13. §-a ismerteti az egyes tervezési elemekhez és fázisokhoz kapcsolódó bevonás lehetséges eszközeit és részvételi formáit. A Rendelet az alábbi lehetséges eszközöket említi: kommunikációs kampány, kiállítások, helyi média, tájékoztató kiadványok, állampolgári vélemények gyűjtése, nyilvános fórumok, konferenciák, eseti bizottság, közvélemény-kutatás (szociológiai kutatás, fókuszcsoporthoz tartozó kutatás, munkacsoport megbeszélések, zsűri).

A partnerségi terv az alábbi dokumentumokat bocsátja véleményezésre, észrevételezésre:

- Zala megyei Területfejlesztési Konceptió
- Zala Megyei Területfejlesztési Program

A tervezési folyamat időszaka alatt az egészségügyi válsághelyzet kihívások elé állítja a partnerségi és véleményezési folyamatot, tekintettel arra, hogy járványügyi intézkedések miatt nem javasolt olyan bevonási eszköz alkalmazása, amely növeli a személyes kontaktusok számát. Ennek fényében a bevonás tervezett eszközei, részvételi formái az alábbiak szerint alakulnak:

- **Online kérdőív bevonási eszköz:** a bevonás keretében a „Bevonandó célcsoportok” fejezetben ismertetett szervezetek kerülnek felkérésre, hogy véleményezzék, észrevételezzék a területfejlesztési dokumentumokat (Konceptió és Program). A véleményezés online felületen, a Zala Megyei Önkormányzat honlapján keresztül történik.

A 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet 17. §(2) alapján a területfejlesztési koncepció egyeztetése során tett véleményeket, társadalmi észrevételeket és a tervezői válaszokat az egyes munkafázisok dokumentációjához kell csatolni. A tervezett ütemezés alapján a társadalmi részvétel 45 nap alatt, 2020. szeptember 30.-2020. november 14. között történik.

C) A PARTNERSÉGI TERV EREDMÉNYEI ALAPJÁN:

A jelen fejezet bemutatta, hogy a zalai területfejlesztési tervezés miként tervezi a végrehajtásában közreműködő szervezetek közti munkamegosztást, együttműködés és információcsere meghatározását, az érdekérvényesítés rendszerét, valamint a végrehajtásban közreműködő üzleti és civil szervezetek bevonásának módját. A jelen partnerségi terv megvalósításának tervezett időpontja 2020 ősz és tél.

2.3. A TERÜLETFEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERÉNEK ELEMZÉSE:³⁸³⁹

A) A TERÜLETFEJLESZTÉS FORRÁSAINAK ELEMZÉSE (NEMZETKÖZI, KÖZPONTI KÖLTSÉGVETÉSI, ÖNKORMÁNYZATI FORRÁSOK, A GAZDASÁGI EGYSÉGEK BERUHÁZÁSAI, A KÜLÖNFÉLE SZERVEZETEK FEJLESZTÉSEI, A HÁZTARTÁSOK),

A kormány és országgyűlés által korábban elfogadott fejlesztési stratégiák, tervek, tervezést érintő egyéb jogszabályok, a forrásrendszerek a 2014-2020-as uniós támogatási rendszer kereteit határozták meg, így a 2021 utána időszak számára nem tekinthetők relevánsnak. A tervezés jelenlegi szakaszában a végrehajtási és finanszírozási rendszer fő komponensei országos és helyi szinten is egyeztetés alatt állnak, így a rendszer részletei csak később lesznek ismertek. A végrehajtási rendszer, a finanszírozási keret, illetve az eljárásrend az országos iránymutatások alapján fog kialakulni, várhatóan 2020 év végén, illetve 2021 év elején.

B) A TERÜLETFEJLESZTÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE (SZERVEZET, MŰKÖDÉS, EGYÜTTMŰKÖDÉS),⁴⁰⁴¹

Jelen alfejezet a 2014-2020 közötti intézményrendszert mutatja be, annak szervezeti, működési és együttműködési kereteit. A tervezés jelenlegi szakaszában a végrehajtási, finanszírozási és az intézményrendszer fő komponensei országos és helyi szinten is egyeztetés alatt állnak, így a rendszer részletei csak később lesznek ismertek. Ezek országos iránymutatások alapján fognak kialakulni, várhatóan 2020 év végén, illetve 2021 év elején.

Az önkormányzati törvény módosításával megváltozott a megyei önkormányzatok feladatköre és szerepe: a jövőben kiemelt feladatuk a megye gazdasági-társadalmi-környezeti célú fejlődésének elősegítése. Annak érdekében, hogy a fejlesztések eredményesek legyenek, szükséges a megyét érintő fejlesztési irányok, célok kijelölése, illetve azon eszközök meghatározása, melyek a célok elérését segítik. Mindezen feladatokhoz szükséges áttekinteni a megye gazdasági-társadalmi-környezeti állapotát, az elmúlt évek folyamatait, valamint a külső környezet fő fejlődési irányait, keretfeltételeit.

A tervezett fejlesztések megvalósításához több szereplő együttműködése szükséges: a központi kormányzatnak a jelentősebb összegű támogatási feltételek, illetve programok, míg a helyi szereplőknek a konkrét fejlesztési javaslatok, projektek kidolgozásában van meghatározó szerepük. Ezért megyei szinten a megye területére vonatkozóan kell a központi kormányzat elképzeléseihez igazodva a legjelentősebb fejlesztési feladatokat megfogalmazni a helyi önkormányzatokkal, főbb társadalmi-gazdasági partnerekkel együttműködve.

Az Európai Unió által kijelölt fő célokhoz és irányokhoz igazodva készül el nemzeti szinten egy partnerségi szerződés az Európai Unióval, mely a keretét adja a fejlesztések alapjait és forrásait jelentő operatív programoknak. A megyei önkormányzatok a területi fejlesztés-koordinációs szerepük révén az operatív programok megvalósításában vesznek majd részt, melyhez kapcsolódóan konkrét feladataik később, az operatív programok tervezésével párhuzamosan kerülnek kijelölésre. Ennek megtörténtét követően vázolható fel a feladatellátás intézményi és kapacitásokat érintő lehetőségei illetve céljai.

A megyei önkormányzat várható szerepe kiterjedhet az alábbiakra:

³⁸ Forrás: Zala Megye Területrendezési Terve Előkészítő fázis, 2019. szeptember, Generáltervező: Pestterv Kft.

³⁹ Forrás: Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója Helyzetelemzés, 2013. december 6., Készítette: Vitál Pro Kft., forProjekt Kft., Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft.

⁴⁰ Forrás: Zala Megye Területrendezési Terve Előkészítő fázis, 2019. szeptember, Generáltervező: Pestterv Kft.

⁴¹ Forrás: Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója Helyzetelemzés, 2013. december 6., Készítette: Vitál Pro Kft., forProjekt Kft., Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft.

- a megyei hatáskörbe utalt fejlesztések operatív koordinációjára, közreműködő szervezeti feladatok ellátása (projektjavaslatok előkészítése, értékelése, a megvalósítás segítése, nyomon követése), a 2014. január 1-jén megszűnő regionális fejlesztési ügynökség megyét érintő irányítási feladatainak ellátása
- a megye fejlesztési koncepciója szempontjából fontos fejlesztési projektek előkészítése (partnerség megszervezése, kapcsolattartás az operatív programok irányító hatóságaival, a projektgazdák szakmai segítése), a kisvárosi térségek tervezési feladatainak elvégzése
- a megye területén megvalósuló projektek hatásának értékelése, az egyes projektek közötti kapcsolatok értékelése, javaslattétel a fejlesztési koncepcióban megfogalmazottak hatékonyabb, eredményesebb megvalósítására.

Ezen várható feladatkörök mindegyikében a megyei önkormányzat együtt kell, hogy működjön a területén levő - a fejlesztéspolitikában várhatóan a jelenleginél nagyobb szerepet kapó városokkal, különös tekintettel a járási központokra illetve a két megyei jogú városra.

C) A TERÜLETFEJLESZTÉS HATÉKONYSÁGA (EDDIGI EREDMÉNYEK, FORRÁSAKTIVITÁS, A FEJLESZTÉSI TERÜLETEK KIHASZNÁLTSÁGÁNAK BEMUTATÁSA, AZ INTÉZMÉNYEK HATÁSA, HIÁNYOSSÁGOK).

A területfejlesztés hatékonyságának vizsgálata a tervezési időszak lezárultával lehetséges. A 2014-2020 közötti uniós tervezési időszak lezárulta 2020 év végén lesz. Ezt követően lesz lehetséges az addigi eredmények, a pályázási- és forrásaktivitás áttekintése, a fejlesztési területek kihasználtságának bemutatása, az intézmények hatásvizsgálata, valamint a hiányosságok és problémák feltérképezése.

2.4. HELYZETÉRTÉKELÉS:

A) A MEGYE ERŐSSÉGEINEK, GYENGESÉGEINEK, LEHETŐSÉGEINEK ÉS A TÉRSÉGET FENYEGETŐ VESZÉLYEK AZONOSÍTÁSA

Az alábbiakban összefoglaljuk azon legfontosabb értékelő jellegű állításokat, melyek a helyzetelemzésből következnek, illetve meghatározzák a jövő fejlesztési irányainak kialakítását:

Pozitív belső tényezők (értékek), amelyekre mint erősségekre lehet építeni, vagy amely folyamatok kihasználása előnyt jelent a jövőben	Negatív belső tényezők (gyengeségek, problémák) melyek leküzdésére törekedni kell, illetve kockázatot jelentenek
Természet, környezet	
<p>Az országos átlagot meghaladó erdősültség 2010 óta nőttek az erdő és a szántó területek Kármentesítés és a felszíni alatti szennyezések megszüntetése folyamatos Mura folyó árvízvédelmi fejlesztése kis részben megvalósult (a fejlesztés folytatása elengedhetetlen a térség árvízi biztonsága szempontjából) Az őshonos (újból védelem alá vett) gyümölcsfajták gazdagsága, ami a hagyományos tájgazdálkodási formák megmaradásával magyarázható Magas minőségű és mennyiségű, jól hasznosítható termálvíz-kincs Sokszínű, védett természeti értékek, magas biodiverzitás Gazdag felszíni vízkészlet</p>	<p>A megyében nagyarányú az erózióra érzékeny területek nagysága, mind a természeti adottságokból, mind az emberi tevékenységből adódóan. Országos átlagnál kisebb a védett természeti területek aránya Jelentős a sérülékeny vízbázisok száma és védőterületeik kiterjedése Árvízvédelmi beruházások szükségesek a Kerka-völgy árvízmentesítésére, illetve Nagykanizsán a Principális mentén és a Zala folyó mentén A csapadékvíz-elvezetés, - gazdálkodás hiánya Az iszap eltávolítása a Balatonból és a tó medrén kívüli zagyterek kialakítása még nem fejeződött be, további beruházások szükségesek A tartósan csapadékszegény időszakok negatív hatással vannak a Balaton vízszintjére A Zala folyó és a Balaton algásodása Országos összehasonlításban jelentős mértékű a művelés alól kivett területek aránya</p>
Gazdaság	
<p>A feldolgozóipar országos átlagnál magasabb munkatermelékenysége, a gépipar, elektronika és autóipar fejlődésére alkalmas gazdasági környezet Nemzetközi jelentőségű járműipari tesztpálya Az egy lakosra jutó ipari termelési érték csökkenésének mérséklődése Országos viszonylatban is kiemelkedő a hazai tőke aránya a társas vállalkozásokban A termelési infrastruktúra alapelemei rendelkezésre állnak (leginkább az ipari parkokban) Vállalkozásfejlesztést és innovációt segítő közvetítő szervezetek megléte Országos jelentőségű turizmus, a Balaton partra és termál-, gyógyvizekre épülő turisztikai szolgáltatások fejlettsége A természeti környezetre épülő („zöld”) turizmus jelentős fejlődése</p>	<p>Alacsony beruházási mérték Mezőgazdaságban foglalkoztatottak jelentős csökkenése Alacsony exportrészesedés Alacsony K+F ráfordítás Törékeny, ciklikus ingadozásoknak kitett gazdaság, a helyi kötődéssel nem rendelkező gazdasági szereplők nagy száma Felsőoktatási szereplő gyenge együttműködése a gazdasági szereplőkkel, a megyében nincs székhelye felsőoktatási intézménynek Zalaegerszeg és Nagykanizsa gazdasági túlsúlya Jelentős munkaerő-elvándorlás a környező megyékbe és országokba Megyei átlagkereset országos összehasonlításban a legalacsonyabbak között van</p>

Pozitív belső tényezők (értékek), amelyekre mint erősségekre lehet építeni, vagy amely folyamatok kihasználása előnyt jelent a jövőben	Negatív belső tényezők (gyengeségek, problémák) melyek leküzdésére törekedni kell, illetve kockázatot jelentenek
<p>Minőségi élelmiszertermeléshez szükséges adottságok megléte, helyi termelők hálózatosodása megkezdődött</p> <p>Kiépült, a munkaügyi központokkal jól együttműködő felnőttképzési rendszer</p> <p>Átalakuló szakképzési rendszer, a vállalati igényekhez való rugalmasabb illeszkedés és célzottabb gyakorlati ismeretátadás céljából</p> <p>Külföldiek számára térítés ellenében nyújtandó egészségügyi és gyógyszolgáltatások tekintetében idegen nyelvet is beszélő humán erőforrás</p>	
Társadalom	
<p>Településközi együttműködések hagyományai</p> <p>Kulturális sokszínűség (színház, könyvtár, múzeum, mozi, stb.),</p> <p>Jelentős néprajzi és építészeti örökség (Őrség, Gócsaj, Hetés)</p> <p>Jelentős civil aktivitás</p> <p>Az ipari termeléshez elengedhetetlen munkakultúra megléte</p> <p>Javuló foglalkoztatottság, gazdaságilag aktívak aránya országos átlag feletti</p> <p>Országos viszonylatban is nagyszámú, átlag feletti színvonalú városi gimnázium és szakközépiskola</p> <p>Bölcsödei férőhelyek száma az elmúlt pár évben növekedett a megyében (2017: 1057db, 2018: 1090db, 2019: 1161db)</p> <p>A megye területén 4 kórház található, amelyek a megye lakosságának ellátását biztosítják, továbbá gyógyidegenforgalmi szerepe országosan is jelentős</p>	<p>Lakónépesség országos átlagot meghaladó csökkenése</p> <p>Születések számának folyamatos csökkenése,</p> <p>Erősen előregedő társadalom (lakosság 22%-a 65 év feletti)</p> <p>A megyéből folyamatos az elvándorlás, a diplomát szerzett fiatalok nem térnek vissza</p> <p>A népesség egészségi állapota országos összehasonlításban kedvezőtlen (különösen ahhoz viszonyítva, hogy az országos adatokban relatív javulás figyelhető meg)</p> <p>Válások magas aránya társadalmi instabilitásra utal</p> <p>A munkanélküliek több mint a fele tartósan, 180 napon túli álláskereső</p> <p>A jövedelmek, bár növekednek tartósan az országos átlag alatt maradnak</p> <p>Jelentős a külföldön (különösen Ausztriában, Szlovéniában) dolgozók száma és aránya</p>
Közlekedés, elérhetőség	
<p>Megye autópályán elérhető Budapestről, illetve a déli piacokról (M7)</p> <p>Folyamatban lévő közúthálózati beruházások javítják a belső kapcsolatokat minőségét</p> <p>Az ország 3 nemzetközi repülőtéréből egy a megyében található (Sármellék)</p> <p>Sármelléki repülőtér fejlesztése megkezdődött, nemzetközi szerepe növekszik</p> <p>Kiépült nemzetközi gyorsforgalmi összeköttetés Maribor és Zágráb - Rijeka irányába</p> <p>Kerékpáros úthálózat turisztikai és településközi összekötő szerepe jelentős (Eurovelo, Zala Kétkeréken pályázatok)</p>	<p>A megyeszékhely nem kapcsolódik a gyorsforgalmi úthálózathoz</p> <p>A megyei jogú városok közötti közúti (és vasúti) kapcsolat rossz minőségű</p> <p>Nem épültek ki a multimodális közlekedési csomópontok, a meglévő kombinált közlekedési infrastruktúrát (RoLa szállítási rendszer) a piac nem igényli</p> <p>A vasúti megközelíthetőség lassú, versenyképtelen a közúti személyszállítással szemben</p> <p>Északi irányú rossz elérhetőség, ami korlátozza a Szombathely (Szentgotthárd) térségével egységes munkaerőpiac kialakítását</p> <p>A kistelepülések közösségi közlekedése nem támogatja megfelelően a munkába járást</p>

Pozitív belső tényezők (értékek) , amelyekre mint erősségekre lehet építeni, vagy amely folyamatok kihasználása előnyt jelent a jövőben	Negatív belső tényezők (gyengeségek, problémák) melyek leküzdésére törekedni kell, illetve kockázatot jelentenek
	A főközlekedési útvonalak településeket érintő belterületi szakaszain tapasztalható jelentős zaj-és rezgésterhelés
Környezeti infrastruktúra	
<p>Jelentős előrelépések történtek a szennyvízkezelés és –elvezetés terén</p> <p>Szennyvíziszap kezelése, elhelyezése megoldott</p> <p>Korábbi hulladéklerakók lezárása és rekultivációja megtörtént, a korszerű lerakó-kapacitás kialakításra került</p> <p>A vízminőség megfelelő, ahol szükséges, az arzénmentesítés megoldása folyamatban van</p>	<p>A jelenlegi csatornázottság mellett is, a talajba szikkadó szennyvíz mennyisége jelentős Légszennyezés és zajterhelés a nagy forgalmú 76 és 86-os főutak belterületi szakaszain és a nagyvárosok központjában</p> <p>Egyes kistelepülések szennyvíztisztítása (2000 LE alatti) nem megoldott</p> <p>Vadlerakók (hulladék-lerakatok) sok település határában fellelhetők</p>
Településhálózat	
<p>Jelentősebb térségi központok: Zalaegerszeg, Nagykanizsa, Keszthely fejlettsége és helyi kapcsolatrendszere megfelelő</p> <p>Településközi együttműködések hagyománya és sikerei</p> <p>Határ menti együttműködések és kapcsolatok hagyománya erős</p>	<p>A megyeszékhely, mérete és lakosság száma folytán, önmagában nem képez elég nagy gazdasági súlyt az innovatív tevékenységek megtelepedéséhez</p> <p>Mind Nagykanizsa, mind a megyeszékhely távol van a szomszédos térségi jelentőségű központoktól (Győr illetve Pécs), ezek elérhetősége a megyéből rossz, így kapcsolatok alig épülnek ki</p> <p>Az országhatár túloldalán fekvő területek szintén gyengén fejlettek, központ-hiányosak</p> <p>Nincs határozott nemzeti szintű törekvés a térség központhiányos helyzetének megváltoztatására</p> <p>Funkcióhiányos kisvárosok sora található a megyében</p> <p>Az aprófalvak közszolgáltatásokkal való ellátottsága népszerűség-megtartó ereje gyenge</p>

Lehetőségek (megyén kívüli folyamatok, melyek kihasználása előnyt jelenthet)	Veszélyek (megyén kívüli folyamatok, melyek kockázatokat jelentenek)
<p>Környezettudatosság erősödése, ami megjelenik a helyi, ellenőrzött útvonalon beszerzett mezőgazdasági termékek vásárlása iránti igényben is</p> <p>Egészségtudatosság növekszik, mely lehetőséget adó a prevenció, egészségügyi szolgáltatások körének bővülésére nem csak az idősek körében</p> <p>A megújuló energia termelésének lehetőségei (technológia, gazdasági) javulnak, ami Zala megye számára is gazdaságosan elérhetővé teszik ezen (különösen a napenergia felhasználási) rendszerek kiépítését</p> <p>A régiók szerepének gyengülése és az EU kohéziós politikájának várható szabályozása lehetőség egy differenciáltabb támogatáspolitikára magvalósítására</p>	<p>Egyre szélsőségesebb időjárás várható, mely több környezeti katasztrófával járhat (pl. árvizek, erdőtüzek, aszály), aminek kapcsán elsősorban a nagy mennyiségű vízelvezetésére, illetve a vízvisszatartására kell felkészülni</p> <p>Megye gazdasági sérülékenysége jelentős:</p> <p>Turizmusnak való kitettség erős – koronavírus miatti utazási korlátozások súlyosan érintheti a főbb turisztikai központokat (Hévíz, Zalakaros, Keszthely)</p> <p>Külső (megyétől független) gazdasági szereplők jelentős szerepet töltenek be a foglalkoztatásban</p> <p>Egyéni és mikrovállalkozások adják a gazdasági szereplők több, mint 90%-át</p>

Lehetőségek (megyén kívüli folyamatok, melyek kihasználása előnyt jelenthet)	Veszélyek (megyén kívüli folyamatok, melyek kockázatokat jelentenek)
<p>Határmenti helyzet, határmenti regionális támogatások elérhetősége</p> <p>Belföldi turizmus és Balaton népszerűségének növekedése</p> <p>Járműipari fejlesztések koncentrálódása Zalaegerszegen</p> <p>Felsőoktatás K+F+I források ország szintű bővülése</p> <p>A geotermikus energia hasznosításának jelentős további lehetőségei vannak</p> <p>Logisztikai fejlesztési potenciál Letenye, Nagykanizsa térségében, erősödő versenykörnyezetben a határ menti térségekkel</p> <p>A hulladék újrahasznosítás területén számos kiaknázatlan erőforrás áll rendelkezésre</p>	<p>Munkerőelvándorlást nem sikerül megállítani, fiatalok elvándorlása folytatódik</p> <p>Előregedő népesség miatt várhatóan megnövekszik a szociális és egészségügyi ellátórendszer leterheltsége</p> <p>Autóipar globális válsága negatívan érintheti a megyei termelési folyamatokat</p>

B) A MEGYE LEHETSÉGES FEJLESZTÉSI IRÁNYAINAK BEMUTATÁSA, ÉS EZEK ALAPJÁN A LEHETSÉGES CSELEKVÉSI TERÜLETEK AZONOSÍTÁSA

Az alábbiakban összesítésre kerülnek a helyzetelemzésből következő azon lehetséges fejlesztési irányok, melyek kiindulásként szolgálhatnak a majdani koncepcionális célok, prioritások és beavatkozási stratégiák kidolgozásához:

- Feldolgozóipari működőtőke-beruházások ösztönzése
  - Magasan képzett munkaerő megtartása, a megyébe csábítása
- Gazdasági környezet fejlesztése
  - Mikro- és kisvállalkozásokra fejlődési lehetőségeit erősítő gazdasági környezet kialakítása
  - Közép- és nagyvállalkozások megerősítése, foglalkoztatási igényeknek megfelelő munkaerő-kínálat megteremtése
  - Nemzetközi gazdasági kapcsolatok erősítése, együttműködések kialakítása
  - Logisztikai fejlesztések infrastrukturális és szolgáltatási feltételeinek javítása a Nagykanizsa, Letenye határtérségben illetve Zalaegerszegen.
- K+F+I kapacitás fejlesztése
  - a felsőoktatási intézmények és a gazdaság szereplői közötti kapcsolatok fejlesztése,
  - innovációs tevékenységek fejlesztése,
  - egyetemi kutatóhálózatokba való bekapcsolódás elősegítése,
  - Külföldi felsőoktatási és kutatás-fejlesztési intézményekkel közös kapcsolatok kialakítása/fenntartása,
  - Felsőfokú végzettséggel rendelkezők elvándorlásának mérséklése,
  - Az agrárgazdaság és vidékfejlesztés területén a meglévő kutatási kapacitás jobb hasznosítása, agrárkutatási tevékenység bővítése,
  - egyetemi kutatóközpont kialakítása a járműipari tesztpályához kapcsolódóan.
- A térség közúti elérhetőségének javítása
  - M76-os főút Zalaegerszegig tartó kivitelezése,
  - a megyeszékhely további gyorsforgalmi összekötése Nagykanizsával, Szombathellyel, Körmendeddel
  - A járásközpontok közösségi közlekedési kapcsolatainak javítása
  - Az útburkolat minőségének általános javítása

- A sármelléki repülőtér működtetésének és fejlesztésének hosszú távú biztosítása.
- A turisztikai szolgáltatások színvonalának emelése, turisztikai kínálat és vonzerő bővítése
- Az egészségügyi közszolgáltatások fejlesztése.
- Népeségcsökkenés negatív tendenciájának mérséklését célzó fejlesztések megvalósítása.
Különösen:
  - A településhálózat integrált – vállalkozásfejlesztési, életminőségbeli és környezetvédelmi tevékenységeket összefüggéseiben is kezelő – fejlesztése.
  - A kistelepüléseken a települési funkciók és humán szolgáltató rendszerek fejlesztése;
  - A járásközpontok közösségi közlekedési kapcsolatainak javítása.
  - Kistelepülések közúti elérhetőségének fejlesztése;
  - Rövid ellátási láncok megerősítése, támaszkodva a településeken már kiépült termelőkapacitásokra.
  - Szociális háló fejlesztése a kisebb településeken
- Természeti környezet védelme
  - A megye érzékeny felszíni vizeinek, ivóvízbázisának védelme, az ivóvíz minőségének javítása.
  - A talajszennyezés mérséklése, a csatornázott települések körének bővítése.
  - Illegális szemétkerakás/dögkutak felszámolása
  - A lakosság és a vállalkozások környezettudatosságának erősítése, a természeti erőforrások és értékek védelme.
  - Az erdőterületek védelme, az erdők látogatottságának növelése a természeti értékek megőrzése mellett.
- Megújuló energia-előállítási potenciál jobb hasznosítása, elsősorban a napenergia, és termálvíz hasznosítása mellett.
- Európa Kulturális Fővárosa 2023-ban Veszprém:
  - A programban a közösségfejlesztés kiemelt szerepet kap, melynek társadalmi hatásai nyomon követhetők lesznek, főképp az ifjúságpolitika területén
  - Gazdasági előnyöket is jelenthet

JAVASLATTEVŐ FÁZIS

Készítette: HÉTFA Elemző Központ - Város- és Területfejlesztési Iroda

Készült a Városfejlesztés Zrt. által 2013-ban a Zala Megyei Önkormányzat megbízásából készített Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója - Javaslattevő fázis (v.07.) alapján.

FELADATMEGHATÁROZÁS

Zala Megye 2013-ban elfogadott Területfejlesztési Konceptiója 2030-ig szóló, hosszú távú jövőképet határozott meg a megye számára, mely továbbra is hatályban marad. Jelen Konceptió tehát ezen jövőkép és átfogó célok megtartása mellett határoz meg újonnan kidolgozott stratégiai célokat, horizontális elveket és prioritásokat. A Konceptió eredetileg kialakított célrendszere első sorban a 2014-2020-as európai uniós programozási időszakra fókuszál, így a célok és tervek megújítása szükségessé vált. Jelen dokumentum a 2020-ban frissített helyzetelemzésre építve, széleskörű társadalmi partnerség mellett határozza meg a következő 2021-2027-es tervezési időszakra vonatkozó célokat és fejlesztési irányokat.

JÖVŐKÉP ÉS ÁTFOGÓ CÉLOK

A 2030-as jövőkép és átfogó célokat összefoglaló fejezet a Városfejlesztés Zrt. által 2013-ban a Zala Megyei Önkormányzat megbízásából készített Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója - Javaslattevő fázis (v.07.) alapján készült.

GAZDAG ÉS HARMONIKUSAN FEJLŐDŐ ZÖLD ZALA

Zala megye a „Zöld Zala” programra építve ipari, logisztikai és mezőgazdasági fejlesztésekre, gyógy- és egészségturizmusára támaszkodva, a természet egyensúlyát megőrizve összetartó társadalmat és tisztas megélhetést biztosító gazdasággal, erős területi kohéziót biztosító közlekedési rendszerrel és élhető települések együttműködő hálózatával harmonikusan fejlődik.

A jövőkép integráns részét képezik az átfogó célokban meghatározott célállapotok. A középtávú célok meghatározásának alapjául szolgáló, hosszú távon elérni kívánt célállapotokat megfogalmazó átfogó célok az alábbiak:

JÓL MŰKÖDŐ, FEJLETT GAZDASÁG

Zala megyében az egészséges szerkezetű integrált területi beavatkozások stratégiája eredményeként kialakul egy jól működő, fejlett és versenyképes gazdaság. A foglalkoztatás képes biztosítani a társadalom megélhetését. A térséget az ipari fejlesztések (jármű-, gép-, mechatronikai- és elektrotechnikai-, illetve hadiipari), valamint a hagyományos helyi iparágak (fa-, bútort-, építő-, építőanyag-, textil- és élelmiszeripar) és a mezőgazdaság megújulása jellemzi. A megye – építve a nyugat-balatoni vonzerőre, a jól kiépített termálgyógyfürdői klaszterhálózat európai hírű rekreációs és egészségügyi szolgáltatásaira és a fejlett infrastruktúrára – vonzó turisztikai célpontot jelent. Kihhasználja kedvező térszerkezeti pozícióját (Horvátország, Szlovénia, Ausztria közelsége, Olaszország, Triest és Fiume kikötőinek kedvező elérhetősége) és helyt áll a közép-európai gazdasági térben.

A megye határán túlnyúló észak-déli gazdasági, ipari és közlekedési tengely (Szombathely–Zalaegerszeg–Nagykanizsa) biztosítja a térség versenyképességét és társadalmi-gazdasági kohézióját. A Szentgotthárd - Szombathely - Zalaegerszeg - Nagykanizsa tengelyben megvalósult nagyvolumenű autóiipari beruházások kijelölik Zala megye gazdaságfejlesztési irányát. A ZalaZone Járműipari Tesztpálya, a Zalaegerszegi Egyetemi Központ és a Nagykanizsai Campus mérnöki és gazdálkodási kutatás-fejlesztési kapacitásaira építve innovatív tudásközpontok jönnek létre.

Az egymással együttműködő és egymást kiegészítő Zalaegerszeg, Nagykanizsa, Keszthely alkotja a megye központi városi régióját, amely az említett észak-déli tengelyre illeszkedik. A központi városi régiót autópályák (M9: Zalaegerszeg–Nagykanizsa), illetve 2X2 sávú szakaszok, gyorsforgalmi utak és integrált térségi közösségi közlekedési rendszert alkotó korszerű vasutak kötik össze (Zalaegerszeg–Nagykanizsa).

Sármellék repülőtere (Hévíz-Balaton Airport) a nemzetközi légitársaságok integráns része. Országos jelentőségű polgári repülőtérként kiszolgálja a húzóágazatként működő, magas szaktudású egészségügyi szakembereknek munkahelyet biztosító egészségipart (fogászat, szájsebészet, plasztikai sebészet, balneoterápia, gyógyvíz és gyógyászati iszapfeldolgozás stb.), valamint az egészségturizmussal kiegészült gyógyturizmus mellett a térség gazdaságát. Menetrendszerű járatai révén közvetlenül elérhetővé tesz fontosabb európai nagyvárosokat. Sármellék és Keszthely térsége pénzügyi, műszaki és agrártudományi, kutatási, fejlesztési, innovációs és szolgáltató övezetként működik a keszthelyi Georgikon Campusszal és a térség felsőoktatási intézményeivel együttműködve.

FOGLALKOZTATÁS BŐVÍTÉSE ÉS TÁRSADALMI KOHÉZIÓ

A megye összetartó társadalmában él a zalai identitástudat és a hagyományok tisztelete. A jól képzett, szerteágazó piacképes kompetenciával rendelkező népesség vállalkozóként versenyképes, munkavállalóként pedig biztosítja a legfejlettebb technológiát képviselő, Zalában működő globális piacvezető ipari és kereskedelmi nagyvállalkozások, valamint a mikro-, illetve kis- és középvállalkozások emberi erőforrásait.

Az erős belső társadalmi, gazdasági és területi kohéziója révén a külföldi tőke számára is vonzó befektetési célpontot képező megye okosan és hatékonyan használja ki egyedülálló európai és magyarországi térszerkezeti adottságait. A megye hazánk délnyugat-európai (tengeri) kapujában található, közel az osztrák, szlovén és horvát területekhez, emiatt keresett befektetési helyszín, egyfajta nemzetközi és régióközi fordítókorongként működik Magyarország iparának és kereskedelmének fejlesztésében.

ÉLHETŐ ZALA MEGYE

A megye gazdaságának nemzetközi versenyképességét biztosítja központi városségiója (Zalaegerszeg, Nagykanizsa, Keszthely), illetve legkeresettebb üdülővárosai (Hévíz és Zalakaros). Ehhez korszerű közúti infrastruktúrával és közösségi közlekedési rendszerrel szervesen kapcsolódnak fejlett kisvárosai (Lenti, Zalaszentgrót, Letenye, Zalalövő és Pácsa) és aprófalvai. Hévíz-Keszthely-Balaton térség gyors turisztikai, gyógy- és egészségturisztikai bővülése újabb kitörési pontot jelent a megye gazdaságában. A Balaton önálló térségi fejlesztési koordináló szerepe erősödik, melyhez a társadalmi-gazdasági szereplők erős balatoni identitása kötődik. Az életképes aprófalvakban, a helyi mezőgazdaságban, az ökoturizmusban, illetve a közeli városokban dolgozó, aktív népesség él rendezett települési környezetben.

A népesedéspolitikai, a stabil gazdaság, a fejlett oktatási és egészségügyi közszolgáltatások révén a megye népességének fogyását sikerült megállítani. A lakosság egészségi állapota javul, a térségközpontok lakossága növekszik. A magas szintű foglalkoztatás és az élhető települések eredménye pozitív migrációs mérleg, elindult a népességnövekedés.

A megye három városában van felsőfokú oktatás: Keszthelyen, Nagykanizsán és Zalaegerszegen. A versenyképes gazdaság, a vonzó természeti környezet, a fejlett városi és rekreációs szolgáltatások mellett a piacképes tudást biztosító agrár-, műszaki- és gazdaságtudományi egyetemi képzés is elősegíti a fiatal népesség megtartását, a jól képzett fiatalabb korosztályok népességszámának növekedését. Zalaegerszeg és Szombathely egymást kiegészítő, „ráerősítő” szellemi és kulturális értékeik által megyehatáron átnyúló pólust alkotnak. A határokon átnyúló együttműködésben részt vesznek szellemi potenciáljukkal távolabbi városok is, mint például Kőszeg és Németújvár (Güssing). Nagykanizsa Horvátország és Szlovénia közeli kisvárosaival (Csáktornya, Kapronca, Lendva), valamint az említett országok és Olaszország távolabbi gazdasági központjaival (Ljubljana, Maribor, Zágráb), tengeri kikötőivel (Fiume, Trieszt) kapcsolja össze a megyét és Magyarországot.

A megye biztonságos önellátásra képes egészséges élelmiszerből és ivóvízből. Lakossági és közösségi energiaigényének nagy részét megújuló (nap-, geotermikus-, szél-) energiából fedezi, amit a vállalkozások is egyre nagyobb arányban hasznosítanak. Az élelmiszerellátás alapja a helyi termelésre épülő jól szervezett rövid értékesítési láncok rendszere és a helyi élelmiszerfeldolgozó ipar. A körforgásos gazdaság révén a hulladékkibocsátás csökken, a hulladékfeldolgozás és -újrahasznosítás szintje magas.

A megye fenntartja és óvja egészséges természeti környezetét, táji, épített örökségi értékeit, egészséges erdeit, tiszta vizű tavait, folyóit, biztosítja a környezet védelméhez szükséges közműszolgáltatásokat.

CÉLRENDSZER

ZALA MEGYE FEJLESZTÉSI ELVEI

A célrendszer a Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója - Helyzetelemzés 2020 című dokumentum „Helyzetértékelés” fejezetének figyelembevételével készült, mely fejezet tartalmazza a megye lehetséges fejlesztési irányainak bemutatását, és ezek alapján a lehetséges cselekvési területek azonosítását, valamint a megye speciális, területi meghatározottságú problémáinak és lehetőségeinek meghatározását. Az itt vázolt fejlesztési irányok címszavakban:

- Feldolgozóipari működőtőke-beruházások ösztönzése.
  - Magasan képzett munkaerő megtartása, a megyébe csábítása.
- Gazdasági környezet fejlesztése.
  - Mikro- és kisvállalkozások fejlődési lehetőségeit erősítő gazdasági környezet kialakítása.
  - Közép- és nagyvállalkozások megerősítése, foglalkoztatási igényeknek megfelelő munkaerő-kínálat megteremtése.
  - Nemzetközi gazdasági kapcsolatok erősítése, együttműködések kialakítása.
  - Logisztikai fejlesztések infrastrukturális és szolgáltatási feltételeinek javítása a Nagykanizsa, Letenye határtérségben, illetve Zalaegerszegen.
- K+F+I kapacitás fejlesztése.
  - A felsőoktatási intézmények és a gazdaság szereplői közötti kapcsolatok fejlesztése.
  - Innovációs tevékenységek fejlesztése.
  - Egyetemi kutatóhálózatokba való bekapcsolódás elősegítése.
  - Külföldi felsőoktatási és kutatás-fejlesztési intézményekkel közös kapcsolatok kialakítása/fenntartása.
  - Felsőfokú végzettséggel rendelkezők elvándorlásának mérséklése.
  - Az agrárgazdaság és vidékfejlesztés területén a meglévő kutatási kapacitás jobb hasznosítása, agrárkutatási tevékenység bővítése.
- A térség közötti elérhetőségének javítása.
  - M76-os főút Zalaegerszegig tartó kivitelezése.

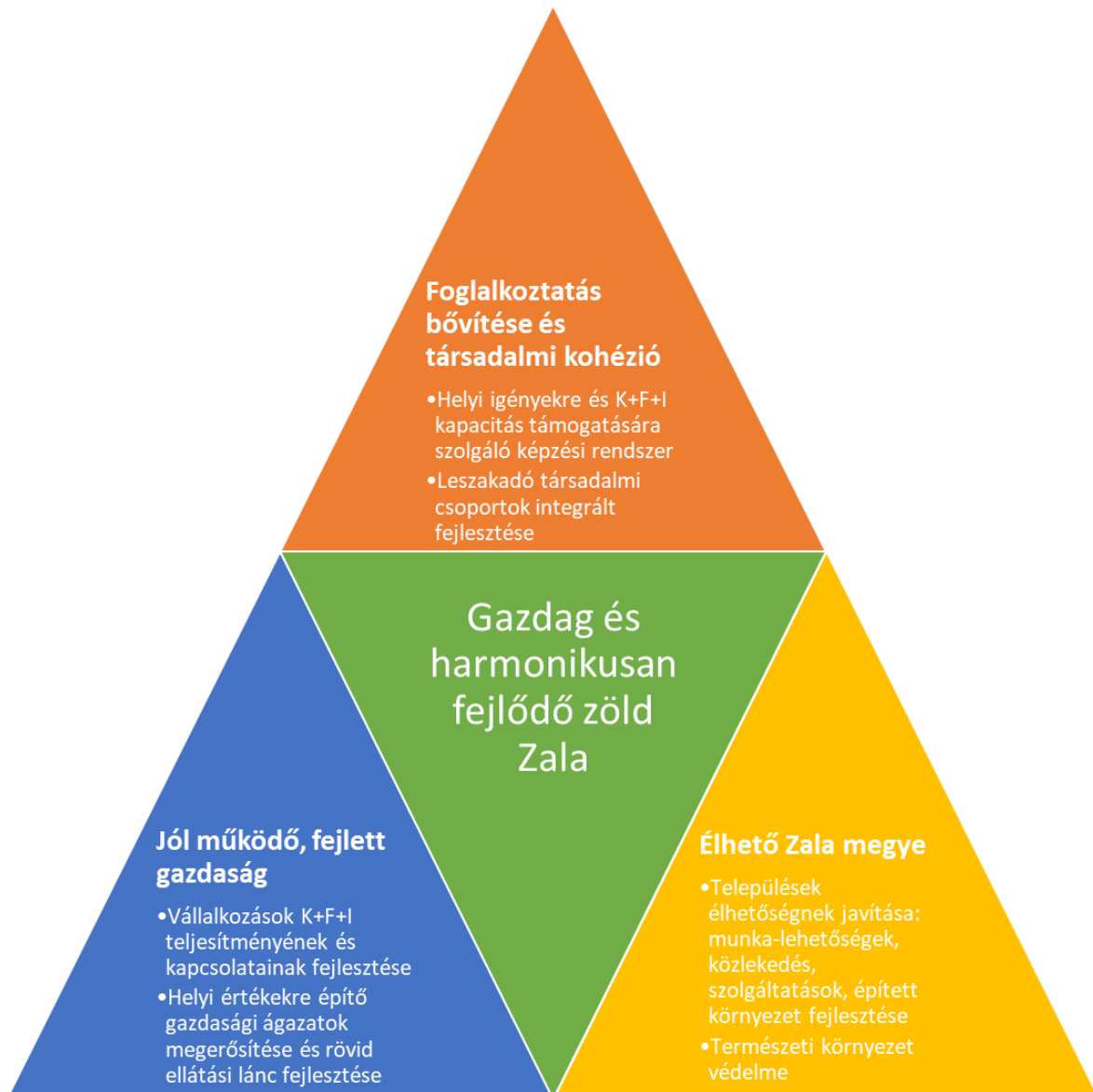
- A megyeszékhely további gyorsforgalmi összekötése Nagykanizsával, Szombathellyel, Körmentdel.
- A járásközpontok közösségi közlekedési kapcsolatainak javítása.
- Az útburkolat minőségének általános javítása.
- A sármelléki repülőtér működtetésének és fejlesztésének hosszú távú biztosítása.
- A turisztikai szolgáltatások színvonalának emelése, turisztikai kínálat és vonzerő bővítése.
- Az egészségügyi közszolgáltatások fejlesztése.
- Népszámszökkenés negatív tendenciájának mérséklését célzó fejlesztések megvalósítása. Különösen:
  - A településhálózat integrált – vállalkozásfejlesztési, életminőségbeli és környezetvédelmi tevékenységeket összefüggéseiben is kezelő – fejlesztése.
  - A kistelepüléseken a települési funkciók és humán szolgáltató rendszerek fejlesztése.
  - A járásközpontok közösségi közlekedési kapcsolatainak javítása.
  - Kistelepülések közötti elérhetőségének fejlesztése.
  - Rövid ellátási láncok megerősítése, támaszkodva a településeken már kiépült termelőkapacitásokra.
  - Szociális háló fejlesztése a kisebb településeken.
- Természeti környezet védelme.
  - A megye érzékeny felszíni vizeinek, ivóvízbázisának védelme, az ivóvíz minőségének javítása.
  - A talajszennyezés mérséklése, a csatornázott települések körének bővítése.
  - Illegális szemétkerakás/dögkutak felszámolása.
  - A lakosság és a vállalkozások környezettudatosságának erősítése, a természeti erőforrások és értékek védelme.
  - Az erdőterületek védelme, az erdők látogatottságának növelése a természeti értékek megőrzése mellett.
- Megújuló energia-előállítási potenciál jobb hasznosítása, elsősorban a napenergia, és termálvíz hasznosítása mellett.

A helyzetértékelésben a fentiek szerint vázolt fejlesztési irányok jól azonosíthatóan és következetesen jelennek meg, alapját képezve a továbbiakban bemutatásra kerülő célrendszernek.

ÁTFOGÓ CÉLOK, STRATÉGIAI CÉLOK, PRIORITÁSOK ÉS HORIZONTÁLIS CÉLOK RENDSZERE

A 2013-ban elfogadott Területfejlesztési Konceptió 2030-ig és 2020-ig határozott meg célokat a megyére vonatkozólag. Jelen 2021-2027-es időszakra vonatkozó Javaslattevő dokumentum ezért illeszkedik a 2030-as, Gazdag és harmonikusan fejlődő zöld Zala jövőképhez, és az ehhez kapcsolódóan meghatározott három átfogó célkitűzéshez. A 2021-2027-es időszakra, az átfogó célokhoz illeszkedően új stratégiai ágazati és területi célokat, prioritásokat és horizontális célokat határozott meg Zala megye, melyeket az alábbi ábra, illetve táblázat szemléltet:

Jövőkép 2013-2030							Gazdag és harmonikusan fejlődő zöld Zala						
Átfogó célok (2013-2030)		I. Jól működő, fejlett gazdaság			II. Foglalkoztatás bővítése és társadalmi kohézió			III. Élhető Zala megye					
Stratégiai ágazati célok, 2021-2027		1) Vállalkozások K+F+I teljesítményének és kapcsolatainak fejlesztése		2) Helyi értékekre építő gazdasági ágazatok megerősítése és rövid ellátási lánc fejlesztése		3) Helyi igényekre és K+F+I kapacitás támogatására szolgáló képzési rendszer		4) Leszakadó társadalmi csoportok integrált fejlesztése		5) Települések élhetőségnek javítása: munkalehetőségek, közlekedés, szolgáltatások, épített környezet fejlesztése		6) Természeti környezet védelme	
Prioritások, 2021-2027		I. Innovatív húzóágazatok fejlődési lehetőségeinek elősegítése			III. Oktatási, képzési és közszolgáltatási fejlesztések a társadalmi kohézió és a gazdaság erősítése érdekében			V. Integrált környezetvédelmi programok megvalósítása					
		II. Versenyképesebbé váló gazdasági szerkezet megteremtése			IV. Integrált programok a térség munkaerő-megtartó erejének növelésére			VI. Összehangolt települési és településközi infrastrukturális fejlesztések a területi kohézió érdekében					
Stratégiai területi célok, 2021-2027		Megyei jogú városok és azok vonzáskörzetének innovatív iparfejlesztése (Nagykanizsa és Zalaegerszeg, illetve ezen városok ipari vonzáskörzete)											
		Zala megye belső perifériáinak fejlesztése											
		Zala balatoni térsége (Keszthely és Hévíz térsége) kreatív tudásra és természeti értékekre épülő fejlesztése											
		Lenti-Hetés-Kerka fejlesztési térség											
		„Murafölde” gazdasági és turisztikai fejlesztési térség											
Horizontális célok		<ol style="list-style-type: none"> 1) Foglalkoztatás növelése 2) Energia- és erőforrás-hatékonyság növelése az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentése mellett 3) Digitális technológiákhoz való hozzáférés elősegítése 4) Természetes környezet és biológiai sokféleség védelme; felszíni és felszín alatti vizek védelme 5) Társadalmi kohézió és esélyegyenlőség erősítése 6) Zala megye népességmegtartó erejének növelése 7) Fenntartható közlekedés támogatása és szűk keresztmetszetek felszámolása 											

STRATÉGIAI CÉLOK

A Területfejlesztési Konceptió a három kiemelt átfogó cél megvalósítására összesen hat, a terület társadalmi, gazdasági és környezeti adottságaihoz és kihívásaihoz illeszkedő stratégiai ágazati célt határoz meg. Ezzel párhuzamosan pedig további öt, stratégiai területi célkitűzésen keresztül határozza meg Zala megye fejlesztési irányait. A stratégiai célok időtávja a 2021-2027-es tervezési ciklushoz igazodik. A területi és ágazati célok összefüggő rendszert alkotnak.

A két különböző jellegű célrendszer beavatkozásainak és összefüggéseiknek, illetve egymástól való elhatárolásuknak vagy esetleges hiányzó elemeinek pontosabb meghatározása a területileg integrált befektetési / beruházási szemléleten alapuló stratégiai tervezés jelenlegi kezdeti stádiumát követő stratégiaalkotás és programozás feladata.

Stratégiai ágazati célok

Az ágazati fejlesztési célok besorolhatók az átfogó célok alá. Egyaránt szolgálják a vállalkozói teljesítmény fokozását, a kutatási és fejlesztési tevékenység erősítését, a helyi gazdasági jellegzetességek továbbfejlesztését, a társadalmi kihívások kezelését, a humánerőforrás fejlesztését, a környezetvédelmet és a települési életminőség javítását.

A következőkben – a helyzetelemző dokumentumra támaszkodva – összegyűjtöttük azokat a fontosabb adottságokat és kihívásokat, amelyek az egyes átfogó célokhoz kapcsolódnak, és az ágazati fejlesztési célok meghatározását megalapozták:

I. Jól működő, fejlett gazdaság

Helyzetértékelés alapján azonosított fontosabb kihívások:

- Alacsony innovációs potenciálú mikro- és kisvállalkozásokra támaszkodó megyei gazdaság
- Sérülékeny gazdasági szerkezet (COVID-19)
- Felsőoktatási kutatási potenciál alacsonyan hasznosított
- Foglalkoztatásban magas súlyú a betanított és segédmunka
- Alacsonyak a fizetések, rugalmatlan munkaerőpiac (kevés atipikus foglalkoztatás, közlekedési nehézségek stb.)
- Megye alacsony beruházási teljesítménye

Helyzetértékelés alapján azonosított fontosabb helyi erősségek:

- Kedvező nemzetközi és hazai regionális térszerkezeti pozíció
- Turisztikai erősségek: Balaton, Hévíz, Zalakaros, Lenti, Kehidakustány, Zalasabar stb.
- Meghatározó feldolgozóipari jelenlét: kerámiaipar, textilipar, szállítás-raktározás, autógyártás
- Tesztpálya és kapcsolódó önvezetőautó fejlesztési program (ZalaZone)
- Harci járművek gyártóüzemi beruházása (Zalaegerszeg, 2023)
- Körforgásos gazdaság kompetenciaközpont (science park) létrehozása (Nagykanizsa)
- Erős mezőgazdasági (képzési) hagyományok

A fentiek alapján a releváns kijelölt ágazati célok a következők:

- 1) Vállalkozások K+F+I teljesítményének és kapcsolatainak fejlesztése.
- 2) Helyi értékekre építő gazdasági ágazatok megerősítése és rövid ellátási lánc fejlesztése.

A két gazdasági célú célkitűzés a gazdasági fejlettség elérésén túl hozzájárul a társadalmi és települési élhetőségi átfogó célokhoz is. A kutatás-fejlesztés és innováció támogatása a jövő iparágainak megtelepedését, az innovatív beruházások megtelepedését kívánja elérni a környezeti és gazdasági szempontból is fenntartható fejlődési környezetben. Ezzel párhuzamosan a helyi erősségek továbbfejlesztése elengedhetetlen a megye gazdasági prosperitásának biztosításához. Zala megyében a hagyományosan erős feldolgozóipar mellett (különös tekintettel a járműiparra) kiemelt szerepe van a turizmusnak. Ezzel együtt az előző támogatási időszak során kiépült helyi termelői kapacitások rövid ellátási láncba csatolása a megyét önálló, stabil gazdasági erővé teheti.

II. Foglalkoztatás bővítése és társadalmi kohézió

Helyzetértékelés alapján azonosított fontosabb kihívások:

- Foglalkoztatásban magas arányú a betanított és segédmunka
- Belső perifériák, belső szegregátumok alakultak ki a megyében, ahol jelentős a társadalmi depresszió, az elszegényedő társadalmi csoportok jelenléte
- Felsőoktatási kutatási potenciál alacsonyan hasznosított
- Közlekedési nehézségek
- Elvándorló aktív korú népesség

Helyzetértékelés alapján azonosított fontosabb helyi erősségek:

- Színes képzési kínálat megszerezte
- Felfutó felnőttképzés
- Korábbi felzárkóztató programok jó gyakorlatai
- Térség növekvő foglalkoztatási igénye

A fentiek alapján a releváns kijelölt ágazati célok a következők:

- 3) Helyi igényekre és K+F+I kapacitás támogatására szolgáló képzési rendszer
- 4) Leszakadó társadalmi csoportok integrált fejlesztése

A foglalkoztatás bővítését és a társadalmi integrációt szolgáló ágazati fejlesztések biztosítják a gazdasági környezet fejlődéséhez elengedhetetlen munkaerőkínálati környezetet. A helyi felsőoktatási és szakképzési bázisok jelenleg viszonylag jól követik a munkaerőpiaci igényeket. Ezek továbbfejlesztése, különösen pedig a kutatási kapacitások bővítése hozzájárul a megye innovációs teljesítménynek fokozásához.

A leszakadó társadalmi csoportok a megyében olyan belső perifériákat hoztak létre, amelyek a megye egységes fejlődésnek is gátat jelentenek. A hátrányos helyzetű járások és települések komplex fejlesztése komoly munkaerő-tartalékokat biztosítanak, miközben pedig a felzárkóztatási célok megvalósulásával az érintett térségek élhetősége is javul.

III. Élhető Zala megye

Helyzetértékelés alapján azonosított fontosabb kihívások:

- Funkcióhiányos kistelepülési körzetek – aprófalvas településszerkezet
- Közúti közlekedési nehézségek
- Felszíni és felszín alatti vizeket érintő degradációs folyamatok
- Szennyvíz, csatornarendszer, hulladékkezelés kihívásai
- Erősen csökkenő népesség megyeszerte – de különösen a kistelepüléseken. Fiatalok elvándorlása
- Klímaváltozás negatív hatásainak erősödése

Helyzetértékelés alapján azonosított fontosabb helyi erősségek:

- Természeti kincsekben gazdag térség
- Mura-Dráva-Duna Bioszféra Rezervátumban való területi érintettség
- Bakancsos turizmus felfutása
- Helyi termelői piacok hálózatosodása megkezdődött
- Közművelődési intézmények aktív, értékalapú közösségi munkája

A fentiek alapján a releváns kijelölt ágazati célok a következők:

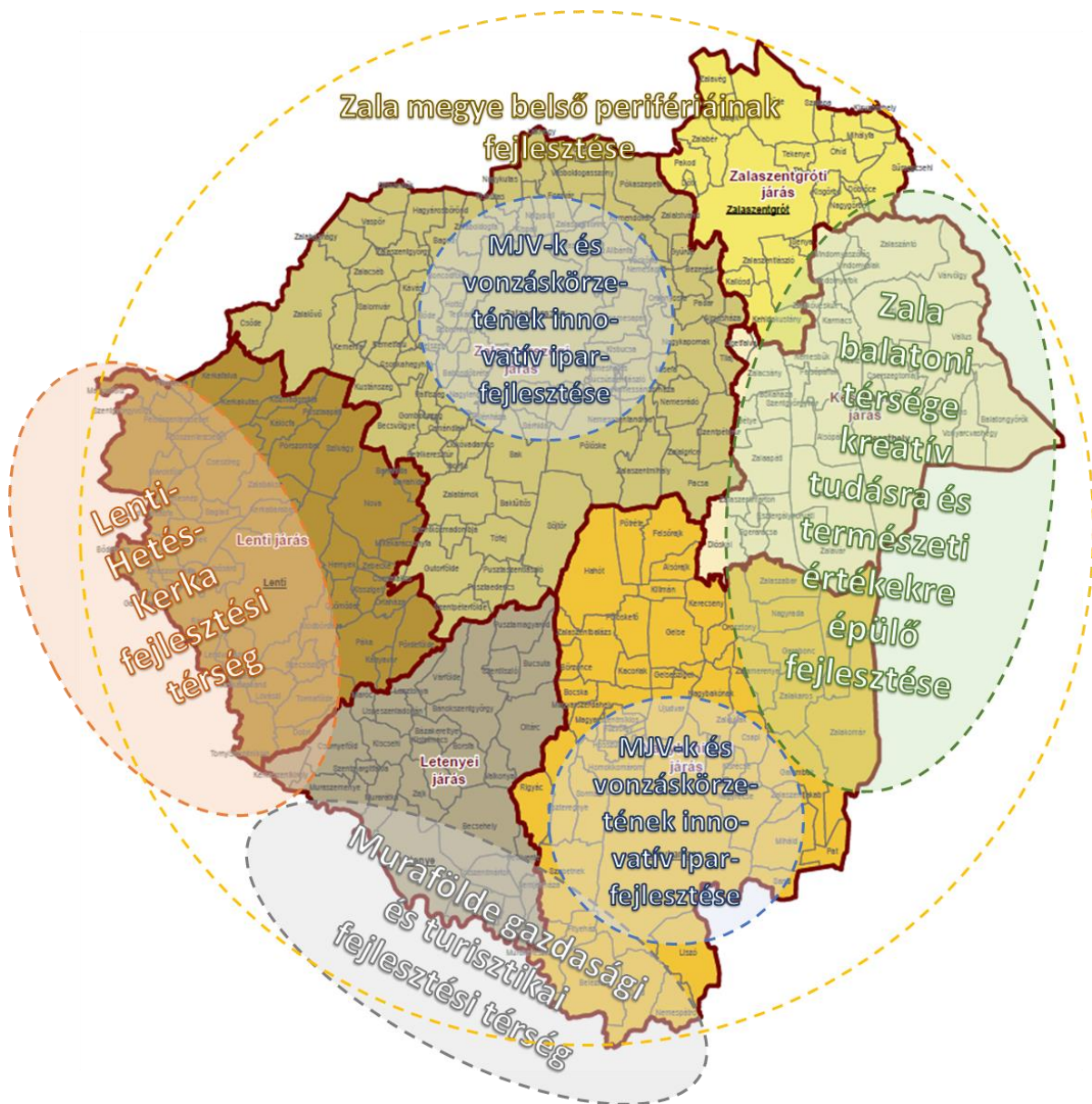
- 5) Települések élhetőségnek javítása: munkalehetőségek, közlekedés, szolgáltatások, épített környezet fejlesztése
- 6) Természeti környezet védelme

Az egészséges, vonzó, emberközpontú épített- és természeti környezet, valamint a korszerű, elérhető intézményi struktúra és szolgáltatásrendszer – a megfelelő munkalehetőségek mellett – a megye népességmegtartó erejének fontos indikátora. Zala megye élhetőségének javításához egyszerre van szükség a települések megközelíthetőségének, humán-közszolgáltatásainak fejlesztésére, a környezetvédelem és a természeti kincsek megőrzésére, valamint a kedvező táji adottságok jó kihasználására a táj szerkezetének megváltoztatása nélkül. A települések lakosai számára a közösségi tevékenységek és programok révén erősödik a társadalmi összetartozás, a helyi kötődés, amely komoly megtartó erővel bír.

Stratégiai területi célok

A stratégiai területi célok Zala megye területi különbségeire reagálva határoznak fejlesztési irányokat. A két megyei jogú város, Nagykanizsa és Zalaegerszeg a megyén belül meghatározó méretű és adottságaik (ipari teljesítmény, felsőoktatási képzési hely) alapján az innováció és az ipari fejlődés gócpontjai lehetnek. A Keszthely-Hévíz tengely vezette balatoni térség a helyi adottságokra, különösen pedig a természeti tőkére építve a kreatív gazdaság fejlődését és a turisztikai teljesítmény fokozását tűzte ki célul. Belső, zömében funkcióhiányos városok és kistelepülések és aprófalvak jellemezte zalai területeken kiemelten fontos a kiegyensúlyozott fejlődés, a felzárkóztatás, összességében a népességmegtartás célja a megyei kohézió, illetve a városok népesség-elszívó erejének ellensúlyozására. A két határmenti területi célkitűzés a megye külső, határon túli szlovéniai és horvátországi partnereivel való erősebb gazdasági, kulturális és turisztikai együttműködés fejlesztése

céljából került kijelölésre. Mindkét területen olyan hagyományos természeti és kulturális összefonódások jellemzők – Lenti és környékén a Kerka- vidék, avagy a Hetés; Letenye-Nagykanizsa térségében pedig a Mura-folyó – amelyek összekötik a határ két oldalát.

Saját ábra

A megyén belül különböző területekhez köthető kihívásokra válaszoló területi célok az integrált fejlesztési stratégiai tervezés megközelítésének megfelelően egyaránt tartalmaznak ágazati (például gazdaságfejlesztési, közlekedési és energetikai, illetve szociális) célokat, és kifejezetten a területi sajátosságokból következő, komplex területi célrendszereket. A területi célok megvalósításában egyaránt szerepet kapnak az ágazati stratégiák és operatív programok, valamint a helyi települési (ITS), illetve vidékies térségi szintű (CLLD) fejlesztési programok.

Megyei jogú városok és azok vonzaskörzetének innovatív iparfejlesztése (Nagykanizsa és Zalaegerszeg, illetve ezen városok ipari vonzaskörzete

Megyei jogú városok és azok vonzaskörzetének innovatív iparfejlesztése Nagykanizsa és Zalaegerszeg, illetve ezen városok ipari vonzaskörzetének kiemelt fejlesztésére fókuszál. A Területfejlesztési

Koncepció Helyzetelemzés munkarésze felhívja a figyelmet, hogy a megyében igen koncentráltan helyezkednek el a nagy foglalkoztatók: a gazdasági teljesítmény szempontjából Zalaegerszeg és Nagykanizsa megyén belüli aránya a népességi súlyukat jelentősen meghaladja. A két, együttesen százezer lakosú megyei jogú városban a Zala megyei lakónépesség csupán a 37%-a él, ám a munkahelyek 56%-át, a megye 100 legnagyobb árbevételű („TOP 100”) cégéből 68-at, a Zala megyei vállalati árbevételnek, illetve hozzáadott értéknek pedig becsülhetően legalább a 75%-át adják. Összességében azt láthatjuk, hogy a feldolgozóipar – azon belül is különösen a járműipar – olyan kiemelt kitörési pontja a megyének, amelynek megerősítése nemcsak a megyei jogú városokat, hanem a megye és a régió egészét szolgálhatja. Zalaegerszeg és Nagykanizsa rendelkezik olyan felsőoktatási háttérrel, amelynek K+F kapacitásai felhasználhatók a két város és vonzáskörzetének innovációs teljesítményének megerősítéséhez, és olyan fejlesztések megvalósításához, amelyek országos és nemzetközi szinten is újszerű beruházásokat eredményeznek. A cél első sorban Nagykanizsa és Zalaegerszeg városok területére fókuszál, ugyanakkor a környező, agglomerálódó települések is érintettek lehetnek az új fejlesztések tekintetében.

Zala megye belső periferiájának fejlesztése

Zala megye belső periferiáinak fejlesztésének célja első sorban a hátrányos helyzetű kistelepülések élhetőségének és népességmegtartó-erejének növelésére fókuszál. Zala megye aprófalvas településszerkezete olyan adottság, amely a helyi népesség számára alapvetően befolyásolja az egyes közszolgáltatásokhoz való hozzájutás lehetőségét is, így a különösen a szociális-, az egészségügyi ellátás, a szakképzés elérhetőségét. Zala megye lakosságának 13 százaléka 500 fő alatti kistelepüléseken él. A megye viszonylagosan városhiányos, és a városok megyén belüli területi elrendezőse egyenletlenséget mutat. Ezzel párhuzamosan pedig az elmúlt 10 év alatt 21 ezer fővel fogyott a megye népessége, amely egy Keszthely méretű város lakosságának felel meg.⁴²

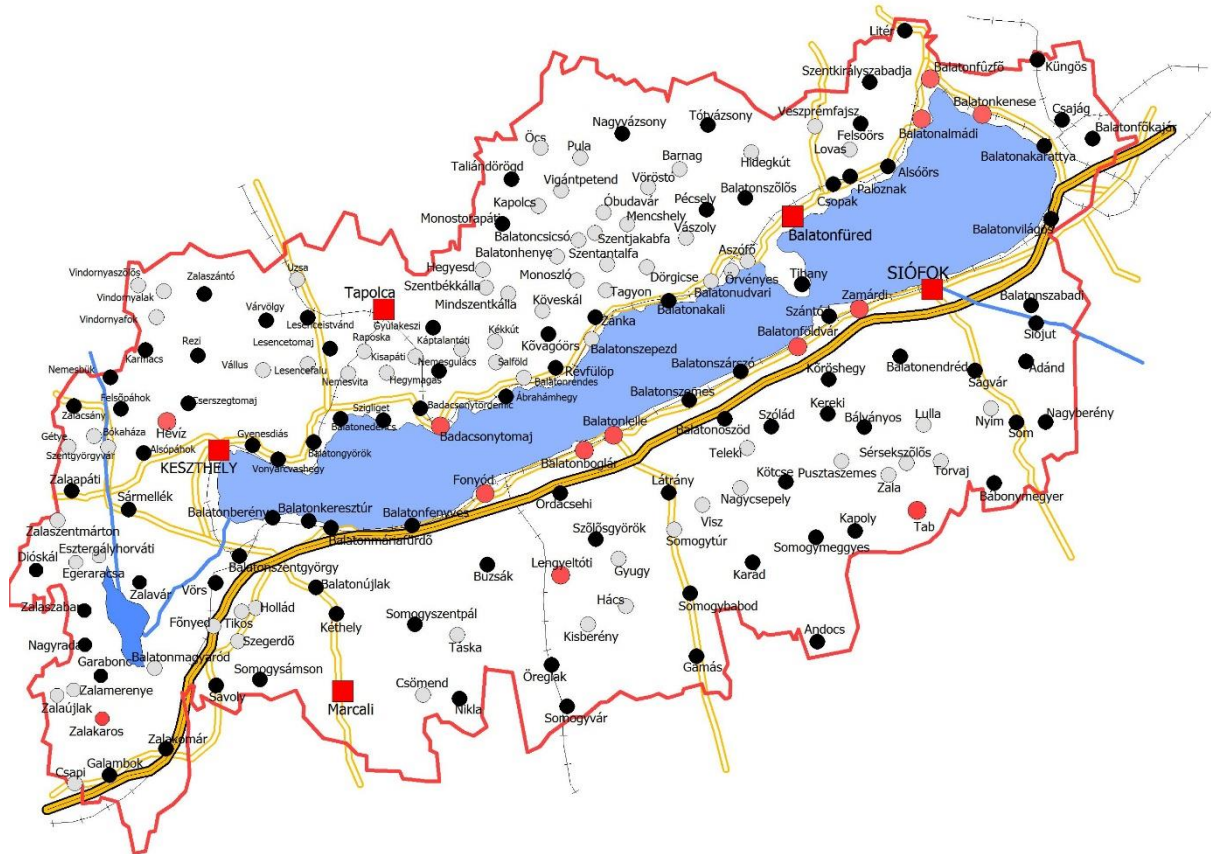
A 290/2014. (XI. 26.) számú kormányrendelet alapján a lenti, a zalaszentgróti és a letenyei járások a társadalmi-gazdasági fejlettségük alapján a 109 kedvezményezett hazai járás közé sorolódnak. Továbbá a rendelet 44 más járásból származó települést jelöl meg átmenetileg kedvezményezett településként. A 105/2015. (IV. 23.) kormányrendelet alapján pedig „társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezettnek” és/vagy jelentős munkanélküliséggel sújtottnak minősül 92 zalai település. A Zala megye belső periferiáinak fejlesztése területi célkitűzés ezen települések⁴³ fejlesztését támogatja.

⁴² Zala Megye Területfejlesztési Koncepció Helyzetelemző rész alapján.

⁴³ Az átfedéseket kiszűrve és a Balatoni Kiemelt Üdülőkörzetbe tartozó településeket, valamint Nagykanizsa és Lenti városokat nem számítva összesen 151 települést jelent, melyek a következők: Almásháza, Alsórajk, Alsószenterzsébet, Baglad, Baktúttós, Bánokszentgyörgy, Barlahida, Batyk, Bázakerettye, Becsehely, Belezna, Belsőárd, Bezeréd, Bocska, Borsfa, Bödeháza, Börzönce, Búcsúszentlászló, Bucsuta, Csertalajos, Csesztreg, Csömödér, Csörnyeföld, Dobri, Döbröce, Dötk, Felsőrajk, Felsőszenterzsébet, Fúzvölgy, Gáborjánháza, Gelse, Gosztola, Gyűrűs, Hahót, Hernyék, Homokkomárom, Hosszúvölgy, Iborfia, Iklódbördöce, Kallósd, Kálócfa, Kányavár, Kehidakustány, Kerecseny, Kerkabarabás, Kerkafalva, Kerkakutas, Kerkaszentkirály, Kerkateskánd, Kilimán, Kiscsehi, Kisgörbő, Kiskutas, Kiscéce, Kistolmács, Kisvásárhely, Kissziget, Kozmadombja, Külsőárd, Lasztonya, Lendvadedes, Lendvajakabfa, Letenye, Ligetfalva, Lisperzentadorján, Liszó, Lovászi, Magyarföld, Maróc, Márokföld, Miháld, Mihályfa, Mikekarácsonyfa, Milejszeg, Misefa, Molnári, Murarátka, Muraszemenye, Nagybakonak, Nagygyöbő, Nagykapornak, Nemeshetés, Nemesnép, Nemespátró, Nemesrádó, Nemessándorháza, Nemesszentandrás, Nova, Óhíd, Oltárc, Orbányosfa, Ormándlak, Orosztony, Ortaháza, Pacsa, Padár, Páka, Pakod, Pálfiszeg, Pat, Petrivente, Pórszombat, Pölöske, Pördefölde, Pötréte, Pusztapaati, Pusztamagyaród, Ramocsa, Rédic, Resznek, Rigyác, Sand, Semjénháza, Sénye, Söjtör, Sümegcsehi, Szalapa, Szécsisziget, Szentgyörgyvölgy, Szentkozmadombja, Szentlászló, Szentmargitfalva, Szentpéterföldre, Szentpéterúr, Szijártóháza, Szilvagy, Tekenye, Tilaj, Tormafölde, Tornyiszentmiklós, Tótszentmárton, Tótszerdahely, Túrje, Valkonya, Várfölde, Vaspör, Zajk, Zalabaksa, Zalabér, Zalaboldogfa, Zalaigrice, Zalaköveskút, Zalasárszeg, Zalaszentbalázs, Zalaszentgrót, Zalaszentjakab, Zalaszentlászló, Zalaszentmihály, Zalaszombatfa, Zalavég, Zebecke.

Zala balatoni térsége (Keszthely és Hévíz térsége) kreatív tudásra és természeti értékekre épülő fejlesztése

Zala balatoni térsége (Keszthely és Hévíz térsége) kreatív tudásra és természeti értékekre épülő fejlesztése stratégiai cél földrajzi lehatárolása illeszkedik a Balatoni Kiemelt Üdülőkörzet (BKÜ)⁴⁴ – ezáltal pedig a turisztikai térségek meghatározásáról szóló 429/2020. (IX. 14.) számú Kormányrendelet alapján a *Balaton turisztikai térség* területéhez.

Balatoni Kiemelt Üdülőkörzet térképe, Balatoni Fejlesztési Tanács⁴⁵

A Balaton Kiemelt Térség Hosszútávú Fejlesztési Koncepciójának⁴⁶ jövőképe a természetesség, a megújulóképesség, az egészség és a fenntarthatóság elveire épül. Zala megye területfejlesztési koncepciójának jövőképében is kiemelten szerepel a gyógy- és egészségturizmus és a természeti egyensúly megtartása. A megyei hosszú távú célok – Élhető Zala megye; Jól működő, fejlett gazdaság; Foglalkoztatás bővítése és társadalmi kohézió – jól megfeleltethetők egymásnak.

⁴⁴ A BKÜ területi térképe letölthető a Balatoni Fejlesztési Tanács honlapján. <https://balatonregion.hu/magunkrol/balaton-regio/> (A letöltés ideje: 2020. 10. 08.)

⁴⁵ <https://balatonregion.hu/magunkrol/balaton-regio/>

⁴⁶ Balaton Fejlesztési Tanács: Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Programja II. Kötet – Koncepció 2020-ban felülvizsgálat változat, 2014-2030.

Átfogó célok	
Zala megyei koncepció	Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Program
Élhető Zala megye	Megbízható jövedelem-szerzést és javuló életminőséget, a környezetkímélő technológiák alkalmazásának széles körű elterjedése következtében magas minőségű környezetet biztosítson a helyi lakosok számára Vonzó természeti és épített környezeti feltételeket és magas színvonalú szolgáltatásokat biztosítson a térséget felkeresők számára, melynek eredményeként növekedjen a Balaton térségébe látogató turisták tartózkodási ideje, attrakciókhoz kapcsolódó költségekben és szolgáltatásvásárlásban megmutatkozó elégedettsége
Jól működő, fejlett gazdaság	Vonzó működési környezetet biztosítson elsősorban szolgáltatásokat kínáló és innovatív, magas hozzáadott értéket előállító és döntően magasan képzett munkatársakat foglalkoztató vállalkozások számára
Foglalkoztatás bővítése és társadalmi kohézió	A változó igényekhez, természeti folyamatokhoz rugalmasan igazodó és folyamatosan megújulásra képes szolgáltató és cselekvőképes, együttműködő intézmények és szervezetek szolgálják a lakosokat, turistákat és vállalkozásokat

Zala megye balatoni térsége a megye turisztikai központja. Itt helyezkedik el Hévíz, amely országosan is kiemelkedő jelentőségű vendégéjszakát bonyolít le, ezt egészíti ki Keszthely és a Balaton, mely az utóbbi évek során fokozódó népszerűségnek örvend. A területen továbbá olyan termálfürdők (Zalakaros) és természeti kincsek (pl. Kis-Balaton, Keszthelyi-hegység) találhatóak, amelyek fejlesztése során a természetvédelmi szempontok érvényesítése kiemelkedően fontos, miközben turisztikai potenciáljuk jelentős. A Keszthely-Hévíz tengely a Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Program alapján nemcsak Zala megye számára jelent térségi központot, hanem a Balatoni Kiemelt Üdülőkörzeten belül is kiemelkedő hangsúllyal bír.

Ezzel párhuzamosan a térség nem Balaton parti települései között több olyan mikro-régió található, amely komplex társadalmi-gazdasági kihívásokkal (pl. előnytelen demográfiai, képzettségi, foglalkoztatási, jövedelmi helyzet, az elmaradott infrastrukturális ellátottság, a rossz közösségi közlekedési viszonyok) néznek szembe, ezzel veszélyeztetve a terület harmonikus fejlődését.⁴⁷

A turisztikai erősségek a térség sérülékenységre, illetve szezonális kitérttségére is rámutatnak, melyek fejlesztések segítségével enyhíthetők. A kreatív ipar jó alternatívát kínálhat a megye alapvetően turisztikai gazdasági dominanciával jellemezhető területein a gazdaság diverzifikálása érdekében. A fejlesztési irány összhangban van a Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Programmal: a dokumentum kiemeli az innovációs vezérelt és tudás alapú gazdaság felértékelődését, amely továbbfejlesztéséhez jó alapod adhat a Keszthelyen működő K+F és egyetemi oktatási tevékenység.

A térség számára fejlődési és együttműködési lehetőséget jelent Veszprém 2023-as évre elnyert Európa Kulturális Fővárosa (EKF) címe. Az EKF nemcsak Veszprém és a Balaton-felvidék, hanem a Balaton tágabb környezetében (Balatoni Kiemelt Üdülőkörzet) valósul meg, így a Zala balatoni térségének fejlesztési céljának megvalósításához is hozzájárul.

⁴⁷ Lásd bővebben: Kis-Balaton Nagy Berek Térségfejlesztési Partnerségi Megállapodás.

Lenti-Hetés-Kerka fejlesztési térség

A Lenti- Hetés- Kerka fejlesztési térség célja, hogy Lenti vezetésével, Lendva aktív bevonása mellett kialakuljon egy olyan komplex, a határon átnyúló, a külhoni magyarsággal való együttműködést célzó fejlesztési zóna, amely segíti a különböző programok keretéből megvalósuló projektek generálását és összehangolását (pl. turisztikai fejlesztések és marketing, gazdasági beruházások, kulturális és oktatási együttműködések). A Kerka-vidék a Kerka folyót övező völgymedencét övező dombsági táj. Területét tekintve Vas megye déli kiszögellésétől (Bajánsenyve) és a szlovéniai Muravidék északi részétől (Hodos, Kapornak) a Kerka-völgyében, Csesztreg-Lenti-Tornyiszentmiklóson keresztül egészen Muraszemenyéig tartó terület, amelyet a szlovén oldalon a Lendva-patak határol.

„Murafölde” gazdasági és turisztikai fejlesztési térség

A „Murafölde” gazdasági és turisztikai fejlesztési térség a „Mura-program” megerősítését célozza. Zala megye nyugati és déli területei a Mura-Dráva-Duna Bioszféra-rezervátum részét képezik. A rezervátum az UNESCO MAB programjának keretében létrejött, funkcionális természet- és tájmegőrzési rendeltetésű terület, amely 5 ország (Magyarország mellett Ausztria, Szlovénia, Horvátország és Szerbia) vidékfejlesztését és környezetpolitikáját hangolja össze.

A területi célkitűzés a térségben a Mura folyóhoz kapcsolódóan megvalósuló komplex programok, illetve a magyar és horvát területeken megvalósuló gazdasági és turisztikai fejlesztések összehangolását egyaránt célozza. A Murafölde fejlesztési térség Nagykanizsa fejlesztési központtal, Csáktornya és a Mura-menti magyar és horvát területek bevonásával jön létre. A „Murafölde” terület a magyarországi oldalon Muraszemenyétől Somogy megye északi részéig, a Mura-Dráva torkolatig tartó terület, melyet a Nagykanizsa-Csáktornya-Kapronca háromszög határoz meg.⁴⁸

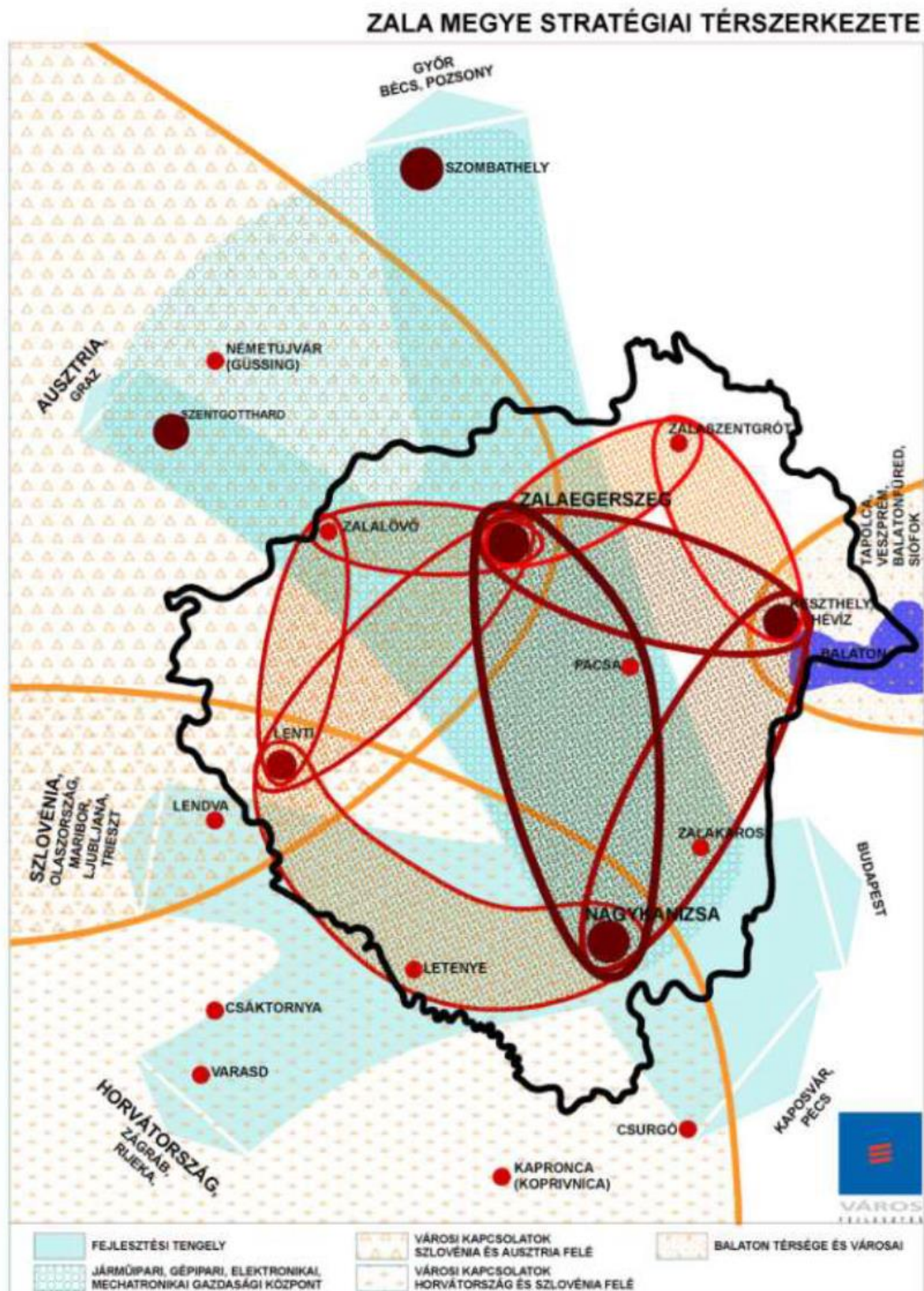
A Lenti-Hetés-Kerka és a „Murafölde” fejlesztési térségek területe a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia céljaival és horizontális elveivel összhangban egyaránt kiválóan alkalmas az aktív turizmusban rejlő potenciál magasabb szintű kiaknázására – első sorban a táji-természeti adottságai révén.

ZALA MEGYE TÉRSZERKEZETE

Összességében elmondható, hogy a megye különösen kedvező nemzetközi térszerkezeti pozícióval bír, ami a külföldi befektetések és a hazai vállalkozások nemzetközi jelenlétét egyaránt támogathatja. Zala megye stratégiai térszerkezetét az alábbi két térkép vázolja:

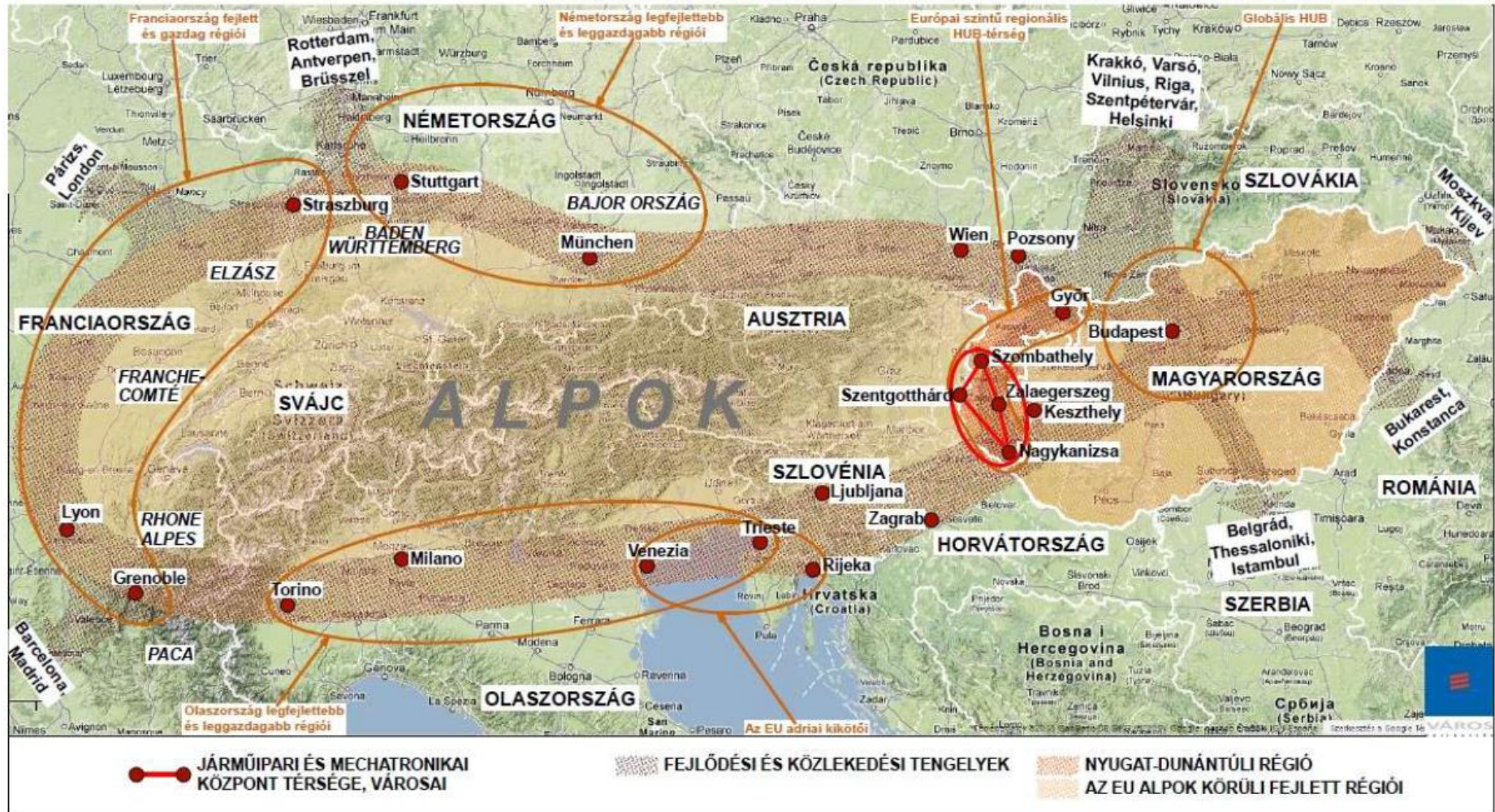
---

⁴⁸ A Bioszféra-rezervátum ennél nagyobb, egészen a Duna-Dráva torkolatig tartó területet ölel fel.

Készítette a Városfejlesztés Zrt.

ZALA MEGYE TÉRSZERKEZETI POZÍCIÓJA AZ EU ALPOK KÖRÜLI FEJLETT RÉGIÓI KÖZÖTT

Készítette a Városfejlesztés Zrt.

HORIZONTÁLIS CÉLOK

A horizontális célok – akárcsak a stratégiai területi célok – átívelnek a fejlesztési célokon és koncepciókon. A horizontális célok között olyan szempontokat határoz meg a Területfejlesztési Koncepció, melyek a 2030-as Zöld Zala jövőképeinek megvalósulását szolgálják, ennek érdekében minden fejlesztés esetében meg kell vizsgálni érvényességüket. A horizontális célrendszer kialakítása során figyelembe vettük a helyi sajátosságokat, az OFTK-t és az Európai Bizottság fejlesztési ajánlásait.

Zala Megye Területfejlesztési Koncepciója az alábbi 7 horizontális célt határozza meg:

- 1) Foglalkoztatás növelése
- 2) Energia- és erőforráshatékonyság növelése az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentése mellett
- 3) Digitális technológiákhoz való hozzáférés elősegítése
- 4) Természetes környezet és biológiai sokféleség védelme; felszíni és felszín alatti vizek védelme
- 5) Társadalmi kohézió és esélyegyenlőség erősítése
- 6) Zala megye népességmegtartó erejének növelése
- 7) Fenntartható közlekedés támogatása és szűk keresztmetszetek felszámolása

CÉLRENDSZER KÜLSŐ KOHERENCIÁJÁNAK VIZSGÁLATA

A Területfejlesztési Koncepció a megye fejlesztéseinek irányítúje, amely mind a saját erőből, hazai forrásból és európai uniós támogatásokból megvalósuló beruházások számára kijelöl célokat. A stratégiai célok tervezési időszaka ezzel együtt első sorban az EU kohéziós politikájának fejlesztési időtávjához igazodik, így az EU fő célkitűzéseire való igazodás vizsgálata kiemelten fontos.

A 2021–2027-es időszakban az uniós beruházásokat az alábbi öt fő célkitűzés viszi majd előre:⁴⁹

1. **Intelligensebb Európa:** az innováción, a digitalizáción, a gazdasági átalakuláson és a kisvállalkozásoknak nyújtott támogatáson keresztül.
2. **Zöldebb, karbonmentes Európa:** a Párizsi Megállapodás végrehajtásával, valamint az energiaügyi átállásba, a megújuló energiaforrásokba és az éghajlatváltozás elleni küzdelembe való befektetéssel.
3. **Jobban összekapcsolt Európa:** a stratégiai szállítási és digitális hálózatokkal.
4. **Szociálisabb Európa:** a szociális jogok európai pillérének megvalósításával, valamint a minőségi foglalkoztatás, az oktatás, a készségek, a társadalmi befogadás és az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés támogatásával.
5. **A polgárokhoz közelebb álló Európa:** a helyileg irányított növekedési stratégiák és a fenntartható városfejlesztés Uniós-szerte való támogatása révén.

A fenti 5 célkitűzés mindegyike visszaköszön a stratégiai ágazati, különösen pedig a horizontális célok között. Kiemelhető, hogy az Európai Bizottság által megjelölt két legnagyobb támogatási hangsúlyt kapó téma (intelligensebb Európa és zöldebb, karbonmentes Európa) célkitűzései a területfejlesztési koncepcióban is kiemelten jelennek meg (K+F+I célok, természetvédelem, biológiai sokféleség, felszíni és felszín alatti vizek védelme, energiahatékonyság fokozása és üvegházhatású-gáz kibocsátás csökkentése, digitális technológiákhoz való hozzáférés elősegítése). A területi operatív programok az Európai Unió 2021-2027-es időszakra meghatározott szakpolitikai célkitűzései közül az ötödik, területi jellegű célhoz, „A polgárokhoz közelebb álló Európa” célkitűzéshez kapcsolódnak.

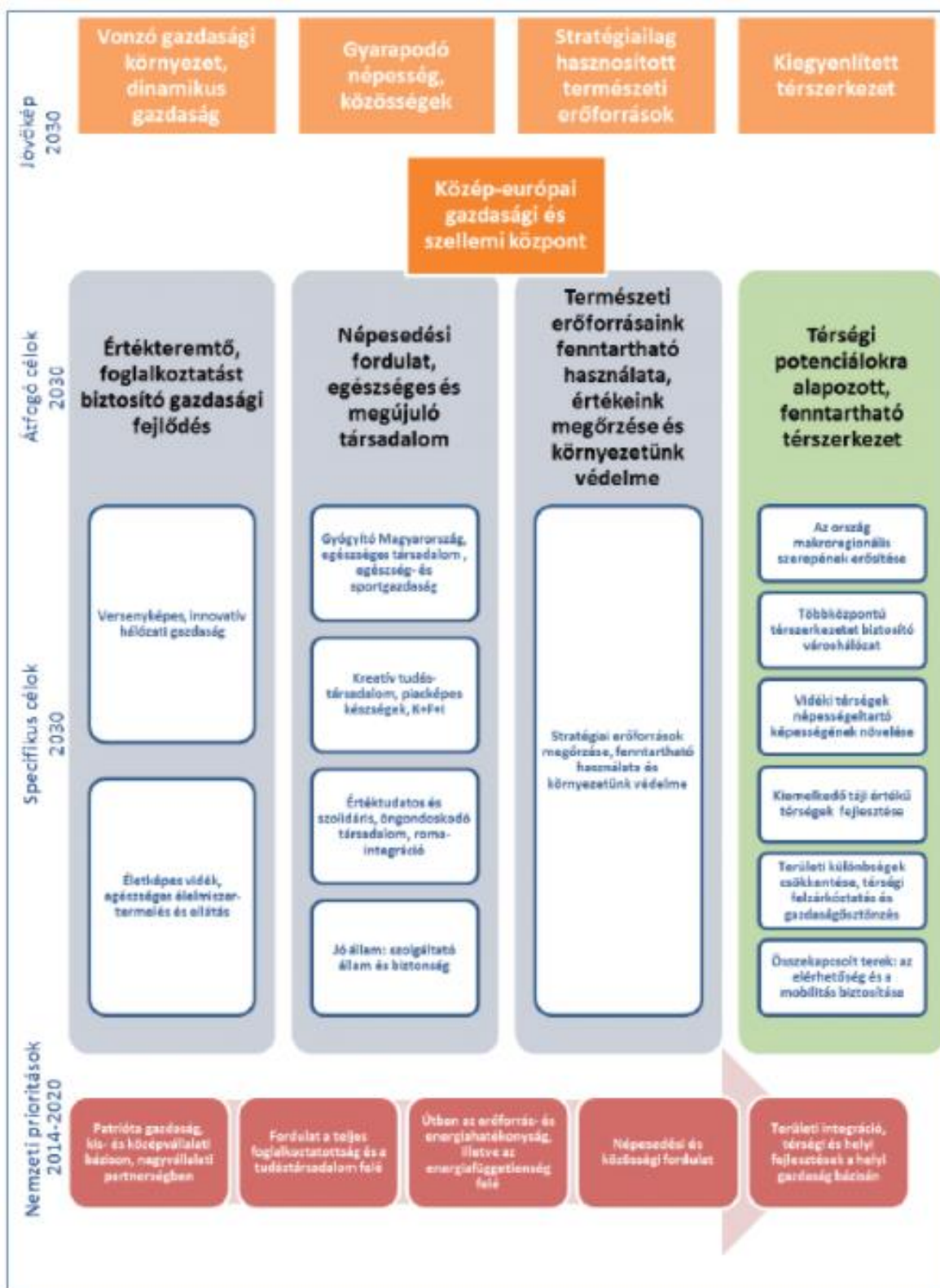
⁴⁹ https://ec.europa.eu/regional_policy/hu/2021_2027/ (A letöltés ideje: 2020. 09. 24.)

Megvizsgáltuk továbbá, hogy a célrendszer miképp illeszkedik az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió (OFTK)⁵⁰ Nemzeti Fejlesztés 2030-as céljaihoz. Az OFTK-ban megfogalmazott jövőkép szerint *„Magyarország 2030-ban Kelet-Közép-Európa egyik vezető gazdasági és szellemi központja lesz, lakosságának biztonságos megélhetést biztosító, az erőforrások fenntartható használatára épülő versenyképes gazdasággal, azzal összefüggésben gyarapodó népességgel, megerősödött közösségekkel, javuló életminőséggel és környezeti állapottal.”*

A Jövőkép elérésére az OFTK 4 átfogó célt, ehhez kapcsolódóan pedig 7 szakpolitikai és 6 területi jellegű célt határoz meg.

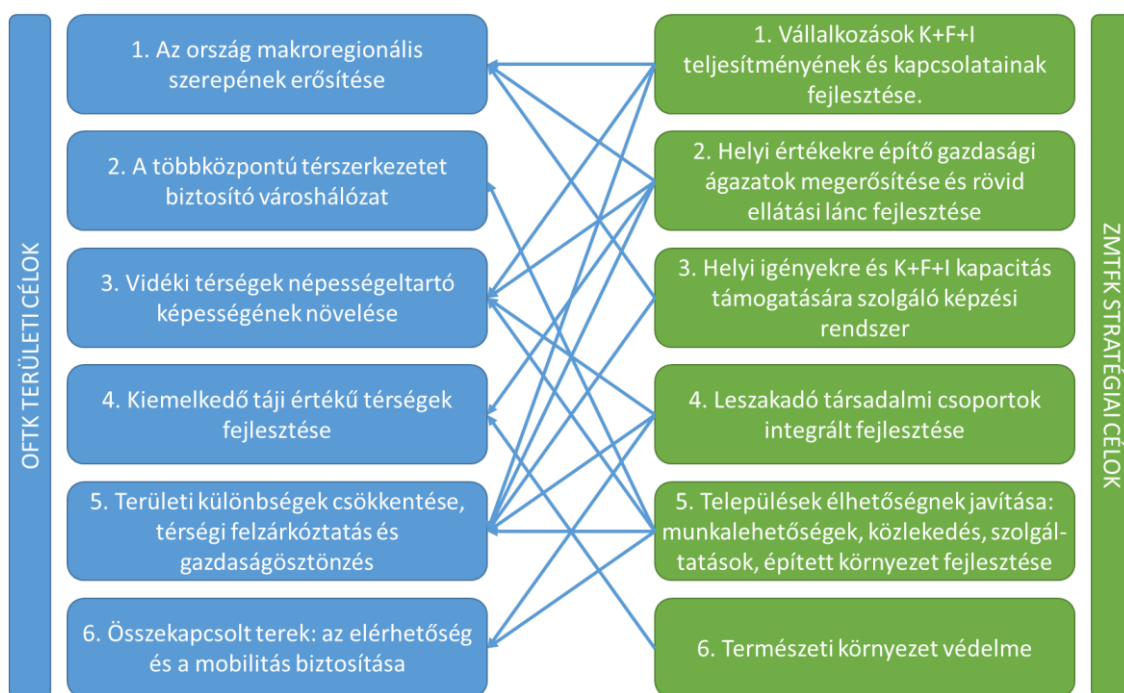
---

⁵⁰ 1/2014. (I. 3.) OGY határozat

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió célrendszere

Az OFTK területi céljainak, illetve a Zala megye Területfejlesztési Konceptiójának stratégiai ágazati céljainak kapcsolódását szemlélti az alábbi ábra.

Saját ábra, OFTK és stratégiai ágazati célok kapcsolata

Zala Megye Területfejlesztési Konceptiójának (továbbiakban: ZMTFK) külső koherencia vizsgálata során a további stratégiai dokumentumok vizsgálatát végeztük el:

- Balatoni Kiemelt Térség Fejlesztési Programja, 2014-2030⁵¹
- Magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének Stratégiája, 2019-2030⁵²
- Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II., 2011-2020⁵³
- Nemzeti Éghajlatváltozási Program, 2018-2030⁵⁴
- Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia, 2012-2024⁵⁵
- Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia, 2014-2030⁵⁶
- Magyarország 2020. évi Nemzeti Reform Programja
- Nemzeti Tájstratégia, 2017-2026⁵⁷
- Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia, 2017-2030⁵⁸
- Országos Területrendezési Terv, 2019-⁵⁹
- Program a Versenyképesebb Magyarországért, 2019-2023⁶⁰

⁵¹ Balaton Fejlesztési Tanács: Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Programja II. Kötet – Konceptió 2020-ban felülvizsgálat változat, 2014-2030.

⁵² 1627/2019. (XI. 8.) Korm. határozat a magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének stratégiája 2019–2030 elfogadásáról

⁵³ EMMI, Szociális és Társadalmi Felzárkóztatásért Felelős Államtitkárság, 2014-ben frissített változat.

⁵⁴ 23/2018. (X. 31.) OGY határozat

a 2018-2030 közötti időszakra vonatkozó, 2050-ig tartó időszakra kitekintést nyújtó második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiáról

⁵⁵ 18/2013. (III. 28.) OGY határozat a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiáról

⁵⁶ 1486/2014 (VIII. 28.) Kormányhatározat a Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégiáról

⁵⁷ 1128/2017. (III. 20.) Korm. határozat a Nemzeti Tájstratégiáról

⁵⁸ 1747/2017. (X. 18.) Korm. határozat a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 elfogadásáról

⁵⁹ 2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről

⁶⁰ A Versenyképesebb Magyarországért program a Nemzeti Versenyképességi Tanács javaslata alapján készült.

Stratégiai dokumentum	Fő kapcsolódási pontok
Balatoni Kiemelt Térség Fejlesztési Programja, 2014-2030	A ZMTFK területileg átfedésben van a Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Programjával (Koncepció). A Balatoni Fejlesztési Koncepció 2020-ban aktualizált változata 4 átfogó célt határoz meg, amelyek erősítik Zala megye átfogó céljait is. Hangsúlybeli különbségek ugyanakkor kiemelhetők a stratégiai célok között: míg a megyei fejlesztési törekvések inkább a gazdasági fejlődést és a foglalkoztatás bővülését helyezik előtérbe, addig a balatoni fejlesztési célok között hangsúlyosabban jelenik meg az egészségfejlesztés és a környezetvédelem. Mindkét koncepcionális jellegű dokumentum esetében kifejezetten jelentős az innovációs törekvések, a társadalmi felzárkóztatás és a közlekedési szempontok jelenléte.
Magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének Stratégiája, 2019-2030	A stratégia célja a gazdaság fejlesztése és a magyarok életminőségének növelése, ezért egyszerre tartja fontosnak egy nemzetközileg is sikeres, dinamikus magyar vállalkozói kör kialakítását és a sok ember megélhetését biztosító, széles kisvállalkozói kör működésének, társadalomszervező szerepének megerősítését. A fenti fejlesztési célok szorosan kapcsolódnak ZMTFK innovációs és helyi erősségekre építő gazdaságfejlesztési céljaihoz.
Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II., 2011-2020	Célja egy hosszútávra tervező felzárkózási politika. A fő célkitűzések közül kiemelhető a munkaerő-piaci integráció erősítése, az esélyteremtő oktatás, az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása, lakhatási feltételek tovább javítása, lakhatási szegregáció felszámolása és a minőségi közszolgáltatások elérhetőségének biztosítása, valamint tartósan rászorulókat, köztük a társadalom perifériájára sodródó roma közösségek integrálásában. A ZMTFK 4. és 5. stratégiai célkitűzései, illetve a III., IV. és VI. prioritásai erős összhangban vannak az MNTFS II. beavatkozási eszköztárával.
Második Nemzeti Éghajlatváltozási Program, 2018-2030	<p>A NÉS2 célul tűzi ki az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentését, a szén-dioxid elnyelő kapacitások növelését. Hangsúlyozza a klímaváltozás negatív hatásaihoz való alkalmazkodás fontosságát. A ZMTFK gazdaság és környezeti céljai összhangban vannak a fenti célkitűzésekkel, különös tekintettel az energiahatékonysági, megújuló energiákra fókuszáló, illetve a környezet védelmét szolgáló céljaival (lásd különösen a 2. és 4. horizontális célokat és a 5. stratégiai ágazati célt).</p> <p>A NÉS2 jelöli ki a megyei klímastratégiák stratégiai keretrendszerét is. Zala Megye Klímastratégiája⁶¹ célul tűzi ki az ÜHG 11 százalékos csökkenését 2030-ig és 43%-os csökkentését 2050-ig. A csökkentés elérésére 5 fő területet határoz meg: 1) épületek üzemeltetéséből fakadó; 2) közlekedésből származó; 3) mezőgazdasági jellegű; 4) hulladék és szennyvízgazdaságból származó kibocsátás csökkentés; valamint 5) az erdőterületek védelméből és bővítéséből fakadó CO2 elnyelő képesség növelése. Az ÜHG gázok csökkentése mellett a megyei klímastratégia célul tűzi ki a klímaváltozás hatásaival szemben való nagyobb alkalmazkodóképesség és a felkészülés elősegítését. Kiemelt célként jelenik meg továbbá a szemléletformálás és a klímatudatosság erősítése. A megyei klímastratégiához jól kapcsolódik a ZMTFK horizontális célrendszere, illetve a környezeti céljai.</p>

⁶¹ Zala megye 2018-ban fogadta el a 2018-2030-ig tartó klímastratégiáját, mely a Zala Megyei Önkormányzat megbízásából a KEHOP-1.2.0-15-2016-00002 azonosító számú projekt keretében, széleskörű szakmai megalapozás mellett készült. A stratégiát közösen készítette a Fenntartható Jövőért Egyesület, a Megéri Kft., Landscape Kft., illetve Dr. Németh Kornél egyetemi docens. A munkát tanácsadóként segítette Dr. Czira Tamás, Dr. Kukely György, Fehér Balázs, Selmeczi János Pál, Sütő Attila Gergely és Dr. Mattányi Zsolt.

Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia, 2012-2024	A ZMTFK jól illeszkedik a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiában megfogalmazott négy erőforrás (emberi, társadalmi, természeti és gazdasági) gondolatosságához, illetve azok megőrzésére és gyarapítását szolgáló célkitűzéseikhez. Mind a négy erőforrás tekintetében határoz meg célokat, amelyek összességében a fenntarthatóság erősítésére szolgálnak. Az NFFS szempontjából különösen fontos a ZMTFK társadalmi felzárkózást célzó intézkedései, amely egyszerre szolgálja az emberi és a társadalmi erőforrások megőrzését, gazdagítását; valamint a környezetvédelmi és az innovatív gazdaságélénkítési szempontok érvényesítését.
Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia, 2014-2030	<p>A Stratégia célja a gazdaság és a jólét mobilitási feltételeinek biztosítása. Ennek érdekében a következő fejlesztési célokat fogalmazza meg:</p> <ol style="list-style-type: none"> I. Megyeszékhelyek gyorsforgalmi úti elérhetőségének megteremtése, II. Autópályák továbbépítése az országhatárig, III. Járműgyártási stratégia megalkotása, IV. Környezetre gyakorolt negatív hatások csökkentése, V. Természeti erőforrásokkal történő fenntartható gazdálkodás VI. Nem megújuló energiaforrások és nyersanyagok felhasználásának csökkentése VII. Foglalkoztatás javulása. <p>A stratégiában megfogalmazott fejlesztési célok erősítik Zala megye fejlesztési elképzelési irányait – különös tekintettel a gyorsforgalmi utak bővítésének körére (Zalaegerszeg gyorsforgalmi úton való elérhetősége), illetve a járműgyártási stratégiai környezet megalkotására (Zalaegerszeg és Nagykanizsa részét képezi a nyugati országrészen végighúzódnó járműipari tengelynek).</p>
Magyarország 2020. évi Nemzeti Reform Programja	2020-as Program kiemelten foglalkozik a koronavírus (COVID-19) járvány okozta társadalmi és gazdasági hatásokkal és a járvány okozta sok kezelésének módjával. A Nemzeti Reformprogram mankót és keretet ad a konkrét fejlesztési elképzelések kidolgozásához és megvalósításához.
Nemzeti Tájstratégia, 2017-2026	<p>NTS átfogó céljaként fogalmazza meg a táji adottságokon alapuló felelős tájhasználatot. A stratégia célrendszere az alábbi három fő cél köré csoportosul:</p> <ol style="list-style-type: none"> I. Táji adottságokon alapuló tájhasznosítás megalapozása; II. Élhető táj – élhető település – bölcs tájhasznosítás; III. A tájidentitás növelése. <p>A ZMTFK átfogó célja a megye élhetőségének javítása, amely a környezeti és épített környezet fejlesztését egyszerre célozza. A tájvédelmi szempontokat a Konceptióval szoros összefüggésben lévő megyei területrendezési terv tartalmazza részletesen. Ezen elvek a következő „<i>Térhasználati és fejlesztési elvek</i>” alfejezetben kerülnek bemutatásra.</p>

<p>Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia, 2017-2030</p>	<p>A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia indíttatása: „Megosztani Magyarország iránti szeretetünket”. A stratégia ennek jegyében egyszerre értelmezi a turizmust gazdasági húzóágazatként, ország márkaként, az innovatív megoldások terepeként, vonzó karrierlehetőségként, a hazaszeretet és a közösségek építésének táplálójaként. A stratégia vezérmotívumai: egyrészt a desztinációs logikán alapuló termék- és attrakciófejlesztés, az ehhez kapcsolódó alpinfrastruktúra-fejlesztés és marketingkommunikáció, másrészt az állam megváltozott szerepe a turizmusban.</p> <p>A stratégia kiemelt turisztikai fejlesztési térségként nevesíti a Balaton és környékét. Kiemelkedő trendként értelmezi továbbá a megyében is jelentős egészségturizmus, az aktív és természeti turizmus felfutását, valamint a bor- és gasztronómiai turizmus felfutását. A ZMTFK jól kapcsolódik ezekhez a fejlesztési irányokhoz: a koncepció jövőképében kiemelve szerepel a gyógy- és egészségturizmus fejlesztésének igénye, a természeti erőforrások megőrzése mellett.</p>
<p>Országos Területrendezési Terv, 2019-</p>	<p>Az OTrT alapvető célja, hogy „meghatározza az ország egyes térségei területfelhasználásának feltételeit, a műszaki-infrastrukturális hálózatok összehangolt térbeli rendjét, tekintettel a fenntartható fejlődésre, valamint a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek megőrzésére, illetve erőforrások védelmére.” Zala Megye Területrendezési Terve szorosan illeszkedik az OTrT által meghatározott irányokhoz. Az OTrT rendelkezik továbbá olyan közúti, kerékpáros és vasúti fejlesztésekről, továbbá a Balatoni Kiemelt Üdülőkörzet szabályozásáról, amely a megyei tervezést kiemelten érinti.</p>
<p>Program a Versenyképesebb Magyarorszáért, 2019-2023</p>	<p>A Program célja, hogy a magyar gazdasági növekedést tartósan az európai átlagos növekedést 2 százalékponttal meghaladja, ehhez határoz meg strukturális intézkedéseket a foglalkoztatás, a vállalati környezet, az adózás, a közszféra, az oktatás és az egészségügy területén. A ZMTFK leginkább a foglalkoztatási, a vállalati környezeti, az oktatási és részben az egészségügyi törekvéseket támogatja.</p> <p>A program kiemelten szerepelteti a zalaegerszegi tesztpálya és kapcsolódó fejlesztési törekvéseket, a science parkok létrehozását.</p>

Forrás: Saját gyűjtés

TÉRHASZNÁLATI FEJLESZTÉSI ELVEK

A területrendezés és a területfejlesztés két erősen összefüggő szakterület, az egyik tervezése során figyelembe kell venni a másik szempontjait is. A térhasználati, területhasználati elvek általános ajánlásait az OFTK fogalmazza meg. Ezek a következők:

- okszerű és takarékos területhasználat,
- városok szétterülésének megakadályozása,
- biztonságos hozzáférés az infrastrukturális rendszerekhez mindenkinek,
- értékőrzés a fenntarthatóság szolgálatában,
- a helyi erőforrások használata és gazdaság fejlesztés támogatása.

Az OFTK ezen felül részletes térhasználati szempontokat is azonosít, amelyek a természetes és az épített környezet fejlesztését, a degradációs folyamatok megállítását, összességében az egészséges környezet biztosítását tűzik ki célul.

A helyi térhasználati és fejlesztési elveket a Területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény 12. § (1) bekezdés a.) pontjában kapott felhatalmazás alapján a megyei közgyűlés saját hatáskörben határozza meg: Zala Megyei Közgyűlés 8/2019. (IX.27) számú rendelete Zala megye területrendezési szabályzatáról, térségi Szerkezeti Tervéről és övezeteiről (továbbiakban területrendezési terv).

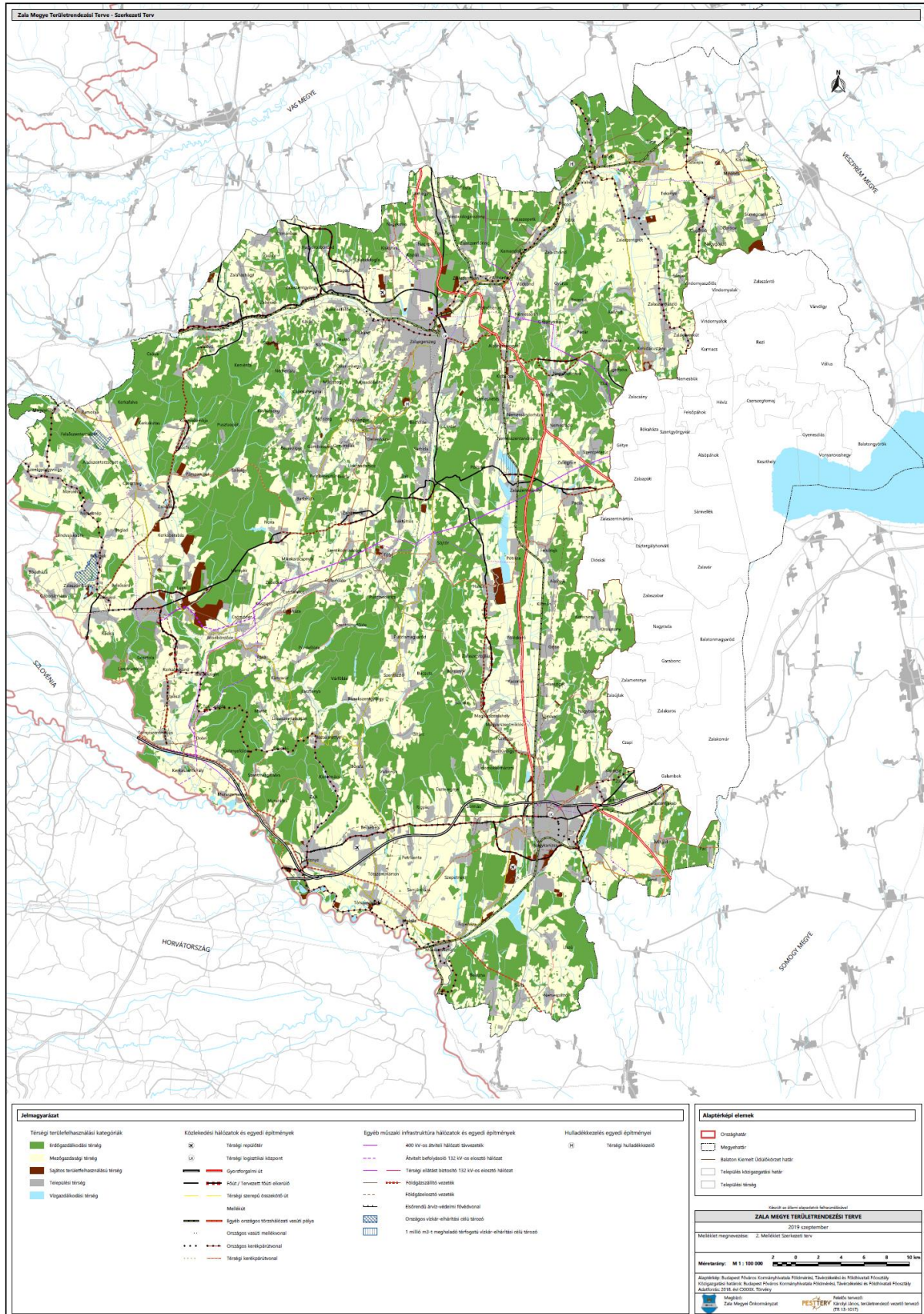
Zala megye 2019-ben elfogadott, a Pestterv Kft.⁶² által készített területrendezési tervében megfogalmazott fontosabb célkitűzések a következőkben foglalhatók össze:

- Közlekedési hálózatokkal kapcsolatos elvek
  - Gyorsforgalmi utak és határmenti közlekedés fejlesztése a megye külső elérhetősége céljából.
  - Meglévő utak korszerűsítése, mellékutak minőségi fejlesztése.
  - Meglévő vasúti útvonalak magasabb szintű kihasználása.
  - Kerékpárutak turisztikai és településeket összekötő funkcióinak összehangolása.
- Energetika
  - Racionálisabb energiagazdálkodás, káros kibocsátások csökkentése a klímaváltozás hatásainak mérséklésére.
  - A napenergia, a földhő és a geotermális energia, mint megújuló energiaforrás használatának támogatása.
- Vízi közművek
  - Sérülékeny vízbázissal rendelkezik a megye, így a felszín alatti és a felszíni vizek védelme is fokozott jelentőségű a vízellátás biztosításában. A beépíthetőségi szabályozás során kiemelt szereppel bír ezen szempont érvényesítése.
  - Szennyvízelvezetés és kezelés egész megyére kiterjedően való megvalósítása.

⁶² Pestterv (2019): Zala Megye Területrendezési Terve – Javaslattevő fázis. Megalapozó munkarészek. Készült a Zala Megyei Önkormányzat megbízásából.

- Tájrendezési szempontból elsődlegesen a táji adottságok, ezen belül is a táji, természeti és tájhagyományi kulturális értékek megőrzése a feladat, összehangoltan a megye fejlődését szolgáló területfelhasználási és szerkezeti változtatások meghatározásával.
- Tájgazdálkodásban kiemelkedő szerepű a mező- és erdőgazdálkodás
  - A termőföld más célú hasznosítása csak a legszükségesebb mértékben és elsősorban a jelenleg beépített területtel határos gyengébb termőhelyi adottságú területeken javasolható.
  - A magasabb ökológiai, de alacsonyabb termőhelyi értékű mezőgazdasági területek az agrárkörnyezetvédelmi alapú környezetkímélő területhasználat, az ökológiai gazdálkodás és az erre épülő ökoturizmus és vidékfejlesztés javasolt célterületei, ennek megfelelően itt kiemelt fejlesztési és rendezési cél a táji változatosság, mozaikosság fenntartása: gyepek-ligetek-erdők, nádasok, nedves-vizes élőhelyek megóvása, illetve területi részarányuk növelésének elősegítése.
  - A meglévő erdők fenntartása, új erdők telepítése során kiemelt figyelmet kell fordítani a védelmi, valamint a közjóléti rendeltetés érvényesítésére, elsősorban a nagyobb városi települések és az üdülő funkciójú települések környezetében.
- Vízgazdálkodás területén a klímaváltozás okozta hatáskompenzálás (kiszáradás és szélsőséges csapadékesemények elleni védekezés) a cél.

A Területfejlesztési Konceptió alapján megvalósuló fejlesztésekkel kapcsolatos általános környezetvédelmi elvárás, hogy az új területhasználatok, létesítmények kialakításánál a meglévő és új technológiák üzemeltetésénél teljesíteni kell a levegőtisztaság-védelmi, zaj-és rezgésvédelmi, hulladékgazdálkodási követelményeket, előírásokat, határértékeket. Táj-és természetvédelmi szempontból az új területhasználatok, létesítmények kialakításánál a tájképvédelmi és természetvédelmi szempontokat, előírásokat be kell tartani, különös tekintettel a napelemparkok céljára hasznosítandó területekre. Ilyen létesítmények kialakítása természetvédelmi oltalom alatt álló ingatlanokon természetvédelmi, tájképvédelmi övezetben, természetközeli állapotú, külterületi domboldalakon, lejtős térszíneken pedig tájvédelmi szempontból kerülendő.

Zala Megye Területrendezési Terve – Szerkezeti Terv (Készítette a Pestterv Kft.)

A 2019-ben elfogadott területrendezési terv területi hatálya főszabály szerint nem tér ki a Balatoni Kiemelt Üdülőkörzet (BKÜ) területére, csupán az egyedileg meghatározott övezetek (így a gazdaságfejlesztési és innovációs övezet, valamint a kiemelt turisztikai övezet) tekintetében.

A BKÜ területére vonatkozóan a következő fő területfejlesztési elvek kerültek meghatározásra a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének 2018-ban történt felülvizsgálat során (2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről):⁶³

- Balatoni tájkarakter védelme
  - A települések összenövésének megakadályozása és a települések növekedésének korlátozása
  - A hagyományos tájhasználat megőrzése
  - Erdőterületek és zöldterületek védelme
  - Egyedi tájértékek és a védett épített örökségi értékek, világörökségi várományos területek védelme
  - Egyedi építési feltételek szabályozása
- Környezet és természetvédelmi szempontok érvényesítése
  - vízminőség és talajvédelem szempontjaira is tekintettel lévő szennyvízkezelés
  - Közlekedési nyomvonalak kialakításakor a környezetvédelmi szempontok alkalmazása
  - Védett természeti területek és ökológiai hálózat kiemelt védelme
- A vízpart közcélú megközelítésének biztosítása
  - Parti sétányok kialakítása, fenntartása
  - Strandok és kempingek megőrzése
  - Tómeder védelme
  - Természetes partszakaszok és nádasok védelme
  - Kikötők létesítésének szabályozása

A BKÜ területére vonatkozó térhasználati elvek összességében a meglévő zöldfelületek védelmét szolgálják. Ezzel összhangban került meghatározásra a balatoni térségre vonatkozó területi célkitűzés.

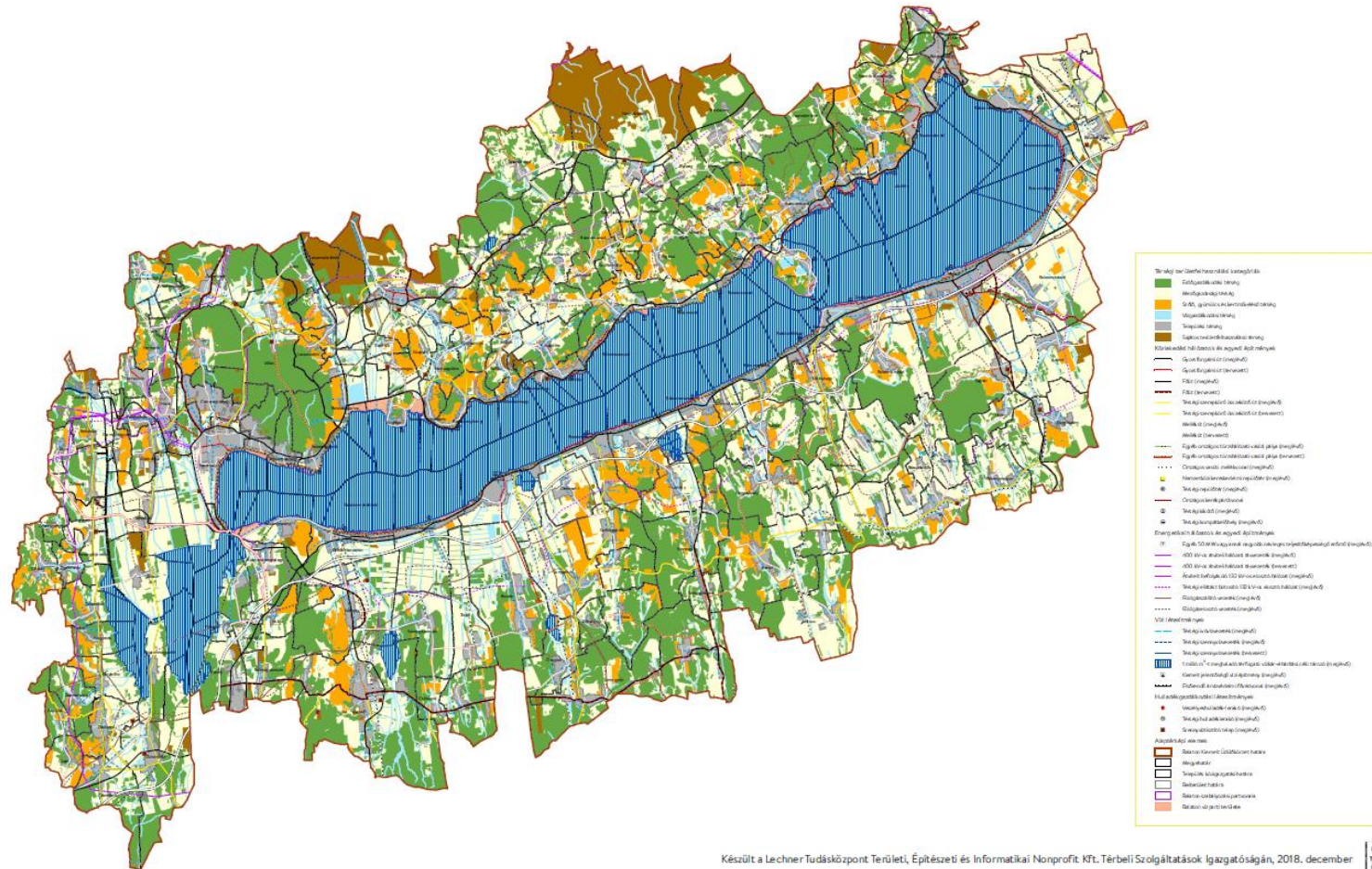
63

BALATON KIEMELT ÜDÜLŐKÖRZET TERÜLTRENDEZÉSI TERVE

10. melléklet: Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Szerkezeti Terve

Adatok forrása: BFKH, BM, AM, LTK, MBFSZ, ME, NÉBIH, ITM, OVf, SZIE-TTI

Készült a Lechner Tudásközpont Területi, Építészeti és Informatikai Nonprofit Kft. Térbeli Szolgáltatások Igazgatóságán, 2018. december

Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Terve – Szerkezeti Terv⁶⁴

⁶⁴ Készült a Lechner Tudásközpont Területi, Építészeti és Informatikai Nonprofit Kft. Térbeli Szolgáltatások Igazgatóságán, 2018. december.

FEJLESZTÉSEK ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE

A célok megvalósításának főbb forrásai a célzott ágazati operatív programok, a területi operatív program (ezen belül továbbá a helyi közösségi kezdeményezések (CLLD)), a központ európai uniós források (pl. Recovery and Resilience Facility, Europe for Citizens, stb.), határ menti programok (Interreg) és hazai források (pl. Kiemelt turisztikai fejlesztési térség).

A fejlesztések megvalósításának eszközei a prioritások és az intézkedések rendszere. Az alábbiak a stratégiai célokhoz kapcsolódóan kijelölt 6 prioritás főbb kapcsolódó intézkedéseit gyűjtöttük össze – a teljesség igénye nélkül-. A prioritásokhoz kapcsolódó intézkedések részletes leírását a *Területfejlesztési Program* tartalmazza.

I. INNOVATÍV HÚZÓÁGAZATOK FEJLŐDÉSI LEHETŐSÉGEINEK ELŐSEGÍTÉSE

A prioritás területi fókuszát Nagykanizsa és Zalaegerszeg megyei jogú városok és azok ipari vonzáskörzete jelenti, mivel ezen térségekben a leginkább megfelelő az innovatív tevékenységeket megalapozó ipari-gazdasági, oktatási (felsőoktatási és szakképzés), valamint munkaerőpiaci háttér.

Kapcsolódó intézkedések:

- innovációra és tudásra épülő gazdaság támogatása
- K+F+I projektek és kutatóhelyek támogatása
- innovatív zöld beruházások megvalósítása

II. VERSENYKÉPESEBBÉ VÁLÓ GAZDASÁGI SZERKEZET MEGTEREMTÉSE

Kapcsolódó intézkedések:

- befektetésösztönzés
- gazdasági infrastruktúra fejlesztése
- turisztikai fejlesztések

A prioritás területi fókusza az egész megyére kiterjed.

III. OKTATÁSI, KÉPZÉSI ÉS KÖZZSZOLGÁLTATÁSI FEJLESZTÉSEK A TÁRSADALMI KOHÉZIÓ ÉS A GAZDASÁG ERŐSÍTÉSE ÉRDEKÉBEN

Kapcsolódó intézkedések:⁶⁵

- társadalmi felzárkóztatást célzó fejlesztések
- szakképzés fejlesztése
- felsőoktatási tudásközpontok megerősítése

A prioritás területi fókusza az egész megyére kiterjed.

---

⁶⁵ Az intézkedések meghatározásához felhasználásra került a Nyugat -Pannon Terület- és Gazdaságfejlesztési Szolgáltató Közhasznú Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság által 2019 februárjában az EFOP-1.6.3-17-2017-00004 projekt keretében készült, „Zala Megye Területfejlesztési Konceptió felülvizsgálata – Javaslattétel a lokális és horizontális felzárkózási pontok hangsúlyosabbá tételére” c. kutatási anyag.

IV. INTEGRÁLT PROGRAMOK A TÉRSÉG MUNKAERŐ-MEGTARTÓ EREJÉNEK NÖVELÉSÉRE

A prioritás területi fókusza a megye belső perifériáinak területére terjed ki, amelynek pontos lehatárolását a stratégiai területi célok alfejezet tartalmazza. A belső perifériákat érinti ugyanis a legnagyobb mértékű népességcsökkenés, amely mögött az elöregedő társadalmi helyzeten felül jelentős belső- (megyén és országon belüli), illetve országhatáron túlnyúló elvándorlási folyamat jellemző. A belső perifériák továbbá a leszakadó társadalmi csoportok nagyobb arányú jelenlétével: összességében alacsonyabb mobilitási kedvvel, alacsonyabb képzettségi szinttel és kevesebb munkalehetőséggel bíró területek.

Kapcsolódó intézkedések:⁶⁶

- társadalmi felzárkózást és a népesség megtartását célzó integrált programok (munkahelyteremtés, képzés, szociális ellátás, stb.)
- települési környezet vonzóbbá tétele (települések közlekedési elérhetőségének, humán-közforgalmi szolgáltatásainak, közösségi szolgáltatásainak fejlesztése)

V. INTEGRÁLT KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAMOK MEGVALÓSÍTÁSA

Kapcsolódó intézkedések:⁶⁷

- környezetvédelmi programok
- természeti kincsek turisztikai hasznosítása
- energetikai fejlesztések

A prioritás területi fókusza az egész megyére kiterjed.

VI. ÖSSZEHANGOLT TELEPÜLÉSI ÉS TELEPÜLÉSKÖZI INFRASTRUKTURÁLIS FEJLESZTÉSEK A TERÜLETI KOHÉZIÓ ÉRDEKÉBEN

Kapcsolódó intézkedések:

- közlekedésfejlesztés
- lakhatás támogatása
- közműfejlesztés
- települési infrastruktúra fejlesztése
- települési humán-szolgáltatások fejlesztése

A prioritás területi fókusza az egész megyére kiterjed.

⁶⁶ Az intézkedések meghatározásához felhasználásra került a Nyugat-Pannon Terület- és Gazdaságfejlesztési Szolgáltató Közhasznú Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság által 2019 februárjában az EFOP-1.6.3-17-2017-00004 projekt keretében készült, „Zala Megye Területfejlesztési Konceptió felülvizsgálata – Javaslattétel a lokális és horizontális felzárkózási pontok hangsúlyosabbá tételére” c. kutatási anyag.

⁶⁷ Az intézkedések meghatározásához felhasználásra került Zala Megye Klímastratégiája (6/2018. (I.26.) Közgyűlési Határozat Zala Megye Klímastratégiájának elfogadásáról).

FELÜLVIZSGÁLAT ÉS TÁRSADALMASÍTÁS

PARTNERSÉG

A területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet 13. §-a alapján Zala megyei Területfejlesztési Koncepció és Program kidolgozásának része az állampolgárok, a tervezéssel érintett területen működő érdekképviselők, társadalmi szervezetek és vállalkozások tervezésbe való bevonását részletező partnerségi terv (13. § (1) pont). A partnerségi terv jelen koncepció Helyzetelemzés dokumentuma 2. fejezetének részét képezi.

A bevonás célja, hogy a tervezési folyamatba beépülhessenek a partnerségi tervben meghatározott célcsoportok által közvetített, a térséget érintő, elképzelések, a helyzetelemzésre és –értékelésre érkezett vélemények, valamint, hogy a tervezési folyamat célrendszerét, főbb prioritásait a bevonandó célcsoportok véleményezni tudják. A bevonandó célcsoportok köre a következő volt:

- az üzleti szektor szereplői és érdekképviselők,
- helyi önkormányzatok,
- társadalmi szervezetek,
- a jogszabályban megnevezett véleményezésre jogosultak.

A területfejlesztési koncepció és program előkészítését széleskörű partnerségi egyeztetés kísérte. A tervezési folyamat időszaka alatt az egészségügyi válsághelyzet kihívások elé állította a partnerségi és véleményezési folyamatot, tekintettel arra, hogy járványügyi intézkedések miatt nem javasolt olyan bevonási eszköz alkalmazása, amely növeli a személyes kontaktusok számát. Ennek fényében a bevonás eszköze az online véleményezés lett.

Zala Megye Területfejlesztési Koncepciójának társadalmasítása az alábbi formában és időpontokban történt meg.

2020. szeptember 8-23.	megyei fejlesztési igények, projektötletek összegyűjtése járási szinten
2020. szeptember 30.- 2020. november 14.	Online véleményezés a területfejlesztési koncepció tervrészeihez (társadalmasítás)
2020. október 12.-2020. október 19.	Online véleményezés a területfejlesztési koncepció és program tervrészeihez Zala megyei vállalkozások számára

A partnerségi folyamatból várt hatások:

- célrendszerrel kapcsolatos releváns visszajelzések összegyűjtése és beépítése a dokumentumba;
- szereplők közötti partnerségi viszony kialakítása;
- környező megyékkel való összhang megteremtése;
- újabb fejlesztési ötletek és elképzelések megosztása;
- fejlesztési irányok fontosságának priorizálása;
- Területfejlesztési Koncepció ismertségének és társadalmi elfogadottságának biztosítása.

A partnerségi terv megvalósításának felelőse a Zala Megyei Önkormányzat. A partnerségi terv megvalósításában aktívan részt vesz a HÉTFA Elemző Központ Kft.

A társadalmisítási folyamat keretében 2020. november 14-ig a Területfejlesztési Konceptióval kapcsolatban a következő szervezetektől érkezett visszajelzés:

- Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság (Helyzetelemző rész)
- ZALAI SPA Zrt. (Helyzetelemző rész)
- Nemzeti Művelődési Intézet Zala Megyei Igazgatóság (Helyzetelemző és Javaslattevő rész)
- Pácsa Város Önkormányzata (Javaslattevő rész)
- Veszprém Megyei Önkormányzat (Javaslattevő rész)
- Lenti Város Polgármestere (Javaslattevő rész)
- Hévíz Város főépítésze (Javaslattevő rész)
- Zalakaros Város Polgármestere (Javaslattevő rész)
- Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzati Hivatal (Javaslattevő rész)
- Balaton Fejlesztés Tanács (Helyzetelemző és Javaslattevő rész)
- Zala Megyei Kormányhivatal (Helyzetelemző és Javaslattevő rész)
- Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatósága (Helyzetelemző és Javaslattevő rész)
- Őrségi Nemzeti Park Igazgatósága (Helyzetelemző és Javaslattevő rész)
- Innovációs és Technológiai Minisztérium (Helyzetelemző és Javaslattevő rész)
- Pénzügyminisztérium (Helyzetelemző és Javaslattevő rész)
- Miniszterelnökség (Helyzetelemző és Javaslattevő rész)
- Honvédelmi Minisztérium (Helyzetelemző rész)

A visszajelzések kezelése megtörtént, amely külön dokumentumban kerül bemutatásra.

A partnerségi folyamat keretében a Zala megyei vállalkozásoknak lehetőségük nyílt a 2021-2027-es megyei tervezésben való részvételre. Ennek egyik módja, hogy a rendelkezésükre bocsátott kérdőívet kitölthették. Elmondhatták, hogyan alakult a támogatásigénylésük az előző ciklusban, illetve tapasztalataikról, jövőbeli terveikről is beszámolhattak. A kitöltés önkéntes volt és nem reprezentatív. Azok a vállalkozások, munkaadó szervezetek kapták meg a kitöltés lehetőségét, akik a legnagyobb foglalkoztatók közé tartoznak, illetve akik korábban a Zala megyei Önkormányzatnak megadták elérhetőségüket. Összeségében 366 vállalkozás és szervezet kapta meg a kérdőívet. Az eredmények felhasználásra kerültek a területfejlesztési koncepció és különösen a területfejlesztési program kidolgozása során.

ÜTEMEZÉS

Zala Megye Területfejlesztési Konceptióját a Zala Megyei Önkormányzat a következő ütemterv szerint tervezi elfogadni:

Határidő	Tervezett tevékenységek
2020. szeptember 1-2020. szeptember 30.	Területfejlesztési Konceptió (Helyzetelemzés fejezet, Javaslattevő fázis és Területi hatásvizsgálat) első munkaváltozata elkészül.
2020. szeptember 30-2020. november 14.	Társadalmisítás és partnerség. Minden, a társadalmisítás során érkezett visszajelzés kezelésre kerül az anyagban.
2020. november 5.	Zala Megyei Közgyűlés elfogadja az első átdolgozott Területfejlesztési Konceptiót.
2020. november 16.	Zala Megyei Területfejlesztési Konceptió megküldése a Pénzügyminisztérium részére.
2020. december 20.	A Pénzügyminisztérium visszajelzései átvezetésre kerülnek az anyagban.
2020. december 23.	Zala Megyei Közgyűlés elfogadja a Zala Megyei Területfejlesztési Konceptiót.

	Határidő	Szeptember	Október	November	December
Társadalmisításra szolgáló munkaverzió elkészül	2020.09.30				
Társadalmisítás folyamata (45 nap), eredmények átvezetése	2020.11.14				
Továbbdolgozott munkaverziót a ZMÖ elfogadja	2020.11.05				
ZMTFK megküldésre kerül Pénzügyminisztériumba véleményezésre (30 nap)	2020.11.16				
PM visszajelzései átvezetésre kerülnek	2020.12.hó közepe				
ZMÖ elfogadja a végleges dokumentumot	2020.12.23				

KONCEPCIÓ ÜZENETEI

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény alapján a megyei önkormányzatok területfejlesztési, vidékfejlesztési, területrendezési, valamint koordinációs feladatokat lát el. A törvényben foglalt közfeladatok ellátása során a megyei önkormányzat összehangolja a kormányzat, az önkormányzatok és a gazdasági szervezetek fejlesztési elképzeléseit, ennek keretében a tervezés és a végrehajtás során gondoskodik a partnerség elvének érvényesítéséről.

A fentiek értelmében Zala Megye Területfejlesztési Konceptiójának elkészítéséért – az országos fejlesztési dokumentumokhoz illeszkedő tartalommal és formában – a Zala Megyei Önkormányzat felel; ugyanakkor a fejlesztések megvalósítása csak részben a megyei önkormányzat felelőssége. Összességében tehát a Területfejlesztési Konceptió kijelöli azokat a fejlesztési célokat és prioritásokat, amelyek egymással párhuzamosan, de a közös fejlődés célja érdekében határoznak meg elmozdulási irányokat, fejlesztési projekteket. Ennek megvalósításában a következő szereplőknek van kulcsszerepe:

- települési önkormányzatok;
- megyei és járási hivatalok;
- gazdasági szereplők;
- civil szervezetek;
- egyházak;
- képző intézmények (köznevelés, szakképzés, felsőoktatás);
- szomszédos megyék és külhoni térségek.

A tervezés felelőse általi vállalásként felfogható program első sorban a területi célú operatív program (várhatóan: Versenyképes Magyarország Operatív Program) keretéből megvalósítható fejlesztések tekintetében várható. Így különösen az élehető Zala megye átfogó cél alá tartozó fejlesztésekhez kapcsolódik. Valamint a jól működő, fejlett gazdaság átfogó céljának megvalósításához szükséges intézményi erőforrások biztosításában, valamint befektetés-ösztönző tevékenységében. A területi operatív programokon kívül eső fejlesztési irányok tekintetében részben a helyi vállalkozók, részben a helyi civil és oktatási szervezetek lehetnek a koncepció megvalósítói. Különös szerepe van a helyi nagyobb innovációs potenciállal rendelkező vállalkozóknak, a felsőoktatási intézményeknek.

A koncepció üzenetei az egyes, önkormányzati szférán kívüli szereplőknek a következőkben foglalható össze:

Megyei és járási hivatalok	A társadalmi felzárkózás érdekében munkaerőpiaci szolgáltatásokkal segítsék az álláskereső foglalkoztathatóságának javítását; a munkavállalók és a munkaadók összekapcsolódását.
Gazdasági szereplők	Aktívabban vegyenek részt a kutatás-fejlesztésben, innovációban; erősítsék az oktatási kapcsolatokat; végezzenek magasabb képzettségű munkaerőt is igénylő beruházásokat; járuljanak hozzá a turisztikai szolgáltatások minőségi és mennyiségbeli fejlesztéséhez.
Civil szervezetek	Vegyenek részt a megye közösségfejlesztési tevékenységeiben a lakosság megtartása, életminőségének fejlesztése céljából. Segítsék a társadalmi kohéziót.
Egyházak	Járuljanak hozzá a közösségfejlesztéshez; a hátrányos helyzetű egyéneket és térségeket karitatív programokkal támogassák.
Képző intézmények	Működjenek együtt a gazdasági szervezetekkel a duális képzés fejlesztése, a munkaerőpiaci igényekre jól reagáló képzési kínálat fejlesztésében. Szakértelmükkel vegyenek részt kutatási és innovációs projekteken. A köznevelési intézmények járuljanak hozzá a korai iskolaelhagyás csökkentéséhez.
Szomszédos és külhoni területek	Vegyenek részt a szomszédos és külhoni területekkel való kölcsönös együttműködési programokban. Hangolják össze a fejlesztéseket (pl. turisztikai kínálat egymásra épülése; közútfejlesztések összehangolása, stb.).

A területfejlesztési koncepció főbb üzenetei az egyes ágazatok számára a következőkben foglalható össze:

Településügy, településfejlesztés	A településfejlesztési projektek esetén fontos szem előtt tartani az élıhetőség és a lakosság megtartásának szempontjait.
Gazdaságfejlesztés (gazdasági szabályozás, turizmus, ipar, kkv, bel- és külkereskedelem)	A gazdasági környezet fejlesztése szükséges ahhoz, hogy Zala megye a beruházások számára vonzó célpont legyen. A versenyképes zalai ágazatok (különösen: turizmus, járműipar, faipar, szállítás-raktározás) nemzetközi versenyképességének támogatása mellett újabb, a 21. századi elvárásoknak megfelelő ipari tevékenységek vonzása is valósuljon meg. A fejlesztések megvalósításakor a természeti környezet védelme, a fenntarthatóság kiemelt szempont legyen.
Közlekedésfejlesztés	A közlekedésfejlesztés során a két megyei jogú város gyorsforgalmi utakkal való megközelíthetősége elengedhetetlen a térségi fejlődés érdekében. Ezzel párhuzamosan az aprófalvak közötti elérhetőségének javítása is kiemelt feladat. A vasúti közlekedésben a villamosítás, illetve a határon túli területekkel való összeköttetés megvalósítása segíti a koncepció érvényre jutását.
Energetika és klímapolitika	Zala megye és városainak klímastratégiáival összhangban kiemelten fontos olyan beruházások megvalósítása, amelyek a hozzájárulnak a klímaváltozás negatív hatásainak mérsékléséhez; a fenntarthatóbb energiahasználatra való törekvéshez.
Környezet- és természetvédelem	Zala megye sokszínű természeti környezetének védelme egyszerre járul hozzá a környezeti ellenállóság fejlesztéséhez, a biodiverzitás megőrzéséhez és turisztikai célokhoz. A környezetvédelem szempontjait a területrendezési terv útmutatásai alapján érvényesíteni szükséges az egyes beruházások megvalósításakor.

Vízgazdálkodás	A vízgazdálkodás területén a vízmegtartás, a vízminőség és az árvízvédelem jelentik a megye számára a főbb fejlesztési feladatokat.
Agrár- és élelmiszergazdaság	Törekedni kell az értékláncok rövidítésére, a helyi termékek szerepének növelésére a térségi fogyasztásban. Az agrárium környezetterhelését a gazdasági szempontok szem előtt tartása mellett mérsékelni szükséges.
Vidékfejlesztés	A vidékfejlesztésben az apró falvak elérhetőségének, és a helyi lakosság közszolgáltatásokhoz való hozzáféréseinek javítása kiemelt szempont.
Egészségügy	A közszolgáltatásokhoz való jobb hozzáférés általános célkitűzés. Emellett az egészségügy területén a megelőzés, az egészségtudatosság fejlesztése kiemelt fejlesztési irányok.
Szociális ügyek	A közszolgáltatásokhoz való jobb hozzáférés általános célkitűzés. A szociális ügyek területén a társadalmi kohézió erősítése, a leszakadó társadalmi csoportok felzárkóztatása, hátrányos helyzetű települések, vagy városrészek komplex fejlesztése kiemelt feladat. Tekintettel a megye előregedő népességére, az időügyi ellátás, a nappali és bentlakásos intézmények bővítése és fejlesztése elengedhetetlen. A kisgyermekkorai (bölcsődei) gondozás lehetőségeinek további bővítése a megye településeinek élhetőségéhez és a munkaerő rendelkezésre állásához is hozzájárul.
Köznevelés	A köznevelési intézmények járuljanak hozzá a korai iskolaelhagyás csökkentéséhez.
Felsőoktatás	A felsőoktatási intézmények működjenek együtt a gazdasági szervezetekkel a duális képzés fejlesztése, a munkaerőpiaci igényekre jól reagáló képzési kínálat fejlesztésében. Szakértelmükkel vegyenek részt kutatási és innovációs projekteknél.
Kutatás-fejlesztés és innováció	A megye kutatási és fejlesztési teljesítménye növekedjen. Az innovatív, illetve a zöld projektek száma növekedjen. A K+F+I tevékenységbe a vállalkozások és a felsőoktatás szereplői is vonódjanak be.
Kulturális örökség, kultúra	A természeti és épített örökség védelme, turisztikai célú hasznosítása, a kulturális intézmények fejlesztése és kulturális programok megvalósítása egyszerre járulhat hozzá a megye lakosságának életminőségéhez, a népesség megtartásához és a turisztikai potenciál erősítéséhez. A kulturális örökség védelmével, illetve a közművelődés támogatásával foglalkozó intézmények feladata a fenti célokat elősegítő programok kialakítása, megszervezése.
Közigazgatás-szervezés	A közszolgáltatásokhoz való jobb hozzáférés általános célkitűzés. A közigazgatás szervezése során a területfejlesztési koncepció ágazati céljait szem előtt kell tartani.
Önkormányzati politika	A települések közötti és a megyék, különös tekintettel pedig a külhoni határterületek közötti együttműködés fejlesztése a koncepció célja.
Honvédelem	A volt, alulhasznosított honvédelmi területek barnamezős fejlesztési területekké válhatnak a koncepció megvalósítása során (pl. Sármellék, Nagykanizsa)

TERÜLETI HATÁSVIZSGÁLAT

Készítette: HÉTFA Elemző Központ - Város- és Területfejlesztési Iroda

Készült a Városfejlesztés Zrt. által 2013-ban, a Zala Megyei Önkormányzat megbízásából készített, Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója – Javaslattevő Fázis Területi Hatásvizsgálat alapján.

1. A TERÜLETI HATÁSVIZSGÁLAT KIDOLGOZÁSÁNAK ISMERTETÉSE

A hatásvizsgálat Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója "Helyzetelemzés" és "Javaslattevő fázis" munkarészek vizsgálatára irányul.

Az 1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és a területrendezésről a megyei önkormányzatok feladat és hatáskörébe utalta a területfejlesztési koncepciók elkészítését és gondozását. A 218/2009. (X. 6.) a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló Korm. rendelet pedig pontosan meghatározza - egyebek mellett - a tervek kötelező tartalmi elemeit.

A koncepció egyebekben megfelel a Pénzügyminisztérium *Útmutató a megyei önkormányzatok, a főváros és a kiemelt térségi fejlesztési tanácsok számára a 2021-2027 közötti tervezési időszakra, valamint a területfejlesztési koncepciók felülvizsgálatához, módosításához (2020) c. dokumentum* ajánlásainak, annak módszertani szellemiségével összhangban van.

A vizsgálatot a 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet alapján végeztük, különösen megfigyelve a rendelet 9. mellékletének *"A területi tervek megalapozását szolgáló területi (környezeti, társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálat tartalmi követelményei"* előírásainak. Zala Megye Területfejlesztési Konceptiójába a környezeti értékelés és a területi hatásvizsgálat eredményei egyaránt beépülnek.

A Zala Megyei Önkormányzat a Hétfa Elemző Központot bízta meg a területi hatásvizsgálat elkészítésével és az értékelési dokumentáció összeállításával.

A területfejlesztési koncepció hatásvizsgálata során bemutatásra kerül a vizsgálat kidolgozásának folyamata és a vizsgálat során felhasznált információforrások. A kormányrendeletek általános követelményeinek a figyelembevételével a tervezési feladat sajátosságait szem előtt tartva a vizsgálat általános szempontjai a következők:

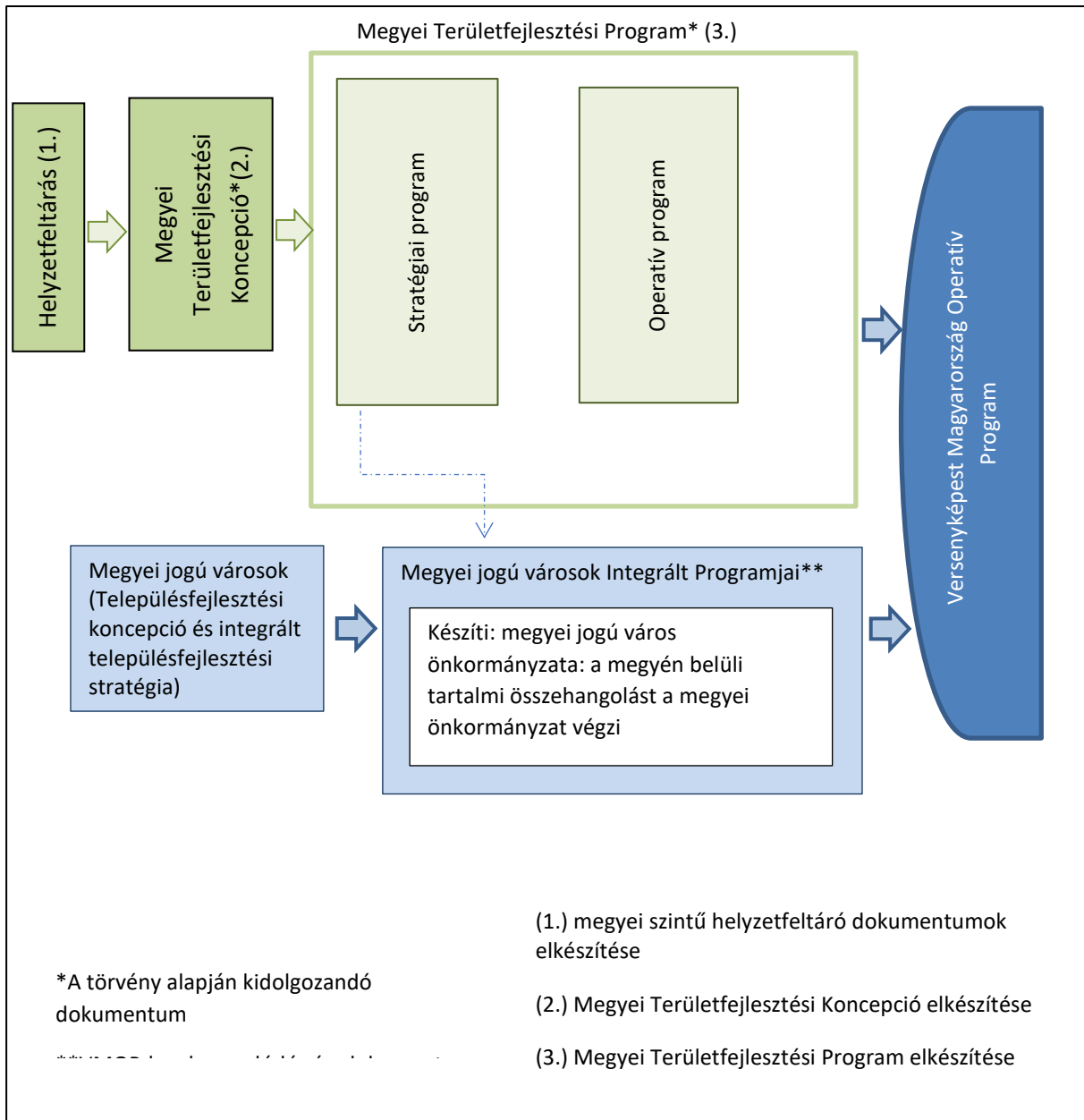
- A vizsgálatok során megállapíthatók a területfejlesztési koncepció eszközeitől elvárt intézkedések irányai és egyéb javaslatok.
- A tervezési folyamat követi a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet szerinti tervezési folyamatot. Nevezetesen a Zala Megyei Közgyűlés által készített területfejlesztési koncepció és program előkészítő és javaslattevő fázisa alapján a gazdasági-társadalmi vizsgálatok elvégzését és az értékelés dokumentálását. A környezeti értékelés a területi hatásvizsgálatba beépítve kerül elfogadásra és előterjesztésre.
- Az egyeztetési folyamatban esetleg bekövetkező véleményeltéréseket egyeztető tárgyalás keretében – kompromisszumra törekedve – kell tisztázni.
- A területi hatásvizsgálat készítésénél a Zala Megyei Önkormányzat területfejlesztési koncepció kialakítására hatással bíró tervei, statisztikai adatok, helyszíni ellenőrző vizsgálatok tapasztalatai, az államigazgatási szervek és közüzemi szervek előzetes véleményei vehetők figyelembe.

A területfejlesztési koncepció kialakításakor elsődleges cél, hogy a hazai jogszabályoknak és az EU elvárásoknak is megfelelő dokumentum készüljön Zala Megye fejlesztési igényei szerint.

1.1 A TERÜLETI HATÁSVIZSGÁLAT KIDOLGOZÁSÁNAK FOLYAMATA

A területfejlesztési koncepció javaslattevő fázis készítői a jogszabályi követelményeknek, a megfelelő megrendelői akarattal egyezően készítetik el a 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet szerinti társadalmi, gazdasági és környezeti hatástanulmányt. A hatástanulmány dokumentálásakor, szerkesztésekor teljeskörűen figyelembe vehető a környezeti értékelés. (A környezeti értékelés általános tartalmi követelményeit a 2/2005. (I. 11.) Kormányrendelet 4. sz. melléklete tartalmazza.)

A megyei tervezési folyamat az alábbi ábra szerint illeszkedik az országos tervezési folyamatokba:

1.2 A TERÜLETI HATÁSVIZSGÁLATHOZ FELHASZNÁLT INFORMÁCIÓK LEÍRÁSA

A hatásvizsgálat készítése során az alábbi dokumentumok kerültek felhasználásra:

- Zala Megyei Területfejlesztési Konceptió Helyzetelemzése
- Zala Megyei Területfejlesztési Konceptió Javaslattevő Fázis
- Zala Megye Területrendezési Terve 2019 –Előkészítő fázis (Pestterv Kft)
- Zala Megye Területrendezési Terve Környezeti Értékelés 2018 (Pestterv/Térinfo Bt.)
- Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió (OFTK).
- 1/2014. (I. 3.) OGY határozat Országos Területrendezési Terv (OTrT)
- Győr-Moson-Sopron Megye Területfejlesztési Konceptiója (2014)
- Vas Megye Területfejlesztési Konceptiója-javaslattevői fázis (2014)
- Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Programja 2014-2030 (2020-ben felülvizsgált változat)
- Európai zöld megállapodás
- Európai helyreállítási terv (COVID-19)
- A hatásvizsgálat elkészítése során továbbá felhasználtuk a társadalmi érvelés eredményeit

2. A TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ ISMERTETÉSE ÉS CÉLJAINAK ÖSSZEVETÉSE MÁS MEGEGYEZŐ SZINTŰ TERVEK, KONCEPCIÓK, PROGRAMOK CÉLJAIVAL

2.1 A TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ FŐBB CÉLJAI, TARTALMÁNAK ÖSSZEFOGLALÓ ISMERTETÉSE

A 2013-ban elfogadott Területfejlesztési Koncepció 2030-ig és 2020-ig határozott meg célokat a megyére vonatkozólag. A jelen 2021-2027-es időszakra vonatkozó Javaslattevő dokumentum ezért illeszkedik a 2030-as, Gazdag és harmonikusan fejlődő zöld Zala jövőképhez, és az ehhez kapcsolódóan meghatározott három átfogó célkitűzéshez. A 2021-2027-es időszakra, az átfogó célokhoz illeszkedően új stratégiai ágazati és területi célokat, prioritásokat és horizontális célokat határozott meg Zala megye, melyeket a lenti ábrák szemléltetnek.

Jövőkép 2013-2030		Gazdag és harmonikusan fejlődő zöld Zala				
Átfogó célok (2013-2030)	I. Jól működő, fejlett gazdaság		II. Foglalkoztatás bővítése és társadalmi kohézió		III. Élhető Zala megye	
Stratégiai ágazati célok, 2021-2027	1) Vállalkozások K+F+I teljesítményének és kapcsolatainak fejlesztése	2) Helyi értékekre építő gazdasági ágazatok megerősítése és rövid ellátási lánc fejlesztése	3) Helyi igényekre és K+F+I kapacitás támogatására szolgáló képzési rendszer	4) Leszakadó társadalmi csoportok integrált fejlesztése	5) Települések élhetőségnek javítása: munkalehetőségek, közlekedés, szolgáltatások, épített környezet fejlesztése	6) Természeti környezet védelme
Prioritások, 2021-2027	I. Innovatív húzóágazatok fejlődési lehetőségeinek elősegítése II. Versenyképesebbé váló gazdasági szerkezet megteremtése		III. Oktatási, képzési és közszolgáltatási fejlesztések a társadalmi kohézió és a gazdaság erősítése érdekében IV. Integrált programok a térség munkaerő-megtartó erejének növelésére		V. Integrált környezetvédelmi programok megvalósítása VI. Összehangolt települési és településközi infrastrukturális fejlesztések a területi kohézió érdekében	
Stratégiai területi célok, 2021-2027	Megyei jogú városok és azok vonzáskörzetének innovatív iparfejlesztése (Nagykanizsa és Zalaegerszeg, illetve ezen városok ipari vonzáskörzete) Zala megye belső perifériáinak fejlesztése Zala balatoni térsége (Keszthely és Hévíz térsége) kreatív tudásra és természeti értékekre épülő fejlesztése Lenti-Hetés-Kerka fejlesztési térség „Murafölde” gazdasági és turisztikai fejlesztési térség					
Horizontális célok	8) Foglalkoztatás növelése 9) Energia- és erőforrás-hatékonyság növelése az üvegházhatású-gáz kibocsátás csökkentése mellett 10) Digitális technológiákhoz való hozzáférés elősegítése 11) Természetes környezet és biológiai sokféleség védelme; felszíni és felszín alatti vizek védelme 12) Társadalmi kohézió és esélyegyenlőség erősítése 13) Zala megye népességmegtartó erejének növelése 14) Fenntartható közlekedés támogatása és szűk keresztmetszetek felszámolása					

A területfejlesztési terv általános célja, hogy a társadalmi-gazdasági igényeket szolgáló új fejlesztéseinek megvalósításával javítson a társadalom életkörülményein, a fenntartható fejlődés pedig megkívánja, hogy mindez a meglévő nemkívánatos környezeti állapotokon való javítással történjen.

Hosszú távú (2030) koncepcionális cél (jövőkép)

Zala megye a „Zöld Zala” programra építve gyógy- és egészségturizmusra, ipari, logisztikai és mezőgazdasági fejlesztésekre támaszkodva, a természet egyensúlyát megőrizve összetartó társadalmat és tisztas megélhetést biztosító gazdasággal, erős területi kohéziót biztosító közlekedési rendszerrel és élhető települések együttműködő hálózatával harmonikusan fejlődik.

Középtávú (2021–2027) stratégiai célok

Ahogy az a célstruktúrát bemutató ábrából is leolvasható, a jövőkép integráns részét képezik a következő átfogó célok, amelyek a hosszútávon -14 év alatt - elérni kívánt célállapotokat határozzák meg. A jövőképben ábrázolt állapot eléréséhez három átfogó cél -

- 1) Jól működő, fejlett gazdaság,**
- 2) Foglalkoztatás bővítése és társadalmi kohézió,**
- 3) Élhető Zala megye**

- együttes elérésére van szükség. A terv stratégiai időhorizontja 2021–2027-ig tart, amely időintervallumba meghatározásra kerültek azok a programok és akciók, amelyek az átfogó célok megvalósulását középtávon - az EU következő költségvetési időszakával összhangban - leginkább segíteni tudják, és amelyek közelebb visznek az átfogó célok mentén 2030-ra elérendő célállapot megvalósulásához.

A jövőképben megfogalmazott fejlődéshez elengedhetetlen a működő és prosperáló gazdaság (1. átfogó cél). Ez egyúttal rendező elvként is szolgál a célrendszerben, hiszen a lakosságnak munkahelyekre van szüksége a jövedelemtermeléshez, tágabb értelemben az életminőségük fenntartásához és javításához. Ha van helyben megtermelt jövedelem, akkor van helyi kereslet is, ami helyi piacot jelent a gazdaság szereplőinek, ami a termelés fokozásához, általános értelemben a gazdasági bővüléshez vezet. Mindez bővülő állami és önkormányzati adóbevételeket is jelent, amely révén az életminőséget fokozó (3. átfogó cél) közcélú beruházásokat tudnak a közszereplők megvalósítani. A gazdasági prosperitás és az emberközpontú élhető környezet együttes fejlődése révén megállítható a népességfogyás is és egy társadalmi-gazdasági értelemben egyaránt harmonikusan fejlődő térsége lehet az országnak Zala megye. A gazdaság fejlődési lehetőségeit azonban rendkívüli módon határozza meg a munkaerő-kínálat, annak mennyiségi és minőségi jegyei. Ezért is oly fontos a foglalkoztatás bővítése (2. átfogó cél), ami egyrészt jelentheti a munka mint érték szerepének fokozását, másrészt a minőségi képzésen és esélyegyenlőségen alapuló munkaerő-kínálat helyi bővítését.

Átfogó célonként 2-2 ágazati stratégiai cél került kijelölésre, ezek a következők:

FOGLALKOZTATÁS BŐVÍTÉSE ÉS TÁRSADALMI KOHÉZIÓ	Átfogó cél
Helyi igényekre és K+F+I kapacitás támogatására szolgáló képzési rendszer	Ágazati stratégiai cél
Leszakadó társadalmi csoportok integrált fejlesztése	Ágazati stratégiai cél
ÉLHETŐ ZALA MEGYE	Átfogó cél
Települések élhetőségnek javítása: munkalehetőségek, közlekedés, szolgáltatások, épített környezet fejlesztése	Ágazati stratégiai cél
Természeti környezet védelme	Ágazati stratégiai cél
JÓL MŰKÖDŐ, FEJLETT GAZDASÁG	Átfogó cél
Vállalkozások K+F+I teljesítményének és kapcsolatainak fejlesztése	Ágazati stratégiai cél
Helyi értékekre építő gazdasági ágazatok megerősítése és rövid ellátási lánc fejlesztése	Ágazati stratégiai cél

Az öt területi stratégiai célkitűzés:

- Megyei jogú városok és azok vonzáskörzetének innovatív iparfejlesztése (Nagykanizsa és Zalaegerszeg, illetve ezen városok ipari vonzáskörzete)
- Zala megye belső perifériáinak fejlesztése
- Zala balatoni térsége (Keszthely és Hévíz térsége) kreatív tudásra és természeti értékekre épülő fejlesztése
- Lenti-Hetés-Kerka fejlesztési térség
- „Murafölde” gazdasági és turisztikai fejlesztési térség

Az ágazati stratégiai célok között erős kapcsolat áll fenn. A különböző társadalmi, gazdasági környezeti célok egymás hatásait is erősítik. A kitűzött célok részleges megvalósulása csak rövid távon és csak egy-egy területet illetően hozhat eredményeket, de hosszú távon Zala megye társadalmi-gazdasági- környezeti értelemben vett fenntartható fejlődése csak a kitűzött célok együttes megvalósulása esetén érhető el.

Középtávon a Zala Megyei Területfejlesztési Konceptió kijelöli azokat a stratégiai fókuszokat, melyekkel a 2021–2027-es fejlesztési időszakban döntően uniós forrásokból már középtávon számszerűsíthető eredményeket lehet elérni. A prioritások kialakítása során igazodni kell a forrást biztosító Európai Unió által a programozási időszakra megfogalmazott elvárásokhoz is. A fókuszokban az alábbi hat megyei fejlesztési prioritás került megfogalmazásra. A prioritások között célok és eszközök/programok egyaránt előfordulnak. A következő táblázat a stratégiai célokkal összefüggésben mutatja be ezeket.

Stratégiai célok	Prioritások	
Vállalkozások K+F+I teljesítményének és kapcsolatainak fejlesztése	I. Innovatív húzóágazatok fejlődési lehetőségeinek elősegítése	II. Versenyképesebbé váló gazdasági szerkezet megteremtése
Helyi értékekre építő gazdasági ágazatok megerősítése és rövid ellátási lánc fejlesztése		
Helyi igényekre és K+F+I kapacitás támogatására szolgáló képzési rendszer	III. Oktatási, képzési és közszolgáltatási fejlesztések a társadalmi kohézió és a gazdaság erősítése érdekében	IV. Integrált programok a térség munkaerő-megtartó erejének növelésére
Leszakadó társadalmi csoportok integrált fejlesztése		
Települések élhetőségnek javítása: munkalehetőségek, közlekedés, szolgáltatások, épített környezet fejlesztése	V. Integrált környezetvédelmi programok megvalósítása	VI. Összehangolt települési és településközi infrastrukturális fejlesztések a területi kohézió érdekében
Természeti környezet védelme		

A prioritások részletes kibontását szolgálják az ágazati szerkezetű és a területi szerkezetű intézkedési programok. A célrendszert a 7 db horizontális cél egészítik ki, mely célok megvalósulását minden egyes stratégiai célnak elő kell segítenie, azaz egy-egy stratégiai célt segítő intézkedésnek egyúttal a horizontális célokat is szolgálnia kell, azokkal ellentétest hatást nem válthat ki.

A koncepció horizontális céljai a következők:

- 1) Foglalkoztatás növelése
- 2) Energia- és erőforrás-hatékonyság növelése az üvegházhatású-gáz kibocsátás csökkentése mellett
- 3) Digitális technológiákhoz való hozzáférés elősegítése
- 4) Természetes környezet és biológiai sokféleség védelme; felszíni és felszín alatti vizek védelme
- 5) Társadalmi kohézió és esélyegyenlőség erősítése
- 6) Zala megye népességmegtartó erejének növelése
- 7) Fenntartható közlekedés támogatása és szűk keresztmetszetek felszámolása

2.2 A KONCEPCIÓ ÖSSZEVETÉSE MÁS, MEGEGYEZŐ SZINTŰ RELEVÁNS TERVEKKEL, KONCEPCIÓKKAL

Zala Megye Területfejlesztési Konceptiójának összevetését egyrészt a Nyugat-dunántúli Régió másik két megyéjének - Vas és Győr-Moson-Sopron megye – aktuálisan érvényes Területfejlesztési Konceptióval végezzük el, másrészt pedig a Zala megye esetében a megye keleti felének érintettsége miatt leginkább releváns fejlesztési terv a Balaton Fejlesztési Konceptió (Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Programja).

A három területi terv alapvetően azonos módszertan mentén került kidolgozásra.

2.2.1 A NYUGAT-DUNÁNTÚLI RÉGIÓK CÉLRENDSZEREINEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

Az alábbi táblázat a három terv **jövőképének** sajátosságait mutatja be:

Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója	Vas Megye Területfejlesztési Konceptiója	Győr-Moson-Sopron Megye Területfejlesztési Konceptiója
"GAZDAG ÉS HARMONIKUSAN FEJLŐDŐ ZÖLD ZALA" megteremtése, amely elsősorban egy összetartó társadalmat és tisztas megélhetést biztosító gazdasággal, erős területi kohéziót biztosító közlekedési rendszerrel és élhető települések együttműködő hálózatával - a természet egyensúlyát megőrizve - harmonikusan fejlődő megyét jelent.	Vas megye jó életszínvonalú, egyben nem romló demográfiai trendekkel jellemezhető, erős identitású kistérségek alkotják, melynek alapja a megújulásra képes gazdasága, illetve az egyedi kulturális, természeti értékek fenntartható hasznosítása, illetve a fejlett közlekedési és kommunikációs rendszere.	Győr-Moson-Sopron megye a dinamikus és innovatív gazdaságával, a magasan képzett és kreatív humán tőkeállományával, sokszínű határon átnyúló kapcsolataival, a természeti, kulturális, táji és települési értékek megóvásával, azok folyamatos fejlesztésével, stabil életkörülményeket, otthont kíván biztosítani az itt élőknek.
<p>Mindhárom terv 2030-ra fogalmazza meg az elérendő optimális célállapotot mint jövőképet.</p> <p>Az időtávot tekintve elmondható, hogy a tervek 2030-ig szólnak, megállapítható, hogy mindhárom megyei koncepció jövőképében a humán, társadalmi, természeti és gazdasági erőforrások fenntartható fejlesztése a cél.</p> <p>Mindhárom jövőképben megfogalmazódik a helyi értékek védelme és a települések sajátosságaira alapozott térségfejlesztés.</p> <p>Vas és Zala megye jövőképében további közös vonás a közlekedési rendszerek fejlesztésének hangsúlyozása, amely a nyugat-dunántúli régió hiányos észak-déli irányú közlekedési tengelyére vezethető vissza.</p>		

Az alábbi táblázat a három terv **átfogó céljainak** sajátosságait mutatja be. Vas és Győr-Moson-Sopron megye esetén az aktuálisan érvényes célok láthatóak:

Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója	Vas Megye Területfejlesztési Konceptiója	Győr-Moson-Sopron Megye Területfejlesztési Konceptiója
1. Jól működő, fejlett gazdaság 2. Élhető Zala megye 3. Foglalkoztatás bővítése és társadalmi kohézió	6. Foglalkoztatás bővítése 7. A gazdaság teljesítőképességének javítása, 8. Munkaerő képzettségi szintjének javulása, 9. Természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása, 10. Belső periférián lévő kistelepülések teljes leszakadásának megakadályozása	1. A gazdaság szerkezet folyamatos megújítását szolgáló humánerőforrás fejlesztés 2. A településhálózat és infrastrukturális rendszerek adottságainak bővítése a környezeti állapotok megóvásával 3. A megye belső kohéziójának és interregionális kapcsolatainak erősítése
<p>Az átfogó célok esetében különösen fontos, hogy azok megfeleltethetők legyenek az EU 2021–2027 programozási időszaknak, hiszen a különböző fejlesztési alapokból akkor tud sikeresen fejlesztési forrásokat lehívni a megye, ha azok egyúttal az EU stratégiai céljait is szolgálják.</p> <p>A megyék átfogó céljai már a jövőkép során is megfogalmazott négy erőforrásnak – humán, társadalmi, természeti és gazdasági szerint rendeződnek, amely a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia nemzeti erőforrásokra vonatkozó koncepciójával is összhangban van.</p> <p>Vas megye eltérően a másik két megyétől 5 átfogó célt fogalmazott meg, de itt is megfigyelhető a négy kulcs erőforrás, mint rendező erő.</p>		

Az alábbi táblázat a három terv **specifikus stratégia céljainak** sajátosságait mutatja be. Vas és Győr-Moson-Sopron megye esetén az aktuálisan érvényes célok láthatóak:

Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója	Vas Megye Területfejlesztési Konceptiója	Győr-Moson-Sopron Megye Területfejlesztési Konceptiója
1. Vállalkozások K+F+I teljesítményének és kapcsolatainak fejlesztése 2. Helyi értékekre építő gazdasági ágazatok megerősítése és rövid ellátási lánc fejlesztése 3. Helyi igényekre és K+F+I kapacitás támogatására szolgáló képzési rendszer 4. Leszakadó társadalmi csoportok integrált fejlesztése 5. Települések élhetőségnek javítása: munkalehetőségek, közlekedés, szolgáltatások, épített környezet fejlesztése 6. Természeti környezet védelme	1. A térségi versenyképesség javítása 2. Természeti erőforrások fenntartható hasznosítása 3. Vidéki térségek fejlesztése, ezen belül a kistelepülések életképességének javítása térségi együttműködések révén 4. Megyén belüli és kívüli kapcsolatok erősítése	1. Kreatív humán erőforrások 2. Innováció a gazdaságban 3. Elérhetőség, megközelíthetőség 4. Környezet, kultúra, életminőség 5. Belső kohézió, centrumok és perifériák 6. Együttműködés a szomszédokkal
<p>Zala és Győr-Moson-Sopron megye tervei 6-7 stratégiai célban – átfogó célonként 2-3 – jelölik ki a legfontosabb fejlesztési prioritásokat, melyek a 3 átfogó cél valamelyikének közvetlen elérését segíthetik. Ezzel szemben Vas megye tervében az egyes stratégiai célok több átfogó cél elérését is támogathatják.</p> <p>A stratégiai célok már jól tükrözik az egyes megyék eltérő sajátosságaiból fakadó különböző fejlesztési hangsúlyokat. Pl. Vas és Zala esetében nagyobb hangsúlyt kap a leszakadó társadalmi rétegek felzárkóztatása, a periférikus térségek fejlődésének elősegítése, míg Győr-Moson-Sopron megye pedig a kreativitásra és innovációra alapozott térségi és interregionális együttműködésben látja a jövő útját.</p>		

Az alábbi táblázat a három terv **területi stratégia céljainak** sajátosságait mutatja be. Vas és Győr-Moson-Sopron megye esetén az aktuálisan érvényes célok láthatóak:

Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója	Vas Megye Területfejlesztési Konceptiója	Győr-Moson-Sopron Megye Területfejlesztési Konceptiója
<ol style="list-style-type: none"> 1. Megyei jogú városok vonzáskörzetének innovatív iparfejlesztése (Nagykanizsa és Zalaegerszeg városok, illetve ezen városok ipari vonzáskörzete) 2. Zala megye belső perifériáinak fejlesztése 3. Zala balatoni térsége (Keszthely, Hévíz, Kis-Balaton térsége) kreatív tudásra és természeti értékekre épülő fejlesztése 4. Lenti-Hetés-Kerka fejlesztési térség 5. „Murafölde” gazdasági és turisztikai fejlesztési térség 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Szombathelyi agglomeráció térsége 2. Sárvár-Celldömölk térsége 3. Körmend-Vasvár-Szentgotthárd térsége 4. Belső periférián lévő kistelepülések 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Győr és térsége a korszerű és folyamatosan exportképes hazai ipar első számú központja, az egyre szélesebb beszállítói és termelő üzleti szolgáltatói rendszerével. 2. Mosonmagyaróvár és térsége az ország kapuja, egyben fontos gazdasági alközpontja is. 3. Sopron és térségének gazdasága sok szálon kapcsolódik a szomszédos Ausztriához, illetve annak fővárosához.
<p>A területfejlesztési koncepció célrendszerében mindhárom megye meghatározza a kiemelten fejlesztendő területi egységeit is.</p> <p>Győr-Moson-Sopron megye esetében a területek nem stratégiai célként, hanem a jövőkép részeként kerültek lehatárolásra.</p> <p>A területfejlesztési koncepciókban a területi célok képesek leginkább a helyi adottságoknak megfelelő fejlesztési célokat kijelölni és fontos szerepük van a települési és térségi identitás kialakításában és megőrzésében is.</p>		

Az alábbi táblázat a három terv **horizontális céljainak** sajátosságait mutatja be. Vas és Győr-Moson-Sopron megye esetén az aktuálisan érvényes célok láthatóak:

Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója	Vas Megye Területfejlesztési Konceptiója	Győr-Moson-Sopron Megye Területfejlesztési Konceptiója
<ol style="list-style-type: none"> 1. Foglalkoztatás növelése 2. Energia- és erőforráshatékonyság növelése az üvegházhatású-gáz kibocsátás csökkentése mellett 3. Digitális technológiákhoz való hozzáférés elősegítése 4. Természetes környezet és biológiai sokféleség védelme; felszíni és felszín alatti vizek védelme 5. Társadalmi kohézió és esélyegyenlőség erősítése 6. Zala megye népességmegtartó erejének növelése 7. Fenntartható közlekedés támogatása és szűk keresztmetszetek felszámolása 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Fenntartható környezet- és tájhasználat, mely során a tervezett beruházások figyelemmel vannak a természeti értékek védelmére, a vízbázisok védelmére, a levegőszennyezés csökkentésére, a hulladékok keletkezésének mérséklésére 2. Barnamezős területek hasznosítása, illetve a használaton kívül épületek, területek újrahasznosítása a zöld mezős beruházások helyett 3. Hátrányos helyzetű társadalmi csoportok bevonása (esélyegyenlőség) a fejlesztésekbe, illetve a fejlesztések hatásainak szétterítése 4. Korszerű információs és kommunikációs technológiák (ICT) alkalmazása, mely során biztosítani kell az információknak a hátrányos társadalmi csoportokhoz való eljutást 	<ol style="list-style-type: none"> 1. A gazdasági és Innovációs potenciál javítása, a humánerőforrások kreativitásának alakítása 2. Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű népesség és térségek társadalmi, gazdasági felemelkedésének és beilleszkedésének előmozdítása 3. Az infokommunikációs technológiák (IT) minőségének, használatának és hozzáféréseinek előmozdítása 4. A klímaváltozáshoz történő alkalmazkodás, kockázatkezelés, lépések az energiatfüggetlenség felé 5. Ivóvízvédelem, megfelelő minőségű és mennyiségű élelmiszertermelés biztosítása 6. A városok és térségi központok fejlesztésével a térségi együttműködések erősítése 7. A környezet védelme, a hatékony erőforrás felhasználás elősegítése 8. A fenntartható közlekedés támogatása, szűk keresztmetszetek felszámolása kulcsfontosságú infrastrukturális hálózatokban

A horizontális célok olyan, az adott területi egység fejlesztésének és tervezésének egészét meghatározó alapvető megfontolások, elvárások és kritériumok összessége, melyeket a célrendszer egészének meghatározásánál, a megvalósítást szolgáló eszközök és intézkedések kialakításánál, ezek végrehajtásánál egyaránt következetesen érvényesíteni kell.

A három megye horizontális céljai egymással jól összeegyeztethetők, lényegében egymással azonosnak mondhatók. Mindhárom esetben megjelenik IKT-szektor, a közlekedésfejlesztés, a leszakadó társadalmi csoportok fejlesztése, környezeti (ivóvíz-biztonsági) célok, valamint az energiahatékonyság. Emellett mindhárom területnél van olyan specifikus horizontális cél, amely azon a területen szükségeltetik. Zala megyében a népességmegtartás, Vas megyében a barnamezős beruházások, Győr-Moson-Sopron megyében pedig a térségi együttműködések.

2.2.2 ZALA MEGYE ÉS A BALATON KIEMELT TÉRSÉG FEJLESZTÉSI PROGRAMJÁNAK (KONCEPCIÓ) ÖSSZEHASONLÍTÁSA

Átfogó célok	
Zala megyei koncepció	Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Program
Élhető Zala megye	Megbízható jövedelem-szerzést és javuló életminőséget, a környezetkímélő technológiák alkalmazásának széles körű elterjedése következtében magas minőségű környezetet biztosítson a helyi lakosok számára
Jól működő, fejlett gazdaság	Vonzó természeti és épített környezeti feltételeket és magas színvonalú szolgáltatásokat biztosítson a térséget felkeresők számára, melynek eredményeként növekedjen a Balaton térségébe látogató turisták tartózkodási ideje, attrakciókhoz kapcsolódó költségekben és szolgáltatásvásárlásban megmutatkozó elégedettsége
Foglalkoztatás bővítése és társadalmi kohézió	Vonzó működési környezetet biztosítson elsősorban szolgáltatásokat kínáló és innovatív, magas hozzáadott értéket előállító és döntően magasan képzett munkatársakat foglalkoztató vállalkozások számára
	A változó igényekhez, természeti folyamatokhoz rugalmasan igazodó és folyamatosan megújulásra képes szolgáltató és cselekvőképes, együttműködő intézmények és szervezetek szolgálják a lakosokat, turistákat és vállalkozásokat

Az átfogó célok tekintetében az Élhető Zala megye céljaival van a legnagyobb hasonlóság a Zala megye és a Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Programja között. A balatoni koncepció természetéből fakadóan nem foglalkozik direkt a foglalkoztatási kérdésekkel, ez inkább közvetten ered a céljaiból.

Stratégiai célok		
Zala megye	Megfeleltethetőség mértéke	BFT
Vállalkozások K+F+I teljesítményének és kapcsolatainak fejlesztése	**	Innovatív Balaton!
Helyi értékekre építő gazdasági ágazatok megerősítése és rövid ellátási lánc fejlesztése	**	Balaton terméket az asztalra!
Helyi igényekre és K+F+I kapacitás támogatására szolgáló képzési rendszer	-	-
Leszakadó társadalmi csoportok integrált fejlesztése	*	Megújuló balatoni közösségek!
Települések élhetőségnek javítása: munkalehetőségek, közlekedés, szolgáltatások, épített környezet fejlesztése	**	Elérhető Balaton!
Természeti környezet védelme	**	Természetes Balaton! Egészséges környezet, tiszta Balaton!
-	-	Együttműködő Balaton!

A balatoni és zalai stratégiai fejlesztési célok nagymértékben megfeleltethetőek egymásnak, még ha a hangsúlyok nem is ugyanott vannak. A foglalkoztatási kérdések a stratégiai céloknál is inkább közvetve jelennek meg, de ha a célok megvalósulnak, akkor az a foglalkoztatás növekedését is magával vonzza majd.

Horizontális jellegű fejlesztési célok		
Zala megye	Megfeleltethetőség mértéke	BFT
Foglalkoztatás növelése	**	Hátrányos helyzetű társadalmi csoportok bevonása
Energia- és erőforrás-hatékonyság növelése az üvegházhatású-gáz kibocsátás csökkentése mellett	**	Fenntartható környezet- és tájhasználat
Digitális technológiákhoz való hozzáférés elősegítése	**	Korszerű információs és kommunikációs technológiák (ICT) alkalmazása
Természetes környezet és biológiai sokféleség védelme; felszíni és felszín alatti vizek védelme	*	Barnamezős területek hasznosítása Fenntartható környezet- és tájhasználat
Társadalmi kohézió és esélyegyenlőség erősítése, foglalkoztatás növelése	**	Hátrányos helyzetű társadalmi csoportok bevonása
Zala megye népességmegtartó erejének növelése	*	Az egyedi diagnózis alapú fejlesztési elvek érvényesítése a különböző szintű területi beavatkozásokban

Fenntartható közlekedés támogatása és szűk keresztmetszetek felszámolása	-	-	
-	-		Balaton térségen belüli partnerségi együttműködések ösztönzése
-	-		Mindennapi élet biztonságának javítása a Balaton régióban
-	-		Eredményes kommunikáció

A horizontális célok tekintetében bár van néhány cél, amely közvetlenül nem feleltethető meg egymásnak, még így is szembe tűnően nagy a koherencia a tervek között, különös tekintettel a fenntarthatóságra, az innovációs (ICT) és a társadalmi integrációra.

Összességében elmondható, hogy mind a régió más megyéivel, mind a Balatoni fejlesztési tervvel összhangban van a Zala megyei fejlesztési koncepció mind a rövidebb, mind a hosszabb távú célok esetében.

3. A KONCEPCIÓ RÉSZCÉLJAINAK TÁRSADALMI ÉS GAZDASÁGI SZEMPONTÚ KONZISZTENCIAVIZSGÁLATA, AZ ESETLEGES ELLENTMONDÁSOK FELTÁRÁSA

Zala Megye Területfejlesztési Koncepciója rész céljainak társadalmi és gazdasági szempontú vizsgálatakor megállapítható, hogy belső ellentmondások a célrendszerben nem találhatók, a különböző célok kölcsönösen egymást segítve járulnak hozzá a jövőképpen megfogalmazott célállapot eléréséhez.

A jövőkép, amely a "Gazdag és harmonikusan fejlődő zöld Zala" szlogenben jól összefoglalható a koncepció célrendszere értelmében három hosszú távú általános cél együttes megvalósulása esetén érhető el.

A három hosszú távú általános cél:

- 1) JÓL MŰKÖDŐ, FEJLETT GAZDASÁG
- 2) FOGLALKOZTATÁS BŐVÍTÉSE ÉS TÁRSADALMI KOHÉZIÓ
- 3) ÉLHETŐ ZALA MEGYE

A jövőképpen megfogalmazott fejlődéshez elengedhetetlen a működő és prosperáló gazdaság (1. átfogó cél). Ez egyúttal rendező elvként is szolgál a célrendszerben, hiszen a lakosságnak munkahelyekre van szüksége a jövedelemtermeléshez, tágabb értelemben az életminőségük fenntartásához és javításához. Ha van helyben megtermelt jövedelem, akkor van helyi kereslet is, ami helyi piacot jelent a gazdaság szereplőinek, ami a termelés fokozásához, általános értelemben a gazdasági bővüléshez vezet. Mindez bővülő állami és önkormányzati adóbevételeket is jelent, amely révén az életminőséget fokozó (3. átfogó cél) közcélú beruházásokat tudnak a közszereplők megvalósítani. A gazdasági prosperitás és az emberközpontú élhető környezet együttes fejlődése révén megállítható a népességfogyás is, és egy társadalmi-gazdasági értelemben egyaránt harmonikusan fejlődő térsége lehet az országnak Zala megye. A gazdaság fejlődési lehetőségeit azonban rendkívüli módon meghatározza a munkaerő-kínálat, annak mennyiségi és minőségi jegyei. Ezért is oly fontos a foglalkoztatás bővítése (2. átfogó cél), ami egyrészt jelentheti a munka mint érték

szerepének fokozását, másrészt a minőségi képzésen és esélyegyenlőségen alapuló munkaerő-kínálat helyi bővítését.

Csakúgy, mint a három hosszú távú általános cél között, a stratégiai, ágazati célok között is általános konzisztencia és koherencia figyelhető meg. A tervezési terület társadalmi-gazdasági adottságainak és kihívásainak, valamint területi sajátosságainak megfelelően a koncentrált stratégiai célrendszer hat ágazati, – társadalmi - gazdasági és infrastrukturális nézőpontból megfogalmazott – és öt területi célt fogalmaz meg.

A hat stratégiai, ágazati cél:

1. Vállalkozások K+F+I teljesítményének és kapcsolatainak fejlesztése
2. Helyi értékekre építő gazdasági ágazatok megerősítése és rövid ellátási lánc fejlesztése
3. Helyi igényekre és K+F+I kapacitás támogatására szolgáló képzési rendszer
4. Leszakadó társadalmi csoportok integrált fejlesztése
5. Települések élhetőségnek javítása: munkalehetőségek, közlekedés, szolgáltatások, épített környezet fejlesztése
6. Természeti környezet védelme

Az 1. a 2. gazdasági jellegű ágazati célkitűzés arra koncentrálni, hogy a várhatóan elérhető eszközökkel, a prioritásokban megfogalmazott beavatkozásokkal középtávon megfelelő mértékben előre lehessen lépni a jól működő fejlett gazdaság 2030-ra történő valóra váltása érdekében. Ehhez egyrészt a vállalkozások K+F+I teljesítményét szeretné fejleszteni, másrészt mozgósítani kívánja a helyben már meglévő hagyományokon alapuló és/vagy piacképes gazdasági potenciálokat.

A 3. és a 4. stratégiai célkitűzés a képzési szerkezet fejlesztését és a társadalmi kohézió erősítését kívánja előmozdítani. 2030-ra koncentrálni Zala megye jelenkori szegregált és hátrányos helyzetű társadalmi csoportjainak a munka világába történő vissza-, illetve bevezetésére, az oktatási rendszer valós helyi munkaerő-keresleti igényeken alapuló, innovatív fejlesztésére.

Az 5. és a 6. stratégiai célkitűzés a társadalmi, a természeti és a fizikai szempontból élhető környezetre vonatkozóan 2030-ra megfogalmazott hosszú távú célkitűzés előmozdítását segíti elő.

A következő táblázat a célrendszer konzisztencia vizsgálatának mátrixát mutatja, melyből megállapítható, hogy az egyes célok között ellentmondás nem áll fenn.

Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója stratégiai ágazati célok	Vállalkozások K+F+I teljesítményének és kapcsolatainak fejlesztése	Helyi értékekre építő gazdasági ágazatok megerősítése és rövid ellátási lánc fejlesztése	Helyi igényekre és K+F+I kapacitás támogatására szolgáló képzési rendszer	Leszakadó társadalmi csoportok integrált fejlesztése	Települések élhetőségének javítása	Természeti környezet védelme
Vállalkozások K+F+I teljesítményének és kapcsolatainak fejlesztése	-	XX	XXX	X	X	X
Helyi értékekre építő gazdasági ágazatok megerősítése és rövid ellátási lánc fejlesztése	XX	-	XX	X	X	X
Helyi igényekre és K+F+I kapacitás támogatására szolgáló képzési rendszer	XXX	XX	-	X	X	X
Leszakadó társadalmi csoportok integrált fejlesztése	X	X	X	-	X	X
Települések élhetőségének javítása	X	X	X	X	-	XX
Természeti környezet védelme	X	X	X	X	XX	-

XXX – nagyon erős kapcsolata célok között

XX - erős kapcsolat a célok között

X - gyenge kapcsolat a célok között

0 - nincs kapcsolat a célok között

! - ellentmondás, probléma a célok között

A legerősebb összefüggés Vállalkozások K+F+I fejlesztése és K+F+I képzési rendszer között áll fenn. Erősnek mondható még a kapcsolat a Helyi értékekre építő gazdasági ágazatok megerősítése, illetve az innovatív ágazatokat kiszolgáló képzések között. A gazdasági fejlesztések, illetve a képzési rendszer egyaránt hozzájárulnak a leszakadó társadalmi rétegek integrált fejlesztéséhez. A települések élhetőségének javítása a természeti környezet védelmével mutat erősebb kapcsolatot. A többi relációban kevésbé erős kapcsolat mutatható ki, de mindenhol felfedezhető.

A területi célok egy-egy meghatározott földrajzi egységre irányulnak, amelyek a megye térszerkezetét meghatározó három nagyobb város - Zalaegerszeg megyei jogú város, Nagykanizsa megyei jogú város és Keszthely városrészei körül rajzolódnak ki, illetve külön tervezési területként kezeljük Lenti-Hetés-Kerka fejlesztési térséget, valamint „Murafölde” gazdasági és turisztikai fejlesztési térséget. A belső perifériára vonatkozó területi cél pedig azt szolgálja, hogy a városhiányos, illetve városi funkciókkal kevésbé ellátott (első sorban a megye középső részét jelentő) területek térségi szempontú fejlesztése megvalósuljon.

4. A JELENLEGI TÁRSADALMI ÉS GAZDASÁGI ÁLLAPOTNAK A KONCEPCIÓVAL ÖSSZEFÜGGÉSBEN LÉVŐ ELEMEINEK ISMERTETÉSE

A hatásvizsgálat ezen fejezetében megvizsgáljuk, hogy a terv céljai megfelelnek-e a helyzetelemzésben, helyzetértékelésben felvetett problémáknak, és fordítva: vajon a kitűzött céloknak van-e a megnevezett problémák között eredője.

A célrendszer a Zala Megyei Önkormányzat megbízásából a Hétfa Elemző Központ által készített Helyzetelemzés Helyzetértékelés című fejezetének figyelembevételével készült, mely fejezet tartalmazza a megye lehetséges fejlesztési irányainak bemutatását, és ezek alapján a lehetséges cselekvési területek azonosítását, valamint a megye speciális, területi meghatározottságú problémáinak és lehetőségeinek meghatározását.

4.1 ZALA MEGYE GAZDASÁGI, TÁRSADALMI HELYZETÉNEK ÖSSZEFOGLALÁSA, LEGFONTOSABB MUTATÓI

Zala megye népessége 2001-ben meghaladta a 300 ezer főt, azonban a népességszám folyamatosan csökken. A 2001-es népszámlálás óta az évtized végéig eltelt közel egy évtized során mintegy 2,4%-os csökkenés következett be. A fogyás mértéke eleinte némileg alatta maradt a '90-es évek során regisztrált változásnak. Ez a trend jelentősen leromlott a 2010-2020 közötti időszakra, a csökkenés mértéke meghaladta a 7%-ot. Az elmúlt 10 év alatt 21 ezer fővel fogyott a megye népessége, amely egy Keszthely méretű város lakosságának felel meg. A megyéből folyamatos az elvándorlás, a diplomát szerzett fiatalok nem térnek vissza. A népesség területi elhelyezkedése a megyében - a sajátos településhálózati adottságok következtében - rendkívül kiegyenlítetlen. Elsősorban a megye délnyugati aprófalvas térségeiben igen alacsony a népsűrűség (Lenti, Letenyei járás), míg a Zalaegerszeget körülölelő agglomerálódó térségben, és Keszthely-Hévíz környékének gyorsan urbanizálódó településeiben és Nagykanizsa vonzáskörzetében magasabb, az országos átlagot is felülmúlja. A vándorlási veszteség évente 112 és 613 fő között változott 2010-2019 között. A legnagyobb mértékű népességcsere a szomszédos Somogy, Veszprém és Vas megyékkel, valamint Budapesttel mutatható ki, a külföldi vándorlási különbözet viszont 2014 és 2015 kivételével pozitív. Jelentős viszont a külföldön (különösen Ausztriában, Szlovéniában) dolgozók száma és aránya.

Zala megye ingadozásoknak kissé kitett gazdaság, aránylag sok a helyi kötődéssel nem rendelkező gazdasági szereplő. Zalaegerszeg és Nagykanizsa gazdasági súlya erős. Zala megye gazdasági teljesítménye 2016-ban az országos összehasonlításban stagnáló állapotban volt, a gazdasági teljesítmény abszolút értékben azonban nem csökkent. Ami problémát jelent, hogy a beruházási mérték, az exportrészesedés, illetve a K+F ráfordítás alacsony.

A foglalkoztatottság tekintetében a rendszerváltás óta az átlagnál kedvezőbb helyzetű megyék közé tartozott, de 2010 óta ez az előnye egyértelműen mérséklődött, ezzel együtt azonban Zala megye számára is inkább az az óriási átalakulás volt a legfontosabb, ami a munkaerőpiac országos helyzetében 2012-től kezdődően bekövetkezett. A 60,8-ról 69,1%-ra növekvő (2011-2016⁶⁸) foglalkoztatottság a megyében élők szempontjából így is kedvező fejlemény, ám az országos trendtől kissé elmarad, a megyék foglalkoztatottsági rangsorában az 5. helyről a 8. helyre esett vissza. (2019-ben az alkalmazásban álló foglalkoztatottak 61%-a valamilyen fizikai munkát végzett, 39%-uk pedig szellemi foglalkozású volt.) A munkanélküliek aránya a 2016. okt. 1-jei mikrocenzus szerint a gazdaságilag aktívak 4,6%-a volt, a KSH munkaerő-felmérései a 15-74 évesek 4,3%-át találták állás

⁶⁸ a legutolsó ismert mikrocenzus adatai alapján

nélkül (2017), míg a regisztrált munkanélküliek 2018 májusában a 14-65 éves állandó népesség 3,4%-át tették ki.

A vállalkozási aktivitás régóta és stabilan meghaladja a vidéki megyék átlagát, az ezer lakosra jutó 68,3%-os működővállalkozás-sűrűség a 4. legmagasabb az országban. A legtöbb gazdasági szervezet a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat ágazatában van jelen. Zala megyében a vállalatok súlya a GDP előállításában kevesebb a vidéki átlagnál. A zalai GDP jó 40%-át az államháztartási szektor és a háztartások állítják elő. A Zala megyei székhelyű működő vállalkozások ágazati megoszlása nem tér el lényegesen a vidéki átlagtól. A legtöbb vállalkozás fő tevékenysége itt is a kereskedelem (az összes 18,6%-a), a szakmai, tudományos műszaki tevékenység (13,7%) és az építőipar (9,9%) volt 2016-ban. Döntően a zalai ipar gyenge teljesítménye állt a megyei gazdaság egészének stagnálása hátterében (ennek részletes kifejtése megtalálható a Program helyzetelemzésében). A megye egyetlen igazán markáns ágazati sajátossága a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás profilú vállalkozások magas aránya. A turizmus által meghatározott szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás mind a foglalkoztatásban, mind a GDP-termelésben kiemelkedő: viszonylag kis területe és népessége ellenére már a vendégforgalom abszolút és relatív mutatóit tekintve is rendre a dobogós helyeken található a 20 megye rangsorában, a legtöbb mutató esetében csak Budapest előzi meg. De a kedvező idegenforgalmi adottságok ellenére a turizmusban rejlő gazdasági lehetőségek megyei szinten korlátozottak. Nagy volumenű, egyszersmind hatékony ágazat viszont Zala gazdaságában a szállítás.

Az egy lakosra jutó ipari termelési érték 2004-ben a vidéki átlagnak másfélszerese 2016-ra a vidéki átlag 64%-ára esett vissza. 2017-ben - vélhetően már a megye iparában lezajlott legújabb beruházások eredményeként - ezt az adatot sikerült 70%-ra növelni, de a megyék rangsorában ezzel is a 11. csupán Zala (miközben 2004-ben még 4., 2010-ben pedig 7. volt).

A mezőgazdasági termelés természeti adottságai Zalában - a csapadékellátottság kivételével - rosszabbak az országos átlagnál. Dombvidékek uralják, és közepes vagy gyenge termőképességű barna erdőtalajok a leginkább jellemzők. A keleti megyerész a szántóföldi művelés szempontjából kedvezőbb talajminőségű, ám a zalai szántók átlagos aranykorona-értéke így is a második legrosszabb a megyék között. A szántóterületek aránya elmarad az országos átlagtól, ugyanakkor az országos átlagnál lényegesen magasabb az erdők aránya. Az országos aránynál magasabb a művelésből kivett terület. A zalai mezőgazdaságnak nincsenek országosan kiemelkedő jelentőségű termékei. A megye iparszerkezetében - az eddigiekből következően - sokkal inkább a munka-, mint a tőkeintenzív tevékenységek dominálnak, s a zalai ipar ma már nagyobb részben nem a helyi nyersanyagok feldolgozására alapul. A mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma csökkenést mutat.

4.2 A GAZDASÁGI, TÁRSADALMI ÁLLAPOTNAK A KONCEPCIÓVAL ÖSSZEFÜGGÉSBEN LÉVŐ ELEMEI

Az összehangolt települési és településközi infrastrukturális fejlesztések a területi kohézió érdekében segíthetnek a népesség helyben tartásában, illetve az innovatív húzóágazatok fejlődése, a versenyképesebbé váló gazdaság, valamint a térségmunkaerő-megtartó erejét növelő programok vonzóbbá tehetik a megyét a kvalifikált munkavállalók, szakemberek számára, illetve csökkenthetik az elvándorlást. Az infrastrukturális fejlesztések csökkentik a különbséget a központi és a periférikus területek között, ami szintén a népességcsökkenés megállítása irányába hathat.

Az innovatív húzóágazatok fejlődési lehetőségeinek elősegítése, illetve a versenyképesebbé váló gazdasági szerkezet megteremtése prioritások kiemelkedően támogatják a gazdaságfejlesztést,

illetve az előző pontban tárgyalt célok megvalósulása esetén pedig a munkaerő, a szakemberek is rendelkezésre állnának a megyében a szükséges számban.

A következő táblázat ezen összefüggéseket mutatja be, melyből kitűnik, hogy minden a célrendszer különböző szintjén lévő célnak (stratégiai célok, prioritások) van a helyzetelemzésben megfogalmazott probléma eredője, azaz a kitűzött célok valós problémák megoldására igyekeznek megoldást találni.

Helyzetértékelés negatív megállapításai, problémák		Stratégiai célok	Prioritások
Alacsony innovációs potenciálú mikro- és kisvállalkozásokra támaszkodó megyei gazdaság	⇒	Vállalkozások K+F+I teljesítményének és kapcsolatainak fejlesztése	I. Innovatív húzóágazatok fejlődési lehetőségeinek elősegítés II. Versenyképesebbé váló gazdasági szerkezet megteremtése
Sérülékeny gazdasági szerkezet (COVID-19)	⇒	Helyi értékekre építő gazdasági ágazatok megerősítése és rövid ellátási lánc fejlesztése	
Felsőoktatási kutatási potenciál alacsonyan hasznosított			
Foglalkoztatásban magas súlyú a betanított és segédmunka			
Alacsonyak a fizetések, rugalmatlan munkaerőpiac (kevés atipikus foglalkoztatás, közlekedési nehézségek stb.)			
Megye alacsony beruházási teljesítménye			
Foglalkoztatásban magas arányú a betanított és segédmunka	⇒	Helyi igényekre és K+F+I kapacitás támogatására szolgáló képzési rendszer	III. Oktatási, képzési és közszolgáltatási fejlesztések a társadalmi kohézió és a gazdaság erősítése érdekében IV. Integrált programok a térség munkaerő-megtartó erejének növelésére
Belső perifériák, belső szegregátumok alakultak ki a megyében, ahol jelentős a társadalmi depresszió, az elszegényedő társadalmi csoportok jelenléte	⇒	Leszakadó társadalmi csoportok integrált fejlesztése	
Felsőoktatási kutatási potenciál alacsonyan hasznosított			
Közlekedési nehézségek			
Elvándorló aktív korú népesség			

<p>Funkcióhiányos kistelepülési körzetek – aprófalvas településszerkezet</p> <p>Közúti közlekedési nehézségek</p> <p>Felületi és felület alatti vizeket érintő degradációs folyamatok</p>		<p>Települések élhetőségnek javítása: munkalehetőségek, közlekedés, szolgáltatások, épített környezet fejlesztése</p>	<p>V. Integrált környezetvédelmi programok megvalósítása</p> <p>VI. Összehangolt települési és településközi infrastrukturális fejlesztések a területi kohézió érdekében</p>
<p>Szennyvíz, csatornarendszer, hulladékkezelés kihívásai</p> <p>Erősen csökkenő népesség megyszerte – de különösen a kistelepüléseken.</p> <p>Fiatalok elvándorlása</p>		<p>Természeti környezet védelme</p>	

5. VÁRHATÓ TÁRSADALMI ÉS GAZDASÁGI HATÁSOK AZONOSÍTÁSA

Stratégiai cél:	Vállalkozások K+F+I teljesítményének és kapcsolatainak fejlesztése
Kapcsolódó átfogó cél:	Jól működő, fejlett gazdaság
Problémák, amelyekre a stratégiai cél reflektál:	<ul style="list-style-type: none"> Alacsony innovációs potenciálú mikro- és kisvállalkozásokra támaszkodó megyei gazdaság Sérülékeny gazdasági szerkezet (COVID-19) Felsőoktatási kutatási potenciál alacsonyan hasznosított Foglalkoztatásban magas súlyú a betanított és segédmunka
A koncepció céljainak megvalósulása esetén	
Gazdasági hatások	Társadalmi hatások
<p>Az innovatív, magas hozzáadott értéket generáló, tudásintenzív régiós fejlesztési célcsoportot erősítő új kapcsolódó beruházások vonzóbbá tennék a területet a betelepülő vállalkozók számára, növelnék a foglalkoztatottságot és az iparűzési adót, a kapcsolódó bevételeket.</p> <p>A fenntarthatósági projektek csökkentik az energiaforrás-kitettséget, növelik a kompetitív előnyt, új munkahelyeket hoznak létre.</p>	<p>A K+F+I tevékenységek a térségbe vonzzák a magasan kvalifikált szakembereket, az ilyen technológiákat használó vállalatokat, és vonzóvá teszik a felsőoktatási hallgatók és a szakképzést választók előtt is a megyét.</p>
A koncepció céljainak meg nem valósulása esetén	
Gazdasági hatások	Társadalmi hatások
<p>A megye innovációs potenciálja jelenleg gyenge, a közel teljes foglalkoztatás következményeként az extenzív (új munkahelyek létesítésével járó) gazdaságfejlesztés potenciáljai kiürültek, ezért a belterjes (a már meglévő munkahelyek hatékonyságnövelésén alapuló) gazdaságfejlesztés elmaradása hátrányos lenne a megyei vállalkozások számára.</p>	<p>A 2021–2027-es fejlesztési ciklus már nem a munkahelyek mennyiségi, hanem minőségi javulását, illetve minél magasabb hozzáadott értékét célozza meg. Ezek elmaradása esetén nem lehet jelentős mennyiségű bevételre, illetve életszínvonal-növekedésre számítani, a megye nem lesz vonzó a kvalifikált szakemberek számára.</p>

Stratégiai cél:	Helyi értékekre építő gazdasági ágazatok megerősítése és rövid ellátási lánc fejlesztése
Kapcsolódó átfogó cél:	Jól működő, fejlett gazdaság
Problémák, amelyekre a stratégiai cél reflektál:	<ul style="list-style-type: none"> • Megye alacsony beruházási teljesítménye • Alacsony innovációs potenciálú mikro- és kisvállalkozásokra támaszkodó megyei gazdaság • Sérülékeny gazdasági szerkezet (COVID-19)
A koncepció céljainak megvalósulása esetén	
Gazdasági hatások	Társadalmi hatások
A klímaváltozás, illetve a megyében található termőföldek minősége és megoszlása egyaránt abba az irányba mutat, hogy az állattenyésztés és a növénytermesztés a lehető leghatékonyabb, de mindeközben fenntartható módon történjék. A Balaton környéki kutatások, agrár-innovációs fejlesztések, illetve az agráriumban történő szakemberek képzésének magasabb száma nagyobb gazdasági előnyt eredményez. A helyben termelt élelmiszer olcsóbb, megbízható minőségű és segíti a helyi KKV-k prosperitását.	A rövidülő ellátási láncok és a jobb minőségű, fenntartható forrásból származó élelmiszer csökkenti a világpiaci kitettséget és ezzel párhuzamosan csökkenti az élelmiszerek árát. A stratégiai cél megvalósulása a társadalmi felzárkózást elősegítheti, amennyiben helyben ad például mezőgazdasági munkát.
A koncepció céljainak meg nem valósulása esetén	
Gazdasági hatások	Társadalmi hatások
A fejlesztések elmaradása esetén a változásra felkészületlen mezőgazdaságban a klímaváltozás rövid- és hosszú távon is nagy károkat okozhat, továbbá a helyben termelt élelmiszereknek nem lenne helyben felvevőpiaca, annak exportjáról gondoskodni kellene.	A fejlesztések elmaradása esetén a lakosságnak magasabb élelmiszerárakkal kell szembenéznie vagy akár munkanélküliséggel vagy bérfejlesztések elmaradásával, valamint a klímaváltozás káros hatásaival.

Stratégiai cél:	Helyi igényekre és K+F+I kapacitás támogatására szolgáló képzési rendszer
Kapcsolódó átfogó cél:	Foglalkoztatás bővítése és társadalmi kohézió
Problémák, amelyekre a stratégiai cél reflektál:	<ul style="list-style-type: none"> Felsőoktatási kutatási potenciál alacsony hasznosított Foglalkoztatásban magas súlyú a betanított és segédmunka
A koncepció céljainak megvalósulása esetén	
Gazdasági hatások	Társadalmi hatások
<p>Olyan a modern technológiák által indukált forradalmi változás zajlik, amelyek alapvetően alakítják át a társadalom és a gazdaság működését. Az újonnan létrejövő munkahelyek nem ugyanazokat a készségeket, kompetenciákat és tudást igénylik, így a világ a közoktatás és a felsőoktatás irányába hatalmas nyomással él majd a gazdaság teljesítőképességének fenntartására. A cél értelmében olyan oktatási környezet alakul ki, amelyik a jövő munkavállalóit modern tudással, versenyképes kompetenciákkal és az új, rendkívül gyorsan változó környezetben történő sikeres integrációjukhoz szükséges készségekkel látja el.</p> <p>A helyi gazdasági igényekre épülő szakképzési rendszer nemcsak a megyei vállalkozások, gazdasági szereplők meglévő munkaerőigényét kell, hogy kielégítsék, hanem felkészítik az intézményeket olyan képzések létrehozására is, amelyekre csak később lesz igény.</p>	<p>Az szakképzés területén kiemelkedően fontos lenne szem előtt tartani, hogy a fejlettebb és kevésbé fejlett területeken élők egyaránt hozzáférjenek minőségi oktatáshoz, s a megszerzett végzettségekkel gyorsan el tudjanak helyezkedni. Amennyiben a piaci igényekre reflektáló oktatási struktúrát megfelelően alakítják ki, az e-learning rendszerek is csökkenthetik a hozzáférhetőségből, eltérő szociodemográfiai háttérből adódó különbségeket a népességben az oktatáshoz való hozzáféréseken keresztül, s ezáltal elősegítve a vertikális társadalmi mobilitást, amely pedig a társadalmi felzárkózás első lépése.</p>
A koncepció céljainak meg nem valósulása esetén	
Gazdasági hatások	Társadalmi hatások
<p>A képzési rendszer helyi igényekhez való illeszkedése, illetve az innovációs technológiák beépítése nélkül a megyei gazdaság egy nagyon fontos lába fog hiányozni: vállalatok munkaerőigénye és a munkaerő-kínálat a jelenleginél sokkal jobban el fog térni egymástól (a strukturális munkanélküliség már most is komoly gondokat okoz a megyében), súlyos versenyképességi hátránnyal kell szembenézni. A tervezett fejlesztések nélkül az innovatív és egyéb nagy szellemítőke-igényű vállalkozások munkaerő hiányában leépíthetik tevékenységüket.</p>	<p>A jövő kihívásaihoz alkalmazkodó képzési rendszer nélkül egyes társadalmi rétegek kitörési lehetőségei, illetve munka nélkül maradhatnak, a megfelelő munkaerő rendelkezésre állása nélkül munkahelyek szűnhetnek meg hosszú távon, amely további mennyiségi és strukturális munkanélküliséget eredményezne. A fejlettebb és fejletlenebb régiók közötti különbség nem csökken.</p>

Stratégiai cél:	Leszakadó társadalmi csoportok integrált fejlesztése
Kapcsolódó átfogó cél:	Foglalkoztatás bővítése és társadalmi kohézió
Problémák, amelyekre a stratégiai cél reflektál:	<ul style="list-style-type: none"> Alacsonyak a fizetések, rugalmatlan munkaerőpiac (kevés atipikus foglalkoztatás, közlekedési nehézségek, stb.) Belső perifériák, belső szegregátumok alakultak ki a megyében"
A koncepció céljainak megvalósulása esetén	
Gazdasági hatások	Társadalmi hatások
A hátrányos helyzetű járásek és települések komplex fejlesztése komoly munkaerő-tartalékot biztosítana, miközben pedig a felzárkóztatási célok megvalósulásával az érintett térségek élhetősége is javul. Megszűnnének a megye belső perifériái, s végbemehet a megye egységes fejlődése.	Az érintett lakosság képzettségének javulásával és munkaerőpiaci státuszának változásával, a környező infrastruktúra fejlesztésével javulhat az társadalmi integrálódásuk, jóllétük, növekszik a társadalmi mobilitásuk. Ezek a jelenségek pedig elősegítik a társadalom felzárkózását, esélyegyenlőséget.
A koncepció céljainak meg nem valósulása esetén	
Gazdasági hatások	Társadalmi hatások
A leszakadó társadalmi csoportok integrálása nélkül a számukra szükséges állami támogatások és önkormányzati költségek nőnek, a közteherviselésből kimaradnak. Képzettség hiányában a munkahelyek jelentős részére felvételük nem lehetséges.	A belső perifériára szorult, aprófalvas településeken lakó népesség és a centrum közötti különbség tovább nő, de legalábbis nem csökken számottevő mértékben. Az érintettek munkanélkülisége miatt nem javul státuszuk.

Stratégiai cél:	Települések élhetőségnek javítása: munkalehetőségek, közlekedés, szolgáltatások, épített környezet fejlesztése
Kapcsolódó átfogó cél:	Élhető Zala megye
Problémák, amelyekre a stratégiai cél reflektál:	<ul style="list-style-type: none"> • Alacsonyak a fizetések, rugalmatlan munkaerőpiac (kevés atipikus foglalkoztatás, közlekedési nehézségek, stb.) • Közlekedési nehézségek • Elvándorló aktív korú népesség • Funkcióhiányos kistelepülési körzetek – aprófalvas településszerkezet
A koncepció céljainak megvalósulása esetén	
Gazdasági hatások	Társadalmi hatások
A centrumokon kívüli munkalehetőségek növelése előnyös a megye gazdasága számára, mert így olyanok is munkalehetőséghez juthatnak, akik valamiért nem tudnak, vagy nem akarnak a nagyobb városokban munkát vállalni. A települések élhetőségének, infrastrukturális feltételeinek javulása - különös tekintettel a közlekedési fejlesztésekre - segíti az összeköttetést a centrumok és az agglomerációk, perifériák között. Az intézményi, szolgáltatási fejlesztések olyan településeken is növelhetik, de legalábbis helyben tarthatják a népességet, ahol jelenleg ezek nem vagy nem megfelelő kapacitással állnak rendelkezésre.	A fejlesztett települések élhetősége, a szolgáltatások javulása egyértelműen a terület népességmegtartó képességét illetve akár megyébe való letelepedését eredményezheti. Az új, jó minőségű lakások közvetve vagy közvetlenül mindenkinek jobb minőségű lakhatást eredményezhetnek. Amennyiben azonban a fejlesztések a leszakadó térségek helyett az egyébként is prosperáló régiókban mennek végbe, ez gyorsíthatja előbbieket elnéptelenedését. A közműfejlesztések növelik a már meglévő lakások, házak értékét, biztonságosságát. A jelenleg kevésbé fejlett régiókban létrejövő munkahelyek segíthetik az itt élők jobb életkörülményeinek biztosítását, az új utak pedig a települések zaj- és légszennyezettségét csökkentik. A közszolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés az esélyegyenlőség megteremtésének irányába hat.
A koncepció céljainak meg nem valósulása esetén	
Gazdasági hatások	Társadalmi hatások
A beavatkozások nélkül a munkahelyek száma nem növekszik megfelelő mértékben, a meglévő munkahelyeket pedig nem lehet betölteni, mert sem lakás sem megfelelő úthálózat nem áll a szakemberek és munkások rendelkezésére.	A közlekedési, szolgáltatási fejlesztések, új lakások és új munkahelyek nélkül a hátrányosabb települések lakosságának csökkenése tovább gyorsulhat, életminőségük, egészségük a zaj- és légszennyezettség miatt romlik. A közműfejlesztések nélkül házaik, lakásaik értéke nem növekszik. A fejlesztések elmaradása a fejlettebb területek kevésbé okoz negatív hatásokat.

Stratégiai cél:	Természeti környezet védelme
Kapcsolódó átfogó cél:	Élhető Zala megye
Problémák, amelyekre a stratégiai cél reflektál:	<ul style="list-style-type: none"> Felszíni és felszín alatti vizeket érintő degradációs folyamatok Szennyvíz, csatornarendszer, hulladékkezelés kihívásai
A koncepció céljainak megvalósulása esetén	
Gazdasági hatások	Társadalmi hatások
A különböző fenntarthatósági projektek, közműfejlesztések elősegítik Zala megye klímasemlegességi céljainak elérését. A fejlesztéseknek nemcsak környezetre van pozitív hatásuk, hanem optimalizálási folyamatokból fakadóan növelik a költséghatékonyságot, így az önkormányzatoknak megtakarítást jelentenek. A körkörös gazdálkodás növekedéséből származó végfelhasználói költségnövekedést, a (zárt körökből) megújuló energiákat részesít előnyben, illetve a hulladékgazdálkodás átalakítása, valamint a víztisztítás technológiájának fejlesztése költségcsökkenést, illetve új bevételeket hozhat magával. Az önfenntartó közművek jelentősen csökkentik a kitétséget és növelik a függetlenséget.	A fenntarthatósági intézkedések során a természetre nehező nyomás csillapítása vagy megszüntetése zajlik, estenként a károkozás csökkenése. A csökkenő CO ₂ -kibocsátás vagy úthálózat bővítése esetén a csökkenő városi forgalom nagyban javítja a levegőminőséget. A turisztikai, rekreációs célú beruházásoknál is mindig fontos a környezet védelme vagy helyreállítása, ezek is pozitívan befolyásolják a helybeli lakosság egészségét. A szabadidő-eltöltési lehetőségek növekvő száma mindenképpen pozitív hatással lesz az egészségre. A mezőgazdaságban a fenntartható gazdálkodás egyre nagyobb mértékű terjedése segíti a munkához jutást, és a helyben termelt, biominőségű termékekhez való hozzáférést.
A koncepció céljainak meg nem valósulása esetén	
Gazdasági hatások	Társadalmi hatások
A fejlesztések hiányában a gazdálkodók, vállalkozások, önkormányzatok egyaránt növekvő költségekkel és nem hatékony közműszolgáltatással számolhatnak. Mindez magával vonzza a CO ₂ -növekedését, a levegőminőség romlását.	Azok a települések, amelyek nem részesülnek az innovatív fenntarthatósági fejlesztésekből, ellátási bizonytalanságokkal, növekvő költségekkel és nagyobb mértékű kitétséggel fognak szembesülni.

6. KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉS

A Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója erős kapcsolatban áll Zala Megye Területrendezési Tervével. A Konceptióban foglalt célok a TrT áltl meghatározott feltételrendszer mellett kerültek meghatározásra. Az alábbi környezeti értékelés ezért a Zala Megye Területrendezési Terv Módosítás Környezeti Értékelés Egyeztetési dokumentáció 2. fejezete alapján készült.⁶⁹

6.1 ZALA MEGYE TERÜLETRENDEZÉSI TERVE MÓDOSÍTÁSÁNAK INDOKOLTSÁGA, CÉLJA, TARTALMÁNAK ÖSSZEFOGLALÓ ISMERTETÉSE, KIEMELVE A KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉS SZEMPONTJÁBÓL FONTOS ELEMENKET

Az új módszertan alapján készülő területrendezési tervek készítését az az építésügy átalakítását célzó intézkedési tervről és a hozzá kapcsolódó feladatokról szóló 1567/2015. (IX. 4.) Kormányhatározat nevesíti. A határozat szerint meg kell teremteni a területrendezési tervek egy időben történő készítésének feltételeit, díjmentesen hozzáférhetővé kell tenni és a településrendezéssel egységes formátumra kell hozni az alaptérképeket. A 2000 és 2012 között készült megyei területrendezési tervek módosításának célja, hogy a 2017-ben az Országgyűlés elé terjesztett Országos Területrendezési Tervvel összhangban meghatározzák a megye távlati térszerkezetét és területfelhasználását, ezzel az ágazati célok területi koordinációját és közvetítsék az országos és a térségi elhatározásokat a településrendezés számára. A Zala Megyei Területrendezési Tervet a megyei önkormányzat 20/2006. (XII.20.) ÖR számú közgyűlési rendeletével fogadta el majd 2010-ben módosította. A tervezés konkrét feladata, hogy:

- az országos területfelhasználás és műszaki infrastruktúra területeit pontosítása,
- az országos elemeket kiegészítése a térségi jelentőségű infrastruktúra elemekkel,
- térségi jelentőségű környezeti, természeti és kulturális értékek területi védelmét megteremtse megyei övezetek bevezetésével;
- a megyei sajátosságokat kiemelő egyedi övezet(eket) meghatározásával a megyei fejlesztéseket térben koordinálja.

A tervezési terület Zala megye közigazgatási területe, kivéve a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet

Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési Szabályzat megállapításáról szóló 2000. évi CXII. törvény 1/1. számú melléklete értelmében a Balaton kiemelt üdülőkörzethez tartozó településeket. A környezeti értékelés az OTrT és a hatályos terv területfelhasználási egységeit, övezeteit, tervezett infrastruktúra hálózatát hasonlítja össze a tervezett területrendezési tervvel.

⁶⁹ Készítette: PESTTERV Pest megyei Terület-Település-Környezet Tervező és Tanácsadó Kft, 2019. szeptember

6.2 A TERVMÓDOSÍTÁS CÉLRENDSZERÉNEK ÖSSZEVETÉSE A KÖZÖSSÉGI, AZ ORSZÁGOS ILLETVE MEGYEI SZINTEN KITŰZÖTT KÖRNYEZET- ÉS TERMÉSZETVÉDELMI, VALAMINT VÍZGAZDÁLKODÁSI CÉLOKKAL

Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia (NFFK, 2013)

A környezetvédelmi, fenntarthatósági célokat legszéleskörűbben az NFFK fogalmazza meg. A keretstratégia természeti erőforrásokkal kapcsolatos célja a környezeti eltartóképességet, mint a gazdálkodás korlátját érvényesíteni. Cél többek közt a biodiverzitás fenntartása, táji és természeti értékek megőrzése, a beépítettség csökkentése és a fenntartható hozamon alapuló gazdálkodás a megújuló erőforrásokkal. További cél a környezeti terhelések csökkentése, valamint a nem megújuló természeti erőforrásokkal való ésszerű gazdálkodás. A célok megvalósításában a keretstratégia kiemeli a családok és polgárok, vállalkozások, kisközösségek és civil szervezetek, valamint az országos és helyi kormányzás feladatait. A keretstratégia külön kiemeli, hogy a természeti erőforrások által nyújtott ökoszisztéma-szolgáltatások komplex rendszerét. A szolgáltatások a természetes és az ember által módosított ökoszisztémák által a társadalom számára biztosított közvetett és közvetlen hasznokat jelentik. Ilyen hasznok a termeléssel összefüggő szolgáltatások (pl. élelem, takarmány, nyersanyag), a természeti körfolyamatokkal kapcsolatos szabályozó szolgáltatások (pl. klímaszabályozás, beporzás, árvízvédelem), a támogató szolgáltatások (pl. tápanyag-körforgás, talajok keletkezése) és a kulturális szolgáltatások (pl. pihenés-feltöltődés, oktatás, művészeti inspiráció).

A négy alapvető nemzeti erőforrás területén a célok rendszere a következő:

- **Emberi erőforrások:** cél a népességében stabil, egészséges, a kor kihívásainak megfelelő készségekkel és tudással rendelkező emberek alkotta, a kirekesztettséget fokozatosan csökkentő társadalom.
- **Társadalmi erőforrások:** Cél a fenntarthatóságot támogató kultúra kialakítása, a fenntartható társadalom szempontjából pozitív értékek, erkölcsi normák és attitűdök erősítése. Mivel minden társadalom környezete folyamatosan változik, e változáshoz saját önazonosságunk megtartása mellett alkalmazkodnunk kell. Ebből fakadóan karban kell tartanunk azon ismereteinket, amelyek a közösség összetartozását és fennmaradását szolgálják.
- **Természeti erőforrások:** A környezeti eltartó képességét, mint a gazdálkodás korlátját kell érvényesíteni.
- **Gazdasági (fizikai) erőforrások:** Fontos az önrendelkezés megfelelő szintjének fenntartása a gazdaságpolitikai döntésekben. Cél a fizikai tőke szelektív gyarapítása, a közösségi tőkejavak amortizációjának pótlása. Kiemelt feladat a vállalkozói réteg megerősítése, a hazai tőkebefektetések fokozatos növelése, külföldi kivettségünk csökkentése. Fontos a lokalizáció és a nemzetközi gazdasági kapcsolatok kihasználása közötti ésszerű arány megteremtése, a helyi gazdasági kapcsolatok (pl. város és vidéke) erősítése.

A területrendezési terv alapfilozófiája a természeti erőforrásokkal történő takarékos gazdálkodás, szemlélete így összhangban van az NFFK szemléletével.

Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia átfogó céljai	Illeszkedés	ZMTrT kapcsolat
Társadalmi erőforrások Emberi erőforrások	● ● ●	A ZMTrT az erdők védelmét egyrésztől a meglévő erdők átsorolásának tilalma, másrészt a kiváló termőhelyi adottságú meglévő erdők övezeti lehatárolása és beépítést tiltó, illetve a bányászatot korlátozó szabályozása révén biztosítja. A távlati erdősültség elérését a szerkezeti terv erdőgazdálkodási térségének, valamint az erdőtelepítésre javasolt terület övezetének lehatárolása, és települési szinten a lehatárolások figyelembevételének előírásával támogatja. A felszín alatti és felszín feletti vizek mennyiségi védelmén kívül a minőségi védelmet az vízminőség-védelmi terület övezetének lehatárolása, valamint a szennyvízkezelést rendező és a bányászatot korlátozó előírás biztosítja, összhangban a vízvédelmi jogszabályokkal. A vízgyűjtő-gazdálkodási (VGT) célok és elvek érvényesülését támogatja A TrT célkitűzései összhangban vannak a tájbaillesztett infrastruktúrákkal, a bölcs tájhasználatával.
Természeti erőforrások	● ● ●	
Gazdasági erőforrások	● ●	A ZMTrT-ben a távlati műszaki infrastruktúra hálózatok, valamint műszaki infrastruktúra létesítmények közül az a közlekedési, energetikai, hulladékgazdálkodási és vízgazdálkodási nyomvonalak és objektumok rögzítésre kerültek.

1. táblázat A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia átfogó céljai

Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2017-2030)⁷⁰

A második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia magában foglalja az éghajlatváltozás várható magyarországi hatásainak, természeti és társadalmi-gazdasági következményeinek, valamint az ökoszisztémák és az ágazatok éghajlati sérülékenységének értékelését, az üvegházhatású gázok kibocsátásának 2050-ig tartó csökkentésére vonatkozó célokat, prioritásokat és cselekvési irányokat tartalmazó **Hazai Dekarbonizációs Útitervet**, valamint a **Nemzeti Alkalmazkodási Stratégiát**. E két terv mellett tartalmazza még a „Partnerség az éghajlatért” Szemléletformálási Tervet is. A területi tervezés témakörével a Nemzeti Alkalmazkodási Stratégia (NAS) foglalkozik.

⁷⁰ <http://www.parlament.hu/irom40/15783/15783.pdf>

Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (NÉS-2) céljai	Illeszkedés	ZMTrT kapcsolat
Dekarbonizáció <ul style="list-style-type: none"> • fosszilis energiahordozók kiváltása, • energiahatékonyság növelése, • természeti erőforrások igényeinek mérséklése, • zöldgazdaság-fejlesztés, • erdősítés CCS, • kutatás, fejlesztés, innováció 	• • •	A kibocsátás-csökkentési intézkedések szintén minden területi tervezési szintbe beépülhetnek: A területfejlesztési és-rendezési tervek főként a megújuló energiaforrások kitermelésére alkalmas területek feltárásával, az erdőtelepítésre alkalmas területek kijelölésével (és szabályozásával), illetve a széndioxid leválasztás- és tárolás műszaki elemeinek térségi szerkezeti tervben történő helybiztosításával támogatják a mitigációs célokat.
Alkalmazkodás és felkészülés <ul style="list-style-type: none"> • természeti erőforrások megóvása, • sérülékeny térségek alkalmazkodása, • sérülékeny ágazatok alkalmazkodása, • nemzetstrat. területek alkalmazkodása, - • társadalom alkalmazkodása, • kutatás, fejlesztés, innováció 	• • •	A ZMTrT a földhasználat alakításával, a zöld infrastruktúra hálózat védelmével és fejlesztésével, a kiváló termőhelyi adottságú mezőgazdasági területek megőrzésével, a vízvisszatartás lehetőségeinek feltárásával az árvízi- és földtani kockázatok mérséklésével támogathatja leginkább az adaptációs célok megvalósulását.

2. táblázat A Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (NÉS-2) céljai

IV. Nemzeti Környezetvédelmi Program 2015-2020⁷¹

A program átfogó célkitűzése, hogy hozzájáruljon a fenntartható fejlődés környezeti feltételeinek biztosításához. Stratégiai céljai a következők: az életminőség és az emberi egészség környezeti feltételeinek a javítása, a természeti értékek és erőforrások védelme és fenntartható használata, végül pedig az erőforrás-takarékosság javítása, a gazdaság zöldítése. Ezekben belül a következő kiemelt témáknál állnak rendelkezésre EU-s források: az energiahatékonyság növelése, a megújuló energiaforrások felhasználásának bővítése, a szennyvízkezelés fejlesztése, az ivóvízminőség javítása, a területi vízgazdálkodás, a hulladékgazdálkodás, a kármentesítés, a közösségi közlekedés, a természetvédelmi és élővilág-védelmi fejlesztések, továbbá az ökoszisztémák állapotának megőrzése és javítása.

⁷¹ http://doc.hjegy.mhk.hu/20154130000027_I.PDF

A4. NKP környezetstratégiai céljai	Illeszkedés	ZMTrT célkitűzések
<p>Az életminőség és az emberi egészség környezeti feltételeinek javítása.</p> <p>Cél a jó életminőség és az egészséges élet közvetlen környezeti feltételeinek biztosítása. Ezek közé tartozik a környezet-egészségügyi feltételek javítása, a magas színvonalú környezeti infrastruktúra, valamint a település, a lakóhely épített és természeti elemeinek megfelelő aránya, minősége és összhangja.</p>	● ● ●	<p>A területrendezési terv fő célja az élhető környezet megteremtése és a fenntartható magas színvonalú környezetminőség megőrzése. A TrT Tájképvédelmi övezete, a Országos Ökológiai Hálózat övezetei, a kiváló termőhelyi adottságú termőterületek megőrzése közvetlenül is hozzájárul a célok eléréséhez.</p>
<p>Természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata.</p> <p>Cél a stratégiai jelentőségű természeti erőforrások, természeti értékek, ökoszisztémák védelme, az életközösségek működőképességének megőrzése, a biológiai sokféleség csökkenésének megállítása.</p>	● ● ●	<p>A TrT Tájképvédelmi övezete, a Országos Ökológiai Hálózat övezetei, a kiváló termőhelyi adottságú termőterületek megőrzése közvetlenül is hozzájárul a célok eléréséhez</p>
<p>erőforrás-takarékosság és a -hatékonyság javítása, a gazdaság zöldítése.</p> <p>Cél a természeti erőforrásokkal való takarékos gazdálkodás kialakítása, a környezetszennyezés megelőzésére, a terhelhetőség/megújuló képesség figyelembevételére épülő fenntartható használat megvalósítása. Kiemelt figyelmet kell fordítani a társadalmi-gazdasági fejlődés és a környezetterhelés szétválására, azaz, hogy a lakosság növekvő jólléte csökkenő környezetterhelés mellett legyen biztosítható. A fogyasztói magatartás megváltozása, a környezeti szempontból fenntartható termékek és szolgáltatások felé történő elmozdulás keresleti oldalról erősíti meg a termelői folyamatok „fenntarthatósága” iránti igényt. A fenntartható termelés forrástakarékos (beleértve az anyag-, a víz-, a terület-, a termőföld- és energiahasználatot, az újrahasználhatóság és a tartósság tervezését, az anyagciklusok körfolyamattá zárását); csökkenti a környezetre gyakorolt káros hatásokat (kibocsátások és hulladékok minimalizálása, a megújuló erőforrások fenntartható mértékű használata); növeli a termékek és szolgáltatások értékét a fogyasztók számára.</p>		<p>A TrT feladata a táji adottságokon alapuló bölcs tájhasznosítás, a természeti erőforrások és kulturális örökség általános védelme, a takarékos területhasználat, illetve a Éghajlatváltozás hatásának mérséklése, alkalmazkodás. A TrT számos övezete közvetlenül is kapcsolódik a célok eléréséhez.</p>

3. táblázat A IV. Nemzeti Környezetvédelmi Program céljai

Nemzeti Vidékstratégia 2012-2020³

A Kormány a Nemzeti Vidékstratégiát 2012-ben fogadta el a Nemzeti Vidékstratégia végrehajtásával összefüggő feladatokról szóló 1074/2012. (III. 28.) Korm. határozattal. „A stratégia átfogó célkitűzése: Vidéki térségeink népességeltartó és népességmegtartó képességének javítása.

Ezen átfogó célkitűzés jegyében cél egy olyan vidékfejlesztési program megvalósítása, amely az emberek és a közösség értékeire építve, a hagyományokat ápolva, a táji és épített környezet értékeit megőrizve, a természeti erőforrásokkal fenntartható módon gazdálkodva, a mezőgazdaságot és a nem mezőgazdasági tevékenységet folytató vidéki vállalkozásokat fejlesztve nyújt esélyt a vidéki élet megbecsültségének és vonzerejének helyreállítására, a vidéken élők életminőségének átfogó javítására, a vidék, és általa az ország felemelkedésére. A Vidékstratégia az egyik legkomplexebb program, amelynek szinte minden célja kapcsolatban van a TrT célkitűzéseivel.

Nemzeti Vidékstratégia céljai	Illeszkedés	ZMTrT kapcsolat
I. Tájaink természeti értékeinek, erőforrásainak megőrzése I.1 Természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata <ul style="list-style-type: none"> • Talajvédelmi és ásványi nyersanyag-gazdálkodási program • Természeti értékek, területek, ökoszisztéma szolgáltatások védelme és helyreállítása program • Környezetbiztonsági program • Vízkészlet- és vízminőségvédelmi program - Területi vízgazdálkodási program 	• • •	A kiváló termőhelyi adottságú szántóterület a jó termőhelyi adottságú szántóterület övezete a vízminőség-védelmi terület övezete, a nagyvízi meder övezete, az ásványi nyersanyagvagyon övezete és lehatárolása közvetlenül hozzájárul az NKP célkitűzéseinek megvalósulásához.
1.2 Vidéki környezetminőségjavítása <ul style="list-style-type: none"> • Ivóvízminőség-javító program • Szennyvíz program • Települési csapadékvíz-gazdálkodás program • Levegőminőség-védelmi és zajterhelés csökkentési program <ul style="list-style-type: none"> - Zöldterületi rendszer fejlesztése program • - Hulladékgazdálkodási program 	• • •	Az Ökológiai hálózat magterületének övezete, az Ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezete, az Ökológiai hálózat puffertületének övezete és lehatárolása közvetlenül hozzájárul az NKP célkitűzéseinek megvalósulásához. Jelentősen növekedett erdőgazdálkodási térség és bevezetésre került az erdők övezete mint új övezet.
II. Sokszínű és életképes agrártermelés II.1 Föld és birtokpolitika <ul style="list-style-type: none"> • Föld- és birtokrendezési, üzemszabályozási program 	•	Nem elsődlegesen TrT feladat.

<ul style="list-style-type: none"> • Demográfiai földprogram, „fiatal gazda életpályamodell” 		
<p>11.2 Fenntartható agrárszerkezet és termeléspolitika</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ökológiai gazdálkodás program – Génmegőrzési program – Táj- és agrár-környezetgazdálkodási program – Állattenyésztés-fejlesztési program – Lovasprogram - – „Kert-Magyarország” kertészeti program – - Szőlő- és borprogram - – Szántóföldi növénytermesztés program - – Gyepgazdálkodás program Erdőprogram – Halgazdálkodási program - – Vadgazdálkodási program 	<ul style="list-style-type: none"> • • • 	<p>A fenntartható tájszerkezet és agrárszerkezet a TrT kiemelt célkitűzései feladatai közé tartozik. A kiváló termőhelyi adottságú szántók és jó termőhelyi adottságú szántók övezetének lehatárolásával hozzájárul az erőforrások megőrzéséhez. Az erdők, a kiváló termőhelyi adottságú erdők és az erdőtelepítésre javasolt erdők övezetének lehatárolása egyaránt elősegíti az erdőprogram megvalósítását.</p>
<p>IV. A vidéki gazdaság létalapjainak biztosítása, a vidéki foglalkoztatás növelése</p> <p>IV.i Helyi gazdaságfejlesztés</p> <ul style="list-style-type: none"> – Helyi termék, helyi piac, közvetlen értékesítés program – Helyi energiatermelés és -ellátás program - – Vidéki turizmus, falusi vendéglátás program – Kézműves program – Szövetkezés-fejlesztési program – Helyi vállalkozásfejlesztés, szociális gazdaság program – Szociális földprogram 	<ul style="list-style-type: none"> • 	<p>Nem elsődleges TrT feladat, de maga a terv céljai összhangban vannak az NKP célkitűzéseivel.</p>

Nemzeti Erdőstratégia 2016-2030

Az erdő folyamatosan megújuló természeti erőforrás. Az erdőt olyan módon és ütemben kell hasznosítani, hogy a gazdálkodási lehetőségek a jövő nemzedékei számára is fennmaradjanak. Úgy, hogy az erdő megőrizze biológiai sokféleségét, természetközelségét, termő-, felújuló- és életképességét, továbbá megfeleljen a társadalmi igényekkel összhangban az erdők hármas funkciójának, védelmi és gazdasági követelményeknek, betöltse természet- és környezetvédelmi, egészségügyi-szociális, kulturális, turisztikai, valamint oktatási és kutatási célokat szolgáló szerepét. Az Erdőstratégia szellemisége összhangban van a megyei területrendezési terv célkitűzéseivel. Az Erdőstratégia kiemelt célja az erdőterület - erdőtelepítéssel történő - növelése az országos 27%-os erdősültségi szint eléréséig, amely hosszú távú célként - a rendelkezésre álló források mértékétől és intenzitásától függően - további 680 ezer hektár új erdő telepítését jelentheti országosan.

Nemzeti Erdőstratégia céljai	Illeszkedés	ZMTrT kapcsolat
Az erdők környezeti, gazdasági és szociális szolgáltatásainak hosszú távon való biztosítása többcélú, fenntartható erdőgazdálkodással, az erdők multifunkcionális szerepének egymás közötti megfelelő, területenként különböző arányának kialakítása mellett.	● ● ●	Természeti erőforrások általános védelme; a táji adottságokon alapuló tájhasznosítás megalapozása a Trt feladatai közé tartozik.
Energia- és erőforrás-hatékonyság növelése a megújuló energiahasznosítás, a klímaváltozási folyamatok hatásainak csökkentése, megelőzése érdekében. A biomassza alapú megújuló energiahasznosítás döntően térségi szintű szervezése és közösségi alapú fejlesztése.	●	Nem TrT feladat, de az erdőterületek növekedése elősegíti megújuló energiahasznosítási célok megvalósítását.
Az erdészeti feltáró hálózat fejlesztésének támogatása, az erdők jobb elérése érdekében, figyelemmel a folyamatos erdőborítás fenntartása melletti kíméletes erdőgazdálkodás, a piacra jutás, az erdők védelme és a lakosság kulturált rekreációjának egyidejű biztosítására.	●	Az erdészeti feltáró hálózat fejlesztése hozzájárulhat a turisztikai, kismértékben zöldút hálózat fejlesztéshez. A tájidentitás növelése. A célkitűzésnek nincs igazi kapcsolata a TrT célkitűzéseivel.
Az erdőgazdálkodás biológiai alapjainak fenntartható módon történő biztosítása, az erdei biodiverzitás célzott védelme és fejlesztése, kiemelten a védett és magas természetességű erdőkben.	● ● ●	Természeti erőforrások és kulturális örökség általános védelme a táji adottságokon alapuló tájhasznosítás megalapozása TrT célkitűzése.

4. táblázat A Nemzeti Erdőstratégia átfogó céljai

Nemzeti Tájstratégia (2018)⁷²

A Nemzeti Tájstratégia (NTS) a magyar táj átfogó, ágazatokon túlmutató szemlélettel fogalmazza meg a hazai tájak megőrzéséhez kapcsolódó célkitűzéseket. A stratégia javaslatai szerint a beépítetlen területek megőrzésére nagyobb hangsúlyt kell fektetni, emellett megemlíti, hogy a környezeti nevelés/szemléletformálás eddigi eredményei nem átütő erejűek. Jellemző a vízháztartási viszonyokat megváltoztató mértékű burkolt felület-növekedés, a táj iránti felelősségérzet eltűnt. A jelenlegi bevett gyakorlat a csapadékvíz azonnali elvezetése, amely klimatikus adottságainkat tekintve kifejezetten hátrányos, amelyek mind gyengítik a klímaváltozással szembeni ellenálló képességet. A dokumentum szerint az országnak mindössze 17%-át borítja olyan növényzet, amely a területileg természetes növényzet maradványának tekinthető.

A Tájstratégiában megfogalmazott célokba, alcélokba és intézkedésekbe már beépült a kímélőbb tájhasználat, a táj állapotának, összefüggéseinek folyamatos nyomon követése. Az NTS szerint a magyarországi tájak jövőképe öt alappilléren nyugszik, amelyek a következők:

⁷² http://www.kormany.hu/download/1/20/01000/Nemzeti%20T%C3%A1jstrat%C3%A9gia_2017-2026.pdf

1. A tájat meghatározó környezeti elemek használata fenntartható és integrált lesz.
2. Az értékes hagyományos tájhasználatok fennmaradnak. A degradált helyszínek helyreállítása megtörténik.
3. A természetközeli és az átalakított területeket, továbbá a termeléssel összefüggő tájhasználatot is a változatosság és a gazdagság jellemzi.
4. A beépített területek aránya alacsony marad, nem növekszik, vagy csak a tényleges igényeknek megfelelően növekszik; kompakt, élhető településekhez kötődik.
5. A települések, illetve az örökségi elemek táji beágyazottsága harmonikus.

A stratégia célkitűzéseivel a TrT javaslatai, szabályozása összhangban van. A stratégia átfogó célkitűzéseit a mellékelt táblázat tartalmazza

Nemzeti Tájstratégia átfogó komplex céljai	Illeszkedés	ZMTrT kapcsolat
<p>Táji adottságokon alapuló tájhasznosítás megalapozása</p> <p>Táji adottságokon alapuló tájhasznosítás kereteinek meghatározása</p> <p>A tájhasználat változásának nyomon követése</p> <p>A táji adottságokon alapuló tájhasznosítás integrálása a döntési mechanizmusokba</p> <p>Komplex tájszemlélet integrálása a kutatásokba</p>	● ● ●	A TrT célkitűzései összhangban vannak a táji adottságokon alapuló tájhasználat elveivel.
<p>Élhető táj - élhető település - bölcs tájhasznosítás</p> <p>Kompakt, klímabarát, értékőrző települések</p> <p>Tájba illesztett infrastruktúrák</p> <p>Táji adottságokon alapuló termelési funkciók</p> <p>Táji adottságokon alapuló rekreációs funkciók</p> <p>Jobban működő szabályozási és védelmi funkciók</p>	● ● ●	A TrT célkitűzései összhangban vannak a tájbaillesztett infrastruktúrákkal, bölcs tájhasználattal.
<p>tájidentitás növelése</p> <p>Fogékonyság, társadalmi felelősségvállalás növelése</p> <p>A társadalmi részvétel növelése</p> <p>A tájjal kapcsolatos képzés, oktatás fejlesztése</p>	●	A TrT célkitűzései áttételesen kapcsolódnak a tájidentitás növeléséhez.

5. táblázat A Nemzeti Tájstratégia átfogó céljai

Nemzeti Biodiverzitás Stratégia (NBS, 2015)⁷³

A biológiai sokféleség megőrzése hozzájárul az ökoszisztéma szolgáltatások erősítéséhez. A 2020-ra kitűzött jövőkép a biológiai sokféleség csökkenésének és az ökoszisztéma szolgáltatások hanyatlásának megállítása, lehetőség szerinti javítása. A dokumentumban megfogalmazott célok stratégiai területek szerint oszlanak meg, ezek a természeti területek és értékek védelmére, a táji diverzitás, zöld infrastruktúra és ökoszisztéma szolgáltatások fenntartására, a biológiai sokféleség megőrzésében a mezőgazdaság szerepének növelésére, fenntartható erdő és vadgazdálkodásra, vízi erőforrások fenntartható használatára, az inváziós fajok elleni küzdelemre, illetve a világszintű biodiverzitás csökkenés megállításában a hazai szerepvállalásra fókuszálnak. A TrT célkitűzései összhangban vannak az NBS célrendszerével. A kapcsolatot a mellékelt táblázat tartalmazza:

Nemzeti Biodiverzitás Stratégia céljai	Illeszkedés	ZMTrT kapcsolat
Hazánk védtett természeti területeinek és értékeinek megőrzése , természetvédelmi helyzetük javítása, valamint az Európai Unió madárvédelmi és élőhelyvédelmi irányelvének teljes körű hazai végrehajtásához szükséges feltételek megteremtése	● ● ●	A TrT az ökológiai hálózat övezeteinek lehatárolásával hozzájárul a védtett természeti területek és értékek megőrzéséhez.
A táji diverzitás, a zöldinfrastruktúra és az ökoszisztéma szolgáltatások fenntartása és helyreállítása,	● ●	Az ökológiai hálózat lehatárolja a meglévő zöldinfrastruktúra hálózati elemeket. A szerkezeti terv hozzájárul a táji diverzitás megőrzéséhez és az ökoszisztéma szolgáltatások fenntartásához. A zöldinfrastruktúra elemek hiányait (gap) a terv magában nem tudja orvosolni.
A biológiai sokféleség megőrzésében a mezőgazdaság szerepének növelése	● ●	A mezőgazdasági mint a vidéki táj legnagyobb „területhasználója” meghatározó szerepet tölt be a biológiai sokféleség megőrzésében. A TrT a mezőgazdasági térség szabályozásával hozzájárulhat a biológiai sokféleség megőrzéséhez.
Fenntartható erdő- és vadgazdálkodás , valamint a vízi erőforrásaink védelme és fenntartható használata	● ● ●	A TrT erdőgazdálkodási térsége, a kiváló termőhelyi adottságú erdőterület lehatárolása hozzájárul a célkitűzés megvalósításához.
Az inváziós idegenhonos fajok (özönfajok) elleni küzdelem	●	Nem közvetlen TrT feladat.

⁷³ http://www.természetvedelem.hu/_user/browser/File/Strategia/M K15083_NBS.pdf

Hazánk szerepvállalásának erősítése a biológiai sokféleség világszintű csökkenésének megállításában, továbbá a biológiai sokféleség védelmi megállapodásokból fakadó kötelezettségek hazai végrehajtása	●	Nem közvetlen TrT feladat.
---	---	----------------------------

6. táblázat A Nemzeti Biodiverzitás Stratégia átfogó céljai

Nemzeti Vízstratégia (Kvassay Jenő Terv, 2017)

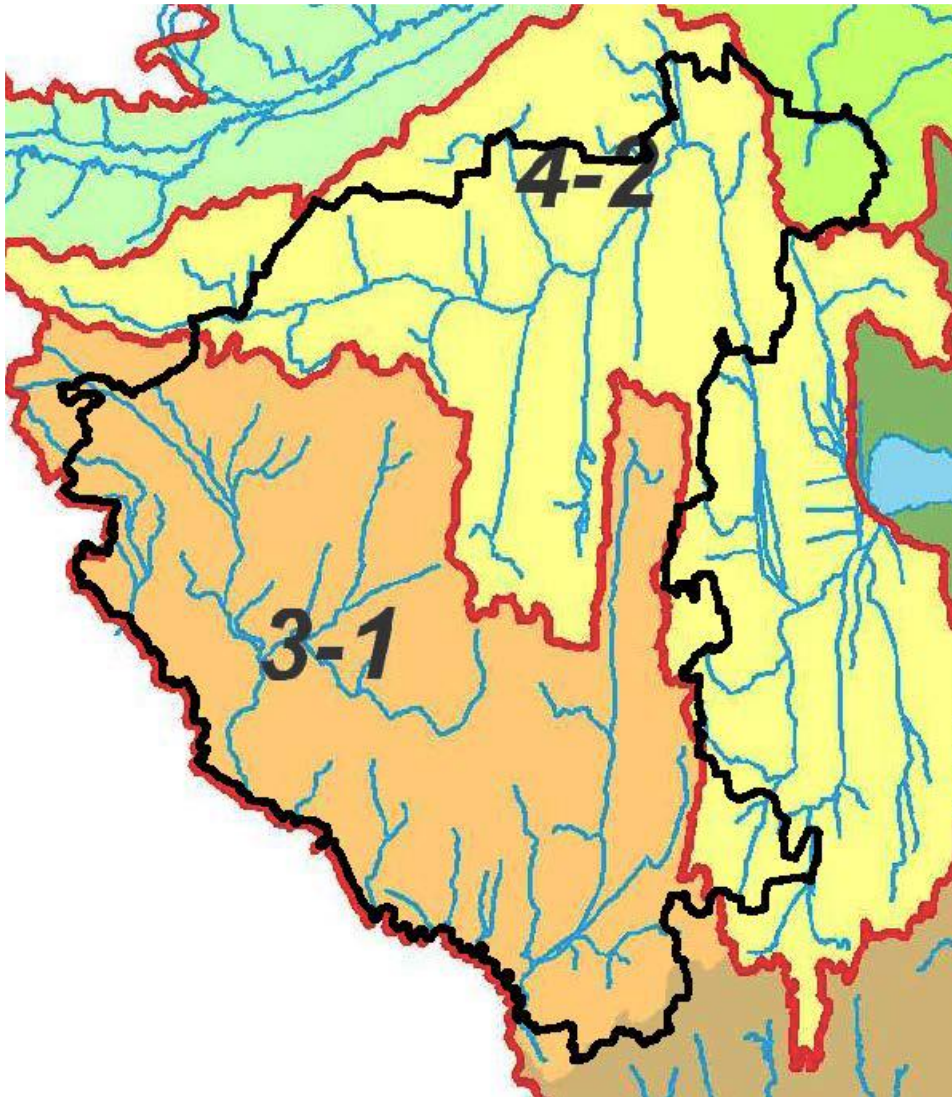
Feladata a vizek kezelésével és állapotával kapcsolatos célok kijelölése, az ezek eléréséhez szükséges intézkedések azonosítása, valamint a végrehajtás feltételeinek és módjának a meghatározása. A Nemzeti Vízstratégia célkitűzései nagymértékű összhangot mutatnak a ZMTrT célkitűzéseivel.

Nemzeti Vízstratégia céljai	Illeszkedés	ZMTrT
Vízvisszatartás és vízszétosztás a vizeink jobb hasznosítása érdekében	● ● ●	Az alábbi övezetek közvetlenül segítik elő a célok megvalósulását: Vízminőség-védelmi terület övezete, Nagyvízi meder övezete.
Kockázat megelőző vízkárelhárítás	● ●	Az alábbi övezetek közvetlenül segítik elő a célok megvalósulását: Vízminőség-védelmi terület övezete, Nagyvízi meder övezete.
A vizek állapotának fokozatos javítása, a jó állapot elérésére	● ●	Az alábbi övezetek közvetlenül segítik elő a célok megvalósulását: Vízminőség-védelmi terület övezete, Nagyvízi meder övezete.
Minőségi víziközmű-szolgáltatás és csapadékvíz-gazdálkodás elviselhető fogyasztói teherviselés mellett.		Természeti erőforrások általános védelme
A társadalom és a víz viszonyának a javítása (mind egyéni, mind gazdasági, mind döntéshozói szinten).	● ●	A társadalom és víz viszonyának javítása ha áttételesen is kapcsolódik a TrT feladatihoz.
A vízgazdálkodás gazdasági szabályozó rendszerének újjá szervezése		Nem TrT feladat.
A tervezés és irányítás megújítása		Nem TrT feladat.

7. táblázat A Nemzeti Vízstratégia átfogó céljai

Vízgyűjtő-gazdálkodási tervek (2016-2021)⁷⁴

A tervezési terület hat vízgyűjtő gazdálkodási alegységekhez tartozik, amelyek mindegyikére önálló vízgyűjtő-gazdálkodási Terv készült: (4-2) Zala alegység és a (3-1) Mura alegység

1. ábra Vízgyűjtő-gazdálkodási alegységek

A vízgyűjtő alegységekre készülő vízgyűjtő gazdálkodási tervek rendkívül részletesen mutatják be a víztestek jellemzőit, a vízfolyások jelenlegi állapotát, a védett területeket, a monitoring rendszer felépítését, a vízhasználatokat és részletes intézkedési programot fogalmazznak meg a kiváló ökológiai állapot elérése érdekében. Az intézkedések a TrT szabályozási lehetőségeinél sokkal részletesebben mutatják be a szükséges feladatokat. Összességében azonban megállapítható, hogy a TrT javaslatai, a szabályozások összhangban vannak a VGT tervezett intézkedéseivel. Az intézkedéseket összesítve mutatja be az alábbi táblázat.

⁷⁴ <https://www.vizugy.hu/vizstrategia/documents/E3E737A3-3EBC-4B6F-973C-5DD9B8A6DBAB>

VGT intézkedései a térségben

- Kommunális szennyvízbevezetésekől származó szerves anyag és tápanyagterhelés csökkentése.
- Közvetlen ipari szennyvízbevezetésekől származó terhelés csökkentése.
- Diffúz tápanyagterhelésből származó terhelés csökkentése.
- Tápanyag kihelyezés tényleges korlátozása szántó és ültetvény területeken.
- Szennyezőanyag és hordalék lemosódás csökkentése gyepesítéssel, fásítással, lejtős területeken teraszolással, beszivárgó felületekkel, belterületi növénytermesztés izolálásával.
- Erózió-érzékeny területeken a meglévő teraszos művelés fenntartása.
- Szennyezőanyag és hordalék lemosódás csökkentése erózió-érzékeny területen agrár-környezetvédelmi célprogram (AKG) keretében.
- A legeltetés és a takarmánygazdálkodás jó gyakorlata legelőkre.
- Vízfolyások és tavak melletti pufferzónák kialakítása gyepesítéssel vagy agrár-erdészeti módszerrel.
- Állattartótelepek korszerűsítése az EU Nitrát Irányelv alapján.
- Mezőgazdasági területről származó belvizek szűrése a befogadóba történő bevezetés előtt (szűrőmező).
- Pontszerű bevezetésekől származó terhelés csökkentése.
- Diffúz forrásból származó veszélyes anyag terhelés csökkentése.
- A hosszirányú átjárhatóság helyreállítása, a duzzasztás és a vízszint-szabályozás hatásának csökkentése.
- Nyílt ártér kialakítása, hullámtér bővítése a szükséges területhasználat váltással.
- A hullámtér megfelelő növényzetének kialakítása.
- Mederrehabilitáció kategóriától és típustól (nagy folyó, kis és közepes vízfolyás, mesterséges vízfolyás, állóvíz) függő módszerekkel.
- Vízfolyások és állóvizek parti zónájában a típustól függő zonáció rehabilitációja.
- Mederben található, funkcióját veszített létesítmények bontása.
- Az ártér illetve a hullámtér vízellátottságának javítása.
- A természetesnél mélyebb meder, illetve az ebből adódó kis- és középvízszint-süllyedés hatásának csökkentése.
- A belvízelvezető rendszer módosítása, a természetes vízfolyások és állóvizek vízjárását módosító hatások csökkentése.
- Völgyzárógátas tározókból történő vízleeresztés szabályozása.
- Felszíni vízkivételek és átvezetések nyilvántartása, felülvizsgálata, módosítása, engedélyezése.
- Csapadékvíz szennyvízcsatornára történő rákötéseinek csökkentése, különösen a felszíni, vagy felszín alatti víz szempontjából fokozottan érzékeny területeken.
- Termálvizek hasznosítása, a használt termálvizek visszasajtolásának szabályozása, ösztönzése és korszerűsítése.
- Vízjárési viszonyok javítása, az ökológiai kisvíz helyreállítása. Belvízrendszer módosítása.
- Víztakarékos megoldások alkalmazása növénytermesztésben.
- Csapadékgazdálkodás, táblaszintű vízvisszatartás a táblán belül a beszivárgás növelése és a lefolyás csökkentése érdekében.
- Nem vízigények kielégítését szolgáló felszín alatti vízelvonások szabályozása. A bányászati vízkivételek szabályozása és a víz felhasználása.
- Nem vízigények kielégítését szolgáló felszín alatti vízelvonások szabályozása. Folyók eltereléséből, bevágódásából származó alacsony folyó vízszint miatt bekövetkezett talajvízszint-süllyedés kompenzációja vízpótlással, mederbeli fenékküszöbös duzzasztás.

- Ivóvízbázisok védelme, védőzónák kijelölése, tevékenységek szabályozása, módosítása (A diagnosztikai és a biztonságba helyezési programvégrehajtása).
- Károsodott vízi, vizes és szárazföldi élőhelyek védelme a vízjárást befolyásoló hatásokkal szemben, az egyéb intézkedéseken felül.
- A strandok kijelölése és üzemeltetése során a partszakasz fürdővíz minőségi és ökológiai állapotára vonatkozó követelmények figyelembevétele.

2. ábra VGT javasolt intézkedései a tervezési területen

6.3 A TERVMÓDOSÍTÁS ÖSSZEVETÉSE MÁS RELEVÁNS TERVEKKEL, KONCEPCIÓKKAL

Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió (OFTK)⁷⁵

Az Országgyűlés 1/2014. 0-3-) számú határozatával fogadta el a Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió c. dokumentumot. Az OFTK célja az ország fejlesztéspolitikájának, a területi tervezésnek és szabályozásnak egységes hozzájárulása az ország dinamikus fejlődéséhez, növekedési pályára állításához, a területi egyenlőtlenségek csökkentéséhez egy területileg is kiegyensúlyozottabb fejlődés elérése érdekében. További céljai az ágazati és területi tervek, továbbá a hazai fejlesztéspolitika és az európai uniós támogatások közötti összhang megteremtése, stratégiai irányokat mutatva a 2014-2020-as költségvetési és tervezési időszakra.

Az OFTK négy átfogó fejlesztési- és tizenhárom specifikus célt (hét szakpolitikai jellegű- és hat területi cél) fogalmaz meg. Az átfogó célok közül a 3. A természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme, valamint a 4. Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet, azok a célok, amelyek területrendezési megközelítéseket tartalmaznak.

Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió (OFTK) átfogó és specifikus céljai	Illeszkedés	ZMTrT kapcsolat
1. Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés Életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és - ellátás	● ● ●	A kiváló termőhelyi adottságú szántóterület és a jó termőhelyi adottságú szántóterület övezetek lehatárolása és a kapcsolódó szabályozás a felértékelődő mezőgazdasági termelésre leginkább alkalmas szántóterületeket védi.
3. Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme -Stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata, és környezetünk védelme	● ● ●	A hagyományos tájhasználat megőrzését és ezen belül a területfelhasználási kategóriák esetében a területhasználat irányelv szerű szabályozását javasolja. Az ZMTrT több előírás szigorításával teszi hatékonyabbá az erdők védelmét. Mint stratégiai erőforrás a ZMTrT-ben is szerepel az ökológiai hálózat alövezeteinek önálló szintre emelése. A kiváló termőhelyi adottságú szántóterület és a jó termőhelyi

⁷⁵ http://doc.hjegy.mhk.hu/20144130000001_I.PDF

		adottságú szántóterület övezetek lehatárolása és a kapcsolódó szabályozás a felértékelődő mezőgazdasági termelésre leginkább alkalmas szántóterületeket védi.
<p>4. Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet</p> <p>A többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat, - Vidéki térségek népességeltartó képességének növelése, Kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése, - Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságöszönzés elősegítése, Összekapcsolt terek: az elérhetőség és mobilitás biztosítása</p>	● ● ●	A ZMTrt térszerkezeti tervlapján meghatározott területfelhasználási kategóriák (közül is kiemelkedően a települési térség), valamint a műszaki infrastruktúra hálózat utal a fenntartható térszerkezet biztosításához. A tájképvédelmi övezet hozzájárul a kiemelkedő táji értékek megőrzéséhez. Az ökológiai hálózat alövezeteinek önálló övezetként történő megjelenítése hozzájárul az táji, természeti adottságok magasabb szintű védelméhez.

3. ábraAz Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK) céljai Zala Megye Területfejlesztési Programja 2014 (forProjekt Kft és a Városfejlesztés Zrt)

A Zala Megyei Önkormányzat 2014-ben készítette el a 2014-2020-as időszakra szóló megyei gazdaságfejlesztési programot, aminek fő célkitűzéseit három átfogó cél és hét projektcsomag tartalmazta. A gazdaságfejlesztési program hatodik fejezete részletesen kitér a megye természeti-, táji és egyéb stratégiaileg fontos erőforrásainak megőrzésére, fenntartható használatára, az energiahatékonyság és a környezet védelmére.

ZMTP céljai, prioritásai	Illeszkedés	ZMTrT kapcsolat
<p>Integrált környezetvédelmi programok a következő generációk életesélyeinek megtartása</p> <p>A hulladék hasznosítás rendszere még nem épült ki teljesen a megyében</p> <p>A szennyvízhálózatra való csatlakozás aránya a kívánatosnál alacsonyabb</p> <p>Jelentős a sérülékeny vízbázisok száma és védőterületeik kiterjedése</p> <p>Árvízvédelmi beruházások szükségesek a Kerkavölgy árvízmentesítésére</p> <p>Principális teljes hosszában különösen Nagykanizsán és a Zala folyó mentén</p> <p>Egészséges, vonzó, emberközpontú épített- és természeti környezet</p>	● ● ●	A területrendezési terve alapvető célja a természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás, amely magába foglalja a környezeti erőforrások védelmét. A TrT a természeti adottságok, erőforrások és a műszaki infrastruktúra hálózatok rendszerének összehangolását számos övezet lehatárolásával segíti elő. A Országos Ökológiai Hálózat övezetei, a kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek, a kiváló termőhelyi adottságú erdőterületek, az erdők, az

<p>Az alacsony szén-dioxid kibocsátásra való áttérés támogatása minden ágazatban</p> <p>Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, valamint a kockázatok megelőzésének és kezelésének elősegítése Környezetvédelem és az erőforrások hatékonyságának elősegítése.</p> <p>A megújuló energiaforrások felhasználási arányának növelésével, a megyére jellemző megújuló energiaforrások hatékony felhasználásával, térségi potenciálok kiaknázásával Fenntartható erdőgazdálkodás.</p> <p>A fenntartható hulladékgazdálkodás változatlan biztosítása a jövő generációinak védelme érdekében, az illegális hulladéklerakók felszámolása.</p> <p>Integrált vízgazdálkodási beruházások az ivó- és öntözővíz szükséglet tartós kielégítésére</p> <p>A felszíni és felszín alatti vízbázisok garantált védelme. Komplex élőhely- és vízvédelmi program, a megye élővizei vízminőségének változatlan biztosítása.</p> <p>Natura2000 területek védelme és ismertségük fokozása.</p> <p>Fenntartható tájhasználatot eredményező és GMO-mentes mezőgazdasági termelés támogatása.</p> <p>Termőtalaj, termőföld védelme, nitrát irányelv gyakorlati érvényesítése.</p>		<p>erdőtelepítésre javasolt területek, a tájképvédelmi övezet, a vízminőség-védelmi terület övezete, a világörökség és várományos területek övezetének lehatárolásával az erőforrások védelméhez járul hozzá.</p>
--	--	---

13. táblázat A ZMTP prioritásai

Országos Területrendezési Terv (Lechner Nonprofit Kft. 2019)

Az OTrT törvény célja, hogy meghatározza az ország egyes térségei területfelhasználásának feltételeit, a műszaki-infrastrukturális hálózatok összehangolt térbeli rendjét, tekintettel a fenntartható fejlődésre, valamint a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek megőrzésére, illetve erőforrások védelmére. Az OTrT az a tervezési dokumentum, amely meghatározza a megyei területrendezési terve kereteit, mozgásterét. A megyei területrendezési terv felülvizsgálatának elsődleges célja, hogy a kormányrendeletnek megfelelően illeszkedjen az OTrT 2019-es módosításához. Az Országos Területrendezési Terv elfogadása megtörtént, a terv 2019.március 15-én hatályba lépett. A korábbi és a hatályos OTrT között az erdőgazdálkodási térség, a települési térség, vegyes területhasználatú térség eltérő szabályozása és adatszolgáltatása miatt jelentős különbségek fedezhetők fel. A hatályos OTrT-ben az erdőgazdálkodási térség az erdőadattár adatbázis alkalmazása miatt jelentős növekedést mutat a korábbi OTrT-hez és ennek megfelelően a megyei tervhez képest is, a mezőgazdasági térségnél hasonló mértékű csökkenést figyelhetünk meg, míg a korábbi vegyes területhasználatú térség kategória megszűnt.

Az eltérő méretarányú és léptékű adatbázisok alkalmazása miatt az új OTrT felbontása, részletgazdagsága közelít a korábbi megyei tervek felbontásához.

OTrT környezetstratégiai céljai	Illeszkedés	ZMTrT kapcsolat
1. A társadalmi, gazdasági és környezeti céloknak megfelelő térbeli szerkezet kialakítása,	• • •	A TrT szerkezeti terve, területfelhasználása megyei szinten pontosítja az OTrT egyes területfelhasználási kategóriáit. A műszaki infrastruktúra hálózatok pontosítása megyei szinten. Az országos szinten meghatározott övezeteket átveszi és megyei szinten új térségi övezeteket vezet be (pl. Ásványi nyersvagyron övezete, földtani veszélyforrás övezete).
2. A városok - községek, fejlett - elmaradott térségek közötti különbségek mérséklése,	• •	
3. Az országos térszerkezet és településrendszer harmonikus fejlődésének elősegítése,	• • •	
4. A térségi területfelhasználás rendjének meghatározása,	•	
5. A műszaki-infrastrukturális hálózatok összehangolt térbeli rendjének kialakítása,	• •	
6. A területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek megőrzése,	• • •	
7. A természeti erőforrások védelme.	• •	

14. táblázat OTrT környezetstratégiai céljai

4. ábra Az OTR szerinti szerkezeti terv, 2010 (Forrás: Lechner Központ)

7. A KONCEPCIÓ CÉLJAINAK MEGVALÓSULÁSA ESETÉN A KÖZVETETT VAGY KÖZVETLEN NEGATÍV HATÁST KIVÁLTÓ TÉNYEZŐK FELTÁRÁSA

Az **Hiba! A hivatkozási forrás nem található.** fejezet tartalmazza a hatásokat.

8. A KONCEPCIÓ ÁLTAL FELTÁRT TÁRSADALMI ÉS GAZDASÁGI HATÁSOK VÁRHATÓ ALAKULÁSA ABBAN AZ ESETBEN, HA A TERV JAVASLATAI NEM VALÓSULNAK MEG.

A Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója "Helyzetelemzés" dokumentum a társadalmi állapot tekintetében 2010 óta a folyamatokat elemezve számos tekintetben negatív demográfiai tendenciákra világít rá úgy, mint a lakónépesség országos átlagot meghaladó csökkenése, születések számának folyamatos csökkenése, s ezáltal az elöregedő társadalom. Mindez párosul a gazdaság területén megfigyelhető negatív tendenciákkal úgy, mint törékeny, ciklikus ingadozásoknak kitett gazdaság, a helyi kötődéssel nem rendelkező gazdasági szereplők nagy száma, illetve növekvő, de az országos átlagnál kedvezőtlenebb foglalkoztatás.

A megyei területfejlesztési koncepció beavatkozási javaslatai ezeket a negatív hatásokat igyekeznek mérsékelni, a gazdaságfejlesztési programok révén a negatív társadalmi folyamatokat megfordítani. A terv javaslatainak megvalósulásának elmaradása esetén az elmúlt 10 évben megfigyelt és tendenciává váló társadalmi-gazdasági folyamatok valószínűsíthetően tovább folytatódnak. A külföldi tulajdonú vállalatok bér munkában foglalkoztatnak, alacsony K+F kapacitással és ráfordítással. Zala megye gazdasági teljesítménye országos viszonylatban is csökkenő tendenciát mutat, bár az utóbbi két év eredményei biztatóak.

A munkanélküliek több mint a fele tartósan, 180 napon túli álláskereső. Ami a területi különbségeket illeti, az északi járások (elsősorban Zalaegerszeg és Zalaszentgrót) magasabb foglalkoztatási és alacsonyabb munkanélküliségi rátái, illetve Dél-Zala (Nagykanizsai, Letenyei, Lenti járások) valamivel kedvezőtlenebb helyzete figyelhető meg. Jelentős viszont a külföldön (különösen Ausztriában, Szlovéniában) dolgozók száma és aránya, ami hosszabb távon nem kedvező a megye egészére nézve, hiszen az ingázásból külföldi letelepedés is kialakulhat.

A negatív tendenciák megállítása és pozitív folyamattá alakulása spontán módon nem valószínűsíthető. Folytatódik a népesség idősebbé válásának tendenciája, ezzel párhuzamosan a népesség fogyása is. Különösen számítani lehet a kistelepülések lakosságának elöregedésének folytatódására. A negatív társadalmi folyamatok áthatják a gazdasági szférát is. Ha csökken a megfelelő szaktudással rendelkezők száma, az gátolja a termelés növekedését, sőt egy idő után vissza is veti azt. A társadalom öregedésével egyre nagyobb teher hárul a szociális ellátó intézményekre, azok finanszírozására. Összességében mind kevesebb munkaképes korú aktív, szakképzett dolgozónak kell eltartania saját magát, gyermekeit és az öregedő társadalmi rétegeket.

Sajnálatos módon Zala megye állandó népességén belül a 60 évesnél idősebb korosztály száma az országos átlagnál is nagyobb mértékben nőtt az elmúlt tíz évben, ami nagyrészt a fiatalok megyéből történő elvándorlásának köszönhető. Ráadásul eme kedvezőtlen demográfiai folyamat az elmúlt tíz évben egyre erőteljesebben volt megfigyelhető. A diplomát szerzett fiatalok nem térnek vissza, ami a fejlesztések elmaradása esetén továbbra is várható, sőt erősödő tendencia révén társadalmi negatív mintává alakulhat. Sajnálatos módon a megyében hiányosak a felsőoktatási kapacitások és mivel nincs székhelye felsőoktatási intézménynek a megyében, a jövőben spontán módon nem is várható jelentős bővülés.

A megyén belül várhatóan a turizmus hatása révén a jövőben is fejlődő, esetleg aktív népességvándorlási egyenleggel rendelkező térségei lesznek Zala megyének a Balaton parti keszthelyi, hévízi esetlegesen zalakarosi térségek, míg a határ menti fekvéséből és a gazdaság megyén belüli városias koncentrációjából adódóan a zalaegerszegi és a nagykanizsai kistérségek. A megyén belül továbbra is várható a lenti, letenyei kistérségek népesség fogyása, de kedvező hatással volt Horvátország Európai Unió csatlakozása. A határ jogi értelemben vett eltűnése után azonban továbbra is megmarad a Mura, mint természetes választóvonal. A koncepcióban megfogalmazott infrastrukturális fejlesztések - új hidak - elmaradása esetén a horvát csatlakozással járó előnyök is csak korlátozott mértékben válnak kihasználhatóvá.

A célonkénti bontást az **Hiba! A hivatkozási forrás nem található..** fejezet tartalmazza.

9. JAVASLAT TÁRSADALMI, GAZDASÁGI SZEMPONTÚ INTÉZKEDÉSRE

9.1 A TÁRSADALOMRA ÉS A GAZDASÁGRA KÁROS HATÁSOK ELKERÜLÉSÉRE, CSÖKKENTÉSÉRE VAGY ELLENTÉTELEZÉSÉRE VONATKOZÓ JAVASLATOK ÉS EGYÉB INTÉZKEDÉSEK MEGHATÁROZÁSA

Káros vagy negatív hatást elsősorban a fejlesztési célok megvalósulásának teljes vagy részleges elmaradása okozhatja. A kitűzött célok részleges megvalósulása rövid távon egy-egy területet illetően ugyan jelentős eredményeket jelenthet, de hosszú távon Zala megye társadalmi-gazdasági-környezeti értelemben vett fenntartható fejlődése a kitűzött célok együttes megvalósulása esetén érhető el. Éppen ezért a célok megvalósulását segítő programok kidolgozását el kell indítani.

Az egyes célok és prioritások esetében a programok megtervezése és megvalósítása komplex és speciális kompetenciákat kíván meg, ezért a megyei területfejlesztési folyamatok következő lépéseivel biztosítani kell bizonyos ágazati stratégiák, programok valamint az integrált területi programok, beruházások, beavatkozások komplex, térben, fizikailag és funkcionálisan összehangolt fejlesztési projektjeinek, akcióinak részletes kidolgozását, megtervezését. A 2021-ben induló 2021–2027-es időszakra a Közös Stratégiai Keretekre vonatkozóan az EU részéről meghirdetett célok és szabályok rendkívüli mértékben indokoltá teszik az említett részletes stratégiai tervezési, programozási és komplex projekt-előkészítési, tervezési feladatok elindítását és elvégzését. Ebben az értelemben a fent említett további fejlesztési előkészítő lépések és intézkedések megfelelő ütemben történő megtételének esetleges elmaradása a jelen hatásvizsgálat és a területfejlesztési folyamat természetének megfelelően korlátozná a jelen hatásvizsgálat érvényességét abban a mértékben, amilyen mértékben a fent említett további szükséges tervezési és előkészítési lépések elmaradnak.

A koncepció ágazati stratégiai céljai általánosságban véve a megye egész területére kifejtik hatásukat, de egy-egy ágazati célt annak jellegénél fogva inkább rurális, vagy inkább városias térségben lehet és kell hatékonyabban megvalósítani. Ebből következően a programozás során kell figyelemmel lenni arra, hogy lehetőség szerint az egyes programok a társadalom minél szélesebb rétegeit vonják be a fejlesztésekébe.

Az egyes ágazati célok területi fókuszai:

Ágazati stratégiai célok	Megvalósulás várható helyszínei
1. Vállalkozások K+F+I teljesítményének és kapcsolatainak fejlesztése	<i>Elsősorban városias térségek, kiemelten Zalaegerszeg, Nagykanizsa megyei jogú városok</i>
2. Helyi értékekre építő gazdasági ágazatok megerősítése és rövid ellátási lánc fejlesztése	<i>Városias és rurális térségek egyaránt</i>
3. Helyi igényekre és K+F+I kapacitás támogatására szolgáló képzési rendszer	<i>Elsősorban városias térségek, kiemelten Zalaegerszeg, Nagykanizsa megyei jogú városok, Keszthely és Lenti.</i>
4. Leszakadó társadalmi csoportok integrált fejlesztése	<i>Az összes városias és rurális térség, ezen belül a kisvárosi és rurális térségek különösen</i>
5. Települések élhetőségnek javítása: munkalehetőségek, közlekedés, szolgáltatások, épített környezet fejlesztése	<i>Az összes városias és rurális térség</i>
6. Természeti környezet védelme	<i>Az összes városias és rurális térség</i>

A területi célok kijelölésekor kellő mértékben figyelembe vételre került a népesség területi elhelyezkedése, hiszen a három területi cél a megye teljes területét lefedi és az adott területek sajátosságait figyelembe véve arányosan határoz meg fejlesztési célokat a térségekre vonatkozóan.

Területi célok:

- Megyei jogú városok és azok vonzáskörzetének innovatív iparfejlesztése (Nagykanizsa és Zalaegerszeg, illetve ezen városok ipari vonzáskörzete)
- Zala megye belső perifériáinak fejlesztése
- Zala balatoni térsége (Keszthely és Hévíz térsége) kreatív tudásra és természeti értékekre épülő fejlesztése
- Lenti-Hetés-Kerka fejlesztési térség
- „Murafölde” gazdasági és turisztikai fejlesztési térség

9.2 A TÁRSADALMI FELZÁRKÓZÁS ELŐSEGÍTÉSÉRE IRÁNYULÓ JAVASLATOK ÉS INTÉZKEDÉSEK MEGHATÁROZÁSA, TOVÁBBÁ A TÁRSADALMI FELZÁRKÓZÁSI SZEMPONTOK ÉRVÉNYESÍTÉSE A TERVEKBEN

A társadalmi felzárkózást illető hatásokat az **Hiba! A hivatkozási forrás nem található.** fejezet tartalmazza ott, ahol ez releváns lehet.

9.3 JAVASLAT OLYAN TÁRSADALMI ÉS GAZDASÁGI SZEMPONTÚ ELŐÍRÁSOKRA, FELTÉTELEKRE, AMELYEKET A KONCEPCIÓ ÁLTAL BEFOLYÁSOLT MÁS TERVEKNÉL FIGYELEMBE KELL VENNİ

A koncepció céljai a megye társadalmi és gazdasági feltételeinek fejlesztését vetítik előre. E célokat a megye településeinek településfejlesztési koncepciói, integrált településfejlesztési stratégiai és településrendezési terveinek készítése során érvényesíteni kell.

A fejlesztési koncepció egyfajta ajánlásnak is tekinthető, hiszen ha az "alacsonyabb területi szintű" tervek pl. városok fejlesztési koncepciói, stratégiái illeszkednek a megyei koncepció célrendszeréhez, akkor előre láthatóan könnyebben és nagyobb mértékben tudják a saját fejlesztési elképzeléseiket a 2021–2027 közötti időszakban Európai Unió forrásokból finanszírozni.

Maga a megyei területfejlesztési koncepció a megyei gazdaságfejlesztési programra lesz hatással, a fentieknek megfelelően azonban alapvető tervezési és fejlesztési koordinációs eszköz lesz a helyi (városi, várostérségi és vidéki) fejlesztések tervezése, térbeli, fizikai és funkcionális összehangolásának orientálásában is.

10. ÖSSZEFOGLALÁS

Jelen dokumentummal összhangban elkészült Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója "Helyzetelemzés" és "Javaslattevő fázis" c. dokumentum.

A 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet értelmében a területi tervekről a rendeletben meghatározottak szerint környezeti, társadalmi és gazdasági hatásvizsgálatot kell készíteni, mely vizsgálat része a területi terv javaslattevő fázisának.

A hatásvizsgálat kidolgozása során figyelembe vételre kerültek azok a jelenleg ismert releváns, illetve kidolgozás alatt álló országos (Az Országgyűlés 1/2014. (I. 3.) OGY határozata a Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési koncepcióról) és megyei területi és ágazati tervek, amelyekkel összefüggésben vizsgálendő, hogy a Zala megyei területfejlesztési koncepcióban megfogalmazott fejlesztési irányok az adott tervekkel összhangban vannak-e.

Részletesen összevetésre került a Zala Megyei Területfejlesztési Konceptió a nyugat-dunántúli régió másik két megyéje - Vas és Győr-Moson-Sopron megye aktuálisan érvényes területfejlesztési koncepciójának ismert anyagaival.

A terv tartalmában, formájában és szellemiségében megfelel a releváns jogszabályoknak és hivatalos útmutatóknak, így az 1996. évi XXI. Törvénynek, a 218/2009. (X. 6.) Korm. rendeletnek és Pénzügyminisztérium Útmutató a megyei önkormányzatok, a főváros és a kiemelt térségi fejlesztési tanácsok számára a 2021-2027 közötti tervezési időszakra, valamint a területfejlesztési koncepciók felülvizsgálatához, módosításához (2020) c. dokumentum ajánlásinak.

A területfejlesztési koncepció hosszú távú 2030-ra vizionált jövőképe a "GAZDAG ÉS HARMONIKUSAN FEJLŐDŐ ZÖLD ZALA" megteremtése, amely elsősorban egy összetartó társadalmat és tisztas megélhetést biztosító gazdasággal, erős területi kohéziót biztosító közlekedési rendszerrel és élhető települések együttműködő hálózatával - a természet egyensúlyát megőrizve - harmonikusan fejlődő megyét jelent. Ezen állapot eléréshez három átfogó cél - **1) JÓL MŰKÖDŐ, FEJLETT GAZDASÁG, 2) FOGLALKOZTATÁS BŐVÍTÉSE ÉS TÁRSADALMI KOHÉZIÓ, 3) ÉLHETŐ ZALA MEGYE** - együttes elérésére van szükség. A terv stratégiai időhorizontja 2021–2027-ig tart, melyre ágazati és területi stratégiai célok is kijelölésre kerültek. Középtávon pedig kijelöli azokat a stratégiai fókuszokat (prioritásokat), melyekkel a 2021–2027-es fejlesztési időszakban döntően uniós forrásokból már középtávon számszerűsíthető eredményeket lehet elérni.

A jövőképben megfogalmazott fejlődés elengedhetetlen előfeltétele a működő és prosperáló gazdaság (1. átfogó cél). Ez egyúttal rendező elvként is szolgál a célrendszerben, hiszen, a társadalom tagjainak munkahelyekre van szükségük a jövedelemtermeléshez, amiből megélhetésüket biztosítani tudják, tágabb értelemben pedig az életminőségük fenntartásához és javításához. Ha van helyben megtermelt jövedelem, akkor van helyi kereslet is, ami helyi piacot jelent a gazdaság szereplőinek, ami a termelés fokozásához, általános értelemben a gazdasági bővüléshez vezet. Mindez bővülő állami és önkormányzati adóbevételeket is jelent, amely révén az életminőséget fokozó (3. átfogó cél) közcélú beruházásokat tudnak a közszereplők megvalósítani. A gazdasági prosperitás és az emberközpontú élhető környezet együttes fejlődése révén megállítható a népességfogyás is és egy társadalmi-gazdasági értelemben egyaránt harmonikusan fejlődő térsége lehet az országnak Zala megye. A gazdaság fejlődési lehetőségeit azonban rendkívüli módon határozza meg a munkaerő-kínálat, annak mennyiségi és minőségi jegyei. Ezért is oly fontos, a foglalkoztatás bővítése (2. átfogó cél) ami egyrészt jelenti a munkahelyeknek és a munkahelyek hozzáadott értékének a növelését, másrészt a minőségi képzésen és esélyegyenlőségen alapuló munkaerő-kínálat bővítését.

Mindazonáltal az egész célrendszer megvalósulásának elengedhetetlen előfeltételét jelentő gazdaságfejlesztésnek vannak olyan további nélkülözhetetlen előfeltételei, amelyek kizárólag az állam aktív szerepvállalásával és fejlesztési beavatkozásaival biztosíthatóak:

- a nagyszámú ipari munkahely megteremtését lehetővé tevő befektetésösztönzés, a munkahelyteremtő befektetéseket megvalósító versenyképes külföldi közepes, illetve nagyvállalkozások Magyarországra vonzása és Zala megyébe terelése;
- a megyét az EU gazdasági vérkeringésébe bekapcsoló és egy magyarországi (nyugat-dunántúli) HUB részévé tevő nagy közlekedési infrastruktúra-fejlesztési projekt, az M9 autópálya megvalósítása valamint a vasúti közlekedés, személy- és áruszállítás fejlesztése.
- a megye magas hozzáadott értékű, a járműiparhoz kapcsolódó ipari fejlesztéseinek megvalósítása, ezek integrálása a megye gazdaságába
- klíma, zöldgazdaság és víz K+F megerősítése
- A COVID-19 okozta gazdasági válság mértékének csökkentése, mielőbbi kilábalás és a sérülékenység csökkentése (elsősorban a turizmusban)

Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója rész céljainak társadalmi és gazdasági szempontú vizsgálatakor megállapítható, hogy belső ellentmondások, a célrendszerben nem találhatóak, a különböző célok kölcsönösen egymást segítve járulnak hozzá a jövőképből megfogalmazott célállapot eléréséhez. Továbbá megállapítható, hogy a kitűzött célok mindegyikének van a helyzetelemzésben megnevezett problémák között eredője, azaz a kitűzött célok valós problémák megoldására adnak megoldást.

A Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója "Helyzetelemzés" dokumentum a társadalmi állapot tekintetében az elmúlt 10 év folyamatait elemezve számos tekintetben negatív demográfiai tendenciákra világít rá úgy, mint a lakosság rosszabbodó egészségügyi állapota, idősödő népesség, erős elvándorlási tendenciák (és népességfogyás). Mindez párosul a törékeny, ciklikus ingadozásoknak kitett gazdaság területén megfigyelhető negatív tendenciákkal úgy, mint a csökkenő gazdasági teljesítmény, alacsony K+F kapacitás és ráfordítás, a beruházások elmaradása, gazdasági potenciál csökkenése, növekvő munkanélküliség.

A megyei területfejlesztési koncepció beavatkozási javaslatok valóra váltásuk esetén ezeket a negatív hatásokat mérséklék, és a gazdaságfejlesztési programok révén megállíthatják. A terv javaslatainak megvalósulásának elmaradása esetén az elmúlt 10 évben megfigyelt és tendenciává váló negatív társadalmi-gazdasági folyamatok valószínűsíthetően tovább folytatódnak, és Zala megye ténylegesen a jelenlegi országos válságrégiók szintjére süllyedhet, ahonnan csak sokkal nagyobb ráfordítások árán lehet a jelenlegi relatív még kevésbé hátrányos szintre visszahozni.

Káros vagy negatív hatást elsősorban a fejlesztési célok megvalósulásának teljes vagy részleges elmaradása okozhatja. A kitűzött célok részleges megvalósulása rövid távon egy-egy területet illetően ugyan jelentős eredményeket jelenthet, de hosszú távon Zala megye társadalmi-gazdasági-környezeti értelemben vett fenntartható fejlődése és leszakadásának elkerülése csak a kitűzött célok együttes megvalósulása esetén érhető el. Éppen ezért a célok megvalósulását segítő programok lehető leg szélesebb spektrumának megvalósítását a koncepció elfogadását követően el kell indítani.

Az egyes célok és prioritások esetében a programok megtervezése és megvalósítása komplex és speciális kompetenciákat kíván meg, ezért a megyei területfejlesztési folyamat következő lépéseivel

haladéktalanul biztosítani kell a stratégiai és operatív programozás feladatainak elvégzését, az integrált területi programok, beruházások, beavatkozások komplex, térben, fizikailag és funkcionálisan összehangolt fejlesztési projektjeinek, akcióinak részletes kidolgozását, műszaki és pénzügyi megtervezését.